

MEDEDINGINGSBELEID

Een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen inzake de economische mededinging over de periode 1946-1998, waaronder inbegrepen het handelen van het Bureau Industriële Eigendom en de Nederlandse Mededingingsautoriteit.

PIVOT-rapport nr. 93

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van
Rijksarchiefdienst PIVOT
&
Ministerie van Economische Zaken
s-Gravenhage 2000

Tekst: Dr.J.A.A. Bervoets,
Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT
Illustraties: W.D. Küller
Druk: Drukkerij Enroprint b.v.

ISBN: 90-74442-85-4

© Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

Inhoudsopgave

1	LIJST VAN AFKORTINGEN	9
2	VERANTWOORDING	11
2.1	TERMINOLOGISCHE KANTTEKENINGEN.....	13
3	HET INTERNATIONALE KADER	22
3.1	DE BENELUX-UNIE	23
3.2	DE EUROPESE GEMEENSCHAP VAN KOLEN EN STAAL	25
3.3	DE EUROPESE (ECONOMISCHE) GEMEENSCHAP; DE EUROPESE UNIE.....	27
3.3.1	<i>Ontstaan van het verdragsorgaan</i>	27
3.3.2	<i>De Europese instellingen</i>	30
	DE RAAD VAN MINISTERS	30
	HET COMITÉ VAN DE REGIO'S	32
	EUROPESE REKENKAMER	33
	GROEP RADEN/ATTACHÉS	35
	COREPER	36
3.4	RAADSBESLUITEN.....	39
4	INDUSTRIËLE EIGENDOM	43
4.1	INLEIDING	43
4.1.1	<i>Definities van enkele begrippen</i>	43
4.1.2	<i>Internationaal beleidskader</i>	45
	De Internationale Unie ter Bescherming van de Industriële Eigendom.....	47
	(1) Het Internationaal Octrooibureau (IIB).....	48
	(2) De WIPO	48
	De Unie van Washington tot samenwerking inzake octrooien (PCT)	49
	De Unie van Boedapest	50
	Europese verdragen.....	50
	(1) Het Europees Octrooibureau te München	51
4.1.3	<i>Benelux-verdragen</i>	52
4.1.4	<i>Bilaterale betrekkingen</i>	53
4.1.5	<i>Regelgeving in Nederland</i>	54
	Wetgeving	54
	Instellingen.....	55
	(1) Organisatie en bevoegdheden van het Bureau voor de Industriële Eigendom	55
	(2) De Octrooiraad	56
	Octrooigemachtigden	57

4.1.6	<i>Uitvoering</i>	57
	Octrooien.....	57
	(1) Rijksoctrooiwet 1910.....	57
	(2) Rijksoctrooiwet 1995.....	59
	(3) Internationale bemiddeling	60
	(4) Beheer van het octrooieregister	61
	(5) Aanvullende beschermingscertificaten (ABC's).....	61
	(6) 1.7.1.6 Octrooien van militaire geheimen	62
	(7) Subsidies.....	62
1.7.1.8	Handhaving van het octrooirecht	63
1.7.1.9	Beperking van het octrooirecht	63
4.1.7	<i>Merken</i>	65
4.1.8	<i>Modellen en tekeningen</i>	66
4.1.9	<i>Computerchips</i>	66
4.1.10	<i>Uitoefening van 'niet-wettelijke taken'</i>	67
4.2	HANDHAVING VAN INDUSTRIËLE EIGENDOMSRECHTEN DOOR DE OVERHEID	69
5	HANDELINGEN	70
5.1	INTERNATONAAL BELEIDSKADER	70
5.1.1	<i>De Internationale Unie ter Bescherming van de Industriële Eigendom</i>	72
5.1.2	<i>De Unie van Washington tot samenwerking inzake octrooien (PCT)</i>	75
5.1.3	<i>De Unie van Boedapest</i>	76
5.1.4	<i>Overige mondiale activiteiten</i>	77
5.1.5	<i>Europese verdragen</i>	78
	Het Europees Octrooibureau van München.....	79
	Het EG-Bureau voor Harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen).....	81
5.1.6	<i>Benelux-verdragen</i>	82
5.2	BILATERALE BETREKKINGEN	84
5.3	REGELGEVING IN NEDERLAND.....	86
5.3.1	<i>Wetgeving</i>	86
	Wetgeving als gevolg van Beneluxverdragen	90
5.3.2	<i>Organisatie en bevoegdheden Bureau Industriële Eigendom</i>	91
5.3.3	<i>De Octrooiraad</i>	93
5.3.4	<i>Octrooigemachtigden</i>	94
5.4	UITVOERING	95
5.4.1	<i>Octrooien</i>	95
	Rijksoctrooiwet 1910	95
	Rijksoctrooiwet 1995	97
	Internationale bemiddeling.....	98
	(1) Internationaal Octrooibureau (Institut International des Brévets, IIB).....	98
	(2) Verdrag van Washington	98
	(3) Europees octrooi-verdrag	99

Beheer van het octrooiregister.....	100
Aanvullende beschermingscertificaten (ABC's)	101
Militaire geheimen	102
Subsidies	104
Nadere waarborging van octrooirechten.....	105
Dwanglicenties.....	107
5.4.2 <i>Merken</i>	109
Merkenwet	109
5.4.3 <i>Modellen en tekeningen</i>	110
5.4.4 <i>Biotechnologie</i>	110
5.4.5 <i>Computerchips</i>	111
5.4.6 <i>Uitoefening van `niet-wettelijke taken van het BIE</i>	112
5.5 HANDHAVING VAN INDUSTRIËLE EIGENDOMSRECHTEN DOOR DE OVERHEID	115
6 BEDRIJFSORDENING.....	116
6.1 ALGEMEEN	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIËRD.
6.1.1 <i>Geschiedenis van de regelgeving</i>	116
6.1.2 <i>Het Bedrijfsvergunningenbesluit 1941</i>	120
6.1.3 <i>De bedrijfsvergunningenwet 1954</i>	123
Vaststelling van bedrijfsvergunningenbesluiten.....	123
Uitvoering van bedrijfsvergunningenbesluiten.....	125
7 KARTELBELEID.....	126
7.1 NADERE OMSCHRIJVING VAN HET DEELTERREIN	126
7.1.1 <i>Internationaal kartelbeleid</i>	126
7.1.2 <i>Nederlandse kartelpolitiek vóór de overeenkomsten der Europese gemeenschap</i> ..	130
7.1.3 <i>De EEG- verdragregels inzake mededinging</i>	133
7.1.4 <i>Gevolgen voor de Nederlandse regelgeving</i>	136
7.2 DE HANDELINGEN VAN HET MINISTERIE	137
7.2.1 <i>algemeen</i>	137
7.2.2 <i>Kartelbesluit</i>	138
Regelgeving	138
Toezicht op bedrijfs- en mededingingsregelen.....	139
7.2.3 <i>de Wet op de Economische Mededinging 1956</i>	141
Regelgeving	142
Uitvoering	144
(1) De Commissie Economische Mededinging	144
(2) Toetsen van mededingingsregels	146
(3) Algemeen verbindend verklaren van mededingingsregels.....	151
(4) Algemeen onverbindend verklaring van mededingingsregels.....	154
(5) Tijdelijke ongeldigverklaring van mededingingsbepalingen	159
(6) Bestrijding van economische machtsvorming bij concentratie van ondernemingen	161

(7) Beroep.....	164
7.2.4 <i>De Mededingingswet</i>	166
Nadere regelgeving	169
Organisatie van de Nederlandse Mededingingsautoriteit Nma.....	171
(1) Verhouding met het ministerie.....	171
7.2.5 <i>Interne organisatie</i>	171
mededingingsafspraken.....	174
(1) Ontheffingen.....	174
Uitzonderingen op het kartelverbod	177
Aanmelding van economische machtsconcentraties.....	181
Heroverweging, bezwaar en beroep	183
(1) Toelating van bedrijven met een taak van algemeen economisch belang	186
Toezicht en sancties	187
7.3 TOEPASSING VAN EUROPESE REGELGEVING	189
7.3.1 <i>Door de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal</i>	189
7.3.2 <i>Door de EEG/De Europese Unie</i>	191
Het EEG-verdrag in het algemeen.....	191
De EEG-verordening nr. 17 betreffende aanmelding van mededingingsafspraken	193
7.3.3 <i>Groepsgewijze buitentoepassingverklaring van verdragsbepalingen</i>	196
FRANCHISEOVEREENKOMSTEN.....	197
Groepsvrijstellingen. van handelsafspraken	200
Landvervoer	202
Zeevervoer	206
Luchtvaart	208
7.3.4 <i>De EG-resolutie 4064/1989 over de controle op machtsconcentraties</i>	210
8 TOEPASSING VAN EUROPESE REGELGEVING OVER STAATSTEUN.....	214
8.1 ALGEMEEN	215
8.2 STEUN AAN PARTICULIERE ONDERNEMINGEN	216
8.3 OVERHEIDSOPDRACHTEN VAN OPENBARE WERKEN EN LEVERINGEN.....	219
8.3.1 <i>Incidentele voorzieningen</i>	222
8.3.2 <i>Werken, leveringen en diensten van overheden en nutsbedrijven</i>	223
8.4 OVERHEIDSVOORSCHRIFTEN	225
9 DETAILHANDEL	226
9.1 OPENINGSTIJDEN VAN WINKELS	228
9.1.1 <i>De Winkelsluitingswet 1930</i>	229
9.1.2 <i>De Winkelsluitingswet 1951</i>	231
9.1.3 <i>De Winkelsluitingswet 1976</i>	234
9.1.4 <i>Winkeltijdenwet 1996</i>	237
9.2 UITVERKOPEN	239
9.2.1 <i>Uitverkoopwet 1935</i>	239

9.2.2	<i>Uitverkopenwet 1956</i>	241
10	BRONNEN	243
10.1	BENELUX-VERDRAGEN.....	243
10.2	EUROPESE REGELS.....	243
10.2.1	<i>Europese verdragen</i>	243
10.2.2	<i>EGKS/EG/EU verordeningen</i>	244
10.2.3	<i>EGKS/EG/EU richtlijnen</i>	246
10.2.4	<i>EGKS/EG/EU circulaires</i>	246
10.3	OVERIGE INTERNATIONALE REGELGEVING: VERDRAGEN EN CONVENTIES	248
10.4	NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING	248
10.5	OVERIGE DOCUMENTEN	251
11	ACTOREN	253
11.1	ALGEMEEN.....	253
	<i>Algemene internationale verdragsorganen</i>	253
11.2	INZAKE DE INDUSTRIËLE EIGENDOM.....	255
	<i>Internationale verdragsorganen inzake de industriële eigendom</i>	255
	<i>Internationale verdragsinstellingen inzake de industriële eigendom</i>	255
11.3	INZAKE MEDEDINGINGEN	256
12	LITERATUURLIJST	259

1 Lijst van afkortingen

ABC	Aanvullend beschermingscertificaat
AIPPI	Association Internationale pour la Protection de la Propriété Industrielle
AMVB	Algemene maatregel van bestuur
AWB	Algemene Wet Bestuursrecht
ARA	Algemeen Rijksarchief in Den Haag
BIE	Bureau voor de Industriële Eigendom
<i>BIE</i>	<i>Bijblad van de Industriële Eigendom</i>
BIRPI	Bureaux Internationales Reunies pour la Propriété Intellectuelle
BMB	Benelux Merkenbureau
BMM	Benelux-vereniging voor Merken- en Modellenrecht, Arnhem
BMW	Benelux-merkenwet
BTMW	Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen en modellen
	CEM Commissie Economische Mededinging
CIDST	Comite voor Wetenschappelijk-technologische documentatie en informatie van de EEGCKO Centrum voor Kennisbescherming en Octrooi-informatie
COCO	Coördinatiecommissie (= CEIA: Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken)
COREPER	Comité des Représentants Permanents (EG)
CREPAT	Paris Union Committee for International Cooperation in International Retrieval among Patent
ECD	Economische Controledienst
EOB	Europees Octrooibureau
EOV	Europees Octrooiverdrag
EZ	[Ministerie van] Economische Zaken
CAS	Centrale Archief Selectiedienst in Winschoten
EC	Europese Commissie
ECOSOC	Economische en sociale commissie van de Verenigde Naties
	EEG Europese Economische Gemeenschap
EGKS	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
EGV	Europees gemeenschapsverdrag
EU	Europese Unie
EZ	Economische Zaken
GATT	General Agreement for Tariffs and Trade
HdTK	Handelingen der Tweede Kamer
IIB	Institut International des Brévets

IPC	International Patent Classification	
ITH	Internationale Technische Hulp	
KB	Koninklijk Besluit	
KvK	Kamer van Koophandel	
LUB	Uniforme Beneluxwet	
MvT	Memorie van Toelichting	
MvA	Memorie van Antwoord	
Mw	Mededingingswet	
NIDER	Nederlands Instituut voor Documentatie en Registratuur	
Nma	Nederlandse Mededingingsautoriteit	
NNI	Nederlands Normalisatie Instituut	
O&O	Onderzoek en Ontwikkeling	
OHIM	Organisatie voor harmonisatie binnen de interne markt (Europees Merkenbureau te Alicante)	
PbEG	Publicatieblad van de Europese Gemeenschap/Europese Unie	
PBO	Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie	
PCT	Verdrag van Washington tot samenwerking inzake octrooien	
R&D	Research and development, zie O&O	
ROW	Rijksoctrooiwet	
SER	Sociaal-economische Raad	
SEW	<i>Sociaal-economische wetgeving</i> (tijdschrift)Stb	Staatsblad
Stert	Staatscourant	
TA	Technische bijstand in het kader van Internationale Technische Hulp	
TNO	(Nederlandse organisatie voor) Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek	
Trb	Tractatenblad	
TRIPS	Trade Related Aspects of Intellectual Property, (GATT-overeenkomst inzake bescherming van industriële eigendommen bij de handel)	
TRT	Verdrag van Wenen inzake de internationale inschrijving van merken	
VBO	Verzoek om een besluit tot octrooiverlening	
VVO	Verzoek om voorlopig onderzoek van een uitvinding bij een octrooiaanvraag	
WEM	Wet op de economische mededinging	
WIPO	Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom	
WNR	Wet naburige rechten (van de Auteurswet)	
WTO	Wereldhandelsorganisatie	
WTW	Winkeltijdenwet	
ZBO	Zelfstandig bestuursorgaan	

2 VERANTWOORDING

De hier onderzochte deelterreinen maken deel uit van een groter beleidsterrein, het economische verkeer, dat tegenwoordig gericht is op de bevordering van de vrije marktwerking. Doel is de regeling van de vereiste goede economische omgangsvormen. Het gehele onderzoek beslaat de volgende deelterreinen:

- Mededingingsbeleid op privaatrechtelijk niveau (garantie van industriële eigendom) en op publiekrechtelijk niveau (regelgeving met betrekking tot economische mededinging).
- De vraag of het rijk zelf mag ingrijpen op het gebied van prijzen en de distributie van goederen ofwel het prijsbeleid van het ministerie.
- Consumentenbescherming, waaronder het consumentenkrediet
- De economische controle.

In de periode waarin dit onderzoek wordt voltooid richt het overheidsbeleid ten aanzien van het economisch verkeer zich vooral op de bevordering en instandhouding van de vrije marktwerking, zoals overeengekomen in art. 85-86 van het EG-verdrag van 1958.

In de loop van deze eeuw zijn op het gebied van economisch verkeer heeft de rechterlijke macht een belangrijke rol gespeeld bij de formulering van rechtsregels met betrekking tot het economisch verkeer. Een belangrijke uitspraak is het Cohen-Lindenbaum-arrest van de Hoge Raad van 31 januari 1919 waarbij bepaalde vormen van bedrijfsspionage, ook al wordt daarmee geen wet overtreden, als een onrechtmatige daad dient te worden beschouwd, omdat ze “indruischt [...] tegen de goede zeden [of] tegen de zorgvuldigheid, die in het maatschappelijk verkeer betaamt ten aanzien van een anders persoonlijk goed”¹. Het economisch verkeer behoeft dus niet alleen door het beleid van de rijksoverheid te worden aangestuurd maar kan ook worden geregeld door rechterlijke uitspraken, die sedert het Cohen Lindebaum-arrest zich richten naar afspraken in de samenleving die als algemeen aanvaarde normen van “maatschappelijke betamelijkheid en zedelijkheid” worden beschouwd. Na de Tweede Wereldoorlog zijn tal van formele afspraken van particuliere organen tot stand gekomen in de vorm van standaardcontracten, gedragscodes van beroepsorganisaties en andere vormen van zelfregulering waarnaar de wetgever in zijn regels verwijst als hij termen “behoorlijk” gebruikt. De totstandkoming van bepaalde afspraken kunnen het gevolg zijn van onderhandelingen tussen overkoepelende vak- of branche-organisaties met consumenten- en andere klantenorganisaties. Hierbij kunnen publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties als bemiddelaar optreden. De rechter pleegt deze regels in zijn uitspraken toe te passen.

---

¹ Nederlands Juristenblad 1919, 161

De overheid kan daarnaast zelf sturen omdat zij in het landsbelang regels vaststelt. Zij maakt bij de vaststelling van haar regelgeving een keuze uit de volgende instrumenten:

- Civielrechtelijke bepalingen, waarbij gerechtelijke uitspraken nader in de wetgeving worden verwerkt of regels worden gewijzigd om misstanden tegen te gaan.
- Strafrechtelijke bepalingen, waarbij sprake is van verbod of gebod op straffe van boete of gevangenisstraf. Voor de opsporing van de overtredingen van deze bepalingen op publiekrechtelijk terrein worden soms bepaalde organen aangewezen. In deze context is dat :
  - de Economische Controledienst ECD. [De handelingen van de ECD worden in een afzonderlijk hoofdstuk besproken]
  - de Nederlandse Mededingings Autoriteit Nma, die met ingang van 1 januari 1998 de bevoegdheden van de ECD heeft overgenomen.Voor opzettelijke overtredingen op privaatrechtelijk terrein, zoals de Auteurswet kan de strafrechter optreden. Daarnaast kan bij de burgerlijke rechter schadevergoeding worden gevorderd.
- Administratieve maatregelen, waarbij aan een overheidsinstelling of daartoe aangewezen instelling van openbaar gezag een bevoegdheid wordt toegekend tot
  - het registreren van particuliere gegevens als exclusieve rechten of het beschermen van gecertificeerde titels in de vorm van patenten, octrooien of diplomas.
  - het verlenen van vergunningen dan wel vrijstellingen of ontheffingen van de gestelde ge- of verboden.

Het beleid ten aanzien van het economisch verkeer bestaat uit afwegingen over de wenselijkheid en/of noodzaak en de effectiviteit van deze maatregelen. Deze afwegingen worden mede aangestuurd door internationale verdragen, regelgeving door de Benelux Unie (vanaf 1950) en door de verschillende Europese verdragsgemeenschappen. Met name de Europese Economische Gemeenschap vanaf 1958, die uitgroeide tot de Europese Unie heeft op deze ontwikkelingen grote invloed gehad.

Tijdens de opstelling van dit rapport heeft het Ministerie van Economische Zaken de volgende doelstelling voor zijn beleid vastgesteld:

- de entreebelemmeringen naar markten en beroepsgroepen verder te verminderen;
- de administratieve lasten over een breed front drastisch terug te brengen; waar mogelijk effectieve concurrentie in de nutssectoren resp. de (semi-) publieke sector;
- het aanpakken van de concurrentievervalsing door overheidsinstellingen.

Uit de inhoud van de rapporten zal blijken dat deze motivatie niet altijd heeft bestaan.

De motivaties tot keuze van de diverse beleidsinstrumenten zal in de deelrapporten nader worden uiteengezet.

Het onderzoek is gebaseerd op desktop-research. Belangrijke bronnen zijn wet- en regelgeving, rijksbegrotingen, beleidsdocumenten, jaarverslagen, brochures, literatuur. Hierbij dient te worden aangetekend dat door diverse ambtenaren in het verleden uitvoerig rechtswetenschappelijk onderzoek is verricht, die mede als uitleg kunnen dienen voor de administratieve processen van hun dienst. Daarnaast werden interviews gehouden en controlerende gesprekken gevoerd met beleidsmedewerkers. Ook is voor de inventarisatie van recente processen dankbaar gebruik gemaakt van het EZ-netwerk, waarin de verschillende diensten publieksvoorlichting hebben verricht over de uitvoering van hun werkzaamheden. Voor de bijstand in de vorm van kritische opmerkingen en verbeteringen wil ik hierbij in het bijzonder mijn hartelijke dank betuigen aan

- de beleidsmedewerkers van het directoraat-generaal Economische Structuur van het ministerie van Economische Zaken (mevr. mr. drs. N. Hagemans, directeur Algemeen technologisch beleid en Innovatiebeleid; Mr. P.R. Leyenaar, directeur-generaal Economische Structuur, Mr. A.M. den Oudsten, directeur Marktwerking)
- de deskundigen van het Bureau Industriële Eigendom Dr. E. Driessen, mevr. mr. W. van der Eijk, mevr. mr. C. Eskes
- de beleidsmedewerkers van de Nederlandse Mededingingsautoriteit, mevr. P.A. Zuidgeest-Meijs, griffier en mr. W.G.M. Hesseling, medewerker van de afdeling BBB.

2.1 Terminologische kanttekeningen

Binnen het Ministerie van Economische Zaken hebben zich in de periode waarover dit rapport gaat terminologische verschuivingen voorgedaan in de definitie van een aantal begrippen. De definities in dit rapport, opgemaakt in overeenstemming met de bestaande regelgeving kunnen daarom afwijken van de oorspronkelijke definities van de wetgevers. Vandaar dat in deze inleiding een aantal definities worden vastgelegd die van belang kunnen zijn voor de uitleg van een aantal begrippen of voor de betekenis van het gegevensbeheer. Bij citaten wordt de oorspronkelijke terminologie gebruikt.

Bedrijf: de gespecificeerde en soms per vergunning toegelaten werkzaamheden van een onderneming. Paradigma: 'Voor de uitoefening van dit bedrijf is een vestigingsvergunning vereist'. Voor het begrip 'bedrijf' als synoniem voor onderneming wordt de term onderneming gebruikt.

Beschikking: In art. 1.3 van de Algemene Wet Bestuursrecht wordt onderscheid gemaakt tussen drie soorten overheidsbeslissingen:

- Besluiten van algemene strekking, in de vorm van wetten, AMVB's en (ministeriele) regelingen, ofwel schriftelijk vastgelegde "publiekrechtelijke rechtshandelingen";
- Beschikkingen ten aanzien van individuele gevallen in afzonderlijke situaties;
- Beleidsregels, ofwel een bij besluit vastgestelde algemene regel, niet zijnde een algemeen verbindend voorschrift, omtrent de afweging van belangen, de vaststelling van feiten of de uitleg van wettelijke voorschriften bij de uitoefening van een bevoegdheid. In het jargon spreekt men ook wel eens van "uitvoeringsregels".

Dit terminologische onderscheid is vooral van belang voor het onderscheid tussen beleidsbepaling en uitvoering en kan van nut zijn voor de selectie van het gegevensbeheer. In het overleg met de administratie komt dit terminologisch onderscheid dan ook herhaaldelijk voor.

In de regelgeving van het verleden zijn deze termen niet altijd op dezelfde manier en soms zelfs in omgekeerde zin gehanteerd. Niet zelden treft men in oudere wetteksten de term "beschikking" aan waar feitelijk besluiten van algemene strekking zijn bedoeld. De termen *prijsbeschikking* (=algemene regeling inzake prijzen of prijscalculaties), *prijsbesluit* (=individuele ontheffing voor een bepaalde partij goederen van de regels gesteld in een prijsbeschikking) en *prijstelling* (dispensatie van een onderneming van prijsvoorschriften), zijn hiervan de meest beruchte voorbeelden. Van 1961 tot 1993 (de facto: 1985) werden alle vastgestelde prijsregelingen als *prijsbeschikking* in de *Staatscourant* gepubliceerd. In de omschrijving van de handelingen wordt deze verouderde terminologie naar de termen, zoals omschreven in de Algemene Wet Bestuursrecht, herleid. Men vindt dus in de *omschrijving* van handelingen vaak de term regelingen, waar in de aangehaalde stukken sprake is van "beschikking".

Certificatie is het geheel van activiteiten op grond waarvan een onafhankelijke, deskundige en betrouwbare instelling schriftelijk kenbaar maakt dat er een gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat een product, dienst, persoon of systeem voldoet aan vooraf gestelde eisen.

Momenteel, momentele overheidsmotivatie betreft de motivatie van het overheidsbeleid en het overheidshandelen op het moment waarop dit rapport is opgesteld. Als bron voor deze motivatie geldt de openbare voorlichting van de beleidsbepalende instellingen. Deze motivatie kan aanzienlijk verschillen van de motivatie voor beleidsvoering in het verleden.

Normalisatie betreft het proces waarbij regels op vrijwillige basis tot stand komen door overeenstemming van (alle) belanghebbende partijen. Breder toepassen van de instrumenten normalisatie en certificering in het kader van wetgeving is een van de hoofdlijnen uit de ministeriele nota uit 1994: "Normen, certificaten en open grenzen"²

---

² Kamerstukken II 1994/95, 21 670, nrs. 7-8

Een grotere rol van marktpartijen bij de invulling van globale wettelijke regels biedt voor de overheid het voordeel dat minder gebruik hoeft te worden gemaakt van gedetailleerde wetgeving. Bovendien impliceert die rol meer flexibiliteit en dynamiek van de markt.

Onderneming: De (organisatie van een) inrichting, waarin een of meerdere bedrijven worden uitgeoefend. Het begrip onderneming wordt juridisch onderscheiden van het begrip bedrijf.

Regeling, ministeriële regeling. Ministerieel besluit van algemene strekking met voorschriften ter uitvoering van een bepaald beleidsinstrument, gepubliceerd in de *Staatscourant*. Deze term heeft ook betrekking op allerlei in de *Staatscourant* gepubliceerde “beschikkingen” uit de periode 1945-1993, die algemene regelingen omvatten. Regelingen van deze strekking kunnen door belanghebbenden bij de rechter worden aangevochten.

INLEIDING OP HET DEELONDERZOEK

De overheid ziet zich als taak gesteld regels vast te stellen om oneerlijke of onbehoorlijke concurrentie tegen te gaan.

In hoofdlijnen³ gaat het om het tegen gaan van :

- 1 het parasiteren van elkaars ondernemingsresultaten of resultaten van een ander door namaak of het onrechtmatig gebruik van merken en handelsnamen
- 2 het belemmeren van zaken van de concurrent
- 3 het doen van misleidende aanbiedingen
- 4 het doen schadelijke mededelingen over de concurrent of diens waren
- 5 het afhandig maken van bedrijfsgeheimen, opdachten of personeel van de concurrent
- 6 het benutten of bevorderen van andermans contractbreuk
- 7 de overtreding van wettelijke voorschriften

In de loop van deze eeuw zijn op het gebied van economische mededinging door de rechterlijke macht rechtsbeginselen geformuleerd, die als motivatie kunnen dienen voor het al dan niet toepassen van overheidsbeleid. Een belangrijke motivatie is het hierboven aangehaalde Cohen-Lindenbaum-arrest, waarbij bepaalde vormen van bedrijfsspionage ook al wordt daarmee geen wet overtreden, als een onrechtmatige daad dient te worden beschouwd, omdat ze in strijd zijn met algemeen aanvaarde normen. Het mededingingsrecht kan worden onderscheiden in:⁴

- Privaatrechtelijk mededingingsrecht, waarbij het recht op industriële eigendommen is geregeld. Dit eigendomsrecht kan door openbare instellingen worden geregistreerd. De rijksoverheid stelt zich voor de zorg voor deze instellingen garant;
- Publiekrechtelijk mededingingsrecht, dat ontstaat wanneer de rijksoverheid zelf regels stelt ten aanzien van economische mededinging. Voorbeelden hiervan zijn antikartelwetgeving door het rijk en door de Europese Unie.

Het beleid ten aanzien van economische mededinging bestaat uit afwegingen over de wenselijkheid en/of noodzaak en de effectiviteit van deze maatregelen. Deze afwegingen worden mede aangestuurd door internationale verdragen, waarvan de belangrijkste zijn:

- Het Unieverdrag van Parijs inzake de industriële eigendom van 1883, waarin de aangesloten staten zich verbinden om op te treden tegen oneerlijke handelspraktijken (art. 10 sub 1-3). Nederland aanvaardde in 1948 een deel van

---

³ Ontleend aan Drucker en Bodenhausen, hoofdstuk VI

⁴ Ontleend aan Van der Kooij en Mulder, *Hoofdlijnen mededingingsrecht*.

- deze verdragsbepalingen op grond van een verdragtekst uit 1934. Het verdrag werd na de oorlog tweemaal herzien;
- Het Verdrag van de Verenigde Naties, oorspronkelijk gesloten in San Francisco 1945, waaruit het World Institute of Intellectual Property WIPO voortkomt, die alle bevoegdheden met betrekking tot internationale overeenkomsten inzake industriële eigendom op zich neemt
  - Het Algemeen Handelsverdrag GATT, waaraan in 1996 een bijlage is toegevoegd met betrekking tot de verhandeling van industriële eigendommen;
  - Het EEG-verdrag van 1956 en het verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, dat de lidstaten de verplichting oplegt vrije mededinging te bevorderen.

Uit nadere rapportage over oneerlijke concurrentie in Nederland blijkt dat de regering zich van nadere regelgeving heeft onthouden. Het rapport van de Commissie Ordelijk Economisch Verkeer bevat een inventaris van de problemen die zich daarbij voordoen. De commissie maakt een onderscheid tussen “onbehoorlijk” en “onordelijk” gedrag, waarbij onder het eerste gedrag wordt verstaan dat door de rechter ondubbelzinnig als onrechtmatig is verklaard of als strafbaar is veroordeeld.⁵ “Werkelijk oneerlijke concurrentie in de strikte zin des woords dient strafbaar te zijn in de algemene strafwetgeving, terwijl de civielrechtelijke gevolgen in het algemeen burgerlijk recht dienen te worden geregeld.”⁶ Specifieke regelgeving is bedoeld voor “handelingen die niet passen in een goed economisch verkeer en aan handelingen, die zonder direct als werkelijk oneerlijk strafbaar te zijn, toch eigenlijk niet moesten voorkomen.”⁷ De administratieve regelgeving van de minister zou zich vooral tot het laatste moeten beperken.

In de praktijk zal uit dit onderzoek blijken dat het handelen van het Ministerie van Economische Zaken, die in het rapport als beleidsvormende instantie optreedt zich vooral richt op de eerste twee punten van de probleemstellingen die in het begin van dit hoofdstuk zijn aangehaald, t.w.: het waarborgen van bedrijfsresultaten met een handelsnaam en handelsmerk en het tegengaan van concurrentiebelemmering.

Een bijzondere vorm van oneerlijke concurrentie, misleidende reclame, wordt bestreden door de Warenwet voorzover het onjuiste vermelding van de herkomst of de kwaliteit betreft en door zelfregulering. Vanaf 1958 hadden namelijk brancheorganisaties op het gebied van de publiciteit een reclamecodecommissie opgericht, die beoordeelt of reclame toelaatbaar is. De commissie, oorspronkelijk voluit geheten Commissie tot handhaving

---

⁵ O.c., p. 22 en p.64.

⁶ Installatierede van de Commissie ordelijk economisch verkeer, uitgesproken door de Staatssecretaris van Economische Zaken dr. J.A. Bakker, 10 december 1964, opgenomen in het rapport van de commissie, p. 10

⁷ Ibid.

van de Nederlandse Code voor het Reclamewezen - thans: Stichting Reclame Code - , toetst deze reclame aan de hand van voorschriften die door alle publiciteitsorganisaties worden erkend. Misleidende of misprijzend vergelijkende reclame en reclame die in strijd is met de goede smaak wordt door haar geweerd. Haar bevindingen worden overgenomen door de Reclameraad die de reclame toetst die door de omroepen wordt uitgezonden; de regulering daarvan past in het Omroepbeleid. De Stichting Reclame Code verbiedt momenteel ook vergelijkende, en dus voor de concurrent afbrekende reclame. De overige inbreuken op het economisch verkeer werden - voorzover zij niet strafbaar waren - door de civiele jurisprudentie als zodanig geregeld. Voorstellen tot nadere regulering hebben vaak op het bezwaar gestuit dat zij in strijd konden zijn met Europese en nationale regelgeving. Een voorbeeld: in 1937 heeft de Hoge Raad het "regelmatig [...] ter bevordering van eigen onderneming en tot nadeel der concurrenten verstoren ener gesloten verkooporganisatie door contractbreuk", d.w.z. het verbreken van prijsafspraken, onrechtmatig verklaard. Dit soort prijsregelingen zijn, zoals uit dit onderzoek zal blijken, in 1964 bij AMVB onverbindend verklaard.⁸

In dit rapport zal nader worden ingegaan op

1. de bestrijding van oneerlijke mededinging in overeenstemming met art. 10bis van het Unieverdrag van Parijs en het daaruit voortvloeiende privaatrechtelijke mededingingsbeleid;
2. de bestrijding van overcapaciteit van bedrijven in bepaalde branches;
3. de bestrijding van mededingingsafspraken en machtsvorming die in strijd zijn met het algemeen belang, waarbij als uitgangspunt wordt gesteld dat de bevordering van vrije concurrentie overeenkomt met het algemeen belang (het kartelbeleid)
4. de regeling van het economisch verkeer in de detailhandel. Dit laatste aspect raakt ook een ander belang: dat van de consument, wiens gedrag door deze regelgeving wordt beïnvloed.

In dit rapport zal waar nodig uitvoerig worden ingegaan op de internationale kaders die mede tot het administratief handelen van de minister heeft geleid en bijgevolg tot gegevens in de bureaus van zijn ministerie. Deze kaders zijn:

- Internationale verdragsorganen, met name op het gebied van de industriële eigendom
- De samenwerkingsverbanden tussen België Nederland en Luxemburg (BENELUX)
- De lichamen van Europese eenwording als EGKS, EEG,

Over al deze aspecten, die soms tot keuzes hebben geleid tussen tegenstrijdige belangenafwegingen of rechtsopvattingen, zal uitvoerig nader worden ingegaan wanneer de desbetreffende hoofdstukken aan de orde zullen komen.

---

⁸ Drucker en Bodenhausen, p. 201-203.

- Kennisbevordering, voorzover het de bevorderen van uitvindingen onder het ministerie belast met wetenschapsbeleid valt en/of tevens deel uitmaakt van de ondersteuning van technologische vernieuwing;
- Heffingen van rechten op octrooien, door het Ministerie van Financiën;
- Warenbescherming, omdat het tegengaan van misleidende reclame voor een deel onder de warenwetgeving valt, die wordt aangestuurd door het ministerie, belast met gezondheidszorg.

De handhaving van behoorlijk economisch verkeer vertoont raakpunten met beleidsterreinen van verschillende ministeries. Handelingen die in strijd zijn met behoorlijk economisch verkeer kunnen als economische misdrijven worden aangemerkt. Een en ander is daadwerkelijk gebeurd in art. 1 van het Besluit berechting economische delicten, Stb. ..., dat werd vervangen door de Wet op de economische delicten, Stb. 1951, 214. De daarin omschreven handelingen zijn strafbare handelingen van ondernemingen. De vaststelling van de strafbaarheid geschiedt of is geschied in het kader van beleidsterreinen van verschillende ministeries, zoals:

- Sociale Zaken (handelingen in strijd met de arbeidswetgeving)
- Landbouw (handelingen in strijd met bepalingen op het gebied van landbouwproductie)
- Volksgezondheid (handelingen in strijd met de Warenwet en veiligheidsvoorschriften)
- Milieubeheer (handelingen in strijd met milieuvoorschriften)
- Financien (handelingen in strijd met de Belastingwet en de Bankwet)
- Justitie (al dan niet met het bovenstaande samenvallende handelingen die voorkomen in het Wetboek van Strafrecht, met name fraude)

Handelingen

1.

Actor : De minister van Economische Zaken
 Handeling : Het voorbereiden, mede vaststellen coördineren en evalueren van het beleid betreffende economische mededinging Periode : 1946-
 Product : nota *Ondernemen op niveau*,
Activiteitenplan mededingingsbeleid. 1985 Overlegkader:
 SER, Staatscommissies, verdragspartners van de Europese
 Gemeenschap en de Benelux
 Opmerkingen : Voor het voorbereiden van beleid op deelterreinen, zie de
 desbetreffende hoofdstukken.
 Bron :

2.

Actor : De minister van Economische Zaken

- Handeling : Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamer der Staten-Generaal betreffende economische mededinging en daarmee samenvallende zaken.
- Periode : 1946-
- 3.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het informeren van de Commissie voor de Verzoekschriften en andere tot onderzoeken van klachten bevoegde commissies uit de Kamer der Staten-Generaal en de Nationale Ombudsman naar aanleiding van klachten over de uitvoering of de gevolgen van het beleid betreffende economische mededinging en daarmee samenvallende zaken.
- Periode : 1946-
- Bron : Art. 10, Unieverdrag van Parijs
- 4.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het beantwoorden van vragen van burgers, bedrijven en instellingen betreffende economische mededinging en daarmee samenvallende zaken.
- Periode : 1946-
- 5.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het voorbereiden van intern onderzoek en het vaststellen van onderzoeksrapporten betreffende economische mededinging
- Periode : 1946-
- Product : bijvoorbeeld: instelling van de commissie Wetgeving Markt en Overheid (commissie Cohen)
- 6.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het voorbereiden en begeleiden van extern onderzoek betreffende economische mededinging
- Periode : 1946-
- 7.
- Actor : De Commissie Ordelijk Economisch Verkeer
- Handeling : Het adviseren van de minister inzake het beleid betreffende het ordelijk economisch verkeer
- Periode : 1964-1967
- Overlegkader : Ministerie van Economische Zaken, ministerie van Justitie

3 HET INTERNATIONALE KADER

Het beleid van het ministerie wordt in toenemende mate bepaald door internationale afspraken in de vorm van verdragen. Op een aantal specifieke verdragen met betrekking tot deelonderwerpen, zoals de bescherming van de industriële eigendom, zal in dit rapport nader worden ingegaan. Hier wordt een beschrijving gegeven van een aantal verdragslichamen die van grote invloed zijn op de regelgeving in Nederland, mede omdat deze lichamen zelf verordeningsbevoegdheid hebben en op deze manier het handelen van de deelnemende staten bepalen. Over het algemeen kan gesteld worden dat permanente verdragslichamen aan de Nederlandse regering de volgende verplichtingen opleggen:

- het participeren in de beraadslagingen door middel van een delegatie, zoals overeengekomen in het verdrag;
- het aanpassen van de nationale regelgeving aan richtlijnen, gesteld in of krachtens het verdrag
- het verstrekken van gegevens aan uitvoerende bureaus die door het verdrag in het leven zijn geroepen, zelfs het verlenen van bijstand bij onderzoek naar overtreding van de verdragsbepalingen. Dit laatste is vooral van belang wanneer de verdragslichamen een verordenende bevoegdheid hebben.

Daarnaast hebben bepalingen in verdragen een grotere rechtskracht dan bepalingen in de nationale wetgeving: een rechter kan in zijn vonnis op grond van verdragsbepalingen afwijken van nationale rechtsregels. In dit verband is het van belang om reeds aan het begin van dit onderzoek iets te vermelden over enkele belangrijk algemene verdragsorganen: de Benelux-unie, de Europese Economische Gemeenschap van Kolen en Staal (EGKS), de Europese (Economische) Gemeenschap (EEG) ofwel de Europese Unie (EU).

Een onderzoek, waarin nader zal worden ingegaan op de buitenlandse economische betrekkingen en het regeringsbeleid ten aanzien van buitenlandse handel is naar schatting gereed in 2001.

3.1 De Benelux-unie

De Benelux (België, Nederland en Luxemburg) trad op 1 januari 1948 in de vorm van een douane-unie in werking. Vanaf 1950 werd de samenwerking uitgebreid in een Verdrag tot Instelling van de Benelux Economische Unie (Benelux), dat op 1 november 1960 in werking trad. In 1956 werden de door dit verdrag voorziene overlegvormen voorbereid door de instelling van een permanente commissie voor de handelspolitiek, die na 1960 nog steeds als permanente commissie bleef voortbestaan. Het Benelux-Verdrag beoogt hetzelfde als de EEG: een economische integratie en uiteindelijk een economische unie. De Benelux wordt een laboratoriumfunctie en een coördinatierol m.b.t. EG-aangelegenheden toegekend. De hier beschreven handelingen hebben betrekking op

De Benelux heeft overeenkomstig het in 1960 vastgestelde verdrag een intergouvernementele organisatievorm.

Het Comité van Ministers, dat in de regel met eenstemmigheid beslist, is het hoogste orgaan. Het Comité vraagt advies aan de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad, waarin afgevaardigden van de nationale parlementen zitting hebben.

Ambtelijke organen zijn:

- de Raad van de Economische Unie, een ambtelijk toporgaan, samengesteld uit twintig gedelegeerden, die voorzitter zijn van de
- (bijzondere) commissies van nationale ambtenaren voor alle mogelijke beleidsterreinen. Een belangrijke commissie in dit verband is de Commissie voor Industrie en Handel, die verschillende subcommissies heeft opgericht. Verderop in dit onderzoek zal het werk van de Subcommissie voor Industriële en Intellectuele Eigendom aan de orde komen, Verder zijn er de Economische en Sociale Raad van Advies (bedrijfsleven) en twee rechtsprekende colleges.

Het secretariaat-generaal is in Brussel gevestigd.

De commissies doen voorstellen aan de Raad m.b.t. besluiten die door het Comité van Ministers worden genomen, en voert de besluiten uit. De besluiten worden tekstueel vastgesteld in de vorm van beschikkingen (= verordeningen), aanbevelingen en richtlijnen. Een Benelux-beschikking bindt de regeringen.

De Benelux heeft ook de bevoegdheid gezamenlijke wetten vast te stellen die voortkomen uit afzonderlijke verdragen. In dit rapport worden twee wetten aangehaald die tot afzonderlijke Benelux-lichamen hebben geleid.

8.

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EOG

Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Permanente Commissie voor de Handelspolitiek, later Permanente Commissie van de Benelux m.b.t. regels inzake economische mededinging

Periode: 1956-

Bron: Beneluxverdrag 1960

9.

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EOG

Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in het Comité van Ministers van de Benelux m.b.t. regels inzake economische mededinging

Periode: 1960-

Bron: Beneluxverdrag 1960

10.

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EOG

Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de ambtelijke werkgroepen en in de Raad van de Economische Unie m.b.t. regels inzake economische mededinging

Periode: 1956-

Bron: EG-Almanak

3.2 De Europese Gemeenschap van Kolen en Staal

Met het Schuman-Plan als uitgangspunt stelden zes Westeuropese staten, waaronder Nederland, bij het EGKS-Verdrag van 18 april 1951 een gemeenschappelijke markt voor de kolen- en staalsector in.⁹ Binnen deze markt werden in- en uitvoerrechten of heffingen verboden, evenals staatssubsidies voor ondernemingen in kolen en staal. Er werd ter realisering van dit Europese vrijhandelsverdrag in een overgangperiode van vijf jaar voorzien.

Volstrekt nieuw was de institutionele structuur van de Europese kolen- en staalmarkt. In plaats van een intergouvernementele organisatie, waaraan door de lidstaten aangewezen delegaties participeerden, werd een als uitvoerend verdragsorgaan een centrale instelling aangewezen: de Hoge Autoriteit. Dit orgaan bestond uit negen onafhankelijke leden, die hun ambt "in het algemeen belang van de Gemeenschap" uitoefenden (art. 9 EGKS-Verdrag 1951).

De Hoge Autoriteit kreeg overheidsgezag, zodat zij besluiten kon nemen die de overheden van de lidstaten en de betrokken industrieën bonden. De Hoge Autoriteit kreeg ruime mogelijkheden de marktwerking te bevorderen. Art. 60, 65-66 geeft de Hoge Autoriteit zelfstandige bevoegdheden om door maatregelen tegen b.v. kartels en prijsafspraken te nemen. De Hoge Autoriteit geeft algemene en individuele beschikkingen, aanbevelingen en adviezen. De 'aanbevelingen' van de EGKS zijn vergelijkbaar met de richtlijnen van de EEG/EG: zij schrijven de lidstaten voor om in die geest regelingen vast te stellen. De adviezen zijn niet-bindend.

De Hoge Autoriteit/ wordt bijgestaan door het - bij art. 19 van het EGKS-Verdrag ingestelde - Raadgevend Comité. Dit Comité bestaat uit vertegenwoordigers van producenten, werknemers, verbruikers en handelaren en adviseert de Hoge Autoriteit en na 1967 de Europese Commissie over aangelegenheden betreffende kolen en staal. Het telt tegenwoordig ten hoogste 108 leden. Het Comité vervult eenzelfde functie als het Economisch en Sociaal Comité, het raadgevend comité van de Commissie van de EEG.¹⁰ De bevoegdheden van dit verdrag wijken enigszins af van de bevoegdheden die later aan de lidstaten zijn toegekend in het kader van EG-verdragen. Zo geeft zij de delegaties van de lidstaten in de Raad van Ministers een andere positie dan het EEG- en Euratom-Verdrag. De taak van de Raad van Ministers bestond tot 1967 voornamelijk uit advisering

---

⁹ Voor het volgende: EGKS-Oprichtingsverdrag 1951, Kapteyn en VerLoren van Themaat, Inleiding EG-Recht, pp. 6-7, 184-189, 715-723, Messing, Mijnsluiting, hoofdstuk II

¹⁰ Kapteyn en VerLoren van Themaat, Inleiding EG-Recht, pp. 715-723

van de Hoge Autoriteit en, in een aantal belangrijke gevallen, instemming vooraf met de besluiten van de Hoge Autoriteit. Zoals we verderop zullen zien neemt de Raad van Ministers in de andere verdragsorganen belangrijke politieke besluiten. In 1967 werd de Hoge Autoriteit samengevoegd met de Commissies van EEG en EGA/Euratom en werd er een Europese Commissie gevormd. Binnen deze commissie is er een Raadgevend Comité en een Permanent Orgaan voor de Veiligheid in de Steenkolenmijnen blijven voortbestaan. Het EGKS-Verdrag loopt in 2002 af. Het beleid van de Europese Commissie is er voorshands op gericht het Verdrag niet te verlengen en de EGKS-activiteiten in toenemende mate onder te brengen in de andere gemeenschappen.

Handelingen

11.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het in samenwerking met andere ministers leveren van bijdragen aan de totstandkoming van Nederlandse standpunten bij de vaststelling van directieven en beschikkingen (=verordeningen) van de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal met betrekking tot economische mededinging.
Periode	:	1953-
	:	

3.3 De Europese (Economische) Gemeenschap; de Europese Unie

3.3.1 *Ontstaan van het verdragsorgaan*

Na de Tweede Wereldoorlog ontstaat er in Europa een beweging die gericht is op de vorming van een Europese federatie. Het begin wordt gevormd door Franse initiatieven die uiteindelijk zullen leiden tot de instelling van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) in 1951. In 1951 werd het EGKS-Verdrag ondertekend dat toen al veel breder van doelstelling was dan de oorspronkelijk voorgestelde Frans-Duitse samenwerking. In 1957 worden de verdragen voor de EEG (Europese Economische Gemeenschap) en de EGA (de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, ook wel Euratom geheten) ondertekend. Het doel van al deze verdragen is om op de betreffende deelgebieden te komen tot een hoge mate van samenwerking en integratie om op die manier een gestage groei en ontwikkeling te bevorderen.

Ieder verdrag voorziet in de instelling van de volgende organen:

- een Raad van Ministers, de Raad bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten, iedere regering vaardigt één van haar leden af¹¹;
- een Commissie, in het EGKS-Verdrag Hoge Autoriteit genoemd; de Commissie is een ambtelijk orgaan, de leden worden door de regeringen van de lidstaten in onderling overleg benoemd;
- een Europees Parlement, ook wel de (Gemeenschappelijke) Vergadering genoemd;
- een Hof van Justitie.

Vlak na het sluiten van de EEG- en EGA-verdragen is besloten om voor alle drie de verdragen met ingang van 1 januari 1958, één Europees Parlement en één Hof van Justitie in te stellen¹². In 1967 is verder besloten om de Commissies en de Raden van de EGKS, de EEG en de EGA samen te trekken tot één Europese Commissie en één Raad¹³.

Alhoewel er institutioneel een eenheid is, zijn er nog steeds drie afzonderlijke verdragen. De afkorting EG stond daarom (tot 1 november 1993) voor Europese Gemeenschappen.

---

¹¹ Art. 2 Fusieverdrag.

¹² Overeenkomst betreffende bepaalde instellingen welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben van 24 maart 1957, Trb. 76, 93 en 251

¹³ Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie van de Europese Gemeenschappen van 8 april 1965, Trb. 1965, 130 en Trb. 1967, 97

Sinds 1 november 1993 is, als gevolg van het Verdrag van Maastricht, de structuur veranderd. De EEG heet voortaan EG (Europese Gemeenschap). De drie organisaties EG, Euratom en EGKS vallen voortaan onder de overkoepelende Europese Unie (EU). De EU omvat nu drie pijlers: 1) EEG, Euratom en EGKS, aangevuld met de Economische en Monetaire Unie, 2) de samenwerking op het gebied van buitenlands en veiligheidsbeleid, 3) samenwerking op het gebied van justitie en binnenlandse zaken.

Het hoofddoel van de EU, de economische integratie, wordt verwezenlijkt door het creëren van een gemeenschappelijke markt. Dit houdt in dat binnen Europa de volgende vier vrijheden gerealiseerd dienen te worden:

- 1 vrij verkeer van goederen;
- 2 vrij verkeer van personen;
- 3 vrij verkeer van diensten;
- 4 vrij verkeer van kapitaal.

De instrumenten die door de EU gehanteerd worden om tot een gemeenschappelijke markt te komen zijn:

- a het primaire gemeenschapsrecht, bestaande uit de EEG-, EGKS- en EGA-verdragen; deze verdragen zijn goedgekeurd door alle nationale parlementen en kunnen alleen bij verdragswijziging veranderd worden;
- b het secundaire gemeenschapsrecht, dat wordt gevormd door besluiten die door de gemeenschappen op basis van de verdragen genomen kunnen worden; de belangrijkste zijn:
  - 1 verordeningen en algemene EGKS-beschikkingen, regelgeving die binnen alle lidstaten geldend is;
  - 2 richtlijnen en EGKS-aanbevelingen, die binnen zekere termijn onverkort door de lidstaten in de nationale regelgeving gimplementeerd dienen te worden;
  - 3 beschikkingen van de Europese Commissie of de Hoge Autoriteit op aanvragen aan Europese administratieve lichamen.

Aan de totstandkoming van deze richtlijnen gaan resoluties vooraf, die kunnen worden gevolgd door beleidsnota's in de vorm van groenboeken of witboeken.

De toepassing van verdragsregels die met de nationale regels strijdig (kunnen) zijn, kan via de gewone rechter worden afgedwongen. Dit heeft tot gevolg dat strijdige nationale wetgeving buiten toepassing wordt verklaard. Uiteindelijk kan het hoogste beroep worden ingesteld bij het Europese hof van justitie in Straatsburg. In dit verband krijgen de nationale overheden ook te maken met EEG-richtlijnen die als hoofddoel hebben het harmoniseren van de nationale wetgevingen; bij het uitblijven van harmonisering kan het

Europees Hof soms vonnissen vellen waarbij de beschikking als uitgangspunt is genomen (een klassiek voorbeeld is de Securitel-beschikking van 1984, waarover verderop meer!). Dit betekent dat de nationale regeringen op sommige terreinen niet onaanzienlijke delen van hun beslissingsbevoegdheid verliezen.

Zoals eerder gezegd hebben de drie gemeenschappen (EGKS, EEG en Euratom) tot de samenvoeging van de organen in 1967 ieder een eigen Raad van Ministers en een eigen uitvoerende Commissie.

Voor een uitvoerige opgave van de door de EGKS en de EEG vastgestelde regels wordt men verwezen naar de literatuurlijst. In dit onderzoek wordt nader ingegaan op contacten met specifieke overlegorganen of uitvoeringsorganen die tot handelingen op een bepaald deel terreinen hebben geleid of die het internationaal kader hebben gevormd voor een specifiek deel terrein in Nederland.

3.3.2 *De Europese instellingen*

De Europese Raad

De Europese Raad, ook wel als Europese Top aangeduid, is samengesteld uit de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten en de voorzitter van de Europese Commissie, en wordt bijgestaan door de ministers van Buitenlandse Zaken en een lid van de Commissie. De Europese Raad is de opvolger van de ‘topconferenties’ van staatshoofden en regeringsleiders, waarvan de eerste plaats vond in 1961. De Europese Raad komt tenminste eenmaal per halfjaar bijeen onder voorzitterschap van de vigerend voorzitter van de Raad van Ministers. Onder het Nederlands voorzitterschap in 1997 vond de vergadering plaats in Amsterdam.

De Raad van Ministers

Tussen 1958 en 1967 waren er behalve de Raad van de EEG ook de vergelijkbaar functionerende Bijzondere Raad van Ministers van de EGKS en de Raad van Euratom. Op grond van het Fusieverdrag uit 1967 werden deze drie instellingen vervangen door de Raad van de Europese Gemeenschappen, in deze context doorgaans aangeduid als Raad. De Raad is het voornaamste regelgevende Europese orgaan, dat de hoofdlijnen van het communautaire beleid vaststelt op voorstel van de Europese Commissie (EC) en na raadpleging van het Europees Parlement (EP). De besluiten van de Raad worden vastgelegd in verordeningen, richtlijnen, beschikkingen en adviezen. Andere taken van de Raad betreffen de intergouvernementele samenwerking ten aanzien van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) en justitie en binnenlandse zaken (JBZ). Tevens kan de Raad verdragen sluiten met andere internationale organisaties en met derde landen.

Het voorzitterschap van de Raad rouleert per half jaar; zo was Nederland in de eerste helft van 1997 voorzitter van de Raad. De samenstelling van de Raad varieert al naar gelang de besproken onderwerpen, en bestaat telkens uit de ministers van alle lidstaten binnen hetzelfde vakgebied. De vakraden (bijvoorbeeld: Landbouwradaad, Milieuraad, EcoFin Raad) zijn geen ondergeschikte afsplitsing, maar vormen op hun eigen beleidsterrein de Raad. De ministers zijn gemachtigd om de regering van de lidstaat die hij/zij vertegenwoordigt te binden.

Tijdens plenaire vergaderingen van de Raad worden de in aanmerking komende ministers bijgestaan door soms uitgebreide ambtelijke delegaties. Hieraan kunnen ‘liminaire’ vergaderingen voorafgaan, die bedoeld zijn voor het oplossen van knelpunten en waarin iedere bewindspersoon zich slechts door één ambtenaar laat bijstaan. Van de delegaties kunnen, naast de de Minister van Economische Zaken en diens ambtenaren, ook vertegenwoordigers van andere betrokken de Minister van Economische Zaken deel uitmaken, bijvoorbeeld van Buitenlandse Zaken.

De besluitvorming in de Raad wordt voorbereid door een comité van permanente vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten (Coreper). Vergaderingen van de Landbouwraprad worden voorbereid door een apart comité, het Speciaal Landbouw Comité (bekend onder de Franse afkorting CSA).

Europese Commissie (EC)

In het eerste EEG-decennium was er zowel een Commissie van de EEG, een Hoge Autoriteit van de EGKS en een Commissie van Euratom. Krachtens het Fusieverdrag uit 1967 werden deze drie organen vervangen door de Commissie van de Europese Gemeenschappen. Deze Europese Commissie wordt kortweg wel aangeduid als Commissie of EC.

De EC vormt het dagelijks bestuur van de EU en bestaat uit een college van onafhankelijke personen, benoemd door de gezamenlijke regeringen van de lidstaten. Afzonderlijke landen hebben in de praktijk een doorslaggevende stem bij het aanwijzen van commissarissen uit hun land. Er zijn momenteel twintig Commissarissen, ieder met een eigen portefeuille en ambtelijk apparaat. Besluiten worden genomen door de EC als college.

De EC is als enige orgaan bevoegd om wetsvoorstellen in te dienen bij de Raad van Ministers en is initiatiefneemster voor het gemeenschappelijke beleid.¹⁴ Daarnaast bewaakt de EC de juiste toepassing van de Europese verdragen en de gemeenschappelijke besluiten, door uitoefening van het dagelijks beheer van de marktordeningen en door toe te zien op de uitvoering van regelingen door de daartoe aangewezen organen van de lidstaten. De Commissie vertegenwoordigt bovendien de EU in internationale organisaties. In het algemeen wordt de bevoegdheid tot het vaststellen van bepalingen ter uitvoering van richtlijnen van de Raad overgedragen aan de Europese Commissie.

Europees Parlement (EP)

Bij aanvang van de werkzaamheden in 1958 was het parlement uitsluitend adviesorgaan van de Raad ten aanzien van ingediende Europese wetgeving. De leden worden sinds 1979 rechtstreeks gekozen door de burgers van de lidstaten.

Vanaf de jaren zeventig heeft het EP medezeggenschap over de EU-begroting, terwijl de bevoegdheden gestaag toenemen. Op veel gebieden gebeurt de Europese besluitvorming sinds 1987 met de samenwerkingsprocedure. Deze houdt in dat wanneer het Parlement een Raadsbesluit – dat meestal met gekwalificeerde meerderheid tot stand komt – afwijst, de Raad alleen door unanimité tot vaststelling kan overgaan. Sinds 1993 is deze coöperatieprocedure grotendeels vervangen door de medebeslissingsprocedure (co-

---

¹⁴ De wetgevende en uitvoerende bevoegdheden van de Commissie zijn niet algemeen, maar telkens gebaseerd op een of meer specifieke bepalingen uit een Europees verdrag (Zie L.J. Brinkhorst, *Grondlijnen van Europees recht* (bew. R. Barents en A.W.H. Meij), Alphen aan den Rijn 1984, p. 48)

decisie), waarbij EC-voorstellen zowel door de Raad als door het Parlement moeten worden goedgekeurd.

Een opmerkelijke en nog altijd bestaande beperking van Europarlementaire invloed zijn echter de ‘verplichte uitgaven’, die een groot deel uitmaken van de EG-begroting.

Economisch en Sociaal Comité (ESC)

Dit comité adviseert de Raad over onderwerpen op economisch en sociaal gebied, waaronder het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Het bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers, consumenten en landbouworganisaties, uit elke lidstaat. De 222 leden, volgens een bepaalde sleutel verdeeld over de lidstaten, worden op voordracht van de lidstaten benoemd door de Raad met eenparigheid van stemmen en voor een periode van vier jaar. Op een aantal gebieden moet het ESC worden geraadpleegd door de Raad.

Het Comité van de Regio's

Dit Comité is ingesteld bij het Verdrag betreffende de Europese Unie. Het Comité bestaat uit vertegenwoordigers van de regionale en lokale overheden; de 222 leden, volgens een bepaalde sleutel verdeeld over de lidstaten, worden op voordracht van de lidstaten benoemd door de Raad met eenparigheid van stemmen en voor een periode van vier jaar. Regionale en lokale overheden worden via dit Comité formeel betrokken bij de totstandkoming van het beleid en de regelgeving in de EU die voor deze overheden van belang kan zijn. De Raad en de Commissie zijn verplicht op een aantal gebieden het Comité om advies te vragen. Het Comité kan ook op eigen initiatief advies uitbrengen over alle voorstellen die aan het ESC worden voorgelegd.

De Nederlandse regering baseert haar voordracht op een gezamenlijk voorstel van het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging Nederlandse Gemeenten.

Permanente Vertegenwoordigers (PV)

De ambassadeurs van de lidstaten bij de EG worden aangeduid als Permanente Vertegenwoordigers (PV's). Ze staan de Raad van Ministers bij in het Comité van Permanente vertegenwoordigers (Coreper) en, speciaal voor het GLB (gemeenschappelijk landbouwbeleid), in het CSA. De PV's opereren binnen de onderhandelingsmarges die ze van hun regeringen hebben meegekregen. Een andere belangrijke taak van de PV's is het leveren van een bijdrage aan de voorbereiding en formulering van het nationale beleid ten aanzien van de EU. De Nederlandse PV heeft daartoe zitting in diverse coördinatiecommissies en onderraden van de Ministerraad (REZ/REIA).

Het voorzitterschap van het Coreper of CSA rouleert mee met dat van de Raad. In de CSA is de EC vertegenwoordigd door de Eurocommissaris voor Landbouw, maar meestal door een van diens topambtenaren.

Raadswerkgroepen bereiden de vergaderingen van de Coreper of CSA voor.

De lidstaten zijn in deze werkgroepen vertegenwoordigd door ambtelijke deskundigen. In dit stadium is er veel ruimte voor nationale inbreng. Het voorstel wordt doorgaans meermaals besproken.

De permanente vertegenwoordigers bereiden de vergaderingen van de Raad voor in een tweetal comités: het Coreper en het CSA. De voorstellen met betrekking tot het gemeenschappelijke landbouwbeleid worden voorbereid in het CSA, en alle overige EC-voorstellen in het Coreper. In dit stadium is er een duidelijke inbreng vanuit de lidstaten, die via hun vertegenwoordigers in het CSA of Coreper amendementen kunnen indienen. Vraagstukken waarover binnen Coreper of CSA overeenstemming bereikt wordt tussen de PV's en de EC, worden als A-punten op de Raadsagenda geplaatst en zijn meestal hamerstukken. Voor B-punten is nog politieke discussie in de Raad nodig.

Europese Rekenkamer

Deze in 1977 ingestelde opvolger van de Controlecommissie controleert de uitgaven en ontvangsten van de Gemeenschappen. Iedere lidstaat wijst een van de leden aan.

3. Besluitvorming

Raadsbesluiten

Voorzover de Europese Commissie niet bevoegd is tot zelfstandig optreden, gebeurt de besluitvorming in de Raad van Ministers. Het uitgangspunt daarbij is een Commissievoorstel aan de Raad inzake communautaire maatregelen op een bepaald terrein. De Raad laat het voorstel voorbereiden op verschillende niveaus. Deze niveaus zijn achtereenvolgens de Raadswerkgroep, de Groep Raden/Attachés,¹⁵ Coreper/CSA en de High Level Groep. In deze overlegorganen hebben ambtelijke vertegenwoordigers van de lidstaten zitting.

De politieke besluitvorming, tevens afronding van de wetgevingsprocedure, vindt daarna plaats in de Raad en bij gebrek aan overeenstemming in de Europese Raad.

In het navolgende wordt het besluitvormingsproces in de Raad, en vooral de Nederlandse inbreng daarin, in detail behandeld. Hierbij dient aangetekend te worden dat er drie afzonderlijke procedures bestaan om tot een Raadsbesluit te komen, te weten de raadplegingsprocedure (art. 189A EG-verdrag), de samenwerkingsprocedure (art. 189C EG-verdrag) en de medebeslissingsprocedure (art. 189B EG-verdrag). Deze procedures verschillen van elkaar in de mate waarin het Europees Parlement bij de besluitvorming

---

¹⁵ Raden en attachés zijn ambtenaren die werkzaam zijn bij de Permanente Vertegenwoordiging bij de EU in Brussel

betrokken wordt. Vanuit het perspectief van de Europese instellingen verschillen deze procedures aanzienlijk, maar voor de formulering van de handelingen is dat minder van belang.

Algemene voorbereiding

Bij het ontwikkelen van haar voorstellen roept de Commissie de hulp in van experts uit verschillende lidstaten op het betreffende beleidsterrein. Deze deskundigen zijn meestal ambtenaar bij de centrale overheid van een lidstaat maar nemen op persoonlijke titel deel aan de advies-werkgroepen. Ze worden geacht een onafhankelijk advies uit te brengen en mogen geen nationale instructies ontvangen. Toch proberen de ministeries (ook de Nederlandse) betrokken te raken bij de voorbereiding van Commissievoorstellen door het leveren van deskundigen. In deze fase zijn de mogelijkheden om het voorstel te beïnvloeden relatief groot.

In Brussel bepaalt het Voorzitterschap in overleg met het Raadssecretariaat in welke samenstelling van de Raad (in welke vakraad) een Commissievoorstel besproken zal worden. In veel gevallen is die keuze vanzelfsprekend, maar soms ligt de toewijzing onduidelijk. Dringende kwesties kunnen voorgelegd worden aan de eerstkomende Raadsvergadering, ongeacht de samenstelling daarvan.

De tekst van de voorstellen wordt aan de lidstaten gezonden via de PV, die ze doorzendt naar het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Sinds 1989 worden de nieuwe Commissievoorstellen centraal bekeken in de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (WBNC), onder voorzitterschap van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De nieuwe voorstellen worden inhoudelijk, technisch en politiek beoordeeld. De WBNC wijst het eerstverantwoordelijke departement aan. Hierbij dient aangetekend te worden dat de Nederlandse werkverdeling niet parallel hoeft te lopen met de Brusselse. De minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij bereidt bijvoorbeeld de Nederlandse inbreng inzake sommige veterinaire dossiers voor die behandeld worden in de Gezondheidsraad, waarin namens Nederland de minister van VWS zitting heeft.

Het eerstverantwoordelijke departement stelt een concept-fiche op waarin een eerste beoordeling van het voorstel en de gevolgen voor het nationale recht en het nationale beleid worden geschetst, evenals de budgettaire gevolgen. Het voorstel wordt naar gelang de mate waarin het politieke implicaties in zich bergt aangeduid als technisch of niet-technisch. Het fiche noemt verder de voor implementatie verantwoordelijke departementen en formuleert een eerste nationale onderhandelingsstandpunt. De fiches worden door de WBNC vastgesteld en maandelijks door de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer aangeboden.

Raadswerkgroepen

In de Raadswerkgroepen worden de Commissievoorstellen in hun geheel besproken, met alle technische details. Na bereikte overeenstemming wordt het voorstel als hamerstuk geplaatst op de agenda van Coreper of CSA; dit zijn dan zogenaamde i-punten. Bij het ontbreken van overeenstemming, kan het voorstel worden doorverwezen naar behandeling door Raden/Attachés¹⁶.

Voorstellen die geen of weinig politieke implicaties in zich bergen worden technisch genoemd. Het eerst verantwoordelijke ministerie bepaalt een departementaal standpunt, en stemt dat zo nodig interdepartementaal af. Enkele beleidsterreinen (zoals milieubeheer) kennen vaste procedures voor coördinatie-overleg.

Is het onderwerp politiek gevoeliger van aard (dus niet-technisch), dan leidt het ministerie van Buitenlandse Zaken het overleg. Wanneer interdepartementale overeenstemming uitblijft, komt er een hoger ambtelijk niveau in stelling. In uitzonderlijke gevallen treedt de Ministerraad op als arbiter.

Voor een wijziging of aanpassing van de nationale standpunten naar aanleiding van de Raadswerkgroepvergaderingen gelden dezelfde procedures. Verder onderhouden de betrokken ministeries regelmatig informeel overleg, onder andere telefonisch.

De instructies voor de delegatie naar de Raadswerkgroep worden op vergelijkbare wijze vastgesteld, waarbij de inbreng van Buitenlandse Zaken vooral naar voren komt wanneer meerdere departementen bij het onderwerp betrokken zijn. Die inbreng beperkt zich bij technische voorstellen tot het versturen van de instructie naar de Permanente Vertegenwoordiging bij de EU (PV), maar bij niet-technische voorstellen stelt Buitenlandse Zaken de instructie voor de Nederlandse vertegenwoordigers in de Raadswerkgroep ook vast.

De Nederlandse delegatie naar de Raadswerkgroep staat onder leiding van de ambtelijke expert of de ambtenaar bij de Permanente Vertegenwoordiging van het meest betrokken ministerie. De ambtenaren die de vergadering van de Raadswerkgroep hebben bijgewoond rapporteren hierover aan hun departement. Deze verslagen staan los van de officiële verslagen die door het Raadssecretariaat gemaakt worden.

Groep Raden/Attachés

Wanneer een Raadswerkgroep geen overeenstemming bereikt, kan de gestrande voorbereiding van Coreper-vergaderingen overgedragen worden aan een speciaal ingestelde groep van Raden en Attachés van de Permanente Vertegenwoordigers van de lidstaten. Het gaat om hoofdzaken en om het bereiken van een compromis. In principe zitten er geen deskundigen bij dit overleg, tenzij de PV dat noodzakelijk vindt. In geval van overeenstemming wordt het voorstel alsnog als i-punt geplaatst op de Coreper-agenda. Wanneer geschilpunten resteren, dan komt het voorstel voor inhoudelijke bespreking op die agenda als ii-punt.

---

¹⁶ EU Handboek, p.33

De Minister van Economische Zaken stellen instructies op voor hun eigen afgevaardigden naar deze groepen, eventueel in overleg met andere betrokken ministers. De Raden en Attachés rapporteren aan hun eigen departement over het verloop van de besprekingen. Er zijn hiernaast ook officiële Brusselse verslagen.

Coreper

In het Coreper-overleg worden alle Raadsvergaderingen voorbereid. Er is wekelijks overleg in Brussel, en de voorbereiding daarop heeft een standaard karakter.

Het instructieoverleg voor Coreper-vergaderingen gebeurt interdepartementaal onder leiding van het ministerie van Buitenlandse Zaken; vertegenwoordigers van de eerstverantwoordelijke ministeries brengen ieder hun conceptinstructie in. Wanneer geen consensus bereikt wordt, kan de instructie wat minder concreet geformuleerd worden of kan er op hoog ambtelijk niveau gezocht worden naar een oplossing.

De vergaderingen van het CSA (Comité Spécial Agriculture) bereiden uitsluitend vergaderingen van de Landbouwwraad voor, zodat daarbij alleen de minister van Landbouw betrokken is.

Over Coreper- en CSA-vergaderingen worden verslagen gemaakt door de PV. Ook kan er afzonderlijk gerapporteerd worden door de ambtenaren bij de PV van het meest betrokken ministerie. Er zijn tenslotte ook officiële Brusselse verslagen.

High Level Groep

Wanneer ook het Coreper geen overeenstemming weet te bereiken over een Commissievoorstel, kan een onderwerp overgedragen worden aan een High Level Groep van hoge beleidsambtenaren.

Raad

Op het niveau van de Raad is de ambtelijke inbreng ondergeschikt aan de politieke onderhandelingen.

In dit stadium wordt niet meer gesproken van instructies, maar van standpunten; overigens worden de onderhandelingen wel voorbereid door positiebepalingen. In de Raad is het toegestaan om bepaalde soorten van voorbehoud te maken, zowel bij het hele voorstel als bij onderdelen daarvan, of een parlementair dan wel studie-, wacht- of taalvoorbehoud.

De nationale standpunten voor inbreng in de Raad worden sinds 1958 voorbereid door de Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen (CoCo). Deze staat onder leiding van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en bevat verder de minister van Economische Zaken, de PV en hoge ambtenaren van alle ministeries. De commissie komt wekelijks bijeen om conceptinstructies op te stellen voor de Raadsvergaderingen van de volgende week. Het overleg wordt gehouden aan de hand van ontwerpconclusies, waarna de CoCo conclusies en posities formuleert al naar gelang men het eens kan worden over het per agendapunt in te nemen standpunt. De ambtenaren die deelnemen aan het CoCo-beraad rapporteren hierover aan hun minister met een nota.

Bij gebrek aan eenstemmigheid neemt veelal de REIA een besluit (Raad voor Europese en Internationale Aangelegenheden), waarin de meeste ministers zitting hebben, bijgestaan door enkele directeuren-generaal en de PV. Voorheen gebeurde dit in de REZ (Raad voor Europese Zaken).

Uiteindelijk stelt de Ministerraad de standpunten vast met de bijbehorende instructies voor de minister en zijn delegatie naar de Raad.

Wanneer een ministerie primair of medeverantwoordelijk is voor een agendapunt op een Raadsvergadering, maakt een vertegenwoordiger van dat ministerie deel uit van de delegatie naar die Raadsvergadering. Deze vertegenwoordiger rapporteert over het verloop van de Raadsvergadering aan zijn eigen departement. Daarnaast worden door de ministers verslagen opgesteld over de vergaderingen van de vakraad die ze hebben bijgewoond; deze geven het Nederlandse perspectief weer en worden naar de Tweede Kamer gestuurd. Tenslotte stelt ook het Brusselse Raadssecretariaat rapporteren over Raadsvergaderingen op.

Sinds 1993 is er een tweede CoCo, de CoCoHan (Coördinatiecommissie op Hoog Ambtelijk Niveau). Deze commissie van directeuren- en secretarissen-generaal en de PV staat onder leiding van Buitenlandse Zaken en houdt zich uitsluitend bezig met algemene en op langere termijn spelende zaken. Aan de desbetreffende minister worden algemene rapporten uitgebracht; de conclusies worden vaak besproken in de REIA alvorens ze in de Ministerraad aan de orde komen.

3.2 Uitvoeringsbepalingen van de Europese Commissie

In de besluiten die de Raad neemt, verleent zij de Europese Commissie de bevoegdheid uitvoeringsbepalingen uit te vaardigen (art. 145 van het EG-verdrag). Bij het uitoefenen van deze bevoegdheid mag de Commissie de besluiten van de Raad echter niet veranderen of aanvullen. Hierop wordt toegezien door middel van het inschakelen van comités, waarin de lidstaten vertegenwoordigd zijn.

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen drie verschillende soorten comités die adviseren over de uitvoeringsbepalingen van de EC: raadgevende comités, comités van beheer en reglementeringscomités. Afhankelijk van het soort comité dat een advies geeft, moet de Commissie in meerdere of mindere mate rekening houden met het advies.¹⁷

In de besluitvorming van de Commissie voor maatregelen ter uitvoering van de Raadsbesluiten betreffende de verwezenlijking van de interne markt, worden de *raadgevende comités* ingeschakeld. De Commissie is niet verplicht rekening te houden met het advies van dergelijke comités. De Commissie brengt het comité op de hoogte van de mate waarin zij met het advies van het comité rekening heeft gehouden.

Voor maatregelen in de agrarische sector wordt er in de procedure sinds 1962 een *beheerscomité* ingeschakeld, die volgens een vaste procedure de Commissie van advies moet dienen. Wijkt het advies af van het voorgenomen besluit van de Commissie, dan

---

¹⁷ EU Handboek, pp. 65-66

kan de Commissie een aantal maatregelen in onmiddellijke werking stellen, maar wordt de Raad in staat gesteld binnen een bepaalde termijn (meestal één maand) een andersluidend besluit te nemen. Deze comités van beheer spelen een grote rol in het beheer van de gemeenschappelijk marktorganisaties en in het kader van het gemeenschappelijke landbouwbeleid.

Voor een aantal uitvoeringsmaatregelen van de Commissie wordt sinds 1968 een wat zwaardere procedure bij het inschakelen van de reglementeringscomités toegepast. Het gaat daarbij om het beheer van het gemeenschappelijk douanetarief, het beheer en aanpassing van gemeenschappelijke normen voor bijvoorbeeld levensmiddelen of op fyto-sanitair en diergeneeskundig gebied.¹⁸ De Commissie kan bij een afwijkend advies van een reglementeringscomité de voorgestelde uitvoeringsmaatregelen niet onmiddellijk toepassen, maar moet de voorstellen aan de Raad voorleggen die dan een besluit neemt. Bij het uitblijven van een dergelijk Raadsbesluit stelt de Commissie de voorgestelde maatregelen vast.

De raadgevende, beheers- en reglementeringscomités worden opgericht door de Raad; de leden worden door de Raad benoemd op voordracht van de lidstaten. Meestal worden de benoeming en de verdeling van de zetels in een comité over de lidstaten geregeld in het betreffende oprichtingsbesluit.

3.3 Implementatie van de Europese regelgeving

Verordeningen zijn rechtstreeks toepasselijk in de nationale rechtsorde en hoeven in principe niet omgezet te worden in nationale regelgeving. Bij verordeningen ten aanzien van economische mededinging gebeurt dit dan ook niet: bij de toepassing van deze verordeningen dienen belanghebbenden zich rechtstreeks tot de EC te richten.

Richtlijnen moeten wel omgezet worden in nationale regelgeving (wetten, algemene maatregelen van bestuur of ministeriële regelingen. Bovendien is in een richtlijn steeds een datum opgenomen voor welke de lidstaten de benodigde maatregelen moeten treffen. Om de voortgang van de implementatie van richtlijnen te bewaken heeft het kabinet afspraken gemaakt. Aan de hand van kwartaal- en maandoorzichten wordt in de Ministerraad bekeken of er achterstanden bij de implementatie zijn of dreigen te ontstaan.

De EU-regelgeving bevat voorts bepalingen die niet in de nationale wet- en regelgeving worden opgenomen. Het gaat om zaken als het informeren van de Commissie over de gang van zaken, het indienen van plannen, e.d. Dergelijke handelingen zijn specifiek omschreven in de EU-regelgeving en moeten dus met de betreffende EU-richtlijn of verordening in een institutioneel onderzoek worden opgenomen.

---

¹⁸ Emile Noël, *De instellingen van de Europese Gemeenschap*, Brussel/Luxemburg 1993, pp. 21-22

4. Handelingen

NB. In dit hoofdstuk worden alleen de handelingen besproken die betrekking hebben op de totstandkoming van Europese beleidsinstrumenten met betrekking tot economische mededinging. Handelingen die betrekking hebben op de relaties tussen het ministerie en de EG in het algemeen worden beschreven in het onderzoeksrapport dat betrekking heeft op het beleidsterrein *Handel met het buitenland* (gereed in 2001)

3.4 Raadsbesluiten

12.

Actor De Minister van Economische Zaken
Handeling Het voorbereiden van bijdragen aan werkgroepen van de Europese Commissie inzake het mededingingsbeleid
Periode 1958-
Opmerking Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen over de geleverde inbreng in de werkgroepen

13.

Actor De Minister van Economische Zaken
Handeling Het voorbereiden van vergaderingen van Raadswerkgroepen met betrekking tot Europese verdragsbepalingen inzake het mededingingsbeleid
Periode 1958-
Opmerking –Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
–De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten.
–Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van Raadswerkgroepen.

14.

Actor De Minister van Economische Zaken
Handeling Het voorbereiden van vergaderingen van ad hoc groepen Raden/Attachés met betrekking tot de nadere uitvoering van verdragsartikelen inzake economische mededinging
Periode 1958-
Opmerking –Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg

gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.

–De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten.

–Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van ad hoc groepen Raden/Attachés.

15.

Actor De Minister van Economische Zaken

Handeling Het voorbereiden van vergaderingen van het Coreper met betrekking tot (beleidsterrein)

Periode 1958-

Opmerking –Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.

–De instructies voor de Nederlandse vertegenwoordiger in het Coreper (de PV) worden vastgesteld in interdepartementaal overleg onder leiding van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

–De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot concept-instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten.

–Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van het Coreper.

16.

Actor De Minister van Economische Zaken

Handeling Het voorbereiden van vergaderingen van ad hoc High Level groepen met betrekking tot (beleidsterrein)

Periode 1958-

Opmerking –Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.

–De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot concept-instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten.

–Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van High Level groepen.

(17.)

Actor De Minister van Economische Zaken

Handeling Het opstellen van departementale standpunten inzake agendapunten van

Periode Raadsvergaderingen met betrekking tot (beleidsterrein)
1958-
Opmerking –Nationale standpunten en onderhandelingsposities inzake agendapunten van Raadsvergaderingen komen tot stand in de Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen (CoCo).
–Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van Raadsvergaderingen.

(18.)

Actor De Minister van Economische Zaken
Handeling Het opstellen van departementale standpunten inzake algemene en op langere termijn spelende zaken van EU-belang inzake (beleidsterrein)
Periode 1993-
Opmerking Overleg hierover in de Coördinatiecommissie op Hoog Ambtelijk Niveau (CoCoHan) leidt tot algemene rapporten aan de betrokken ministers.

Uitvoeringsbepalingen van de Europese Commissie

(19.)

Actor De Minister van Economische Zaken
Handeling Het opstellen en wijzigen van standpunten inzake door de Europese Commissie voorgestelde uitvoeringsbepalingen met betrekking tot (beleidsterrein), die besproken worden in raadgevend comité, een beheerscomité of een reglementeringscomité
Periode 1958-
Opmerking – Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
– Wanneer meerdere departementen betrokken zijn leidt het eerstverantwoordelijke ministerie het coördinatie-overleg.
– Onder deze handeling valt ook het opstellen van instructies voor de Nederlandse vertegenwoordigers in de comités.
– Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van deze comités.

(20.)

Actor De Minister van Economische Zaken
Handeling Het opstellen en wijzigen van standpunten over door de Commissie voorgenomen besluiten, maatregelen en onderhandelingen met derde landen, voorzover deze niet zijn vastgelegd in Raadsbesluiten en worden gecoördineerd in commissies en werkgroepen
Periode 1958-

Implementatie van Europese regelgeving

(21.)

Actor	De Minister van Economische Zaken
Handeling	Het opstellen van een plan ter implementatie van een door de Raad vast te stellen besluit
Periode	1993-
Grondslag	Aanwijzingen voor regelgeving (1992, Stcrt. 230) , nr. 334
Produkt	Implementatieplan
Opmerking	Het betreft hier plannen ter implementatie van richtlijnen en verordeningen die onderworpen zijn aan de samenwerkingsprocedure of de medebeslissingsprocedure (co-decisie) van Raad en Europees Parlement. Het implementatieplan moet binnen een maand nadat de Raad het gemeenschappelijk standpunt heeft vastgesteld voorgelegd worden aan de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen.

4 Industriële eigendom

4.1 INLEIDING

4.1.1 *Definities van enkele begrippen*

In het economisch verkeer zijn een aantal exclusieve rechten gedefinieerd, waarvan de houder zich mag verweren tegen inbreuk door derden. Deze rechten worden verleend door de overheid, die inbreuk op deze rechten strafbaar kan stellen. De overheid kan een instelling in het leven roepen, die deze rechten registreert. De belangrijkste rechten zijn:

- Het alleenrecht om voor een beperkte duur gebruik te maken van een eigen uitvinding, waarin men zijn kennis heeft geïnvesteerd (patentrecht, octrooirecht); de octrooihouder heeft dan het exclusieve recht om zijn uitvinding voor een bepaalde tijd te exploiteren. Voor dit recht betaalt hij jaarlijks een taks.
- Het alleenrecht om zich als onderneming te kunnen onderscheiden met een kenmerk dat men aan zijn producten kan toekennen (merkenrecht).
- Het alleenrecht om uiterlijke vormen van een bepaald product toe te passen (recht voor modellen en tekeningen).

Deze rechten worden gewaarborgd als gevolg van internationale afspraken. Volgens deze afspraken dienen zij te worden gewaarborgd door wettelijke regels, waarbij een erkende autoriteit is vastgesteld die deze rechten registreert en de daarbij behorende bijlagen als bewijsstukken bewaart. Zij worden beschouwd als vermogensrechten, waarmee rechtshandelingen mogen worden verricht als overdracht, verpanding, vererving of inbeslagname. De overheid is bevoegd heffingen vast te stellen voor de instandhouding van deze rechten. De autoriteit is voorzover de regels dit toelaten bevoegd om zelf een onderzoek in te stellen voordat ze de aangemelde rechten erkent. In dit rapport zal nader worden ingegaan op:

- de totstandkoming en herziening van de internationale afspraken en de constitutie van uitvoerende verdragsorganen
- de vastlegging van deze rechten door wet- en regelgeving en de constitutie van de organen die deze regels uitvoeren en waarborgen
- de toepassing van deze regels door de toekenning van industriële eigendomsrechten

Het oudste verdrag is het Unieverdrag van Parijs uit 1883. De oudste Nederlandse wetten zijn:

- de Merkenwet 1893;
- de Rijksoctrooiwet 1910;
- de Handelsnaamwet 1921.

Als uitvoerend bureau is blijkens artikel 1 van de Merkenwet aangewezen het Bureau voor de Industriële Eigendom (BIE). Het BIE bestaat dus vanaf 1893 als instituut van openbaar gezag voor het gedeponeerde handelsmerk, vanaf 1910 is binnen het BIE de Octrooiraad ingesteld. Het BIE is de Nederlandse autoriteit voor het waarborgen van industriële eigendommen.

Naast deze specifieke door het BIE gewaarborgde rechten zijn er ook de volgende rechten van intellectuele eigendom:

- Het auteursrecht, dat de rechten waarborgt op werken van wetenschap, letterkunde of kunst. Dit recht ontstaat door de vervaardiging of totstandkoming van het werk en de overheid speelt hierbij geen registerende rol. Deze rechten zijn internationaal vastgelegd in de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst van 1886, laatstelijk gewijzigd in 1971, en in de Universele Auteursrechtconventie van 1952, eveneens gewijzigd in 1971. Onder het auteursrecht vallen met name teksten, illustraties, kaarten, bouwtekeningen, werken van toegepaste kunst en computerprogramma's;
- De naburige rechten, als omschreven in de Wet Naburige Rechten van 1993: hieronder worden verstaan de rechten van personen die een werk van letterkunde of kunst uitvoert of anderszins prestaties levert die niet tot de auteurswet vallende werken behoren, maar daarmee te vergelijken zijn;
- Het kwekers- en telersrecht met betrekking tot plantensoorten en -rassen. Dit recht is geregeld in het Kwekersbesluit 1941 en de Zaaizaad en Plantzaad wet 1967. Nieuw geteelde plantensoorten en rassen kunnen worden gedeponeerd bij de Raad voor het Kwekersrecht. Het PIVOT-rapport met betrekking tot tuinbouwproducten is naar verwachting gereed in het derde kwartaal van 2000;
- Het recht op de handelsnaam, d.w.z. de naam waaronder een onderneming wordt gedreven, geregeld in de Handelsnaamwet van 1921.

In dit onderzoek wordt niet nader ingegaan op kwesties met betrekking tot de handelsnaam als industriële eigendom. De overheid voert geen ander beleid met betrekking tot de handelsnaam ofwel de naam waaronder een onderneming wordt gedreven dan dat ze regels vast stelt tegen het onrechtmatig gebruiken van handelsnamen. Conflicten op dit punt worden door de civiele rechter opgelost. Inschrijving in het Handelsregister van een Kamer van Koophandel is geregeld in de Handelsregister wet. Dit is echter geen waarborg dat alle handelsnamen bij de Kamers van Koophandel zijn geregistreerd. Voor de rol van de Kamers van Koophandel met betrekking tot het handelsregister zie het PIVOT-rapport inzake kwaliteitszorg midden- en kleinbedrijf (gereed 2000).

4.1.2 *Internationaal beleidskader*

Inleiding

Het beleid met betrekking tot industriële eigendom wordt vooral gedefinieerd door internationale afspraken.

In 1883 werd in Parijs een unieverdrag gesloten, waarin de aangesloten landen garanties stelden voor bescherming van de industriële eigendom. Het verdrag omvat een limitatieve opsomming van de daarin te waarborgen rechten (art. 2): de octrooien van uitvinding (inclusief verbeterings- en aanvullingsoctrooien, art. 4), de gebruiksmodellen, tekeningen en modellen van nijverheid, de fabrieks- en handelsmerken, de dienstmerken, de handelsnaam en de aanduidingen van herkomst of benamingen van oorsprong. Er is afgesproken dat de unielanden ieder voor zich een instelling tot deponering van industriële eigendomsbewijzen zal oprichten.

Inbreuken op deze eigendommen worden beschouwd als ongeoorloofde mededinging. De verdragsondertekenaars hebben zich verbonden regels te stellen om dit tegen te gaan. Art. 8 bepaalt dat de handelsnaam een vorm van industriële eigendom is “sans obligation de dépôt ou d’enregistrement.”

Het Unieverdrag van Parijs voorziet naast tal van afspraken tussen de landen onderling in een permanente organisatie. De verdragssluiters vormen namelijk een gezamenlijke Unie met een vertegenwoordigend lichaam, de Algemene Vergadering. Deze vergadering heeft de bevoegdheid herzieningen van het verdrag voor te bereiden en nadere voorschriften vast te stellen voor de uitvoerende lichamen, voorzover dit niet in de verdragstekst is voorzien. Ook kunnen ze commissies benoemen en begrotingen vaststellen. De begrote inkomsten worden samengesteld uit de leges of taksen van de bureau's die krachtens de verdragen zijn opgericht en uit bijdragen van de regeringen van de toetredende staten.

De Algemene Vergadering en soms ook andere vertegenwoordigende lichamen worden gevormd uit delegaties van de toetredende staten, waarbij elke staat één stem heeft. Voor Nederland wordt deze delegatie gevormd door de ambtenaren, aangewezen door Het Ministerie van Economische Zaken en het bureau dat met de uitvoering van het verdrag in Nederland is belast. Zoals we verderop zullen zien is dat het BIE.

De contributies aan de verdragslichamen worden vastgesteld als jaarlijkse bijdragen. Een enkele maal wordt vlak na de instelling voorzien in een storting in een fonds door het

toetredende land. Deze storting wordt herhaald als door onvoorziene omstandigheden het fonds verbruikt blijkt te zijn.

Conflicten naar aanleiding van de gesloten verdragen waarvoor na onderhandeling tussen de aangesloten landen geen oplossing wordt gevonden, worden krachtens de meeste verdragen veelal verwezen naar het Internationaal Gerechtshof in Den Haag.

De bepalingen van het Unieverdrag van Parijs vormen het model van alle internationale overeenkomsten op het gebied van de industriële eigendom en we komen dus steeds gelijksoortige lichamen tegen. Het Unieverdrag van Parijs van 1883 is herhaalde malen herzien.

Op internationaal niveau gelden eind 1999 de volgende verdragen, die nader zullen worden toegelicht:

Verdrag in het kader van de Wereld Handelsorganisatie (WTO-verdrag):

* TRIPs-Verdrag: Overeenkomst inzake de handelsaspecten van intellectuele eigendom (Trade Related Aspects of Intellectual Property, bijlage bij het GATT-verdrag), 1996. Dit verdrag verplicht de deelnemende landen tot een bepaald niveau van wettelijke bescherming van intellectuele eigendomsrechten. Tegen overtreding van dit verdrag kunnen sancties worden uitgesproken.

Wereldwijde verdragen met zelfstandige verdragsorganisaties (thans bekend als WIPO-verdragen)

N.B.: De opgegeven jaartallen ? welke zijn de beginjaren van inwerkingtreding voor Nederland.

- * 1884 Unieverdrag van Parijs* 1893 Overeenkomst van Madrid betreffende de internationale inschrijving van merken en bijbehorend Protocol van Madrid van 1989 (NL gebonden 1998)* 1979 (1925)? Overeenkomst van Den Haag betreffende het internationaal depot van tekeningen of modellen van nijverheid
- * 1962 Overeenkomst van Nice betreffende de internationale classificatie van waren en diensten ten behoeve van de inschrijving van merken. Tekst in Trb. 1959, 89
- * 1979 Verdrag van Washington tot samenwerking inzake octrooien. Goedkeuring in Stb. 1978, 307
- * 1975 Verdrag van Straatsburg betreffende de internationale classificatie voor octrooien. Tekst in Trb. 1974, 229
- * 1985 Verdrag van Wenen betreffende de internationale classificatie voor beeldbestanddelen van merken. Tekst in Trb 1985, 100
- * 1987 Verdrag van Boedapest inzake de internationale erkenning van het depot van micro-organismen ten dienste van octrooiverlening. Goedkeuring in Stb. 1986, 624

- * 1977 Overeenkomst van Locarno tot instelling van een internationale classificatie voor tekeningen en modellen
  - * Merkenverdrag van Genève (van 1994) is al wel vastgesteld en ondertekend, nog niet in werking getreden voor NL
  - * Nog niet vastgesteld, wel in onderhandeling: het Octrooiverdrag (Patent Law Treaty)
- Er zijn nog meer verdragen of onderwerpen voor verdragen in voorbereiding

De Internationale Unie ter Bescherming van de Industriële Eigendom

De verdragspartners van de Unie van Parijs hebben zich verbonden om organen in het leven te roepen die het verdrag in stand houden. De laatste verdragswijzigingen van Lissabon en Stockholm hebben ertoe geleid dat de Unie onder de paraplu van de Verenigde Naties is komen te staan.

Het hoogste orgaan van de Unie is de Algemene Vergadering, waarvan de bevoegdheden zijn vastgesteld in art. 13 van het verdrag. De Algemene Vergadering neemt alle vraagstukken met betrekking tot de instandhouding en ontwikkeling van de unie in behandeling en bereidt de conferenties voor die tot nadere arrangementen kunnen leiden. Ook geeft zij richtlijnen aan het Internationaal bureau, kiest leden van de uitvoerende commissie en stelt zij een tweejaarlijkse begroting vast. Zij heeft de bevoegdheid commissies van deskundigen en werkgroepen in te stellen. Daarnaast beslist ze welke landen, die geen lid zijn van de unie, als waarnemers kunnen worden toegelaten. Ze kan commissies benoemen en begrotingen vaststellen. De inkomsten worden samengesteld uit de bijdragen van de regeringen van de toegetreden staten. De uitvoerende commissie bestaat uit leden van de Algemene Vergadering, waaronder Nederland.

De Internationale Unie van Parijs houdt regelmatig conferenties, die door de Algemene Vergadering worden uitgeschreven. Deze conferenties, waarin afgevaardigden deelnemen van de Unielanden en uitgenodigde waarnemers, hebben tot doel nadere regelingen te treffen tot bescherming van de industriële eigendom en daarvoor nieuwe lichamen in het leven te roepen. Het resultaat van deze conferenties krijgt vorm in *arrangements* ofwel internationale overeenkomsten, afspraken of schikkingen (de oorspronkelijke tekst is in het Frans en de term krijgt in de Nederlandse vertaling verschillende benamingen). Deze schikkingen roepen weer afzonderlijke lichamen in het leven, waaraan de verdragsstaten participeren door:

- deel te hebben in algemene vergaderingen, veelal het hoogste algemene orgaan; dit orgaan heeft de bevoegdheid tot herziening van de inhoud van een schikking.
- zitting te hebben in besturen (veelal bij toerbeurt met om de drie jaar afzetbare en niet herkiesbare bestuursleden)

De Nederlandse delegaties worden aangewezen door het Ministerie van Economische Zaken en bestaan in de praktijk uit vertegenwoordigers van het ministerie en van het BIE.

De belangrijkste organen die uit deze schikkingen zijn voortgekomen zijn:

- Het Internationaal Octrooibureau in Den Haag (Institut International des Brévets, IIB) , dat o.m. bevoegd is tot internationaal nieuwheidsonderzoek (Den Haag, 1947 tot 1977);
- een internationaal bureau voor modellen en tekeningen;
- een internationaal bureau voor merken;
- De Verenigde internationale bureaus voor de bescherming van de industriële eigendom (Bureaux Internationales Reunies pour la Propriété Intellectuelle (BIRPI), dat als uitvoerend bureau diende voor de Unie van Parijs en de daarop volgende verdragen en de Unie van Bern;
- De World Intellectual Property Organization (WIPO) van de Verenigde Naties en de daaronder ressorterende uitvoerende organen. Alle lichamen, voortgekomen uit de Unie van Parijs zijn daaronder komen te vallen.

(1) Het Internationaal Octrooibureau (IIB)

Het Internationaal Octrooibureau (Institut International des Brévets, IIB) heeft vanaf de sluiting van de overeenkomst van 's-Gravenhage in 1947 de bevoegdheid om op aanvraag internationaal onderzoek te doen naar de nieuwheid van uitvindingen. Het bureau was in Den Haag gevestigd, zodat Nederland daarbij permanent een belangrijke rol heeft gespeeld. Het bestuur en de leiding bestond uit gedelegeerden van de verschillende verdragsleden van de Unie van Parijs en de overeenkomst van 's-Gravenhage; Nederland was permanent vertegenwoordigd.

In 1977 werd het bureau opgeheven en ging de organisatie over naar het Europees Octrooibureau te München.

(2) De WIPO

Als gevolg van afspraken van de Internationale Unie ter bescherming van de Industriële Eigendom kwam in 1974 de World Intellectual Property Organization (WIPO) tot stand, dat met ingang van 1 januari 1975 zijn werkzaamheden begon en het BIRPI verving. De WIPO functioneert als internationale organisatie voor de industriële eigendom van de Verenigde Naties. Het hoogste orgaan is de Algemene Vergadering, die de finale besluiten neemt over de gang van zaken. Het WIPO-verdrag draagt aan de deelnemende landen op om te participeren in:

- * de Algemene Vergadering;
- * een coördinatiecommissie, die de technische gang van zaken regelt;

* de conferenties die de nadere inhoudelijke afspraken voorbereiden en de vraagstukken met betrekking tot industriële eigendom onderzoeken.

De WIPO heeft tot taak de administratieve samenhang van de erkenning van de industriële eigendom in de verschillende landen en unies te bevorderen door harmonisering van wetten en regels. Ook bevordert zij door de rekrutering van deskundigen voor technische bijstand aan de ontwikkeling van de regelgeving inzake octrooien aan landen die daarom vragen.

Voor de praktische gang van zaken ter uitvoering van de besluiten heeft de WIPO een Internationaal Bureau opgericht, dat de rechten op industriële eigendommen registreert om daarover gegevens te kunnen uitwisselen. Dit is een uitvoerende instelling van de organisatie met eigen organisatorische en personele bevoegdheden.

De Unie van Washington tot samenwerking inzake octrooien (PCT)

Het verdrag van Washington van 1979 heeft geleid tot de oprichting van een Unie tot samenwerking bij de behandeling van aanvragen van octrooien. Dit houdt in dat de daarbij aangesloten landen een informatienetwerk opzetten waarmee zij elkaar bijstaan bij uitvoeringsprocedures van hun octrooiwetgeving. Zo kunnen octrooiaanvragen internationaal worden beoordeeld door een door de verdragsorganisatie aan te wijzen bureau.

In het verdrag worden twee procedures omschreven:

- het nieuwheidsonderzoek, dat een antwoord geeft op de vraag of een uitvinding inderdaad een vernieuwing inhoudt, vergeleken met de stand der techniek
- de facultatieve voorlopige beoordeling, dat een antwoord geeft op de inventiviteit van de uitvinding

Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kunnen nationale octrooien worden verleend. De uitwisseling van gegevens en de contacten hiertoe worden voor Nederland uitgevoerd door het BIE.

Het hoogste orgaan van de Unie is de Algemene Vergadering, die jaarlijks plaats vindt, en die uit zijn midden een uitvoerende commissie benoemt. Deze wordt gevormd door een vierde van de afvaardigingen van de Algemene Vergadering en wordt bij elke vergadering opnieuw samengesteld. Ten hoogste tweederde van deze commissie is herkiesbaar, hetgeen ertoe leidt dat het lidmaatschap rouleert. Zij heeft voornamelijk als taak de algemene vergaderingen voor te bereiden. Daarnaast heeft de Unie een Commissie van Technische Bijstand, die zich belast met het organiseren van en toezicht houden op de totstandkoming van octrooistelsels in ontwikkelingslanden. Nederland levert afgevaardigden naar de Algemene Vergadering en voert programma's van technische bijstand uit.

Het PCT-verdrag werd in 1973 opgenomen in het Tractatenblad en in 1978 door het parlement goedgekeurd en in het Staatsblad gepubliceerd (1979, 307). Het trad het jaar daarop in werking.

In het PCT-verdrag zijn speciale bepalingen opgenomen die de mogelijkheid bieden tot het verlenen van bijstand op het gebied van octrooiwetgeving aan ontwikkelingslanden. Nadere regelingen zijn vastgesteld in afspraken op VN-niveau met betrekking tot internationale technische hulp. In het kader van Technical Assistance programma's kunnen octrooideskundigen van ontwikkelde landen worden uitgezonden om regeringen van ontwikkelingslanden van advies te dienen over de bescherming van industriële eigendommen.

De Unie van Boedapest

In 1977 kwam het verdrag van Boedapest inzake internationale erkenning van het depot van micro-organismen ten dienste van de octrooiverlening tot stand. Nederland trad bij wet van 1986, Stb. 624, toe tot het verdrag, geredigeerd volgens de versie van Trb.1981, 203. Het verdrag trad op 2 juli 1987 in werking, maar de uitvoering daarvan werd onmiddellijk na het tijdstip van de totstandkoming voorbereid door de instelling van een uitvoeringsinstantie.

Het verdrag voorziet namelijk in de oprichting van een internationaal bureau voor micro-organismen. De aangesloten landen melden langs diplomatieke weg aan dit bureau een instituut aan waar micro-organismen worden bewaard, waarvoor patent wordt aangevraagd. Dit instituut wordt dan door het bureau erkend als internationaal depositaris. Het verdrag wordt in stand gehouden en herzien door een Algemene Vergadering, die eenmaal in de twee jaar bijeen komt. Deze vergadering benoemt het bestuur van het internationale bureau en stelt de reglementen voor het bureau vast. Ook stelt zij een uitvoeringsreglement op voor het erkennen van octrooien van micro-organismen.

Europese verdragen

Europese verdragen kunnen worden gesloten binnen verschillende kaders. Zo zijn de landen van de Raad van Europa overeengekomen de beginselen van het octrooirecht te harmoniseren en hebben zij dit vast gelegd in een verdrag van 27 november 1963 (Trb. 173). Dit verdrag heeft echter geen administratieve consequenties.

Wel van rechtstreekse betekenis is het Europees Octrooiverdrag (EOV) dat op 5 oktober 1973 in München werd gesloten en op 7 oktober 1977 in werking trad. Bij dit verdrag waren op het moment van de totstandkoming enkele landen van de EEG, de Europese Vrijhandelszone en Zwitserland aangesloten; het is dus geen EU-verdrag.

In 1975 werd ook voor de EU een afzonderlijk Gemeenschapsoctrooiverdrag, (Trb. 1976, 103) geformuleerd. Het verdrag is ondanks verschillende pogingen tot op heden nog niet in werking getreden en komt in dit onderzoek niet verder ter sprake. Bij het EOv zijn tegenwoordig overigens alle lidstaten van de EU aangesloten.

Op het moment waarop dit rapport geschreven wordt, gelden de volgende verdragen en aan de lidstaten opgelegde regelingen:

Europese verdragen:

- * 1963 Europees verdrag (Straatsburg) betreffende de eenmaking van enige beginselen van het octrooirecht
- * 1977 Verdrag inzake de verlening van Europese octrooien (Europees Octrooiverdrag)

EG-Verordeningen:

- * Verordening 40/94 d.d. 20 december 1993 inzake het Gemeenschapsmerk
- * Verordening 1768/92 d.d. 18 juni 1992 betreffende de invoering van een aanvullend beschermingscertificaat voor geneesmiddelen
- * Verordening 1610/96 d.d. 23 juli 1996 betreffende de invoering van een aanvullend beschermingscertificaat voor gewasbeschermingsmiddelen

EG-richtlijnen:

- * Richtlijn 87/54/EEG van 16 december 1986 betreffende de rechtsbescherming van topografieën van halfgeleiderproducten
- * Eerste richtlijn 89/104/EEG van 21 december 1988 betreffende de aanpassing van het merkenrecht der lidstaten
- * Richtlijn 98/71/EG d.d. 13 oktober 1998 inzake de rechtsbescherming van modellen
- * Richtlijn 98/44/EG d.d. 6 juli 1998 betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen

De verdragen en verordeningen hebben de volgende instellingen in het leven geroepen, waarvan de lidstaten deel hebben in het bestuur: Het Europees Octrooibureau in München, met een bijkantoor in Den Haag.

Het Bureau voor harmonisatie van de interne markt (merken, tekeningen en modellen) te Alicante (Spanje).

(1) Het Europees Octrooibureau te München

Het Europees Octrooibureau (EOB) is opgericht krachtens het Europees Octrooiverdrag van 1973. Het heeft de taken overgenomen van het IIB, dat bij het begin van de uitvoering van het verdrag ophield te bestaan. Het EOB heeft de bevoegdheid octrooien te verlenen, die op verzoek van de houders geldig kunnen worden verklaard in de door hem aangewezen en bij het verdrag aangesloten landen.

Het bestuur van het Octrooibureau bestaat uit een voorzitter en een Raad van Bestuur. In deze raad hebben delegaties van alle verdragsluitende landen zitting, die daarvoor leden en plaatsvervangende leden mogen aanwijzen. De Raad van bestuur heeft de bevoegdheid besluiten te nemen over binnen het verdrag afgesproken termijnen, reglementen over de uitvoering, de financiering, de taksen en het personeel alsmede het reglement van orde vast te stellen. Uit deze raad wordt een dagelijks bestuur gekozen van vijf leden; de leden treden na drie jaar af en zijn niet herkiesbaar, zodat de bestuursfunctie rouleert onder de verdragsluitende landen.

4.1.3 *Benelux-verdragen*

De Benelux (België, Nederland en Luxemburg) trad op 1 januari 1948 in de vorm van een douane-unie in werking. In 1958 werd de samenwerking uitgebreid in een Verdrag tot Instelling van de Benelux Economische Unie (Benelux), dat op 1 november 1960 in werking trad. Het Beneluxverdrag beoogt hetzelfde als de EEG: een economische integratie en uiteindelijk een economische unie.

De Benelux heeft een intergouvernementele organisatievorm.

Het Comité van Ministers, dat in de regel met eenstemmigheid beslist, is het hoogste orgaan. Het Comité vraagt advies aan de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad, waarin afgevaardigden van de nationale parlementen zitting hebben.

Ambtelijke organen zijn:

- de Raad van de Economische Unie, een ambtelijk toporgaan, samengesteld uit twintig gedelegeerden, die voorzitter zijn van de
- (bijzondere) commissies van nationale ambtenaren voor alle mogelijke beleidsterreinen. De commissies doen voorstellen aan de Raad m.b.t. besluiten die door het Comité van Ministers worden genomen, en voeren de besluiten uit. De besluiten hebben de vorm van beschikkingen, aanbevelingen en richtlijnen. Een beschikking bindt de regeringen.

Verder zijn er de Economische en Sociale Raad van Advies (bedrijfsleven) en twee rechtsprekende colleges. Het secretariaat-generaal is in Brussel gevestigd.

Daarnaast kan de Benelux-unie aansturen op de sluiting van nieuwe overeenkomsten, die tot een gezamenlijke wetgeving leiden. Deze wetten worden door de parlementen van de beneluxlanden goedgekeurd en kunnen leiden tot de oprichting van gezamenlijke organen. Zoals uit het vervolg van dit onderzoek zal blijken, wordt de regelgeving op het gebied van merken en modellen en tekeningen tegenwoordig op Benelux-niveau uitgevoerd. Hiervoor zijn afzonderlijke Benelux-organen ingericht als het Benelux-merkenbureau en het Benelux-bureau voor Modellen en Tekeningen.

4.1.4 *Bilaterale betrekkingen*

Met betrekking tot afzonderlijke landen kunnen ook bilaterale verdragen worden vastgesteld inzake de industriële eigendom. Het ministerie van Economische Zaken werkte in dit geval samen met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en/of het Ministerie van Overzeese Rijksdelen. Met name trof het ministerie regelingen over het beheer van industriële eigendommen als vijandelijk vermogen, veelal in samenwerking met het Nederlands Beheersinstituut, dat voor de administratie van de gegevens een aparte stichting in het leven had geroepen. De regelingen die in deze verdragen werden vastgesteld zijn later veelal ondervangen in het PCT-verdrag van Washington.

4.1.5 *Regelgeving in Nederland*

Wetgeving

Vanaf 1945 (er is afgesproken terug te gaan tot het begin van het BIE) golden in Nederland de Merkenwet 1883 en de Rijksoctrooiwet 1910 als uitgangspunt voor de regelgeving met betrekking tot de industriële eigendom voorzover die door het BIE werd geregistreerd. De Rijksoctrooiwet werd verschillende malen gewijzigd totdat zij in 1993 werd vervangen door een nieuwe Rijksoctrooiwet, die in 1995 van kracht werd. De Merkenwet werd in 1972 vervangen door de Beneluxmerkenwet. Een regeling voor modellen en tekeningen kwam alleen in Beneluxverband tot stand.

Als motivatie voor de invoering van wetgeving en wetswijziging gelden de volgende redenen:

- 1 De noodzaak om ter wille van de rechtszekerheid bepaalde administratieve processen nader te regelen of te vereenvoudigen (dit geldt met name voor de octrooiwetswijziging van 1963)
- 2 Het verlangen van de rijksoverheid om ter wille van het landsbelang of de marktwerking te kunnen ingrijpen
- 3 Internationale verdragen

Ten aanzien van wetten en regels in Nederland moet worden gemeld dat ingevolge internationale verdragen deze regels na hun totstandkoming moeten worden aangemeld bij het IIB (gevolgd door het EOB) en de WIPO.

Bij de totstandkoming van de wetgeving op de industriële eigendom was het BIE natuurlijk als adviesorgaan betrokken. Dat er daarnaast ook andere - informele - adviesorganen bestonden, blijkt uit de vermelding van een Commissie Octrooi-procedures in een Memorie van Antwoord van 1954.¹⁹ Een wetswijziging die van grote invloed is geweest voor de regeling van octrooi-procedures is die van Stb 1963, 260. Een belangrijke rol bij de herziening van de octrooiwetgeving speelde de Commissie van Acht, "een niet-geïnstitutionaliseerde gespreksgroep van ambtenaren en vertegenwoordigers van de Orde van Octrooigemachtigden, de Vereniging voor Industriële Eigendom, de Studiecommissie industriële eigendom en de Internationale Kamer van Koophandel". Deze commissie werd in diverse Memories van Toelichting als adviesorgaan genoemd.²⁰

Vanaf 1980 werd er namelijk in Nederland een beleid gevoerd dat gericht was op deregulering en vereenvoudiging van de voorschriften. Hieronder vielen ook regels met betrekking tot de industriële eigendom. Voor Europese octrooien moet de belanghebbende zich rechtstreeks tot Europese instellingen richten, waardoor

---

¹⁹ MvA Rijksoctrooiwet 1956, HdTK 1953-1954, 5451, nr. 6

²⁰ Bijvoorbeeld in HdTK 1974-1975, 13209, nr. 3, p. 24

Nederlandse instellingen aan betekenis verloren. Dit heeft uiteindelijk tot een vereenvoudiging van de octrooiwetgeving in 1995 geleid.

Belangrijke motivaties voor wijziging in de wetgeving zijn de internationale verdragen inzake octrooien en de *arrangements* die tot stand zijn gekomen in het kader van de Unie van Parijs. De wetwijziging van 1968 is een rechtstreeks gevolg daarvan. Vaak dienen relaties te worden gelegd tussen handelingen van Nederlandse openbare instellingen en internationale instellingen, zoals het voorrangrecht van reeds in het buitenland aangevraagde rechten op industriële eigendom. De wetwijziging van 1978 is een rechtstreeks gevolg van het Europees Octrooiverdrag en het PCT-verdrag. Het Verdrag van Staatsburg van de Raad van Europa schrijft harmonisatie van procedures van de octrooiverlening en van de octrooirechten in de aangesloten landen voor. Ook dit is een motivatie voor tal van wijzigingen van voorschriften, met name m.b.t. de wetwijziging van 1987. In 1984 was de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek aanleiding voor een nadere regeling van de octrooirechten in Nederland.

Instellingen

(1) Organisatie en bevoegdheden van het Bureau voor de Industriële Eigendom

Het BIE werd ingesteld bij de Merkenwet 1883 (art. 1)

Het BIE heeft de volgende verlenende en registrerende onderafdelingen gekend²¹:

- de Octrooiraad
- het Bureau voor de warenmerken (tot de invoering van de Beneluxmerkenwet in 1974)
- het Bureau voor de halfgeleidersproducten (vanaf 1987)

Het bureau houdt registers bij waarin de gedeponeerde rechten van industriële eigendom zijn vastgelegd. Dat zijn:

- de gedeponeerde handelsmerken, tot 1974
- de rechten met betrekking tot octrooien en de daaraan verbonden licenties
- de rechten met betrekking tot topografieën van halfgeleidersproducten (computerprogramma's)

N.B. Tekeningen en modellen worden vanaf 1974 door een Beneluxbureau behandeld.

Volgens het Unieverdrag van Parijs dient het BIE het nationaal informatiepunt ten aanzien van industrieel eigendomsrecht te zijn. Het onderhouden van de bibliotheek van

---

²¹ Besluit BIE, Stb. 1970, 587

het BIE is een uitvloeisel van die taak.

Het BIE is sinds eind jaren ook actief op het gebied van verspreiding van informatie die in octrooien is opgeslagen en het door middel van voorlichting onder de aandacht brengen van het belang van octrooien. Hierbij geeft het vooral voorlichting over octrooien en de wijze waarop men octrooien kan aanvragen. Ook levert het extra inspanning voor de ontsluiting van de reeds in het bureau aanwezige octrooigegevens. Deze activiteiten zijn formeel vastgelegd in de nota van Staatssecretaris van Economische Zaken aan de Tweede kamer (kamerstukken II, 1993/94, nr. 23732, nr 1.). Het BIE is voor de uitvoering van deze taak vanaf 1994 uitgebreid met een nieuw onderdeel: het Centrum voor Kennisbescherming en Octrooi-informatie (CKO).

Het bureau kent vanaf 1995 naast de Octrooiraad, de afdeling Register & Publicatie, de afdeling Bibliotheek en Documentatie ook een afdeling Voorlichting & Marketing (voormalig CKO).²²

(2) De Octrooiraad

Het Bureau voor de Industriële Eigendom is onderverdeeld in verschillende afdelingen, die belast zijn met de uitvoering van afzonderlijke wetten met betrekking tot de industriële eigendom. Vanaf 1912 bestaat er een aparte bijzondere afdeling, de Octrooiraad, met eigen bevoegdheden (ROW 1912, art. 14). De leden van de Octrooiraad zijn op voordracht van Het Ministerie van Economische Zaken benoemd door de Kroon. Ingevolge de Rijksoctrooiwet 1995 is de afdoening van vanaf april 1995 ingediende octrooiaanvragen – een vereenvoudigde procedure - toegewezen aan het BIE; voordien ingediende aanvragen worden door de Octrooiraad afgedaan.

De Octrooiraad moet handelen volgens bij de wet vastgestelde procedures. Deze procedures worden nader gespecificeerd in het Octrooireglement dat bij AMVB wordt vastgesteld.²³ Binnen de procedure is ook beroep mogelijk: hiervoor is bij de Octrooiraad een aparte afdeling ingericht.

---

²² Besluit BIE, Stb. 1970, 587

²³ Deze regels zijn onder meer vastgesteld in het Octrooireglement, na 1945 het eerst gewijzigd in Stb. 1949 Stb. J108 en het laatst in Stb.1979, 72 en in het Besluit Bureau voor de voor de Industriële Eigendom, Stb. 1970, 587; voor octrooien volgens de octrooiwet 1995 zijn nadere regels vastgesteld in KB ter uitvoering van de Rijksoctrooiwet, Stb. 1995, 108 en KB met betrekking tot octrooien, Stb. 1995, 51

Octrooigemachtigden

Octrooigemachtigden zijn deskundigen, die als enigen bevoegd zijn om de belangen van een aanvrager van een octrooi voor de Octrooiraad te vertegenwoordigen. Over het optreden van deze gemachtigden is bij AMVB een reglement opgesteld. Dit reglement bevat kwaliteitseisen en regels met betrekking tot de vakorganisatie van de octrooigemachtigden in een Orde van Octrooigemachtigden. Alleen erkende octrooigemachtigden kunnen door de Octrooiraad als gemachtigde worden ingeschreven in het Register van Octrooigemachtigden.

Octrooigemachtigden zijn dus een beroepsgroep met een wettelijk vastgesteld reglement. Het Ministerie van Economische Zaken stelt regels vast ten aanzien van de beroepskwaliteit van octrooigemachtigden en schrijft afzonderlijke examens uit en past toelatingsprocedures toe.

4.1.6 *Uitvoering*

Octrooien

(1) **Rijksoctrooiwet 1910**

Een octrooi is een van overheidswege toegekend uitsluitend recht met betrekking tot de uitvinding van een nieuw voortbrengsel of een nieuwe werkwijze. Wie iets dergelijks heeft uitgevonden krijgt op zijn aanvraag een octrooi verleend. De uitvinding kan betrekking hebben op een nieuw product, maar ook op een nieuw procédé om een reeds bekend product te vervaardigen. Deze octrooiverlening wordt bij wet geregeld. Zo werd er van 1876 tot 1910 in Nederland geen octrooi verleend, omdat daarvoor geen regels waren vastgesteld. De Rijksoctrooiwet van 1910, Stb. 323, sedertdien enkele malen gewijzigd, ligt ten grondslag aan de procedures die in Nederland gelden voor aanvragen die vóór 1 april 1995 zijn ingediend. Voor naderhand ingediende aanvragen geldt de Rijksoctrooiwet 1995, Stb. 51.

Octrooien zijn vermogensrechten die als zodanig zijn geregistreerd in een octrooiregister. De octrooihouder heeft voor een beperkte tijd het exclusieve recht om in Nederland zijn uitvinding te exploiteren. Voor dit recht betaalt hij gedurende de periode waarin dit recht geldig is jaarlijks een taks. Een octrooi wordt pas toegekend, wanneer daadwerkelijk is vastgesteld dat er sprake is van een uitvinding waarop exclusieve rechten kunnen worden uitgeoefend, een ten onrechte toegekend octrooi belemmert immers derden in hun werkzaamheden, hetgeen als een onrechtmatige ingreep in het economisch verkeer wordt beschouwd. Een octrooi kan op bepaalde rechtsgronden door een rechter nietig worden verklaard. In Nederland is de bevoegde rechter de arrondissementsrechtbank in Den Haag.

Octrooiaanvragen leiden tot ingewikkelde formuleringen, omdat daarin de rechten worden vastgelegd die door de octrooihouder worden aangevraagd. Omdat deze rechten scherp moeten worden afgebakend met rechten van andere octrooihouders – de geldigheid kan immers altijd worden aangetast - kan dit tijdens de procedure leiden tot herformuleringen (inperkingen, uitbreidingen). De aanvraag leidt tot inschrijving in het octrooiregister. Octrooiaanvragen kunnen door derden worden opgeëist; dit geschiedt door een verzoekschrift aan de Octrooiraad, aan wie de claim ter beoordeling wordt voorgelegd

Een voor de dossiervorming belangrijke bepaling in de Rijsoctrooiwet is dat voor *elke* uitvinding in beginsel één octrooi mocht worden verleend: de Octrooiraad kan in sommige gevallen besluiten dat er sprake is van meerdere onderwerpen van uitvinding, zodat de procedure opnieuw in werking moet worden gesteld (vaststelling van een “gebrek aan eenheid”, art. 8A). Vanaf 1977 is in de wet een mogelijkheid opgenomen om gecombineerde, met elkaar samenhangende aanvragen gelijktijdig te behandelen.

Een ander voor de dossiervorming belangrijk probleem is het zeer kort na elkaar indienen van verschillende octrooiaanvragen (collisie), waarbij de onderlinge rechten moeten worden afgebakend en de rangorde van de aanvragen moet worden bepaald. Hierbij geldt dat voor een buitenlandse octrooiaanvraag een voorrangrecht kan gelden, waarbij als aanvraagdatum de indieningsdatum van de eerst geregistreerde aanvraag geldt. Theoretisch is het mogelijk dat er bij gelijktijdig ingediende en gelijklopende aanvragen twee octrooihouders moeten worden aangewezen.

De octrooiwetgeving kende in hoofdlijnen de volgende ontwikkelingen:

De Rijsoctrooiwet 1910 liet geen octrooien toe zonder een inhoudelijke beoordeling van de Octrooiraad op nieuwheid, inventiviteit en industriële toepasbaarheid. Na de indiening van de aanvraag volgde een periode van geheimhouding om de aanvrager de gelegenheid te geven tot het afwachten van een eerste onderzoek en zich aan de hand daarvan te beraden of de kansen op octrooiverlening groot genoeg waren om zijn aanvraag door te zetten, en ook om overeenkomstige aanvragen in andere landen in te kunnen dienen. Deze geheimhoudingsperiode werd in de loop van de tijd nader aangepast omdat naast het belang van de aanvrager bij geheimhouding er ook de mogelijkheid moest bestaan voor derden om zich in voorkomende gevallen er tijdig van te vergewissen of zij rechten hadden op een octrooi. Vanaf 1963 bedroeg de geheimhoudingsperiode 18 maanden na de indieningsdatum c.q. voorrangdatum.

In 1963 werd de procedure van octrooiverlening herzien. De beoordelingsprocedure is nu in vier fasen ingedeeld. Na indiening van een aanvraag kan de aanvrager niet lijdelijk op de beslissingen van de Octrooiraad wachten, maar moet hij zelf aan de slag. Elke vervolgfase moet opnieuw met een verzoek gepaard gaan. Wanneer het verzoek binnen

een bepaalde termijn niet is ingediend, vervalt de aanvraag. Het gevolg hiervan is dat procedures in een vroeger stadium kunnen worden afgesloten. Enkele latere wetswijzigingen troffen voorzieningen voor gevallen waarbij bij het verstrijken van de termijnen een beroep kon worden gedaan op overmacht

De fasen zijn:²⁴

- 1 De indiening en toetsing van de aanvraag op formaliteiten door de Octrooiraad. Als de aanvraag door de Octrooiraad wordt aanvaard wordt zij “ter inzage gelegd” en genoteerd op een “groen formulier”;
- 2 Op verzoek van de aanvrager wordt door de Octrooiraad een vooronderzoek ofwel een nieuwheidsonderzoek gehouden. Dit onderzoek is een vergelijking met “de stand der techniek” en eindigt in een nieuwheidsrapport.
- 3 Op verzoek van de aanvrager wordt vervolgens door de Octrooiraad het verleningsonderzoek verricht, waarbij de aanvraag wordt beoordeeld op nieuwheid, inventiviteit en industriële toepasbaarheid. Daarna wordt de octrooiaanvraag “openbaar gemaakt”, d.w.z. de Octrooiraad kondigt aan het octrooi voorlopig te verlenen.
- 4 Na openbaarmaking van het octrooi kan het door derden worden aangevallen. Er kan binnen vier maanden oppositie worden aangespannen, waarbij de nieuwheid van de uitvinding in twijfel kan worden getrokken of de toepasbaarheid kan worden betwist. Indien er na vier maanden geen bezwaren zijn ingediend, wordt het octrooi definitief verleend. Wordt er wel bezwaar ingediend, dan wordt de zaak voorgelegd aan de aangevulde aanvraagafdeling; tegen zijn besluit kan beroep worden aangetekend bij de afdeling van beroep.

De verleningsprocedure duurt een aantal jaren mits taksen zijn betaald. Een verleend octrooi is geldig tot twintig jaar na de geregistreerde indiening van de aanvraag. Van 1963 tot 1987 gold in ieder geval een minimale geldigheidsduur van 10 jaar na de verlening. Deze minimumtermijn is in het kader van de harmonisatie met internationale verdragen in 1987 komen te vervallen. De procedure loopt thans nog voor aanvragen die voor 1 april 1995 zijn ingediend.

(2) Rijksoctrooiwet 1995

De Rijksoctrooiwet werd in 1995 herzien; de Rijksoctrooiwet 1995 trad in werking op 1 april van dat jaar. Als overweging gold dat door de populariteit van het Europese octrooi het aantal nationale octrooien in de loop der jaren dusdanig was afgenomen dat een nationaal systeem dat eveneens voorzag in de inhoudelijke beoordeling van een octrooi niet meer kon worden bekostigd. De wetgever stelde echter in zijn Memorie van

---

²⁴ Ontleend aan Stevenhagen, p. 42-47

Toelichting van 1991/92 vast, dat er vooral bij het midden- en kleinbedrijf nog behoefte was aan Nederlandse octrooien; Europese octrooien zijn vooral van belang voor de grote bedrijven.²⁵

De bevoegdheid tot het verlenen van octrooien volgens de nieuwe wet werd opgedragen aan het BIE. Dit bureau verleent dus vergaand vereenvoudigde octrooien, omdat er geen inhoudelijke beoordeling meer plaats vindt.

De aanvrager van een octrooi kan volgens de nieuwe wet kiezen tussen:

- Het kortlopend of klein octrooi, dat zes jaar geldig is. Hiervoor is geen nieuwheidsonderzoek meer vereist. Wel moet degene die een inbreukprocedure wil starten alsnog een nieuwheidsrapport produceren;
- Het langlopend octrooi, waarvoor wel een nieuwheidsonderzoek wordt uitgevoerd. Hierom kan de aanvrager binnen 13 maanden na de indiening of de prioriteitsdatum verzoeken; het onderzoek wordt door het BIE verricht, waar nodig met inschakeling van het EOB. Deze octrooien zijn 20 jaar na de indiening van de aanvraag geldig.

Overigens bestaan er aanwijzingen van het EOB die van belang zijn voor de beoordeling van een octrooiaanvraag, de *Guidelines for examination in the European Patent Office*.

(3) Internationale bemiddeling

De Octrooiraad, vanaf 1995 het BIE onderzoekt en registreert octrooien die zijn ingeschreven in het Institut International des Brévets (IIB: Internationaal Octrooibureau) en het Europees Octrooibureau. Verder kan zij vanaf de inwerkingtreding van het Samenwerkingsverdrag van Washington (het PCT-verdrag) op verzoek van een uitvinder als aangewezen bureau een internationaal nieuwheidsonderzoek verrichten. Vanaf 1995 is het BIE alleen nog ontvangend bureau, en kan zij slechts bemiddelen bij een aanvraag voor een internationaal nieuwheidsonderzoek bij het Internationaal Depot, dat ingevolge het PCT-verdrag is ingesteld. Hiervoor brengt zij speciale taken in rekening.

De Rijksoctrooiwet 1995 heeft aan het BIE bevoegdheden toegekend ten aanzien van de inschrijving van octrooien, die zijn verleend door het Europees Octrooibureau. Het BIE schrijft Europese octrooien in waarvoor zij de vertaling in het Nederlands ontva ontvangt en bovendien de jaarlijkse taken int. Aanvragen van Europese octrooien worden rechtstreeks aan het EOB in München gericht, waar ook het inhoudelijke onderzoek wordt verricht. Dit komt in de praktijk niet voor.

---

²⁵ Mvt, HdTK 22 604, no. 3, p. 4

De procedure voor octrooiaanvraag voor een Europees Octrooiverdrag verloopt, evenals bij de Rijksoctrooiwet 1963, in fasen en wordt door het EOB afgedaan. Alleen indien een beslissing tot octrooiverlening tot oppositie leidt en er in beroep een beslissing moet worden genomen waardoor het octrooi gewijzigd wordt, speelt het BIE opnieuw een rol bij de registratie.

(4) Beheer van het octrooiregister

Het BIE is bevoegd rechtshandelingen met betrekking tot octrooiaanvragen en octrooien te registreren. Het register werd onder de Rijksoctrooiwet bijgehouden door de Octrooiraad; onder de Rijksoctrooiwet 1995 wordt het bijgehouden door het BIE. Bij het octrooiregister behoorde onder de ROW 1910 een register van stukken, waarin de volledige tekst is te vinden van de in het octrooiregister vermelde stukken. Na de invoering van de Rijksoctrooiwet 1995 is nog slechts sprake van één octrooiregister.

Het register is openbaar, d.w.z. het register is in beginsel voor iedereen te raadplegen, maar pas nadat in de verleningsprocedure de stukken ter inzage zijn gelegd: het moment van terinzagelegging is bij opeenvolgende wetwijzigingen een aantal malen gewijzigd, waarbij steeds meer stukken steeds eerder vrij voor het publiek kwamen. Tegen betaling kunnen kopieën van de registerstukken en de teksten van verleende octrooien worden verstrekt.

(5) Aanvullende beschermingscertificaten (ABC's)

In bepaalde gevallen zijn er als het gevolg van regelgeving door de overheid situaties ontstaan waardoor houders van specifieke octrooien over onvoldoende tijd beschikken om hun uitvinding binnen de geldigheidsduur van hun octrooi renderend te maken. Het gaat hierbij met name om octrooien met betrekking tot producten waarvoor eerst na nader (tijdrovend) onderzoek door een overheidsinstelling een vergunning wordt verkregen om deze in de handel te brengen.

Op 18 juni 1992 vaardigde de Raad van de EEG een verordening uit (92/1768), waarbij aan de lidstaten de bevoegdheid werd toegekend om door middel van door hen aangewezen autoriteiten - in Nederland het BIE - aan houders van octrooien van geneesmiddelen aanvullende beschermingscertificaten (ABC) te verstrekken. De verordening trad zes maanden na publicatie in het Publicatieblad in werking. Art. 90 van de Rijksoctrooiwet 1995 gaf aan de toepassing van deze EG-verordening een wettelijke

bevestiging. Een gelijksoortige regeling werd vastgesteld met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen bij EG-verordening 1996, nr. 1610.

(6) 1.7.1.6 Octrooien van militaire geheimen

Octrooien zijn openbaar. Dit kan bij uitvindingen van militaire betekenis in strijd zijn met belang van de veiligheid van de staat en zijn bondgenoten. De Rijksoctrooiwet kent vanaf de wijziging van 1956, Stb. 685, expliciet aan Het Ministerie van Defensie bevoegdheden toe om in te grijpen in het octrooirecht ter wille van de verdediging van het Koninkrijk. Tot dan toe kon een octrooi worden beschouwd als een te onteigenen zakelijk recht met een beroep op art. 97 van de Onteigeningswet. Deze procedure heeft tot op heden nog niet plaats gevonden.

Dit instrument werd dan ook voor de bescherming van militaire geheimen te rigide geacht. Vandaar dat in de wijziging van de Rijksoctrooiwet van 1968, Stb. 585, een nieuwe regeling werd ingevoerd. Zij houdt in dat de minister, indien hij geheimhouding van een aanvraag nodig acht, tijdens de verleningsprocedure telkens voor een periode van drie jaar de terinzagelegging van de stukken en de openbaarmaking kan opschorten. De wet voorziet in een schadevergoedingsregeling. Er kan ook – in het kader van afspraken tussen landen onderling - door de aanvrager zelf om geheimhouding worden gevraagd. De opschorting van terinzagelegging of openbaarmaking maakt deel uit van de verleningsprocedure en leidt wat het BIE betreft niet tot afzonderlijke handelingen.

De Octrooiraad en het BIE dienen bij eventueel vastgesteld geheimhoudingsbelang Het Ministerie van Defensie daarover in te lichten; de minister vaardigt hiervoor richtlijnen uit. Europese ‘geheime’ aanvragen dienen te worden ingediend bij de Octrooiraad/BIE. Indien gewenst is omzetting in een nationale aanvraag mogelijk.

(7) Subsidies

Het Ministerie van Economische Zaken heeft een subsidieregeling vastgesteld om onvermogene uitvinders in staat te stellen om octrooien aan te vragen. Het betreft de bedragen die verschuldigd zijn aan de Octrooiraad tot de octrooiaanvraag ter inzage wordt gelegd. Indien na terinzagelegging het onvermogen voortduurt, kan het rijk tevens subsidie verlenen voor de nadien verschuldigde bedragen o.m voor de instandhoudingstaksen en de voortzetting van de procedure. De gratis admissieregeling,

die in 1976 tot stand is gekomen, is met name bedoeld voor kleine individuele uitvinders.²⁶

Het verzoek werd volgens de regeling bekeken door de Rijksnijverheidsdienst, die Het Ministerie van advies diende; feitelijk was deze dienst ook met de uitvoering belast. Deze taak is overgenomen door het Centrum voor Kennisbescherming en Octrooi-informatie (CKO) en later door het BIE. Deze regeling is ingetrokken in 1994.

1.7.1.8 Handhaving van het octrooirecht

De houder van een octrooi heeft in beginsel exclusieve rechten op zijn octrooi, maar deze rechten zijn niet onaantastbaar. Tegen een octrooi kan bij de rechter de nietigheid worden ingeroepen; de procedure vindt plaats voor de arrondissementsrechtbank in Den Haag en start met een dagvaarding. De dagvaarding wordt ingeschreven in het octrooiregister. De rechter treedt ook op bij opeising van een octrooi en bij processen tegen inbreuk op een octrooi. De rechter kan, voordat hij uitspraak doet, advies aanvragen bij de Octrooiraad, na 1995 bij het BIE. Deze instellingen zijn verplicht inlichtingen of advies uit te brengen over technische kwesties waarover de procedure loopt. De Octrooiraad/het BIE hoort de beide partijen en zendt daarna zijn advies naar de rechter. Deze rechterlijke procedures hebben vooral betrekking op verleende octrooien. Bij bezwaren tegen octrooiaanvragen of de opeising daarvan beslist de octrooiraad/het BIE. Tegen deze beslissingen kan ingevolge de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) onder de Rijsoctrooiwet 1995 bezwaar worden aangetekend; wordt dit bezwaar door het BIE ongegrond verklaard, dan kan de rechter ook als beroepsinstantie optreden. De AWB is niet van toepassing op de Rijsoctrooiwet 1910.

1.7.1.9 Beperking van het octrooirecht

Het recht van de octrooihouder wordt, voorzover het niet door anderen wordt aangetast door het inroepen van nietigheid, beperkt door

- het zgn. recht van voorgebruik
- de dwanglicenties

Het *recht van voorgebruik* houdt in dat iemand, die zich vóór de dag waarop een ander een octrooiaanvraag indient, reeds bedrijfsmatig bezig hield met dezelfde vinding, het recht heeft om zelf - ondanks het aan anderen toegekende octrooi - zijn vinding vrijelijk toe te passen. Hij kan op basis van de Rijsoctrooiwet 1910 aan de Octrooiraad vragen hem een "verklaring omtrent voorgebruik" te verstrekken. Een voorgebruiker mag echter niet toelaten dat derden

---

²⁶ Commentaar op deze regeling werd geleverd in het rapport *De functie van het octrooiwezen met betrekking tot de beschikbaarheid van de overdracht van kennis*, 1978, par. 86

daarvan gebruik maken. Hij mag dus geen licenties verstrekken. De Rijksoctrooiwet 1995 kent deze procedure niet meer.

Over de dwanglicentie:

- 1 Een licentie is een overeenkomst waarbij de octrooihouder de licentienemer (diegene die de licentie verkrijgt) het recht tot het gebruik van een octrooi verleent. De meeste licenties worden vrijwillig afgesloten. In een drietal situaties is de octrooihouder echter verplicht aan een derde-belanghebbende een gedwongen licentie te verlenen en wel;op grond van het algemeen belang
- 2 wegens het niet exploiteren van een octrooi
- 3 als een ander een jonger en zgn. afhankelijk octrooi heeft, d.w.z. een octrooi dat hij niet kan toepassen zonder inbreuk te maken op het recht van de oudere octrooihouder

Aanvankelijk (ROW 1910) werden alle drie de dwanglicenties door de Octrooiraad verleend. Vanaf 1977 werden gedwongen licenties op grond van het algemeen belang verleend door Het Ministerie van Economische Zaken. Onder de Rijksoctrooiwet 1995 worden de licenties wegens het niet exploiteren van een octrooi of licenties op grond van afhankelijkheid op vordering van belanghebbenden verleend door de arrondissementsrechtbank van Den Haag. De verleende licenties worden ingeschreven in het octrooiregister.

Vervallenverklaring: de houder van een octrooi moet gedurende de geldigheid van zijn octrooi een taks betalen aan de octrooiraad. Indien de betalingstermijn zes maanden verstreken is zonder dat de octrooihouder aan zijn verplichting voldoet, vervalt het octrooi.

Een octrooi (aanvraag) heeft ook een waarde als vermogensbestanddeel. Als zodanig zijn hierop regels van toepassing van verpanding, beslag, executie en overdracht. Deze handelingen (kunnen) worden ingeschreven in het register.

4.1.7 Merken

Het merk is een exclusief onderscheidingssteken van een bedrijf voor de door hem vervaardigde producten. Gebruik van dit merk door anderen is een oneerlijke handelspraktijk en daardoor strafbaar. Hetzelfde geldt voor het namaken van producten waarop dit merk is aangebracht.

Handelsmerken konden, wilden zij worden gewaarborgd tegen dit misbruik, worden gedeponereerd; als uitvoerend bureau diende ingevolge de Merkenwet van 1883 het BIE. Inschrijving was een noodzakelijke voorwaarde om merkrecht te verkrijgen. Het BIE had vanaf de inwerkingtreding van de Merkenwet van 1893 tot 1973 de bevoegdheid de aldaar aangemelde merken te registreren en daarvoor een vergoeding te vragen. Deze registratie sloot echter niet uit dat houders van oudere niet geregistreerde merken hun rechten konden doen gelden (het . “declaratieve stelsel”). Merken zijn niet altijd onaantastbaar. Wanneer de benaming van een merk deel gaat uitmaken van het algemeen taalgebruik (het woord aspirientje wordt ook gebruikt voor pillen die niet uit Leverkusen komen!) of het teken te weinig onderscheidend vermogen heeft, vervalt het merk. Het recht op een merk kan worden aangevochten via de civiele rechter. Jurisprudentie ontstaat ook wanneer een beslissing van het BMB bij de rechter wordt aangevochten. Hierover wordt uitvoerig in het tijdschrift *De Industriële Eigendom* en het *Bijblad bij de Industriële Eigendom* bericht. Op grond van de geldende jurisprudentie kon het BIE de aanvraag van bepaalde merken toetsen op hun toepasbaarheid (niet: op hun beschikbaarheid). Het BIE kon bovendien naast de rechter als arbitrage-instituut optreden. Merken kunnen ook op verzoek van de merkhouder vervallen worden verklaard wanneer er na een bepaalde periode geen gebruik meer van wordt gemaakt.

Na invoering van de BMW 1971 in 1973 was inschrijving in het depot een noodzakelijke voorwaarde om rechten op een merk te doen gelden: niet ingeschreven merken zijn niet rechtsgeldig. (er was dus een ? “attributief stelsel” ingevoerd.) De Beneluxmerken dienen rechtstreeks bij het Beneluxmerkenbureau te worden aangevraagd zonder dat een Nederlandse instantie hierbij een bemiddelende rol vervult.

Vanaf 1 januari 1996 bestaat er als gevolg van de Gemeenschapsmerkenverordening EU 1994 ook de mogelijkheid om merken als Europese gemeenschapsmerken te registreren. Dit geschiedt bij het Bureau voor Harmonisatie binnen de interne markt (merken, modellen en tekeningen) in Alicante, in de volksmond bekend als het Europees Merkenbureau (OHIM). Het bureau heeft de bevoegdheid om verzoeken tot registratie te verifiëren. De aanvragen voor de deponering van merken dienen rechtstreeks aan het bureau te worden gericht. Het BIE vervult hierbij geen bemiddelende rol.

4.1.8 *Modellen en tekeningen*

Onder modellen en tekeningen worden verstaan uiterlijke vormgeving van industriële producten. Zij worden onderscheiden van kunstwerken, omdat het gaat om vormgeving van voorwerpen met gebruiksfunctie. Omdat die gemakkelijk kunnen worden nagemaakt, zijn er internationale afspraken gemaakt voor wettelijke deponering van de uiterlijke vormgeving: in tweedimensionale vorm (als tekening) of in driedimensionale vorm (als model). Uiterlijke vormen die noodzakelijk zijn (dus ook: met het oog op veiligheid en het milieu voorgeschreven zijn) voor de verkrijging van een technisch effect vallen buiten deze bescherming.

Volgens de Beneluxwet Modellen en Tekeningen hebben ontwerpers van modellen, die volgens voorschrift (art. 3) zijn ingeschreven bij het Beneluxbureau voor modellen en tekeningen in Brussel, gedurende vijf jaar het eigendomsrecht op de ontwerpen. Deze termijn kan tweemaal worden verlengd. Voor modellen van kunstzinnige waarde bestaat ook nog andere rechtsbescherming, namelijk de Auteurswet 1912. Een gedeponerd model of tekening wordt in het *Benelux tekeningen- of modellenblad* gepubliceerd.

De inschrijving van modellen en tekeningen kan geschieden door bemiddeling van een modellengemachtigde, die de belangen van de cliënt vertegenwoordigt. Deze gemachtigde kan lid zijn van de Benelux Vereniging voor Merken- en Modellenrecht (BMM) in Arnhem; dit is echter geen openbaar lichaam met wettelijk geregelde waarborgen. Het BIE vervult hierbij geen bemiddelende rol. Volgens het verdrag kunnen lidstaten bezwaar maken tegen gedeponerde inschrijvingen van merken.

4.1.9 *Computerchips*

Halfgeleiderproducten zijn producten die uitsluitend of voor een deel bestemd zijn om een elektronische functie te vervullen. Halfgeleiderproducten worden ook wel (geheugen-)chips of microprocessors genoemd. Deze worden gebruikt in bijvoorbeeld zakrekenmachines, huishoudelijke apparaten, audio- en video-apparatuur, medische apparaten en industriële machines. De topografie van een halfgeleiderproduct wordt bepaald door de reeks samenhangende beelden waarmee het product wordt opgebouwd.

In 1984 trad de Amerikaanse 'Semiconductor Chip Protection Act' in werking.

In 1986 stelde de Raad van ministers van de EG een richtlijn op betreffende de rechtsbescherming van computerprogrammatuur, in de tekst omschreven als .

"oorspronkelijke topografieën van halfgeleidersproducten". Hierin werd voorgeschreven

dat de lidstaten regels moesten vaststellen voor het deponeren van computerchips. In de

Nederlandse Wet inzake de bescherming van oorspronkelijke topografieën van

halfgeleidersproducten, hier omschreven als Chipswet, is het BIE aangewezen als depot.

Rechten op de eigendom van ontworpen programma's kunnen alleen aan deze

inschrijving worden ontleend. De minister heeft de bevoegdheid om bij Algemene

Maatregel van Bestuur regels vast te stellen over de wijze van aanmelden, de

verschuldigde leges en de openbaarmaking van de gedeponerde gegevens. In de wet

werd het BIE aangewezen als depot voor de aangemelde chips. Zij werden door deponering tien jaar beschermd, een termijn die periodiek kon worden verlengd. Maar zij vallen wel buiten de auteurswet, die geldig is tot 70 jaar na het overlijden van de auteur. In de praktijk worden deze gegevens, evenals de merken en octrooien, gepubliceerd in het *Bijblad van De Industriële Eigendom*.

4.1.10 *Uitoefening van 'niet-wettelijke taken'*

Het BIE kent naast de uitvoering van zijn wettelijke taken, een niet wettelijke kennisverspreidende taak die is vastgelegd in een nota van de Staatssecretaris van Economische Zaken, mr Y.C.M.T. van Rooij, aan de Tweede Kamer: "Octrooibeleid in samenhang met technologie- en industriebeleid"²⁷ Hierin wordt het beleid op octrooigebied voor de komende jaren uiteengezet. Naast de (wettelijke) beschermende kant van octrooien wordt ingegaan op de waarde van het octrooi als bron van technische informatie.

In deze nota, populair "Emplooi met octrooi" genoemd, zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. vergroting van het gebruik van octrooi-informatie door het bedrijfsleven, met name het midden- en kleinbedrijf (MKB), door de kennisinfrastructuur (universiteiten en technologische instituten) en door de overheid zelf;
2. vergroting van het bewust gebruik van octrooien als kennisbeschermingsmiddel door het bedrijfsleven en de kennisinfrastructuur.

Het BIE speelt een centrale rol in het bereiken van deze doelstellingen.

De verspreidingstaak wordt ook in twee te onderscheiden processen gerealiseerd:

- het beheren van het informatiebestand over en met betrekking tot octrooien (waaronder het openbare octrooiregister en de publicatie van aangevraagde en verleende octrooien). Deze informatie betreft niet alleen in Nederland geldende octrooien, maar bijvoorbeeld ook alle Europese octrooien en de octrooigegevens van een dertigtal andere landen, waaronder de VS en Japan. Deze informatie is zowel op papier als (deels) in digitale vorm beschikbaar.
- het ontsluiten van het informatiebestand voor derden en het actief benaderen van doelgroepen met informatie over de voordelen van het gebruik van het octrooisysteem en met informatie over octrooien.

De processen, door het BIE omschreven als "kennisverspreiding",²⁸ hebben raakpunten op andere beleidsterreinen als:

---

²⁷ HdTK, 1993/94, nr. 23732, nr. 1

²⁸ Jaarbericht 1977.

- bevordering van technologische innovatie en industrialisatie door het Ministerie van Economische Zaken
- bevordering van het midden- en kleinbedrijf door het Ministerie van Economische Zaken
- wetenschapsbeleid

Dit sluit niet uit dat er binnen het BIE reeds eerder werkzaamheden op dit terrein hadden plaats gevonden. De standaardwerken van G. Doorman over de geschiedenis van de techniek en de octrooiverlening in Nederland - alle uitgegeven op last van de Octrooiraad

- zijn daarvan een blijvende getuigenis.²⁹

---

²⁹ G. Doorman, *Octrooien en uitvindingen uit de 16^e-18^e eeuw*, 's-Gravenhage 1940-1942; *Het Nederlandsch octrooiwezen en de techniek der 19^e eeuw*, 's-Gravenhage 1947; *Techniek en octrooiwezen in hun aanvang*, 's-Gravenhage 1952

4.2 Handhaving van industriële eigendomsrechten door de overheid

Overtreding van het merkenrecht door opzettelijke namaak is een economisch delict, en dus strafbaar. Illegale merkproducten kunnen worden opgespoord door de politie en door ambtelijke opsporingsinstanties als de Economische controledienst. Vanaf 1995 heeft het begrip zich uitgebreid tot de bevoegdheid van merkhouders om licentiecontracten met specifieke landen te sluiten: import van merken buiten deze licentie om (“parallelimport”) werd hierdoor verboden

Bij verordening van de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschap 1986, nr. 3842 (Pb.EG L357) is vastgesteld dat Lidstaten de bevoegdheid hebben om de import van namaakproducten door de douane te laten aanhouden. Namaakproducten zijn ingevolge art. 1, lid 2 “alle goederen waarop ten onrechte een handels- of fabrieksmerk is aangebracht” waardoor inbreuk wordt gedaan op het betrokken merk. Deze inbeslagname geschiedt op schriftelijk verzoek van merkhouder, die daarvoor een vergoeding aan de desbetreffende Lidstaat betaalt. De beslaglegging kan gepaard gaan met een verzoek aan de merkhouder om zekerheid te stellen voor eventuele aansprakelijkheid voorgeval hij zijn procedure niet voortzet of de aangehouden artikelen geen namaakproducten blijken te zijn. In dezelfde verordening is bepaald dat de merkhouder, indien hij vaststelt dat ondanks het ingewilligde verzoek om aanhouding er alsnog namaakartikelen in circulatie zijn, hij schadevergoeding kan vorderen (art. 8).

De bevoegdheden van het rijk om nader te mogen ingrijpen in het belang van houders van merken en erkende modellen of tekeningen is nader geregeld in de Wet bestrijding namaakproducten, waarbij het rijk op verzoek van een houder tegen betaling van bij AMVB vastgestelde administratiekosten namaakproducten mag opsporen. De uitvoering van deze opsporingswerkzaamheden berust bij de Economische Controledienst.

Ingevolge deze wet mag een houder de vervaardiger van nagemaakte producten genoegdoening eisen door de nagemaakte goederen uit de circulatie te brengen en de opbrengst te vorderen. Ook door particulieren gekochte namaakproducten kunnen, indien zij op de hoogte hadden kunnen zijn van de namaak, op deze wijze worden gevorderd. Het werk van de ECD staat beschreven in het hoofdstuk dat handelt over de economische controle.

5 HANDELINGEN

5.1 Internationaal beleidskader

22.

Actor : De minister van Economische Zaken/het BIE
Handeling : Het (mede) leveren van bijdragen aan de totstandkoming van internationale verdragen
Periode : 1946-
Product : Zie inleiding boven

23.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het (mede) voorbereiden van besluiten tot toetreding tot en tot het opzeggen van internationale verdragen
Periode : 1946-

24.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het (mede) voorbereiden de opstelling van akten voor het Koninkrijk als partij bij het Internationale Gerechtshof bij geschillen inzake internationale verdragen.
Periode : 1946-
Bron : De daarnaar verwijzende bepalingen in deze verdragen

25.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan besluiten van algemene vergaderingen van organen en bijzondere commissies tot instandhouding van verdragsorganen
Periode : 1883-
Opmerkingen : Zie voor de verdragsorganen hoofdstuk 1.2 van de Inleiding voor lijst verdragen met Unies
Bron : De desbetreffende verdragen

26.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het corresponderen over de betaling van contributies aan internationale
verdragsorganisaties
Periode : 1946-
Bron : De diverse verdragen en uit de verdragen voortkomende
arrangementen

5.1.1 *De Internationale Unie ter Bescherming van de Industriële Eigendom*

27.

Actor	:	De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling	:	Het leveren van bijdragen aan conferenties van de Internationale Unie ter bescherming van de Industriële Eigendom en de daaruit voortkomende <i>arrangements</i> en de herzieningen daarvan
Periode	:	1883-
Product	:	Schikking inzake de bewaring en het herstel van de industriële eigendomsrechten die door de Tweede Wereldoorlog zijn aangetast, Neuchâtel, 1948 Schikking inzake de oprichting van een internationaal octrooibureau, 6 juni 1947 Herziene afspraken inzake een internationaal depot voor modellen en tekeningen van nijverheid Overeenkomst van Nice inzake de internationale classificatie van waren en diensten ten behoeve van de inschrijving van merken, Trb. 1962 Overeenkomst van Locarno inzake een internationale classificatie van tekeningen en modellen van nijverheid, Trb. 1969, 935 Schikking inzake de oprichting van de World Intellectual Property Organization WIPO, goedgekeurd in Stb. 1974, 398 Overeenkomst van Straatsburg inzake de internationale classificatie van octrooien, 1975 Overeenkomst van Wenen tot regeling van de internationale classificatie van beeldbestandelen van merken, 1973, Trb. 1985, 100
Bron	:	Unieverdrag van Parijs, art. 15

28.

Actor	:	De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling	:	Het leveren van bijdragen aan besluiten van de Algemene Vergaderingen van bijzondere Unies, voortkomend uit internationale afspraken of <i>arrangements</i>
Periode	:	1893-
Opmerkingen	:	Het betreft: De Unie van Madrid inzake het internationaal depot van merken, vanaf 1893 De Unie van 's-Gravenhage inzake het internationaal depot van modellen en tekeningen, vanaf 1925, nader geregeld in 1979 De Unie van Straatsburg inzake de internationale classificatie van octrooien, vanaf 1975

De Unie van Locarno inzake de internationale classificatie van modellen en tekeningen, vanaf 1977

De Unie van Wenen inzake de internationale classificatie van beeldbestanddelen van merken, vanaf 1985

De vergaderingen hebben de bevoegdheid om

* de verslagen van de ingestelde bureaus te toetsen en zelf verslag uit te brengen

* Conferenties te organiseren om de regels van de bureaus of de vastgestelde classificaties te herzien

* Financiële reglementen, begrotingen, rekeningen en contributies goed te keuren

Bron : De desbetreffende overeenkomsten of *arrangements*

29.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE

Handeling : Het leveren van bijdragen aan stuurgroepen, commissies van deskundigen en andere besturen van commissies en instituten, voortkomend uit verdragen en arrangementen inzake de internationale classificatie van beeldbestanddelen van merken

Periode : 1945-

Bron : De desbetreffende overeenkomsten

30.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE

Handeling : Het leveren van bijdragen aan algemene vergaderingen, uit te schrijven door organen, voortkomend uit verdragen en arrangementen .inzake de internationale classificatie van beeldbestanddelen van merken

Periode : 1945-

Bron : De desbetreffende overeenkomsten

31.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE

Handeling : Het sluiten van overeenkomsten met het Internationaal Octrooibureau inzake de huisvesting en andere faciliteiten

Periode : 1947- 1977

Product : Akte van 30 mei 1969 inzake de vestiging van het recht van erfpacht en opstal op het land van het instituut
Overeenkomst van 6 februari 1974 over het gebruik van een kantoorgebouw
Overeenkomst van 31 mei 1977 inzake de overdracht van de zoekdocumentatie

Bron : Overeenkomst betreffende de oprichting van een internationaal octrooibureau

5.1.2 *De Unie van Washington tot samenwerking inzake octrooien (PCT)*

32.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan de werkzaamheden van de Commissie van Technische Bijstand van de PCT-unie
Periode : 1979-
Product : Uitzendingsprogramma's
Bron : PCT-verdrag, art. 51

33.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan projecten ten behoeve van ontwikkelingslanden
Periode : 1979-
Product : Bijdragen aan cursussen van de WIPO
Bron : Jaarberichten BIE

34.

Actor : Het BIE
Handeling : Het uitzenden van functionarissen naar ontwikkelingslanden in het kader van vastgestelde uitzendingsprogramma's
Periode : 1954-
Product : Bijvoorbeeld: uitzendingen naar Suriname
Bron : Jaarberichten BIE; Tienjarenplannen en vijfjarenplannen Suriname

5.1.3 *De Unie van Boedapest*

35.

Actor	:	De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling	:	Het verzoeken om erkenning van een depositaris van te registreren micro-organismen
Periode	:	1977-
Opmerkingen	:	Als depositaris is in 1978 het Centraal Bureau voor Schimmelcultures te Baarn aangewezen
Bron	:	Verdrag van Boedapest, art. 3

5.1.4 Overige mondiale activiteiten

36.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen in het TRIPS overleg in het kader van het GATT-verdrag.
Periode : 1986-1991
Bron : Gervais, *The TRIPS agreement...*

37.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het verlenen van subsidie en/of faciliteiten voor internationale manifestaties ten behoeve van de bescherming van de industriële eigendom
Periode : 1946-
Opmerkingen : Voorbeelden zijn:
steunverlening aan de conferentie van de AIPPI

38.

Actor : Het BIE
Handeling : Het bemiddelen bij inzendingen voor internationale manifestaties ten behoeve van de bescherming van de industriële eigendom
Periode : 1946-
Product : Tentoonstellingen bij de Salon Internationale des Inventions
Opmerkingen : Voorbeelden zijn:
deelneming aan de conferentie van de AIPPI
deelneming aan conferenties van de de European Community Trade Mark Association

5.1.5 *Europese verdragen*

39.

Actor	:	De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling	:	Het leveren van bijdragen aan Europese overeenkomsten inzake industriële eigendom
Periode	:	1947-
Product	:	Europees verdrag over de formaliteiten voor octrooiaanvragen van Parijs, 1953, Trb. 1954, 102 en 165 Art. 12-45 van het Euratomverdrag inzake uitwisseling van gegevens inzake atoomwetenschappen Verdrag betreffende de eenmaking van enige beginselen van het octrooirecht [binnen de Raad van Europa], Trb. 1964, 173 Europees Octrooiverdrag van München, Trb. 1976, 101 Gemeenschapsoctrooiverdrag
Opmerkingen	:	Als begindatum is het tijdstip genomen waarop onder druk van het Marshallplan is begonnen met voorstellen tot Europese economische samenwerking.

40.

Actor	:	De minister van Economische Zaken, het BIE,
Handeling	:	Het leveren van bijdragen aan verordeningen en richtlijnen van de Europese gemeenschap inzake industriële eigendom
Periode	:	1958-
Product	:	Gemeenschapsmerkenverordening Raad 1994, 40 EG-richtlijn over biotechnologie Europese verordeningen inzake de bestrijding van namaakproducten (bijvoorbeeld Verordening van de Raad 1986, nr. 3842.)
Opmerkingen	:	De EEG is als zodanig niet aangesloten bij de Unie van Parijs en stelt onafhankelijk daarvan regels vast met betrekking tot de handhaving van industriële eigendomsrechten
Bron	:	EEG-verdrag, art.85 jo. Art. 10 Unieverdrag van Parijs

Het Europees Octrooibureau van München

41.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan besluiten van de Raad van Bestuur van het Europees Octrooibureau (EOB)
Periode : 1977-
Bron : Europees Octrooiverdrag, art. 26, lid 1

42.

Actor : De minister van Economische Zaken,
Handeling : Het leveren van bijdragen aan de werkzaamheden van het Dagelijks Bestuur van het EOB
Periode : 1977-
Opmerkingen : Nederlandse gedelegeerden participeren bijtoerbeurt in het dagelijks bestuur.
Bron : Europees Octrooiverdrag, art. 28

43.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan de organisatie van manifestaties en seminars van het EOB
Periode : 1977-
Bron : Europees Octrooiverdrag, art. 28

44.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het sluiten van overeenkomsten met het EOB inzake de vestiging van een bijkantoor in Nederland
Periode : 1977-
Product : Verdrag van 19 oktober 1977, Trb. 1978, 16 en nadere ontracten
Opmerkingen : Onderwerp van onderhandeling kunnen zijn: huur van het gebouw, immuniteit van het personeel en vrijstelling van belasting en/of andere heffingen. In 1997 vestigde het EOB zich in een kantoor in de Patentlaan in Rijswijk

45.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE

Handeling : Het doen uitvoeren van overeenkomsten met het EOB inzake de vestiging van een bijkantoor in Nederland

Periode : 1977-

Opmerkingen : In 1997 vestigde het EOB zich in een kantoor in de Patentlaan in Rijswijk. Een en ander kan leiden tot gegevens die leiden tot handelingen van de Rijksgebouwendienst Rgd. Zie hiervoor het PIVOT-rapport 45: *Het rijk onder dak*.

Bron : Verdrag van 19 oktober 1977, Trb. 1978, 16 en nadere ontracten

Het EG-Bureau voor Harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen)

46.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan besluiten van de Raad van Bestuur van het Bureau voor Harmonisatie
Periode : 1993-
Bron : EU-Gemeenschapsmerkverordening, art. 122

47.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan besluiten van het Begrotingscomité en van het Bureau voor Harmonisatie
Periode : 1993-
Opmerkingen : Het comité heeft de bevoegdheid de begroting van het Harmonisatiebureau vast te stellen, de financiële controle te regelen en de formatieomvang van het personeel vast te stellen.
Bron : EU-Gemeenschapsmerkverordening, art. 133

48.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan besluiten van het Comité voor vraagstukken inzake de taksen, de uitvoeringsverordeningen en de procesvoering voor de kamers van beroep van het Bureau voor Harmonisatie
Periode : 1993-
Opmerkingen : Vastgesteld zijn:
Uitvoeringsverordening EG 1995, 2868
Taksenverordening EG 1995, 2869
Verordening inzake het procesreglement 1996, 216
Bron : EU-Gemeenschapsmerkverordening, art. 141

5.1.6 *Benelux-verdragen*

49.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan Benelux-overeenkomsten inzake de industriële eigendom
Periode : 1960-
Product : Benelux-merkenverdrag Trb. 1963, Benelux-verdrag inzake tekeningen en modellen, Trb. 1966, 929, herzien in Trb. 1994, 66; Benelux-afspraken met betrekking tot octrooien (in 1997 in voorbereiding)

50.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan nadere regelingen van Benelux-overeenkomsten inzake de industriële eigendom
Periode : 1960-
Product : Protocol van 6 november 1981 betreffende de rechtspersoonlijkheid van het Benelux Merkenbureau en het Benelux Bureau voor Tekeningen en Modellen, Trb. 1981, 249
Beneluxmerkenwet Stb. 1963, 221
Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen en modellen, Stb. 1973, 303; 1983, 87; 1993, 12

51.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan nadere regelingen met betrekking tot het bestuur en de inrichting van organen tot uitvoering van Benelux-verdragen inzake de industriële eigendom
Periode : 1962-
Opmerkingen : Het betreft: het Benelux Merkenbureau en het Benelux Bureau voor Tekeningen en Modellen, beide gevestigd in Den Haag

52.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan werkzaamheden van het bestuur van het Benelux Merkenbureau en het Benelux Bureau voor Tekeningen en Modellen, beide gevestigd in Den Haag
inzake de industriële eigendom
Periode : 1962-

Opmerkingen : Het betreft: het Benelux Merkenbureau en het Benelux Bureau voor Tekeningen en Modellen, beide gevestigd in Den Haag

53.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE

Handeling : Het sluiten van overeenkomsten met het Benelux Merkenbureau en het Benelux Bureau voor Tekeningen en Modellen inzake de huisvesting en andere faciliteiten

Periode : 1962-

5.2 Bilaterale betrekkingen

54.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het samen met het Ministerie van Buitenlandse Zaken sluiten van bilaterale overeenkomsten met niet bij de Unie van Parijs aangesloten landen met betrekking tot de erkenning van industriële eigendomsrechten
Periode : 1946-
Opmerkingen : Deze soorten verdragen komen na de sluiting van het PCT-verdrag en het Europees Octrooiverdrag praktisch niet meer voor

55.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het sluiten van bijzondere overeenkomsten met buitenlandse regeringen inzake wederzijdse industriële eigendommen of daarvoor in de plaats te stellen vergoedingen
Periode : 1946-1975
Product : Overeenkomsten met Duitsland, Italië en Oostenrijk over de teruggave van tijdens de oorlog in beslag genomen industriële eigendommen; *Wet houdende voorzieningen aangaande fabrieks- en handelsmerken, die ingevolge het besluit vijandelijk vermogen op de staat in eigendom zijn overgegaan*. Stb. 1950 K 217
Overeenkomsten met de republieken Indonesië en Suriname in verband met de soevereiniteitsoverdracht van 1949 en 1975
Regelingen met de Nederlandse Antillen en Aruba, voorzover niet in de octrooiwetgeving voorzien; *Wet houdende voorzieningen in verband met de beëindiging van de toepasselijkheid op de Nederlandse Antillen van de overeenkomst van Madrid [...]*, Stb. 1953, 270
Opmerkingen : Voorbeelden zijn:
Overeenkomsten met betrekking tot in beheer genomen industriële eigendommen van voormalige oorlogsvijanden;
Overeenkomsten met betrekking tot industriële eigendomsregelingen in voormalige overzeese gebiedsdelen
Overeenkomsten met betrekking tot de industriële eigendom in ontwikkelingslanden
Hierbij zijn ook wettelijke bepalingen vastgesteld.

Voor regelingen met betrekking tot ontwikkelingslanden werden later voorzieningen in het PCT-verdrag opgenomen.

56.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het restitueren van buitenlandse industriële eigendommen of het toekennen van daarvoor in de plaats te stellen vergoedingen
Periode : 1950-1956
Overlegkader : Nederlands Beheersinstituut.
Opmerkingen : Gedacht moet worden aan:
tijdens de oorlog geconfisceerde Duitse, Italiaanse of Oostenrijkse industriële eigendommen, beheerd door het Nederlands Beheersinstituut.
Tijdens de oorlog door de Verenigde Staten in beheer genomen Nederlandse industriële eigendommen.
Bron : Wet, houdende voorzieningen aangaande fabrieks- en handelsmerken, die ingevolge het besluit vijandelijk vermogen op de staat in eigendom zijn overgegaan. Stb. 1950 K 217

57.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het vorderen van door het buitenland geconfisceerde Nederlandse industriële eigendommen of daarvoor in de plaats te stellen vergoedingen
Periode : 1946-1956
Opmerkingen : Een concreet voorbeeld is:
Tijdens de oorlog door de Verenigde Staten in beheer genomen Nederlandse industriële eigendommen, waarvan de hoofdfirma in vijandelijke handen was gevallen

5.3 Regelgeving in Nederland

5.3.1 Wetgeving

58.

Actor	:	De Octrooiraad, het BIE
Handeling	:	Het al dan niet in overlegverband adviseren van de minister bij de voorbereiding van wetten inzake de industriële eigendom
Periode	:	1883-
Product	:	Wijzigingen Rijsoctrooiwet Stb 1948, 532; 1956, 397; 1963, 260; 1967, 377; 1968, 585; 1977, 166; 1978, 706; Rijsoctrooiwet Stb. 1995, 52 Noodwet Industriële Eigendom. Stb. 1946, G202; 1947, H 397 Wijzigingen Merkenwet Stb. 1956, 681 Wetsvoorstel van de Modellencommissie, 1956 Wijziging Handelsnaamwet Stb. 1954, 410 Wet [...] inzake de bescherming van oorspronkelijke topografieën van halfgeleidersproducten, Stb. 1987, 484 (Chipswet) Wet bestrijding namaakproducten, Stb. 1992, 642 Wijzigingen in het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafrechtvordering en het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering Wijzigingen in de Auteurswet 1912, in het bijzonder met betrekking tot computerprogramma's Bepalingen bij de wijzigingen van de Rijsoctrooiwet Stb 1963, 260; 1968, 565; 1977, 160; 1978, 706; Wet, houdende voorzieningen op het gebied van de industriële eigendom met het oog op de buitengewone omstandigheden, verband houdende met de oorlog. Stb. 1946, G202
Opmerkingen	:	Zie voor de regelgeving vóór 1945 ook de inleiding

59.

Actor	:	De Octrooiraad, het BIE
Handeling	:	Het al dan niet in overlegverband adviseren van de minister bij de voorbereiding van AMVB's ter uitvoering van wetten inzake de industriële eigendom
Periode	:	1910-
Bron	:	Rijsoctrooiwet 1910 en de daarop volgende wetten

60.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het mede met andere ministers vaststellen van overgangsregelingen in verband met de wetgeving inzake industriële eigendom van zelfstandig geworden overzeese gebiedsdelen
Periode : 1948-
Opmerkingen : De Rijksoctrooiwet stelt regels voor zowel Nederland als de overzeese gebiedsdelen vast. Als gevolg hiervan moet bij het zelfstandig worden der overzeese gebiedsdelen een regeling worden getroffen met betrekking tot de rechtsgeldigheid van door het rijk verleende octrooien na de soevereiniteitsoverdracht.
Bron : Archief van de gouverneur van Suriname, Algemeen

61.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het vaststellen van nadere overgangs- en invoeringsbepalingen van wetten inzake de industriële eigendom
Periode : 1946-
Product : Bepalingen bij de wijzigingen van de Rijksoctrooiwet Stb 1963, 260; 1968, 565; 1977, 160; 1978, 706;
Wet, houdende voorzieningen op het gebied van de industriële eigendom met het oog op de buitengewone omstandigheden, verband houdende met de oorlog. Stb. 1946, G202

62.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen aan wettelijke regelingen van andere ministers in het belang van de industriële eigendom
Periode : 1946-
Product : Wijzigingen van de Auteurswet 1912, Stb. 1994. 521, 653; 1995, 527, in het bijzonder betreffende computerprogramma's.

63.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij AMVB vaststellen van nadere regels ter uitvoering van de Rijksoctrooiwet
Periode : 1946-1974
Product : Octrooiereglement, gewijzigd 1949 Stb. J108 en later. 1979, 72; Overgangsbepalingen bij wijzigingen van het Octrooiereglement Besluit Bureau voor de Industriële Eigendom, Stb. 1970, 587
Opmerkingen : De minister heeft de volgende bevoegdheden

- * de samenstelling, bevoegdheden en werkwijze van het BIE en de Octrooiraad (art. 15)
- * Het stellen van nadere regels voor de indiening van een aanvraag om een octrooi
- * Na 1963: Het stellen van vormvoorschriften en andere regels voor de inrichting van de beschrijving en tekeningen van een uitvinding (art. 22B)
- * Na 1956: Het vaststellen van jaarlijkse bedragen (taksen) die gedurende het verloop van de procedure van een octrooiaanvraag aan de Octrooiraad dienen te worden betaald (art. 22D)
- * Na 1956: Het vaststellen van leges die indieneers van octrooiaanvragen medebelanghebbenden in een octrooi dienen te betalen bij de indiening van een verzoekschrift om nader onderzoek of getuigenverhoor tijdens een octrooiprocedure (art. 22G-J,)
- * Het stellen van nadere regels voor de aanmelding van internationale aanvragen en de ontvangst van daaraan verbonden taksen door de Octrooiraad
- * Het stellen van nadere regels voor de vertaling van Europese octrooien en de daaraan verbonden kosten bij deponering bij de Octrooiraad (art. 29P, lid 1 en 7)
- * Het vaststellen van leges voor de inschrijving van licenties door de Octrooiraad (art. 33, lid 2)
- * Het vaststellen van de jaarlijkse belasting voor octrooihouders (art. 35) en van de verhogingen van het bedrag na de vervalddag (art. 35, lid 4).
- * Het vaststellen van leges voor de inschrijving van overdrachts-handelingen en in pand stelling van octrooirechten in het octrooiregister.(art. 38, art. 40)

Bron : Rijksoctrooiwet

64.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het bij AMVB vaststellen van nadere regels ter uitvoering van de Rijksoctrooiwet 1995

Periode : 1994-

Product : KB houdende regels ter uitvoering van de Rijksoctrooiwet, Stb. 1995, 108

Opmerkingen : KB houdende regels met betrekking tot octrooien, Stb. 1995, 51

Opmerkingen : De minister heeft de bevoegdheid om bij AMVB het volgende vast te stellen:

- De taksen voor inschrijving in het octrooiregister (art. 17. lid 2)
  - Regels met betrekking tot het Reglement van het BIE
  - Regels met betrekking tot inschrijving in het octrooiregister (art. 19)
  - Regels met betrekking tot het verstrekken van schriftelijke inlichtingen uit het octrooiregister
  - Regels met betrekking tot nadere definities inzake de samenvoeging van uitvindingen tot een “algemene uitvindingsgedachte”.
  - De termijnen voor aanmelding van een Europees octrooi (art. 52)
  - De leges voor inschrijving van licenties in het octrooiregister (art. 58, lid 6)
  - De verhogingen van de jaartaksen (art. 61, lid 3)
- Bron : Rijsoctrooiwet 1995

65.

- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het bij AMVB vaststellen van nadere regels inzake de uitvoering van de Chipswet
- Periode : 1986-
- Product : Uitvoeringsbesluit 1987, Stb. 486
- Opmerkingen : Het AMVB bevat nadere omschrijvingen van bevoegdheden van het bureau tot het toelaten van procedures die de inschrijving kunnen vereenvoudigen.
- Bron : Wet [...] inzake de bescherming van oorspronkelijke topografieën van halfgeleidersproducten

Wetgeving als gevolg van Beneluxverdragen

66.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen tot de totstandkoming van Beneluxwetten
Periode : 1946-1972
Product : Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen en modellen, Stb. 1973, 303; 1983, 87; 1993, 12
Benelux-merkenwet

67.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen tot de totstandkoming van uitvoeringsreglementen voor de BMW
Periode : 1962-
Product : Uitvoeringsreglement Trb. 1970, 149; 1974, 218
Opmerkingen : Het reglement bevat voorschriften over het depot, de inschrijving, de vernieuwing van de inschrijving en de verschuldigde rechten en vergoedingen.
Bron : BMW

68.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen tot de totstandkoming van uitvoeringsreglementen inzake de Benelux Tekeningen en Modellenwet
Periode : 1973-
Product : Uitvoeringsreglement Trb. 1974
Opmerkingen : Het reglement bevat voorschriften over het depot, de inschrijving, de vernieuwing van de inschrijving en de verschuldigde rechten en vergoedingen.
Bron : BTMW

5.3.2 *Organisatie en bevoegdheden Bureau Industriële Eigendom*

69.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij AMVB vaststellen van regels voor het BIE
Periode : 1971-
Product : Wijziging Reglement Industriële Eigendom Stb. 1954, 266; 1957, 120; 1963, 497; 1965, 88; 1966, 512; Besluit Bureau voor de Industriële Eigendom Stb. 1970, 587; 1976, 319; 1987, 487; 1995, 115
Bron : Merkenwet, art. 1, lid 2, BMW, art. 4

70.

Actor : Het BIE
Handeling : Het adviseren van de minister inzake AMVB's met betrekking tot de organisatie van het BIE
Periode : 1971-
Product : Wijziging Reglement Industriële Eigendom Stb. 1954, 266; 1957, 120; 1963, 497; 1965, 88; 1966, 512; Besluit Bureau voor de voor de Industriële Eigendom Stb. 1970, 587; 1976, 319; 1987, 487; 1995, 115
Bron : Merkenwet, art. 1, lid 2, BMW, art. 4

71.

Actor : Het BIE
Handeling : Het in opdracht van de minister opstellen van een reglement voor het BIE
Periode : 1971-
Bron : Besluit Bureau voor de Industriële Eigendom, art. 5, lid 2

72.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het goedkeuren van door de directeur opgestelde reglementen van het BIE
Periode : 1971-
Bron : Besluit Bureau voor de Industriële Eigendom, art. 5, lid 2

73.

Actor : Het BIE

Handeling : Het voorstellen van sluitingsdagen van het BIE
Periode : 1971-
Bron : Besluit Bureau voor de Industriële Eigendom, art. 7, lid 2

74.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het goedkeuren van door de directeur voorgestelde sluitingsdagen van het BIE
Periode : 1971-
Bron : Besluit Bureau voor de Industriële Eigendom, art. 7, lid 2

75.

Actor : Het BIE
Handeling : Het jaarlijks informeren van de minister over zijn werkzaamheden
Periode : 1946-
Product : Jaarverslag en financiële verantwoording
Bron : Merkenwet art. 1, lid 3; Besluit Bureau voor de Industriële Eigendom, art. 8

76.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het toetsen van verslagen financiële verantwoordingen van het BIE over zijn werkzaamheden
Periode : 1946-
Bron : Merkenwet art. 1, lid 3; Besluit Bureau voor de Industriële Eigendom, art. 8

5.3.3 *De Octrooiraad*

77.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten tot benoeming van de voorzitter en de leden van de Octrooiraad
Periode : 1910-1995
Opmerkingen : De voorzitter is tevens directeur van het Bureau van de Industriële Eigendom
Bron : Rijsoctrooiwet, art. 14

78.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het opstellen van vervangingsroosters van de voorzitter van de Octrooiraad door ondervoorzitters
Periode : 1946
Bron : Octrooiereglement art. 12

5.3.4 *Octrooigemachtigden*

79.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB stellen van nadere regels inzake de toelating van octrooigemachtigden
Periode	:	1946-1977
Product	:	Octrooigemachtigden-reglement, gewijzigd Stb 1959, 114; 1968, 594; 1979, 646
Opmerkingen	:	In 1935 is een afzonderlijk tariefbesluit vastgesteld voor de vergoeding van octrooigemachtigden.
Bron	:	Rijksoctrooiwet 1914, art. 29 sub g; Rijksoctrooiwet 1977, art. 18A

80.

Actor	:	De Octrooiraad
Handeling	:	Het inschrijven van octrooigemachtigden in het register van octrooigemachtigden
Periode	:	1946
Bron	:	Octrooigemachtigden-reglement, art. 3

81.

Actor	:	De Octrooiraad
Handeling	:	Het deelnemen aan colleges van beroep tegen beslissingen van de Raad van Toezicht
Periode	:	1946-
Bron	:	Octrooigemachtigden-reglement, art.19-21

5.4 Uitvoering

5.4.1 Octrooien

Rijksoctrooiwet 1910

82.

Actor : De Octrooiraad
Handeling : Het vaststellen van interne richtlijnen en het vaststellen van vragenlijsten, formulieren e.d. voor een octrooiaanvraag
Periode : 1910-
Opmerkingen : Hieronder valt ook de verwerking van aanwijzingen als van het ministerie van Defensie met betrekking tot geheim te houden octrooiraadvragen

83.

Actor : De Octrooiraad
Handeling : Het op aanvraag van uitvinders toekennen van octrooien
Periode : 1910-
Bron : Rijksoctrooiwet, art. 13

84.

Actor : De Octrooiraad
Handeling : Het op aanvraag van eigenaars verlengen van tijdens de oorlog verlopen octrooien
Periode : 1946
Bron : Wet van 8 augustus 1946, Stb. G 202, art. 1

85.

Actor : De Octrooiraad
Handeling : Het beslissen inzake een beroep van aanvragers tegen beslissingen van de aanvraag-afdeling
Periode : 1910-
Opmerkingen : De beslissingen worden genomen door een aparte afdeling van beroep.
Bron : Rijksoctrooiwet, art. 24A

86.

Actor : De Octrooiraad

Handeling : Het innen van bij een octrooiaanvraag verschuldigde kosten en van voor een octrooi verschuldigde taksen

Periode : 1910-

Opmerkingen : Het betreft hier periodiek te innen rechten waarvoor een jaarlijks te betalen tarief is vastgesteld.

Bron : Rijsoctrooiwet, art. 35, lid 3

Rijksoctrooiwet 1995

87.

Actor : Het BIE
Handeling : Het verlenen van een voor zes jaar geldig octrooi
Periode : 1995-
Bron : Rijksoctrooiwet 1995, art. 33 lid 5

88.

Actor : Het BIE
Handeling : Het verlenen van een voor twintig jaar geldig octrooi
Periode : 1995-
Bron : Rijksoctrooiwet 1995, art. 36, lid 5

Internationale bemiddeling

(1) Internationaal Octrooibureau (Institut International des Brevets, IIB)

89.

Actor	:	De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling	:	Het bemiddelen bij de toezending van door de Octroiraad geregistreerde octrooidocumenten naar het Internationaal Octrooibureau
Periode	:	1947-1977
Bron	:	Overeenkomst betreffende de oprichting van een internationaal octrooibureau, art. 2

(2) Verdrag van Washington

90.

Actor	:	De Octroiraad, het BIE
Handeling	:	Het op aanvraag verrichten van een internationaal nieuwheidsonderzoek als ontvangend (gekozen, aangewezen) bureau in de zin van het Verdrag tot samenwerking inzake octrooien van 1970
Periode	:	1977-
Product	:	Nieuwheidsrapport internationaal type
Opmerkingen	:	Dit type nieuwheidsonderzoek kan worden gebruikt indien men besluit om binnen een jaar na indiening van de octrooiaanvraag een overeenkomstige aanvraag in het buitenland in te dienen
Bron	:	Rijksoctrooiwet 1910, art. 19B, Rijksoctrooiwet 1995

91.

Actor	:	De Octroiraad, het BIE
Handeling	:	Het leveren van bijdragen aan het WIPO bij de opstelling van standaardgegevens voor de uitwisseling van octrooigegevens,
Periode	:	1977-
Product	:	WIPO STANDARD

Bron : Leidraad behandeling octrooiaanvragen 07/98, hst 14, p. 21, p. 30

(3) Europees octrooverdrag

92.

Actor : De Octrooiraad, het BIE
Handeling : Het behandelen van een omgezette Europese aanvraag
Periode : 1978-
Bron : Rijksoctrooiwet, art. 29I-J, Rijksoctrooiwet 1995, art. 97, 98

93.

Actor : De Octrooiraad, het BIE
Handeling : Het inschrijven van Europese octrooien waarbij Nederland is aangewezen als land waar het octrooi geldig is
Periode : 1978-
Bron : Rijksoctrooiwet, art. 29N, Rijksoctrooiwet 1995, art. 51

94.

Actor : De Octrooiraad, het BIE
Handeling : Het op verzoek van het Europees Octrooibureau verrichten van een nieuwheidsonderzoek
Periode : 1978
Opmerkingen : Het voortgezet onderzoek geschiedt in het Europees Octrooibureau te München.
Bron : Rijksoctrooiwet, art. 29I, Rijksoctrooiwet 1995, art. 32 en 37

95.

Actor : De Octrooiraad, Het BIE
Handeling : Het innen van taksen voor geregistreerde Europese octrooien
Periode : 1978-

Beheer van het octrooiregister

96.

Actor : De Octrooiraad/ het BIE
Handeling : Het verstrekken van schriftelijke inlichtingen uit het register van stukken en het octrooiregister en het op aanvraag verspreiden van gedrukte octrooiverklaringen
Periode : 1946
Bron : Rijsoctrooiwet, art. 15, lid 3; Octrooireglement

97.

Actor : Het BIE
Handeling : Het uitwisselen van officiële publicaties inzake octrooien.
Periode : 1946-
Opmerkingen : Deze werkzaamheid vloeit voort uit de verplichtingen inzake internationale verdragen om de stand van kennis uit te wisselen
Bron : Rijsoctrooiwet, art. 43b: de betreffende verdragen

98.

Actor : Het BIE
Handeling : Het uitgeven van organen waarin de rechten met betrekking tot industriële eigendom openbaar worden gemaakt
Periode : 1946-
Product : Het tijdschrift *De Industriële Eigendom* met het *Bijblad* en het *Merkenblad*
Opmerkingen : In het tijdschrift wordt opgenomen:
- Geregistreerde merken, modellen en tekeningen (tot het moment waarop de Benelux een eigen orgaan uitbrengt)
- Beschikkingen met betrekking tot de openbaarmaking van uitvindingen tijdens de toekenning van octrooien
Bron : Rijsoctrooiwet, art. 25, lid 1, Octrooireglement, art. 38-39

Aanvullende beschermingscertificaten (ABC's)

99.

Actor : De Octrooiraad/ het BIE
Handeling : Het op aanvraag van octrooihouders toekennen van aanvullende beschermingscertificaten (ABC's) voor geneesmiddelen
Periode : 1993-
Bron : EG-verordening 1992, 1768; Rijsoctrooiwet 1995, art. 90

100.

Actor : De Octrooiraad/ het BIE
Handeling : Het op aanvraag van octrooihouders toekennen van ABC's voor gewasbeschermingsmiddelen
Periode : 1996-
Bron : EG-verordening 1996, 96

Militaire geheimen

101.

Actor : De minister van Defensie
Handeling : Het geven van aanwijzingen aan de Octrooiraad inzake de aanmelding van uitvindingen aan het ministerie en de instandhouding van militaire geheimen
Periode : 1969-
Opmerkingen : Deze aanwijzingen kunnen opgaven bevatten van technieken die niet voor het ministerie van belang zijn.
Bron : Rijsoctrooiwet 1968, art. 29F; Rijsoctrooiwet 1995, art. 40

102.

Actor : De minister van Defensie
Handeling : Het doen opschorten van de openbaarmaking van een uitvinding in het belang van de verdediging van het Koninkrijk
Periode : 1969-1995
Opmerkingen : Aan dit verzoek is een verplichting tot schadevergoeding verbonden, die na het verstrijken van de termijn van opschorting wordt uitgekeerd. Deze schadeloosstelling wordt in goed overleg tussen de minister van Defensie en de uitvinder vastgesteld
Bron : Rijsoctrooiwet, art. 29B art. 29C

103.

Actor : De minister van Defensie
Handeling : Het doen opschorten van de openbaarmaking van een geoctrooieerde uitvinding op aanvraag van de uitvinder of van de regering van een andere staat
Periode : 1958-1995
Bron : Rijsoctrooiwet, art. 29D; Rijsoctrooiwet 1995 , art. 43

104.

Actor : De minister van Defensie

Handeling : Het vorderen van het gebruik van een geoctrooieerde uitvinding waarvan de openbaarheid is opgeschort in het belang van de verdediging van het Koninkrijk

Periode : 1969-

Opmerkingen : Deze ingebruikname houdt tevens onderhandelingen in over de vergoedingen aan de uitvinder.

Bron : Rijsoctrooiwet, art. 29E; Rijsoctrooiwet 1995, art. 44

105.

Actor : De minister van Defensie

Handeling : Het in het belang van de verdediging van het Koninkrijk geheim verklaren van een Europese octrooiaanvraag

Periode : 1946-

Opmerkingen : Het gaat hier om Europese octrooiaanvragen waarvan de aanvrager weet of in redelijkheid vermoed dat zij in het belang van de verdediging van het Koninkrijk geheim moeten blijven. De Octrooiraad meldt deze aanvragen bij de minister van Defensie aan, die daarop de openbaarmaking opschort.

Bron : Rijsoctrooiwet, art. 29G; Rijsoctrooiwet 1995 , art. 45.

Subsidies

106.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het vaststellen van subsidieregels ten behoeve van onctrooiaanvragers
Periode : 1946-
Product : Besluit Gratis admmissie octrooiverleningsprocedure (Gratis Admissieregeling GAR) , Stcrt. 1976, 239

107.

Actor : De Minister van Economische Zaken/De Octrooiraad/het BIE
Handeling : Het verlenen van subsidie aan minder vermogende individuele aanvragers van octrooien ter bekostiging van hun procedure
Periode : 1976-1995
Opmerkingen : De Octrooiraad en het BIE zijn uiteindelijk bij de uitvoering van de subsidieregeling betrokken.
Bron : Besluit Gratis admmissie octrooiverleningsprocedure, art. 1

Nadere waarborging van octrooirechten

108.

Actor : De Octrooiraad
Handeling : Het op verzoek verstrekken van een verklaring met betrekking tot het voorgebruik van geoctrooieerde uitvindingen
Periode : 1910-
Product : Verklaring van voorgebruik
Bron : Rijksoctrooiwet 1910, art. 32

109.

Actor : De Octrooiraad
Handeling : Het op verzoek van belanghebbenden administreren van rechtshandelingen inzake aanvragen of octrooien in het octrooiregister
Periode : 1910-
Opmerking : Dit betreft ook de registratie van vervallen octrooien
Bron : Rijksoctrooiwet, *passim*, Octrooireglement, art. 16-16D

110.

Actor : Het BIE
Handeling : Het op aanvraag van een houder van een zesjarig octrooi of aan een derde verrichten van een nieuwheidsonderzoek naar dat octrooi
Periode : 1995-
Bron : Rijksoctrooiwet 1995, art. 37, art 75, lid 1

111.

Actor : Het BIE
Handeling : Het op aanvraag van belanghebbenden of op verzoek van de rechter verstrekken van een advies
Periode : 1995-
Product : advies omtrent de toepasselijkheid van de nietigheidsgronden van art.75, lid 1 op een registratieoctrooi (nietigheidsadvies)
Opmerkingen : Het advies kan gevraagd worden door een belanghebbende of door de rechter.
Bron : Rijksoctrooiwet 1995, art.76 en 84

112.

Actor : Het BIE

Handeling : Het op verzoek van de rechter adviseren inzake
octrooiprocedures
Periode : 1995-
Bron : Rijsoctrooiwet 1995, art. 87

Dwanglicenties

113.

Actor : De Octrooiraad
Handeling : Het opleggen van dwanglicenties aan octrooihouders die drie jaar hun octrooiverlening nog niet tot exploitatie zijn overgegaan
Periode : 1957-1977
Bron : Rijksoctrooiwet, art. 34, lid 2

114.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het opleggen van dwanglicenties aan octrooihouders in het algemeen belang
Periode : 1977-
Opmerkingen : Hieronder wordt ook verstaan: het voeren van onderhandelingen met octrooihouders tot het verkrijgen van een vrijwillige overeenkomst, en de acties die de minister onderneemt om daarvoor zekerheid te verkrijgen. Indien de minister uiteindelijk tot dwang over gaat, staat tegen zijn besluit beroep open bij de Kroon, na 1989 bij de Raad van State, en na 1995 bij de arrondissementsrechtbank in Den Haag.
Bron : Rijksoctrooiwet, art. 34, lid 1; rijksoctrooiwet 1995, art. 57, lid 1

115.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het opleggen van dwanglicenties aan octrooihouders die drie jaar hun octrooiverlening nog niet tot exploitatie zijn overgegaan
Periode : 1995-
Bron : Rijksoctrooiwet 1995, art. 57, lid 2

116.

Actor : De Octrooiraad, het BIE
Handeling : Het registreren van vastgestelde dwanglicenties aan octrooihouders
Periode : 1946-
Bron : Rijksoctrooiwet, art. 34, lid 5; Rijksoctrooiwet 1995, art. 57, lid 4

117.

Actor : De Octrooiraad

Handeling : Het verlenen van dwanglicenties ingeval van een zogenaamd afhankelijk octrooi
Periode : 1946-1995
Opmerkingen : Na 1995 worden dwanglicenties voornamelijk door toedoen van de rechter opgelegd.
Bron : Rijsoctrooiwet, art. 34, lid 5; Rijsoctrooiwet 1995, art. 57, lid 4

118.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het mede voorbereiden van een kroonbesluit dat aan de Staat de exclusieve licentiebevoegdheid van een octrooi toekent
Periode : 1956-
Opmerkingen : Krachtens dit besluit mag bepaald worden dat alleen de staat de in het octrooi omschreven handelingen mag verrichten of doen verrichten. De staat dient met de onctrooihouder een vergoeding overeen te komen.
Bron : Rijsoctrooiwet 1956, 1977 art. 34A

119.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het voorbereiden van een Kroonbesluit op een beroep tegen aan octrooihouders opgelegde dwanglicenties
Periode : 1946-1989
Bron : Rijsoctrooiwet, art. 34

5.4.2 *Merken*

Merkenwet

120.

Actor	:	Het BIE
Handeling	:	Het registeren van rechtstreeks aan het bureau aangemelde merken vanuit binnen- en buitenland
Periode	:	1893-1972
Product	:	Merkenregister
Opmerkingen	:	Merken kunnen ook worden aangemeld vanaf het Internationaal Merkenbureau te Bern en het BIRPI/WIPO
Bron	:	Merkenwet 1893, art. 1

121.

Actor	:	Het BIE
Handeling	:	Het verlengen van de geldigheidsduur van geregistreerde merken
Periode	:	1893-1972
Opmerkingen	:	Hiervoor worden ook vergoedingen geïnd.
Bron	:	Merkenwet 1893, art. 4

122.

Actor	:	Het BIE
Handeling	:	Het registeren en uitvoeren van gerechtelijke vonnissen ten aanzien van de geldigheid van aangemelde merken
Periode	:	1893-1972
Opmerkingen	:	Hierbij is inbegrepen het vervallen verklaren van merken
Bron	:	E. van Weel, 'Vijftien jaren merkenrecht...'

123.

Actor	:	Het BIE
Handeling	:	Het verstrekken van schriftelijke inlichtingen ten aanzien van geregistreerde merken
Periode	:	1893-1972
Opmerkingen	:	Hiervoor worden ook vergoedingen geïnd

5.4.3 *Modellen en tekeningen*

124.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het aanmelden van bezwaren en verzoeken tot nietigverklaring van een inschrijving van een model of tekening van nijverheid in het internationaal register
Periode	:	1976-
Opmerkingen	:	Het betreft modellen en tekeningen waarvan de inschrijving geweigerd is door het Beneluxbureau voor Modellen en Tekeningen.
Bron	:	Schikking van Den Haag, art. 5

5.4.4 *Biotechnologie*

125.

Actor	:	het Centraal Bureau voor Schimmelcultures
Handeling	:	Het administreren van gedeponeerde biotechnologische cultures waarvoor octrooi is aangevraagd of verkregen
Periode	:	1978-
Bron	:	Publicatieblad Europees Octrooibureau, 1978/4

5.4.5 *Computerchips*

126.

Actor	:	Het BIE
Handeling	:	Het inschrijven van aangemelde topografische halfgeleidersproducten als gedeponeerde producten
Periode	:	1987-1995
Opmerkingen	:	Vanaf 1995 geschiedt de deponering bij het Beneluxbureau voor Modellen en Tekeningen.
Bron	:	Wet [...] inzake de bescherming van oorspronkelijke topografieën van halfgeleidersproducten, art. 8

5.4.6 Uitoefening van `niet-wettelijke taken van het BIE

127.

Actor : Het BIE
Handeling : Het doen uitgeven van documentatiemateriaal en nadere gegevens inzake industriële eigendommen
Periode : 1940-
Product : De publicaties van G. Doorman, Informatiemateriaal over de financiële waarde van octrooien
Publicaties van de bibliotheek van het bureau

128.

Actor : Het BIE
Handeling : Het beheren, verspreiden en distribueren van documentatiemateriaal en nadere gegevens inzake octrooiverlening
Periode : 1945-

129.

Actor : Het BIE
Handeling : Het leveren van bijdragen aan EG werkgroepen inzake octrooidocumentatie
Periode : 1973-
Opmerkingen : Voorbeeld is:
Het Comité voor wetenschappelijk-technische documentatie en informatie CIDST
Bron : Rapport: *De functie van het octrooiwezen met betrekking tot de beschikbaarheid voor de overdracht van kennis*

130.

Actor : De minister van Economische Zaken, het BIE
Handeling : Het verlenen van subsidie en/of faciliteiten voor conferenties ten behoeve van de bescherming van de industriële eigendom
Periode : 1945-
Product : Voorbeeld:
Viering van het zestigjarig jubileum van de Vereniging van Hogere Ambtenaren bij de Octrooiraad
Conferentie 'Ondernemen met kennis', Amsterdam 1997

131.
Actor : Het BIE
Handeling : Het in overleg met belanghebbende doelgroepen vaststellen van projecten op het gebied van innovatie en kennisverbreiding
Periode : 1995-
Product : Workshops en cursussen
Opmerkingen : Deze handeling vertoont raakpunten met het beleid van De minister van Economische Zaken ten aanzien van het Midden- en Kleinbedrijf en de industrialisatie. Overlegpartners kunnen zijn NOVEM en Senter. De projecten kunnen door De minister van EZ in het kader van bovengenoemde beleidsterreinen worden gesubsidieerd
Bron : Strategienota 1997

132.
Actor : Het BIE
Handeling : Het doen uitvoeren van projecten op het gebied van innovatie en kennisverbreiding
Periode : 1995-
Opmerkingen : Deze handeling vertoont raakpunten met het beleid van De minister van Economische Zaken ten aanzien van het Midden- en Kleinbedrijf en de industrialisatie. Overlegpartners kunnen zijn NOVEM en Senter. De projecten kunnen door De minister van EZ in het kader van bovengenoemde beleidsterreinen worden gesubsidieerd
Bron : Strategienota 1997

133.
Actor : Het BIE
Handeling : Het adviseren van klanten bij de taxatie van de geldswaarde van industriële eigendommen
Periode : 1945-
Bron : Jaarberichten

134.
Actor : Het BIE
Handeling : Het uitwisselen van gegevens met buitenlandse autoriteiten inzake industriële eigendom
Periode : 1945-
Bron : Jaarberichten

135.
Actor : Het BIE

Handeling : Het ontvangen van buitenlandse autoriteiten inzake industriële eigendom in het kader van bilaterale uitwisselingsprogramma's
Periode : 1945-
Bron : Jaarberichten

5.5 Handhaving van industriële eigendomsrechten door de overheid

136.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het op verzoek van een merkhouders of houder van erkende modellen en tekeningen beslag laten leggen op aangegeven namaakproducten
Periode : 1986-
Bron : EG-verordening 1986, nr. 3842, art 3

137.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij AMVB vaststellen van kosten voor het optreden in het belang van merkhouders en houders van modellen en tekeningen
Periode : 1992-
Product : KB van 29 april 1993, houdende vaststelling van administratiekosten voor acties tot uitvoering van de Wet bestrijding namaakproducten
Opmerkingen : Houders van merken zijn mede krachtens deze wet gerechtigd schadevergoeding te vorderen
Bron : BMW *passim*

6 Bedrijfsordening

6.1 Wet- en regelgeving

Inleiding

In 1938 kwam een bedrijfsvergunningenwet tot stand. Deze wet gaf aan de minister de bevoegdheid om door middel van AMVB te bepalen dat bepaalde bedrijven

In 1941 verving de bezetter deze wet door een radicalere regeling. Het “Besluit van de Secretarissen-Generaal van de Departementen van Handel, Nijverheid en Scheepvaart en van Landbouw en Visscherij, houdende bepalingen betreffende het vestigen, uitbreiden en veranderen van bedrijven” verbiedt expliciet het vestigen en/of uitbreiden van:

- industriële bedrijven
- groothandelsbedrijven
- bedrijfstakken die als zodanig zijn aangewezen

Voor vestiging of uitbreiding is derhalve altijd een vergunning van de SG van Handel-Nijverheid en Scheepvaart vereist. Bij de toekenning van een vergunning mag de SG voorschriften geven over de productie en de te volgen productiemethoden. Een en ander paste in de bedrijfsordening, die de bezetter in die jaren voor ogen had.

Het besluit werd echter na de oorlog gehandhaafd : de vergunningsbevoegdheid werd door een wettelijke regeling met betrekking tot “de rechtskracht van enkele wettelijke maatregelen op het gebied van de middenstand” overgedragen aan de minister van Economische Zaken (Stb. 1946, G118). Het besluit werd daarom als volgt gemotiveerd: “Bij de toenmalige schaarste op vrijwel elk gebied was een rigoureuze beperking van de vestigingsvrijheid over de gehele linie onvermijdelijk. Het zou [...] uitermate omslachtig zijn geweest stuk voor stuk de te sluiten bedrijfstakken aan te wijzen. Verreweg doelmatiger was het uit te gaan van een algemeen verbod, waarvan de voor de betrekkelijk weinige toelaatbare uitzonderingen dispensatie kon worden verleend.”³⁰ Het Vestigingsbesluit gaf namelijk aan de Secretaris-Generaal de bevoegdheid om al dan niet voorwaardelijke, gehele of gedeeltelijke ontheffing te verlenen” (art. 6). Dit werd door de minister van Economische Zaken na 1946 zo geïnterpreteerd dat de minister bij

---

³⁰ Concept-nota betreffende de Vestigingspolitiek, 14 september 1949. ARA, Archief ministerie EZ 1940-1965, lijstnummer 2421. Wij vinden deze argumentatie in latere memories van toelichting en officiële publicaties over de Vestigingswet terug.

beschikking kon verklaren dat bepaalde bedrijfstakken voor bepaalde soorten bedrijfsvoering van vergunningsplicht waren ontheven. Het stelsel werd in afwachting van de invoering van een nieuwe wet en naarmate de schaarste afnam steeds verder uitgehold.

Bij de uitvoering van de wet met zijn noodzaak tot vergunningsaanvragen werden de Rijksbureaus voor Handel en Nijverheid betrokken. In de periode 1941-1944 werden aan sommige rijksbureau's bevoegdheden tot vergunningverlening gemandateerd. Bij de toekenning van deze vergunning traden de product- en bedrijfsgroepen van de Woltersomse organisatie als adviserende instantie op. In april 1946 liet de minister een circulaire³¹ aan alle rijksbureaus uitgaan waarin de vergunningsprocedure opnieuw werd geregeld: de mandaten werden ingetrokken en vervangen tot een overlegstelsel tussen de rijksbureaus, de product- en bedrijfsgroepen van de Woltersomse organisatie, dat later zou worden overgenomen door het overleg met de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties en de herstelde organisaties van de bedrijfstakken. De minister verstreekte voortaan zelf de vergunningen en had daarbij meteen een instrument om het stelsel door "ontheffingsbeschikkingen" te vereenvoudigen.

In 1949 werd echter ten aanzien van de industriële ondernemingen het besluit nog in stand gehouden op grond van motieven met betrekking tot het industriebeleid:

- grondstoffenschaarste
- deviezenuitgaven voor de op te stellen kapitaalgoederen, mede in het kader van de Marshallhulp
- afspraken in het kader van het tot stand komende Benelux-convenant om de industrialisatie met België te coördineren.³²

Vermoedelijk zijn er na het beëindigen van de Marshallhulp voldoende motieven aanwezig geweest om het Bedrijfsvergunningenbesluit definitief te vervangen. In 1952 probeerde de minister van Economische Zaken door een voorstel Bedrijfsvergunningenwet Bijzondere Omstandigheden de situatie van 1938 weer te herstellen. Er moest echter een nieuwe wet worden geformuleerd, die duidelijker moest aangeven in welke situaties de overheid mocht ingrijpen in de bestaande concurrentieverhoudingen.

De Bedrijfsvergunningenwet Stb. 1954, 339, beperkt zich tot de industriële sector, Deze wet maakt het mogelijk om bij AMVB een Bedrijfsvergunningenbesluit uit te vaardigen

---

³¹ Circulaire nr. 22265 HIP/138, ARA, Archief ministerie EZ 1940-1965, lijstnummer 2431. Mogelijk zijn er nadere regelingen in de circulaireverzamelingen van de rijksbureau's voor Handel en Nijverheid in het ARA

³² Nota van de Afdeling Bedrijfspolitik aan de Directeur-Generaal voor Industrialisatie van 11 maart 1949, ARA, Archief ministerie EZ 1940-1965, lijstnummer 2421. Over het industrialisatiebeleid en de daarbij betrokken processen wordt door PIVOT nader onderzoek gedaan

waarbij het verboden wordt om een bepaald bedrijf van nijverheid zonder vergunning uit te oefenen. De wet mag uitsluitend worden toegepast om³³

- een bestaande of dreigende overcapaciteit van bedrijven op te heffen
- terwille van de bevordering van de industrialisatie bepaalde ondernemingen het recht toe te kennen zich te vestigen of uit te breiden waardoor het verbod van bedrijfsuitoefening in het algemeen belang is. Hierbij was met name gedacht aan de belangen van Billiton in het overzeese rijkdeel Suriname in het kader van het Brokopondoplan.
- om aan volkenrechtelijke verplichtingen met betrekking tot de coördinatie van investeringen te voldoen. Hierbij is expliciet gedacht aan Benelux-afspraken op het gebied van coördinatie van de industriële ordening, die daadwerkelijk tot AMVB's hebben geleid.

'Sluiting' van een bedrijfstak staat haaks op het vrije mededingingsbeleid. Reeds bij de indiening werd de marginale betekenis van de wet beklemtoond doordat de minister in de Memorie van Toelichting sprak van een "randwetgeving", bedoeld voor "meer uitzonderlijke gevallen."³⁴ Feitelijk hield sluiting van een bedrijfstak in dat er geen nieuwe ondernemingen meer werden toegelaten: "Behoudend voor zover het bestaande ondernemingen betreft [...], heeft niemand recht op een vergunning."³⁵ Een bedrijfsvergunningbesluit ter voorkoming van overcapaciteit mocht slechts op verzoek van de bedrijfstak worden genomen en was voor maximaal twee jaar geldig. Een besluit tot stimulering van het bedrijfsleven of ter voldoening aan volkenrechtelijke verplichtingen was vijf jaar geldig.

Aan een bedrijfsvergunningbesluit kan als voorlopige voorziening een bedrijfsvergunningbeschikking sperregeling voorafgaan, waarbij de bedrijfsvoering tot de ingang van het vergunningstelsel wordt verboden. Bij de afkondiging van een bedrijfsvergunningbesluit mogen ondernemingen, die op het moment van de totstandkoming van het besluit het bedrijf reeds uitoefenden, drie maanden zonder vergunning doorwerken; binnen die termijn moeten zij echter wel een aanvraag hebben ingediend. De wet geeft waarborgen tot voortzetting van dat bedrijf en treft voorzieningen indien dit in verband met bijzondere omstandigheden niet mogelijk is gebleken.

Conflicten in verband met uitvoering van een dergelijk besluit worden in eerste instantie administratief afgehandeld: de wet opent de mogelijkheid tot een bezwarenprocedure, waarbij de SER uitgebreide advies- en onderzoeksbevoegdheden mag uitoefenen alvorens de minister een beslissing neemt.

In 1986 kondigde de minister van Economische Zaken - op advies van de Werkgroep Deregulering sociaal-economische ordening en kwaliteitszorg (Nicaise) - de intrekking van de Bedrijfsvergunningwet aan.³⁶ Het zou echter nog tien jaar duren voordat de

---

³³ Art. 3, lid 3

³⁴ MvT, HdtK 1953-1954, p. 3789

³⁵ Ibid.

³⁶ HdTK 1985-1986 19 537

wens van de dereguleringscommissie werd vervuld: onder aandrang van twee bedrijfstakken, die het bedrijfsvergunningenbesluit hanteerden voor saneringspolitiek, werd het voorstel in 1998 aangehouden, omdat het op dat moment geen Kamermeerderheid vond.³⁷ Nadat het op 27 mei 1993 opnieuw aanhangig werd gemaakt, werd het zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen. De wet tot intrekking van de Bedrijfsvergunningenwet verscheen uiteindelijk op 4 oktober 1995 in het Staatsblad.³⁸ In dit hoofdstuk is aangenomen dat er vanaf 1993 geen beslissingen meer zijn overwogen ten aanzien van de uitvoering van deze wet en dat er na de afloop van het enige malen verlengde Bedrijfsvergunningenbesluit betonmortelindustrie (Stb. 1981, 567) geen vergunningen meer zijn aangevraagd.

---

³⁷ Brief van de minister van 31 mei 1988, HdTK, 1987-1988 19 537, nr. 8

³⁸ Stb. 1995, 495

Handelingen

6.1.1 *Algemeen*

138.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het (mede) voorbereiden van wetten inzake bedrijfsordening
Periode : 1946-
Product : Bedrijfsvergunningenwet bijzondere omstandigheden (ingetrokken)
Bedrijfsvergunningenwet, Stb.1954, 339
Wet tot intrekking van de Bedrijfsvergunningenwet, Stb. 1995,

139.

Actor : De Economische Raad
De Sociaal-Economische Raad
Handeling : Het adviseren van de minister bij de voorbereiding of intrekking van wetten inzake bedrijfsordening
Periode : 1946-

6.1.2 *Het Bedrijfsvergunningenbesluit 1941*

140.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het verstrekken van vergunningen aan ondernemingen van industriële en groothandelsbedrijven
Periode : 1946-1956
Overlegkader : De rijksbureaus voor Handel en Nijverheid, de Product- en bedrijfsgroepen
Bron : Art. 2-4 Bedrijfsvergunningenbesluit

141.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het van toepassing verklaren van het Bedrijfsvergunningenbesluit voor bedrijfstakken, zijnde geen industriële en/of groothandelsbedrijven
Periode : 1946-1956
Overlegkader : De Rijksbureaus voor Handel en Nijverheid, de Product- en bedrijfsgroepen
Bron : Art. 5 Bedrijfsvergunningenbesluit

142.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het geven van voorschriften over de aanvraag van vergunningen door ondernemingen van industriële en groothandelsbedrijven
Periode : 1946-1956
Product : Circulaires, mandaten
Overlegkader : De rijksbureaus voor Handel en Nijverheid, de Product- en bedrijfsgroepen
Bron : Art. 7 Bedrijfsvergunningenbesluit

143.

Actor : Het rijksbureau voor handel en nijverheid
Handeling : Het bemiddelen bij aanvragen van vergunningen van ondernemingen van industriële en groothandelsbedrijven van artikelen onder hun ressort
Periode : 1946-1950
Opmerking : Hieronder is inbegrepen: het toekennen van vergunningen op grond van eerder toegekende bevoegdheden ter afdoening van aanvragen vóór 15 april 1946.
Bron : Circulaire van de minister 1946 22265 HIP/158

144.

Actor : De vakgroep van de Woltersomse organisatie
Handeling : Het adviseren van de minister inzake de aanvraag van vergunningen aan ondernemingen van industriële en groothandelsbedrijven
Periode : 1946-1950
Product :
Overlegkader : De Rijksbureaus voor Handel en Nijverheid,
Opmerkingen : De vakgroepen adviseren met name over bedrijven die bestaande producten voortbrengen. Aanvragers die een nieuw en onbekend product op de markt brengen, behoeven geen advies van de vakgroep
Bron : Circulaire van de minister 1946 22265 HIP/158

145.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het verlenen van ontheffing aan ondernemingen van industriële en groothandelsbedrijven van een vergunningsplicht
Periode : 1946-1956
Product :
Overlegkader : De rijksbureaus voor Handel en Nijverheid, de Product- en bedrijfsgroepen
Bron : Art. 5 Bedrijfsvergunningenbesluit

146.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het verlenen van vrijstelling aan bedrijfstakken van een vergunningsplicht
Periode	:	1946-1956
Product	:	“Ontheffingsbeschikking”
Overlegkader	:	De rijksbureaus voor Handel en Nijverheid, de Product- en bedrijfsgroepen
Opmerking	:	Aan deze vrijstelling kunnen nadere voorwaarden of beperkingen worden verbonden
Bron	:	Art. 5 Bedrijfsvergunningenbesluit

6.1.3 *De bedrijfsvergunningenwet 1954*

Vaststelling van bedrijfsvergunningenbesluiten

147.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB van toepassing verklaren van de Bedrijfsvergunningenwet op een bedrijfstak
Periode	:	1955-1993
Overlegkader	:	SER
Product	:	Bedrijfsvergunningenbesluit kogellager en rollageindustrie, 1955-1961 Bedrijfsvergunningenbesluit koolzuurindustrie, 1956-1968 Bedrijfsvergunningenbesluit vensterglasindustrie, 1956, vervangen 1959-1964 Bedrijfsvergunningenbesluit soda-industrie 1956-1964 Bedrijfsvergunningenbesluit aluminiumwalsindustrie Stb 1956, 418. 1956-1958 Bedrijfsvergunningenbesluit industriële broodbakkerij Stb. 1976, 383, met verlengingen tot 1984 Bedrijfsvergunningenbesluit betonmortelindustrie Stb. 1981, 567
Opmerkingen	:	Hierbij is ook inbegrepen: het voor het verlopen van de termijn intrekken van bedrijfsvergunningenbesluiten. In een bedrijfsvergunningenbesluit kan worden voorgeschreven - welke gegevens bij aanvraag van een vergunning moeten worden verstrekt (art. 8, lid 1) - welke bedragen bij aanvraag van een vergunning moeten worden betaald (art. 8, lid 2) - welke beperkingen er bij een toekenning van een vergunning kunnen worden verleend en welke voorschriften eraan kunnen worden verbonden (art. 9, lid 1) - of bij de totstandkoming van het besluit uitbreiding van de capaciteit een bestaand en doorwerkend bedrijf is toegestaan (art. 21, lid 4) - welke maximum-capaciteiten er zonder toepassing van het besluit zijn toegelaten (art. 23) Niet alle regels worden in een besluit toegepast.
Bron	:	Bedrijfsvergunningenwet art.3
Actor	:	De SER

Handeling : Het adviseren van de minister van Economische Zaken bij de opstelling van een bedrijfsvergunningenbesluit

Periode : 1955-1993

148.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het in afwachting van een bedrijfsvergunningenbesluit bij ministeriele regeling verbieden van het uitoefenen van een bedrijf

Periode : 1955-1993

Product : Sperregeling of Bedrijfsvergunningenbeschikking

Overlegkader : SER

Uitvoering van bedrijfsvergunningenbesluiten

149.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het verstrekken van vergunningen aan ondernemingen van bedrijven waarvoor een bedrijfsvergunningenbesluit of - beschikking is uitgevaardigd
Periode	:	1955-1986
Overlegkader	:	De desbetreffende bedrijfsorganisatie
Opmerkingen	:	De vergunningen worden verstrekt aan de hand van regels die in het bedrijfsvergunningenbesluit zijn opgenomen. De vergunning kan worden ingetrokken indien achteraf blijkt dat zij op grond van onjuiste gegevens is verstrekt. Tegen beschikkingen van de minister kan in eerste instantie door middel van een bezwaarschrift voorziening worden aangevraagd bij de minister Dit moet in dat geval advies inwinnen bij de SER.
Bron	:	Bedrijfsvergunningenwet, art. 7-9

150.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het treffen van voorzieningen op bezwaarschriften tegen beschikkingen op aanvragen van vergunningen en toelatingen op grond van een bedrijfsvergunningenbesluit of -beschikking
Periode	:	1956-1986
Overlegkader	:	SER
Opmerkingen	:	Indien er tegen beschikkingen bezwaarschriften worden ingediend, wordt de SER ingeschakeld voor nader onderzoek. Als verplicht te horen adviesinstantie is de SER bevoegd om de belanghebbenden bij dit bewaarschrift nader te horen.
Bron	:	Bedrijfsvergunningenwet, art. 16

7 KARTELBELEID

“Er loopt wel eens hier en daar een verdwaalde monopolist rond, maar die is dan weinig minder dan een schurk, een beroepsmatige uitbouter.”³⁹

7.1 Nadere omschrijving van het deelterrein

7.1.1 *Internationaal kartelbeleid*

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de gevolgen van het economisch verkeer door het optreden van holdings of trusts en door kartelvorming. Trusts en holdings zijn grote bedrijven die zijn ontstaan door het fusioneren van kleiner bedrijven, en die daardoor het monopolie kunnen verwerven over een productiesysteem en dus een product: een moederonderneming kan dicteren over producten en prijzen van haar dochterondernemingen (verticale prijsbinding). Kartels zijn samenwerkingsverbanden van bedrijven die afspraken maken over productie, distributie en prijsvorming (horizontale binding). Omdat er tussen deze samenwerkingsverbanden onderscheid bestaat, wordt dit hier aan de hand van de kartelvorming nader toegelicht: dergelijke afspraken kunnen er echter ook binnen holdings of trusts bestaan. Er zijn verschillende mogelijkheden van kartels:

- * Conditiekartels: tot regeling van leverings- en betalingsvoorwaarden
- * Kartels tot uitwisseling van gegevens op het gebied van research of bedrijfsgegevens, licentieafspraken. Dergelijke kartels zijn tot op zekere hoogte toegestaan, maar zoals in het voorgaande hoofdstuk is aangestipt is er een toenemende weerstand tegen het gebruik van octrooien voor monopolistische doeleinden;
- * Productie- en afzetkartels, die door regeling van productie en/of afzet het aanbod aan de vraag proberen aan te passen. Hiertoe behoren ook quotekartels, die aan productie en afzet quota toekennen;
- * Prijskartels, ter bepaling van minimumprijzen. Hieronder rekent men ook submissiekartels, die de regeling van de concurrentie bij inschrijving regelen. Varianten hiervan zijn:

---

³⁹ J. Zijlstra, MvA op de Wet Economische Mededinging, HdTK 1955-1956

- * Calculatiekartels: ter bepaling van een uniform calculatieschema voor prijzen van de goederen;
- * Kartels met prijsbodem, waarbij de prijsafspraken een middel is om de quoteringsovereenkomst beter te laten functioneren.
- * Verdelings- en specialisatiekartels, waarin aan de hand van marktonderzoek of andere afspraken verdelingen worden beoogd op het gebied van afzet of gespecialiseerd wordt op bepaalde artikelen;
- * Syndicaten of centrale verkoopkantoren waarbuiten niet door de leden mag worden verhandeld.

Buiten dit stelsel staan de samenwerkingsafspraken van bedrijven met betrekking tot looneisen en arbeidsvoorwaarden, ontstaan naar aanleiding van het optreden van de vakbewegingen.

Kartelvorming kan zich ook onderscheiden door hun organisatievorm, zoals die in de loop van de geschiedenis zijn ontstaan:⁴⁰

- * Horizontale overeenkomsten, meestal vastgesteld door fabrikantenverenigingen, vakorganisaties e.d., met name op het gebied van prijsbinding;
- * Verticale overeenkomsten, met name op het gebied van distributie;
- * Overeenkomsten verbonden aan (licenties, verbonden aan) octrooien, merken en andere vormen van industriële eigendom;
- * Concentraties en machtsposities van ondernemingen (fusies).

Het overheidsbeleid richt zich vooral tegen offensieve kartels, die zijn gevormd met de bedoeling om door prijsvorming, afzet e.d. de concurrentie te verscherpen en de markt te beheersen.

Kartelproblemen kunnen zich op regionaal, nationaal of internationaal niveau voordoen. Er zijn belangrijke in Nederland gevestigde multinationals en ondernemingsketens die zelf de productie en de prijzen naar de detailhandel kunnen toerekenen. Het gevolg van monopolie- of kartelvorming kan zijn dat deze bedrijven handelingen bedrijven die - zoals reeds in 483 door de Byzantijnse keizer Zeno bij wet werd vastgesteld - in strijd zijn met het algemeen belang of met de algemeen erkende Christelijke moraal.⁴¹ Dit belemmerde echter niet dat er onder invloed van de opkomende staten en nationaliteiten in de zeventiende eeuw handelsmonopolies ontstonden, waarvan de Vereenigde Oost-Indische Compagnie het belangrijkste voorbeeld was. Protectionistische stelsels op lokaal niveau als de gilden, en op nationaal niveau als het mercantilisme leidden in de jaren van de Franse revolutie en de restauratie na 1813 mede tot conflicten met het streven van moderne geïndustrialiseerde ondernemingen om vrije handel te bevorderen. Dit leidde uiteindelijk tot de overwinning van het beginsel van de vrijhandel.

---

⁴⁰ Aldus onderscheiden door Mok, Van Damme e.a.

⁴¹ Bijvoorbeeld gepredikt door Martin Luther, *Vom Kaufhandlung und Wucher* (1524), hier aangehaald in Weebers, p. 19

Een vooraanstaande rol tegen kartel- en trustvorming speelde de Verenigde Staten, waar de Sherman act van 1890 iedere vorm van kartelvorming of samenzwering tot handelsbelemmering onwettig verklaart en derhalve verbiedt. Dat de Amerikaanse handelswetgeving ook pogingen doet om met meer of minder succes regels voor te schrijven aan buitenlandse multinationals, blijkt uit een uitspraak van het Hooggerechtshof tegen Philips en General Electric van 8 oktober 1953, waarin Philips werd gelast om voor elke krachtens buitenlands en internationaal recht toegelaten transactie toestemming van het Hooggerechtshof te vragen.⁴² Dit soort kwesties kan alleen door internationale regelgeving worden opgelost.

In 1948 werd een conferentie van de Verenigde Naties over handel en nijverheid afgesloten met een protocol, ondertekend door de 53 delegaties: *the Final act of the United Nations Conference on Trade and Employment*, ook bekend als het *Havana charter for an International Trade Organization*.⁴³ In hoofdstuk V van dit charter wordt een regeling voorzien op de controle op internationale kartels: in alinea 1 van artikel 46 spreken de deelnemende staten af dat zij maatregelen zullen nemen tegen elke vorm van handelsorganisatie die de concurrentie beperkt, de toegang tot de markt afgrendelt, monopoliebeheer bevordert overal wanneer dit de uitbreiding van de handel of de productie beperkt. Hierbij worden in art. 46, lid 3, concurrentievervalsende praktijken genoemd die volgens het charter ongeoorloofd zijn:

- a. fixing prices, terms or conditions to be observed in dealing with others in the purchase, sale or lease of any product;*
- b. excluding enterprises form, or allocating or dividing, any territorial market or field of business activity, or allocating customers, or fixing sales quotas or purchase quotas;*
- c. discriminating against particular enterprises;*
- d. limiting production or fixing production quotas;*
- e. preventing by agreement the development of application or technology or invention wheter patented or unpatented;*
- f. extending use of rights under patents, trade marks or copyrights granted by any Member to matters which, according to its laws and regulations, are not within the scope of such grants, or to products or conditions, use or sale which are likewise not the subjects of such grants;*
- g. any similar practices whichi the Organization may declare, by a majority of two-thirds of the Members present and voting, to be restrictive business practices.”*

Is Havanna-charter nimmer geratificeerd, dus niet de gewenste VN-verklaring geworden, zij is toch van historisch belang. De concept-verklaring omvat namelijk alle modellen van oneerlijke kartelvorming die in de verschillende landen worden tegengegaan. Zij worden

---

⁴² Weebers, p. 36-41

⁴³ Weebers, p. 41-51 De kwesties blijven problematisch, omdat deze internationale regelingen niet door de VS worden geratificeerd

in ieder geval bestreden waar zij als belemmeringen van het vrije economisch verkeer gezien. Tijdens de totstandkoming van het EG-verdrag in 1956 bestonden er in de lidstaten verschillende afwijkende kartelregelingen, die later onder invloed van de Europese eenwording werden geharmoniseerd. Het Havana Charter kon hierbij als model dienen. Arbitrale beslissingen op internationaal niveau kunnen worden genomen door de GATT, recentelijk door de daaruit voortgekomen Wereldhandelsorganisatie in oprichting (WTO).

De argumenten tegen kartelvorming en staatsinvloed op de mededinging kregen in de loop van de tijd in toenemende mate de overhand. Onder invloed van de EG won het standpunt veld dat marktwerking gunstiger was voor economische groei. In 1996 concludeerde de minister deelde de minister aan de Tweede Kamer mede dat “gebrek aan marktwerking” afbreuk doet aan de economische groei en aan de werkverschaffing.⁴⁴

---

⁴⁴ “[...] het gebrek aan marktwerking [heeft] in de periode 1984-1990 in marco-economische zin tot aanzienlijke kosten [...] geleid”. HdtK 1995-1996, 24 707, nr.3, p. 57

7.1.2 Nederlandse kartelpolitiek vóór de overeenkomsten der Europese gemeenschap

De Nederlandse regeling heeft zich niet van meet af aan tegen afspraken van bedrijven onderling als zodanig gericht, die tot kartelvorming konden leiden. Anders dan in de Verenigde Staten zagen de Europese landen kartelvorming niet louter als een bedreiging van de economie. De Ondernemersovereenkomstenwet van 1935 was zelfs bedoeld als een instrument om - door kartelafspraken algemeen bindend te verklaren voor de gehele branche - de ergste uitwassen van concurrentiestrijd tegen te gaan. De wet van 1935 was dus allerm minst op kartelbestrijding gericht, maar op overheidsbegeleiding van kartelvorming als zodanig. Ook in de jaren vijftig hechtten de wetgevers “aan [deze] maatregel van algemeenverbindenverklaring nog steeds grote waarde”.⁴⁵ Kartels werden dus in de Nederlandse democratie niet bestreden; de visie van 1935 vinden we tot 1997 in de regelgeving terug.⁴⁶ Misbruikbestrijding kwam pas aan de orde toen er - zij het vanuit verschillende motieven - een noodzaak werd gevoerd door een door de regering gestuurd economisch beleid, waardoor de nadelen van kartels sterker in het oog sprongen.

Als misbruiken ten gevolge van kartelvorming werden beschouwd⁴⁷:

- * *Discriminatie*: Het onvoorwaardelijk uitsluiten van ondernemingen of groepen ondernemingen in hun functioneren in het bedrijfsleven; het afhankelijk stellen van het toelaten van ondernemingen van de willekeurige toestemming van een kartelorgaan; het uitoefenen van dwang op ondernemingen op straffe van uitsluiting van de handel, bijvoorbeeld door verplichte aansluiting of contributie. Argumenten van de kartelvormers met betrekking tot kwaliteitswaarborg zijn ontoereikend, omdat de vestigingswetgeving daarin reeds voorzag. Zo mocht de Vereniging tot Bevordering van de Belangen des Boekhandels geen detailhandels-warenhuizen uitsluiten uit zijn handelscircuit.⁴⁸
- * *Beperking van het economische verkeer en prijsopdrijving*: het voorschrijven van leveringen via bepaalde kanalen waarbij de distributie aan het publiek kan worden belemmerd; het beperken van de productieomvang om het aanbod bewust klein te houden; het verstarren van industriële posities of het zodanig regelen van productie dat afzonderlijke producenten de mogelijkheid wordt ontnomen om hun aandeel te vergroten; het als kartel voorschrijven van uniforme minimumprijzen, vooral wanneer dit concurrentie in de weg staat (“prijsbinding”); het treffen van aanbestedingsregelingen die prijsverhogend werken of een bedrijfseconomisch verantwoorde concurrentie in de weg staan

---

⁴⁵ MVT Wet op de Economische Mededinging, HdTK 1954-1955, 3295, nr. 7

⁴⁶ Art. 6, WEM

⁴⁷ MVT Wet op de Economische Mededinging, HdTK 1954-1955, 3295, nr. 7 (ibid.)

⁴⁸ Beschikking in Stcrt. 1950, 255

De oudste vanaf 1946 geldende regeling is het Kartelbesluit van 5 november 1941, dat in 1943 werd aangescherpt. Zij is van kracht gebleven tot de Wet op de Economische Mededinging van 1956, die in 1958 van kracht werd. Het besluit verving de Ondernemersovereenkomstenwet van 1935, waarin de minister de bevoegdheid verkreeg om samenwerkingsverbanden van ondernemingen door een verbindendverklaring te bekrachtigen. Van belang is dat de wet geen richtlijnen voorschreef, maar dat de minister van geval tot geval beoordeelde of een kartelovereenkomst verbindend of onverbindend zou zijn.

Het Kartelbesluit van 1941 was in tegenstelling tot de wet van 1935 wel degelijk bedoeld als instrument om de nationale economie tegen vernietigende concurrentie te beschermen: zij geeft de overheid een grotere macht tot ingrijpen. De wet bevat voorschriften over alle bedrijfsregelingen inzake de mededinging, ook de financiële verplichtingen tussen personen die een bedrijf uitoefenen in enige tak van handel en nijverheid. De toepassing van dit besluit geschiedde na de bevrijding echter spaarzaam. Eerst in 1950 trof de minister maatregelen voor een goede procedure bij het goedkeuren van bedrijfsregelingen. Op 25 mei 1950 stelde de minister van Economische Zaken een adviescommissie in, de Commissie Bedrijfsregelingen, die de minister moest adviseren over het algemeen verbindend verklaren van bedrijfsregelingen.⁴⁹ De commissie onderzocht voor dit advies stelselmatig de gevolgen van dergelijke afspraken voor de markt binnen de gehele bedrijfstak. Op 10 oktober van dat jaar belastte de minister de Economische Controledienst (ECD), die ook zitting had in de Commissie Bedrijfsregelingen, met de opsporing van feiten, die bij het Kartelbesluit strafbaar waren gesteld. Reageerde de minister tot 1950 op klachten, nu voerde de ECD een actief kartelbeleid, en trad zij ook op als kartels niet bleken te zijn aangemeld.⁵⁰ Na 1950 verschenen verschillende uitspraken van de minister in de *Staatscourant*, waarbij gronden tot het geheel of gedeeltelijk onverbindend verklaren van bedrijfsregelingen werden uiteengezet. Op 11 april 1951 werd de Wet schorsing bedrijfsregelingen afgekondigd, op grond waarvan reeds bestaande regelingen alsnog op ongewenste kartelvorming konden worden getoetst.

Intussen vonden er reeds parlementaire beraadslagingen plaats over een nieuwe wet op de economische mededinging. In 1950 werd een voorontwerp ingediend, dat in 1953 werd gewijzigd. De wet werd in 1956 aangenomen; en trad op 14 november 1958 in werking. Deze regelde vooral datgene waarop het Nederlandse kartelbeleid was gericht: slechts afspraken op het gebied van mededinging dienden te worden getoetst en gecontroleerd. De wet stelde aanmelding van mededingingsregels verplicht en gaf de minister de bevoegdheid die te toetsen; ook kon de minister zelf een onderzoek laten instellen naar ongeoorloofde mededingingsafspraken. De sanctie hierop was onverbindendverklaring, waarbij het opzettelijk aangaan van onverbindend verklaarde mededingingsregels

---

⁴⁹ Beschikking in Stcrt. 1950, 101

⁵⁰ Nadere gegevens van de ECD zijn beschreven in het rapport/hoofdstuk ECD

strafbaar werd gesteld. In de wet werd expliciet afstand genomen van het Amerikaanse kartelbeleid: onderwerping aan buitenlandse mededingingsvoorschriften was voor Nederlandse bedrijven verboden - en strafbaar als misdrijf - tenzij de minister van Economische Zaken daarvoor ontheffing had verleend.

Dat met de invoering van de WEM niet meteen het gehele economische bestel aan de vrije marktwerking werd overgelaten, blijkt uit de bedrijfvergunningenwet in 1954 die, zoals bekend, tot 1984 van toepassing bleef. In dat jaar bracht de SER overigens een negatief advies uit op een voorstel van de minister om deze wet in te trekken.

7.1.3 *De EEG- verdragregels inzake mededinging*

In artikel 85 en 86 van het Verdrag van de Europese Economische Gemeenschap zijn bepalingen inzake concurrentiebeperkende maatregelen. Art. 85 verbiedt enkele concurrentiebeperkende gedragingen, wanneer er een waarneembare beperking van de mededingen en gevolgen voor de handel tussen de lidstaten aanwezig zijn. Art. 86 richt zich tegen ondernemingen die een machtspositie innemen en daarvan misbruik kunnen maken. Onder misbruik worden vooral groothandelsactiviteiten verstaan: het opleggen van onbillijk hoge of lage prijzen (dumping), discriminerende prijzen aan verschillende bedrijven, het weigeren een klant te verkopen of het binden van klanten door 'getrouwheidsrabatten'. Klachten tegen misbruik van een machtspositie kunnen bij de commissie worden ingediend. Bedrijven die een bedrijfsovereenkomst in Europees verband aangingen, moeten hun overeenkomst aan de Europese Commissie voorleggen, om een verklaring te verkrijgen dat deze overeenkomst niet onder de mededingingsregels valt. Ook octrooilicentieovereenkomsten moeten op deze manier worden aangemeld. De aanmelding geschiedt rechtstreeks De verplichting tot het verkrijgen van een dergelijke "negatieve verklaring" van de Europese commissie is sedert de invoering van het verdrag aangescherpt.

Artikel 85, lid 3, stelt een aantal algemene vrijstellingen vast van het verbod tot concurrentiebeperkende gedragingen, Zo vallen specialisatieovereenkomsten, waarbij twee ondernemingen afspreken zich te specialiseren op specifieke producten en om die reden niet met elkaar concurreren, onder bepaalde voorwaarden buiten het verbod: zij zijn vooral bedoeld om het productieproces van kleine en middelgrote ondernemingen te verbeteren. In het algemeen is niet toegestaan: het vaststellen van prijzen of andere handelsvoorwaarden, het verdelen van de markt en de productie, overeenkomsten tot discriminatie collectieve boycotovereenkomsten of koppelverkoop.

De Europese Commissie heeft de bevoegdheid om geldboeten op te leggen bij inbreuken op de mededingingsregels. Zo kan zij onnauwkeurige, onjuiste of onvolledige informatie bij aanmelding bestraffen met een geldboete van ten hoogste 5000 Euro. Ook heeft ze uitgebreide bevoegdheden om zelf informatie te verzamelen die zij nodig heeft om te bepalen of er van een inbreuk sprake is; hiervoor kan zij ook de overheidsinstanties van de lidstaten inschakelen. Alleen de commissie kan ontheffingen verlenen op basis van art. 85, lid 3. Dat is bijvoorbeeld in 1962 gebeurd met verticale prijsafspraken tussen uitgevers en boekhandelaren. Ook kan ze voorlopige maatregelen nemen om gedragingen die nadeel berokkenen onmiddellijk te beëindigen.

Klachten kunnen rechtstreeks via een informatiebureau bij de commissie worden ingediend. Ook kan zij zelf ambtshalve optreden als zij daarover via de pers, het Europese parlement of anderszins wordt geïnformeerd. Zij kan aan bedrijven inlichtingen vragen

onder bedreiging van geldboetes voor onjuiste mededelingen. Ook kan zij onder beding van een dwangsom gelasten een persoonlijke verificatie te dulden.

De beschikkingen die de commissie ten aanzien van de toepassing van art. 85 en 86 dus kan treffen zijn:

- de zogenaamde 'negatieve verklaringen'.
- ontheffing van een concurrentieverbod
- gelasting van beëindiging van een inbreuk op de mededingingsregels, met daarbij de mogelijkheid tot
  - * de oplegging van geldboeten
  - * voorlopige maatregelen en tussentijdse beschikkingen in de vorm van waarschuwingen
  - * administratieve brieven

Al deze beschikkingen worden aangekondigd en uiteindelijk na afdoening gepubliceerd in het *Publicatieblad van de EG*.

Voor bepaalde transacties heeft de Europese Commissie bij verordening vrijstellingen verleend. Op de rol van de Nederlandse overheid bij de totstandkoming en uitvoering van Europese verordeningen en vrijstellingen inzake het mededingingsbeleid zal verderop nader worden ingegaan. Hier komt voornamelijk de rol van de EEG bij de aansturing van het Nederlandse mededingingsbeleid aan de orde.

De Nederlandse regelgeving heeft eerst in 1968 de Europese regels expliciet in de eigen wetgeving opgenomen. Een en ander geschiedde om te voorkomen dat maatregelen van de Europese Commissie en maatregelen op nationaal terrein tot dubbele sancties zouden kunnen leiden.⁵¹ De EC vaardigde namelijk verordeningen uit, die rechtstreeks bindend waren voor de lidstaten. Nadere Europese regelgeving werd voor het eerst aangekondigd in het *Tweede programma voor de economische politiek op middellange termijn* van 1969, Pb-EG. nr. L 139.

Op 5 december 1972 nam de Raad van Europese ministers een resolutie aan inzake economische mededinging, met name ter wille van de inflatiebestrijding.⁵² Hierbij drongen zij bij de lidstaten aan op maatregelen tegen: "het stelsel van verplichte verkoopprijzen en afspraken of feitelijke gedragingen die op weigering van verkoop neerkomen", "maatregelen die de bekendmaking der prijzen beogen [...] en die de mogelijkheid bieden [...]de prijzen te vergelijken.", "oneerlijke concurrentie, handelsgebruiken en de verpakking en presentatie van goederen, in het bijzonder de etikettering van levensmiddelen." Deze resolutie bevat dus niet alleen de aankondiging

---

⁵¹ Zie bijvoorbeeld de rapportage Borschette, Handelingen Europees Parlement van 12 februari 1973, p. 13-14

⁵² PB EG 1972, nr. C 133/12

van concurrentiebestrijdende maatregelen tegen kartels, maar ook voor de regulering van de vrijhandel in het algemeen.

7.1.4 *Gevolgen voor de Nederlandse regelgeving*

Intussen waren in 1991 beraadslagingen begonnen over de invoering van een nieuwe wetgeving inzake economische mededinging. In een brief van 6 mei sprak de minister de wenselijkheid van een intensiever mededingingsbeleid zij moest “Europeser” worden.⁵³ In communautair verband werd door het ministerie een beleid geformuleerd waarin dynamische en scherp reagerende markten werden gezien als essentieel voor de Nederlandse markteconomie, die met de internationale markt vervlochten was. De economische ambities van Nederland dienden voor een belangrijk deel gedragen te worden door de activiteiten en de vrije individuele beslissingen van ondernemers, die gestuurd, beloond en geprikkeld dienden te worden door de concurrentie op binnen- en buitenlandse markten. Daarom moest een betere regelgeving concurrentievrijheid garanderen.

In afwachting van de totstandkoming van een nieuwe mededingingswet (er moest nog advies worden aangevraagd aan de SER en de Commissie Economische Mededinging) is de Wet op de Economische Mededinging tweemaal gewijzigd. Bovendien zijn een aantal uitvoeringsbesluiten aan Europese regelgeving aangepast,

In 1997 verscheen de nieuwe wet in het Staatsblad (242). Deze wet verschilt in veel opzichten van zijn voorganger:

- Bepaalde handelingen werden expliciet verboden verkaart
- Tegen overtredingen bestonden nu geen strafrechtelijke, maar bestuursrechtelijke sancties
- De bevoegdheden voor de handhaving van de wet werden toegekend aan een apart lichaam: de Nederlandse Mededingingsautoriteit Nma.

---

⁵³ MvT Mededingingswet, HdtK 1995-1996 24 707, nr. 3

7.2 De handelingen van het ministerie

7.2.1 algemeen

151.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het (mede) voorbereiden van wetten inzake kartelvorming en economische mededinging
Periode	:	1946-
Product	:	Wet schorsing bedrijfsregelingen, Stb. 1950, 401 Wet economische mededinging, Stb. 1956, 40, met wijzigingen Wet tot uitvoering van EG-verordening nr. 17, Stb. 1968, 395 Raamwet EEG-voorschriften aanbestedingen, Stb. 1993, 212 Mededingingswet, Stb. 1997, 242

7.2.2 *Kartelbesluit*

Regelgeving

152.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het (mede) voorbereiden van AMVB's inzake kartelvorming en economische mededinging
Periode : 1946-
Product : Wijziging van het Kartelbesluit 1941 en 1943, Stb. 1950, K258

153.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het vaststellen van nadere regels voor de uitvoering van het Kartelbesluit
Periode : 1946-1956
Product : Circulaires en richtlijnen
Bron : Kartelbesluit, art. 23, lid 1

Inleiding

Het Kartelbesluit van de Secretaris-Generaal van Handel, Nijverheid en Scheepvaart van 1941, gewijzigd in 1943, is ook na de bevrijding van kracht gebleven. In 1950 werden er wijzigingen in aangebracht om de toepassing ervan nader mogelijk te maken. Dit besluit geeft aan de minister de bevoegdheid om alle bedrijfsregelingen ofwel afspraken tussen twee of meer bedrijven met betrekking tot de mededinging tussen personen, te toetsen op eerlijke concurrentieverhoudingen. In het gewijzigd besluit van 1943 staat: “De [minister] houdt toezicht op de bedrijfsregelingen en haar toepassing.” Dit betekent dat hij ook na de vaststelling van de regeling kan ingrijpen door onverbindenverklaringen en nadere voorzieningen. Een en ander houdt in dat hij ook kartelvorming kan *voorschrijven*. Dit heeft tijdens de bezetting plaats gevonden door de vorming van allerlei *Treuhandverwaltungen* die zich bemoeiden met de handel van minderheidsgroepen, maar deze kwestie valt buiten dit onderzoek. Na de bevrijding heeft de minister van deze bevoegdheid geen gebruik gemaakt.

Bedrijven die een bedrijfsregeling aangaan met betrekking tot samenwerking, moeten die aanmelden bij de minister. Dit moet ook geschieden als deze regelingen worden gewijzigd. De minister kan deze regelingen algemeen verbindend verklaren, maar kan daaraan ook voorwaarden verbinden (art. 3). Ook kan hij bepaalde bepalingen onverbindend verklaren. Hij kan ze gedeeltelijk verbindend verklaren en afwijkende voorschriften opstellen ten aanzien van bepaalde groepen van personen (art. 4). Ook kan de minister bedrijfsregelingen naderhand onverbindend verklaren. Hij kan dat ook doen met besluiten ter uitvoering, hij kan ze gedeeltelijk wijzigen en kan bepalen dat deze besluiten slechts met zijn toestemming of tegen bepaalde voorwaarden mogen worden uitgevoerd. De bepaling dat dit laatste in het bijzonder van toepassing was wanneer bepaalde personen van het normale economische verkeer dreigden te worden uitgesloten, werd in 1943 in het *Verordnungsblatt* van Seyss Inquart geschrapt, maar heeft ongetwijfeld als motivatie gediend voor de handhaving van de daarin gestelde bevoegdheden na de bevrijding. In dat artikel kreeg de minister de bevoegdheid toegekend om zelf voorzieningen te treffen “aangaande de uitvoering van bedrijfsregelingen” (lid 3) en “aangaande het beheer van organisaties en instellingen, welke een taak hebben, verband houdende met de uitvoering van bedrijfsregelingen.” Deze maatregelen kunnen worden genomen naar aanleiding van allerlei toezicht uitoefenende handelingen zoals het opvragen van gegevens en het zelf controleren van de stukken (art. 8); de minister kan ook zelf belanghebbenden en betrokkenen horen. Art. 9 geeft hem de bevoegdheid om deze opsporingsbevoegdheid te delegeren: hiervan is in 1950 gebruik gemaakt door de aanwijzing van de Economische Controledienst (ECD).⁵⁴

---

⁵⁴ De werkzaamheden van deze dienst met betrekking tot kartelcontrole staan beschreven in het onderzoek/hoofdstuk dat betrekking heeft op de Economische Controledienst

Vanaf de bevrijding tot de vervanging van het Kartelbesluit door de Wet Economische Mededinging van 1956 had zich geen verbindendverklaring van kartelovereenkomsten voorgedaan. Handelingen ter uitvoering van art. 3 of art. 4 komen in dit hoofdstuk dus niet voor. Hierbij moet worden aangetekend dat dit moeilijk kon, omdat de regering zelf een geleide loon-, prijs- en huurpolitiek voerde en er bovendien nog een distributiewetgeving gedeeltelijk van kracht was. Het Kartelbesluit heeft vooral als repressief instrument gediend tegen niet aangemelde ondernemersafspraken, die in strijd met het algemeen belang werden geacht. De regering kon ingrijpen, als kartelbeleid het inkomensbeleid van de regering dreigde te doorkruisen.

Eerst na 1950 werden - mede op instigatie van de ECD⁵⁵ - maatregelen getroffen tegen ongewenste kartels die niet bij het ministerie waren aangemeld. Deze maatregelen bestonden formeel uit nietigverklaringen; zij zouden overeenkomstig art. 10 in de *Staatscourant* openbaar moeten worden gemaakt met de daarbij behorende motivaties. Deze motivaties vormden de grondslag van de MvT bij de Wet economische mededinging van 1956. In de praktijk werden ongewenste kartels ook informeel benaderd en werden afspraken gemaakt om openbare procedures te voorkomen.⁵⁶

Handelingen

154.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het opstellen van richtlijnen en/of afspraken in verband met het houden van toezicht op kartels
Periode	:	1950-1958
Overlegkader	:	ECD
Bron	:	Snijders, p. 115-116

155.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het uitoefenen van toezicht en het op grond daarvan geheel of gedeeltelijk nietig verklaren van niet aangemelde bedrijfsregelingen of uitvoeringsregelingen
Periode	:	1950-1958
Opmerkingen	:	Verbindendverklaringen hebben nimmer plaats gevonden.
Bron	:	Kartelbesluit 1941, art. 6 Kartelbesluit 1943, art. 19, sub 3

---

⁵⁵ Nota "Uitvoerige taakomschrijving van de Economische Controledienst", p. 12 vlg. Centraal archief van het Ministerie van Economische Zaken, inventarisnummer 115

⁵⁶ Voorbeelden van dergelijke werkzaamheden, soms mondeling afgedaan, in Snijders, p. 115-116

7.2.3 *de Wet op de Economische Mededinging 1956*

In 1956 werd de Wet op de Economische Mededinging (WEM) aan de Tweede Kamer voorgelegd en aangenomen. Zij werd met ingang van 1 januari 1958 van kracht. Sedertdien onderging zij verschillende wijzigingen, waarvan de voornaamste zijn ingegeven door:

- Internationale VN-verdragen. Het verdrag van New York inzake de uitbanning van rassendiscriminatie leidde tot de invoering van art. 9a in Stb. 1971, 96.;
- Europese regelgeving
- Belangrijke onverbindendverklaringen van kartelafspraken: het verbod van interne disciplinaire kartelrechtspraak, uitgesproken bij KB van 24 juli 1962, Stb. 307, is nader vastgelegd in art. 15 van de wet (Stb. 1971, 774)
- Wijzigingen in de beroepsrechtspraak en administratieve rechtspraak, waarbij vooral aan het College van Beroep voor het Bedrijfsleven bevoegdheden werden toegekend
- Regelingen met betrekking tot groepen van vrije-beroepsbeoefenaren, die tot 1987 buiten de WEM vielen. (Wijziging van art. 11, opgenomen in de Wet inkomens vrije-beroepsbeoefenaren, Stb. 1987, 186)

De WEM stelt regels op ten aanzien van afspraken waarbij de economische mededinging tussen eigenaren van ondernemingen onderling wordt geregeld. Zij heeft dus een beperktere reikwijdte dan het Kartelbesluit, dat over alle bedrijfsregelingen handelt. Zij geeft aan de minister echter wel bevoegdheden om kartelafspraken te verbieden en de nakoming daarvan strafbaar te stellen. Uitgangspunt van de WEM is dat mededingingsregelingen tussen ondernemingen of vrije-beroepsoefenaren zijn toegestaan als ze niet in strijd zijn met het algemeen belang. Om dit te toetsen is men verplicht mededingingsafspraken te melden bij EZ. Indien naar oordeel van de minister blijkt dat een regeling in strijd is met het algemeen belang kan de minister de regeling geheel of gedeeltelijk onverbindend verklaren. Wanneer dit gebeurt zijn de betrokkenen niet langer gehouden de regeling na te komen; het is verboden zich dan de eerste vijf jaar zo te gedragen alsof de regeling bestond. Ook kan de minister bij AMVB alle mededingingsregelingen van een bepaalde soort onverbindend verklaren, als hij vindt dat die regelingen in het algemeen in strijd zijn met het maatschappelijk belang. Hij kan ze ook onder bepaalde voorwaarden langs diezelfde weg algemeen bindend verklaren. De wet trad op 14 november 1958 in werking.

Regelgeving

156.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB vaststellen van regels voor de goede uitvoering van de Wet Economische Mededinging
Periode	:	1958-
Product	:	Besluit van 11 november 1958, Stb. 498
Overlegkader	:	CEM, SER en daarbij betrokken organisaties
Opmerkingen	:	In deze AMVB wordt in ieder geval bepaald welke beschikkingen in overleg met de minister, belast met publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie moeten worden getroffen.
Bron	:	WEM, art. 40

157.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB vaststellen van regels voor de Commissie Economische Mededinging
Periode	:	1956-1997
Product	:	Besluit werkwijze commissie economische mededinging, Stb. 1958, 489 Besluit houdende vaststelling van een rooster van aftreding, Stb. 1993, 500.
Bron	:	WEM, art. 31, lid 4

158.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het jaarlijks inlichten van de Staten-Generaal over de toepassing van de Wet Economische Mededinging
Periode	:	1956-
Opmerkingen	:	In dit verslag wordt alleen melding gemaakt van de mededingingsregelingen. De jaarverslagen over 1960 tot 1982 werden gepubliceerd in de <i>Staatscourant</i> ; de daarop volgende verslagen dienden als bijlagen bij de Rijksbegroting.
Bron	:	WEM, Art. 43

159.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB nader aanmerken van overeenkomsten en burgerrechterlijke (of verenigings-)besluiten als mededingingsregel
Periode	:	1958-

Product	:	Besluit horizontale prijsbinding, Stb. 1964, 110, met wijzigingen en verlengingen van de geldigheidsduur Besluit aanwijzing mededingingsregels zeevervoer, Stb. 1984, 118
Overlegkader	:	CEM, SER en daarbij betrokken organisaties
Opmerkingen	:	Gedacht wordt hierbij ook aan <ul style="list-style-type: none"> - regels die als zodanig geen afspraken zijn met betrekking tot economische mededinging maar wel gevolgen daarvoor hebben - regels die niet rechtsbindend zijn, maar die echter wel schriftelijk als afspraak (bijvoorbeeld in een notariële akte of in notulen) zijn vastgelegd; - “Gedragscodes”, e.d. De besluiten hebben een tijdelijk karakter en kunnen in geldigheidsduur worden verlengd.
Bron	:	Art. 1, lid 2-3, WEM
160.		
Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB aanwijzen van vrije beroepen die tijdelijk onder de Wet op de Economische Mededinging komen te vallen
Periode	:	1987-
Opmerkingen	:	De minister heeft tot 1 september 1995 ⁵⁷ de bevoegdheid gehad om naast een aantal beroepen, omschreven in art. 1a van de wet, vrije beroepen aan te wijzen, die gedurende vijf jaar onder de WEM komen te vervallen. Indien de noodzaak zich daartoe aandient, kan het desbetreffende wetsartikel worden gewijzigd, dat een limitatieve opgave van de vrije beroepen bevat die permanent onder de WEM komen te vallen.
Bron	:	WEM, Art. 1a

---

⁵⁷ Wetswijziging 1994, Stb. 501

Uitvoering

(1) De Commissie Economische Mededinging

Inleiding

In art. 28 van de WEM wordt het bestaan van de Commissie Economische Mededinging vastgesteld, die bestaat uit vooraanstaande personen die het algemeen belang vertegenwoordigen. De leden van de commissie worden benoemd door de Kroon en beëdigd. Deze commissie heeft het recht belanghebbenden te horen en dan advies uit te brengen. De betrokkenen zijn tot geheimhouding verplicht en de adviezen van de CEM worden niet gepubliceerd. Alleen uitspraken van de materie van de voorgestelde regeling worden openbaar gemaakt. Soms kunnen namen van personen en/of ondernemingen openbaar worden gemaakt, maar dit geschiedt als ministeriele maatregel, en wel op grond van een speciale bevoegdheid om economische machtsvorming tegen te gaan. De commissie heeft twee secretarissen, die bevoegd zijn personeel onder zich te hebben; de wet voorziet in bezoldiging van dit personeel. De minister heeft de bevoegdheid ambtenaren aan te wijzen die namens hem de vergaderingen van de commissie mogen bijwonen tijdens de voorbereiding van hun advies, voornamelijk met de taak inlichtingen te verstrekken.

Het advies van de commissie geschiedt door middel van een vastgestelde inspraakprocedure: De commissie doet, zodra door de minister advies is aangevraagd over een kwestie, mededeling in de *Staatscourant*. Zij legt de voorgelegde mededelingsregeling ter inzage en hoort belanghebbenden en de desbetreffende beroeps-, bedrijfs- en belangenorganisaties (bijvoorbeeld de Consumentenbond). Bij haar advies legt ze alle ontvangen stukken over, ook de verslagen van de besprekingen met de gehoorde organisaties. Indien afgezien wordt van een verbindendverklaring van een prijsregeling, en het verzoek wordt ingetrokken, wordt ook hiervan mededeling gedaan in de *Staatscourant*. Hierin wordt ook de motivatie tot intrekking bekend gemaakt, zodat kan worden vastgesteld welke vormen van mededingingsregels van kartels in strijd met het algemeen belang zijn en daarom onverbindend verklaard zullen worden. De werkzaamheden van de commissie, met name het verloop van de vergaderingen, zijn nader geregeld in het *Besluit werkwijze commissie Economische Mededinging*, Stb. 1958, 490. De commissie heeft de bevoegdheid uit zijn leden subcommissies te benoemen die tot taak hebben de gevraagde adviezen voor te bereiden. Zij benoemt de voorzitter en plaatsvervangend voorzitter en kan iemand tot rapporteur aanwijzen. Bovendien stelt zij de punten vast die door de subcommissie dienen te worden onderzocht. De subcommissie heeft dan de bevoegdheid om de bij ministeriële maatregelen betrokkenen te horen; de kartelvormers kunnen zich laten bijstaan door een door hen aangewezen raadsman. De subcommissie bereidt daarnaar een conceptadvies voor.

De vergaderingen van de commissie worden met de agenda ten minste drie weken van tevoren in de *Staatscourant* bekend gemaakt. De vergaderingen zijn openbaar, maar er mogen geen gegevens in worden medegedeeld die “belangen van bij een mededingingsregeling of economische machtspositie betrokkenen of anderen in onevenredige mate zou schaden.” (art. 11, lid 2 Besluit werkwijze, art. 11, lid 2)

De commissie werd in het kader van de “Woestijnwet” van 1997, Stb 63, opgeheven.

Handelingen

161.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het voordragen tot en het voorbereiden van een KB tot benoeming van de voorzitter, de secretarissen en de leden van de commissie economische mededinging
Periode : 1958-
Opmerkingen : De benoeming van de leden geldt voor zes jaar; telkens na twee jaar treedt eenderde af volgens een bij AMVB vastgesteld rooster van aftreden. De aftredenden zijn terstond herbenoembaar.
Bron : WEM, art. 28, lid 2

162.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het toekennen van vergoedingen aan de leden en het personeel van de commissie economische mededinging
Periode : 1958-
Bron : WEM, art. 28, lid 6

(2) Toetsen van mededingingsregels

Inleiding

Mededelingsregels van kartels moeten bij de minister van Economische Zaken worden aangemeld door:

- eigenaren van in Nederland gevestigde ondernemingen
- samenwerkingsverbanden van vrije beroepen

Als voorbeelden van mededingingsregels worden genoemd:⁵⁸

- regelingen met betrekking tot prijzen (vaste prijzen, minimumprijzen, verticale prijsbinding, calculatieschema's, prijsinformatieregelingen, kortingsregelingen);
- regelingen met betrekking tot beperking van productie en afzet (quoteringsregelingen);
- marktbeschermingsregelingen (alleenverkoop selectieve distributie);
- exclusief-verkeersregelingen, waarbij leveranciers expliciet worden aangewezen of uitgesloten;
- regelingen met betrekking tot leverings- en betalingsvoorwaarden;
- regelingen met betrekking tot centralisatie van in- en verkoop;
- regelingen met betrekking tot toetreding van markten.

Als voorbeelden van termen worden genoemd: *franchising*, *joint venture*, vrijwillige filiaalbedrijven.

Het niet aanmelden van mededingingsregels kan strafrechtelijk worden vervolgd, nadat de minister van EZ de afspraken onverbindend heeft verklaard. Onder regels worden niet alleen formele contracten verstaan, maar ook *gentlemen's agreements*, verenigingsbesluiten e.d., die als zodanig bij AMVB zijn aangewezen.

De minister kan vrijstelling verlenen voor de aanmeldingsplicht van bepaalde soorten mededingingsregels, bijvoorbeeld omdat zij geen wezenlijke invloed op de markt uitoefenen. Gedacht werd aan inkoopcombinaties van ondernemingen, meerderheidsbelangen binnen concerns, maar ook aan regelingen waartegen slechts op internationaal niveau kon worden opgetreden. Bijvoorbeeld: individuele prijshandhavingsvoorschriften van merkartikelen. Ontheffingsbeschikkingen zijn beleidsbeslissingen. De minister zei hierover bij totstandkoming van de wet: "Men kan niet eisen, dat een belanghebbende, de wet bestuderende, daarin direct ziet hoe hij in zijn concrete situatie moet handelen."⁵⁹ Vanaf 1960 werden er namelijk wel degelijk regelingen getroffen met betrekking tot verplichte mededeling van verticale prijsbinding. Verder werden vrijstellingen geregeld voor organisaties van vrije-beroepsbeoefenaren waarvoor reeds andere wettelijke regelingen bestonden. Ontheffingsbeschikkingen hebben overigens een tijdelijk karakter: in de beschikking staat veelal

---

⁵⁸ Toelichting bij het formulier tot mededeling van mededelingsregelingen, behorend bij de Beschikking mededeling mededingingsregels 1987, Stcrt. 92

⁵⁹ Verslag Mondeling Overleg met de kamercommissie, 1956

aangegeven hoe lang een ontheffing geldig is, dus tot welk tijdstip bepaalde afspraken (bijvoorbeeld prijsbindingen!) geoorloofd waren.

De procedure was na de invoering van de Mededingingswet van 1997 nog van toepassing voor ondernemingen die zich hadden aangemeld voordat deze wet per ingang van 1 januari 1998 van kracht was.

Handelingen

163.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het stellen van regels voor de aanmelding van mededingingsregelingen
Periode : 1958-
Product : Beschikking mededeling mededingingsregels 1958, Stcrt. 221;
Beschikking mededeling mededingingsregels 1987, Stcrt. 92
Opmerkingen : Van deze regels moet mededeling worden gedaan in de *Staatscourant*.
Bron : WEM, art. 2,

164.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het toetsen van aangemelde mededingingsregelingen
Periode : 1958-
Product : Beschikking, houdende verbod, toelating of tijdelijke ontheffing
Bron : WEM, art. 2

165.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het vrijstellen van categorieën mededingingsregelingen van de
aanmeldingsplicht als zijnde niet-economisch
Periode : 1958-
Opmerkingen : Vrijstellingen worden medegedeeld in de *Staatscourant*. Enkele
vrijstellingen zijn later opgenomen in de Toelichting bij het formulier
tot mededeling van mededelingregelingen, behorend bij de
Beschikking mededeling mededingingsregels 1987, Stcrt. 92; hierin zijn
ook enkele vrijstellingen ingetrokken, met name met betrekking tot
prijsbindingen.
In 1987 waren vrijgesteld:
* Regelingen die niet langer dan een maand geldig zijn en niet
worden verlengd;
* Regelingen, die zijn goedgekeurd of waarop toezicht wordt
uitgeoefend ingevolge de wetgeving op de gezondheidszorg (zie
hiervoor het desbetreffende institutionele onderzoek)
* Regelingen waarbij op economisch terrein geen andere zaken
worden geregeld dan:
- gezamenlijke inkoop (inkoopcombinaties), echter
zonder prijsafspraken voor de verkoop;
- de verplichting van één leverancier om aan één afnemer
te leveren, de verplichting van één afnemer om van één

leverancier af te nemen en de verplichting van één tussenpersoon om als agent van één principaal op te treden;

- concurrentiebedingen in arbeidsovereenkomsten (verbod om na ontslag bij de ene onderneming bij een andere te gaan werken);
- exportkartels met regelingen die niet voor Nederland gelden
- het internationale vervoer

Bron : WEM, art. 4

166.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het op verzoek van verenigingen en organisaties verlenen van ontheffing van de aanmeldingsplicht. van zijn mededelingsregels

Periode : 1958-

Bron : WEM, art. 4

167.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het administreren van aangemelde kartels en de getroffen maatregelen in het kader van de WEM

Periode : 1958-

Product : Kartelregister

Opmerkingen : In de Staatsalmanak van 1978 wordt vermeld dat de Directie Mededingingen en Fusies van het Directoraat-Generaal van de Prijzen, Mededinging en Fusies belast is met “het beheer van het kartelregister”. Dit betekent dat van de aangemelde kartels en de daarbij betrokken ondernemingen een permanente administratie wordt bijgehouden. De wet bevat echter waarborgen inzake de geheimhouding van namen van deelnemende personen en/of ondernemingen. In 1986 werd een voorstel tot het houden van een openbaar kartelregister door de Eerste Kamer verworpen.⁶⁰ Een en ander betekent dat er weliswaar een administratie van kartels heeft bestaan, maar dat de minister niet de bevoegdheid had om daar op aanvraag inlichtingen uit te verstrekken.

Bron : Staatsalmanak van 1978

---

⁶⁰ HdEK 1985-1986 16.555. Voor het overige vallen besluiten over gegevens met betrekking tot de uitvoering van de WEM onder de Wet Openbaarheid van Bestuur.

168.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het verlenen van ontheffing van het verbod om bij wet of besluit vastgestelde kartelmaatregelen van andere staten na te leven
Periode	:	1958-
Opmerkingen	:	<p>Het naleven van kartelmaatregelen van andere staten is verboden en wordt bestraft als een misdrijf.</p> <p>Maatregelen van internationale organen kunnen vrijelijk worden nageleefd. Maatregelen van andere staten kunnen in strijd zijn met de wet of dienen te worden aangemeld om de coördinatie inzake goede kartelregeling te bevorderen. Deze problemen doen zich met name voor in verband met wetgeving van de Verenigde Staten. Deze regels worden zo geïnterpreteerd dat agentschappen van bedrijven met vestigingen in andere staten geen ontheffing behoeven te vragen, omdat zij onder de jurisdictie van het desbetreffende land vallen. De beschikkingen inzake ontheffing en de motivatie worden nader beschreven in de verslagen omtrent de economische mededinging.</p> <p>Tot 1993 werden deze beschikkingen in de <i>Staatscourant</i> gepubliceerd.</p>
Bron	:	WEM, Art. 39.

(3) Algemeen verbindend verklaren van mededingingsregels

Inleiding

De minister kan mededingingsregels algemeen verbindend verklaren als het aantal daarbij betrokken ondernemingen of beroepsgroepen- zowel in aantal als in omzet⁶¹ - een ruime meerderheid vormt in deze tak van het bedrijfsleven. Als motivatie van deze verklaring geldt het belang van de branche, voorzover dat in overeenstemming is met het algemeen belang. Mededingingsregels worden hier beschouwd als een instrument van zelfregulering dat naast de verordeningen van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie de conjunctuur gunstig kan beïnvloeden. Gedacht wordt hierbij ook aan standaardisering of normering van bedrijfsprocessen die de productiviteit van het bedrijfsleven in het algemeen kunnen verbeteren. Hierbij kan ook worden gedacht aan verbetering van de interne veiligheid en van het milieu. Dergelijke afspraken mogen echter geen ondernemingen of bedrijfstakken uitsluiten. De algemeenverbindendverklaring is daarom tijdelijk van aard en duurt maximaal drie jaar; in de praktijk duurt een dergelijke binding één jaar. Zij wordt in ieder geval na verstrijking van de vastgestelde termijn ingetrokken en moet dan opnieuw worden aangevraagd. Van de vaststelling en de intrekking van de algemeen verbindenverklaring wordt mededeling gedaan in de *Staatscourant*.

Bedrijven kunnen ontheffing of vrijstelling aanvragen van bepalingen in deze algemeen bindend verklaarde mededingingsregels. Voor de algemeen verbindendverklaring en de te verlenen vrijstellingen wordt het advies van de Commissie Economische Mededinging gevraagd. Bovendien is de minister bij de vaststelling van deze verklaring verplicht overleg te voeren met de minister, belast met de zorg voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Een algemeen verbindenverklaring kan alleen plaats vinden op verzoek van een of meer van de bij de regeling betrokken ondernemers of vrije beroepsoefenaren. (art. 7) Een algemeenverbindendverklaring kan tevens met instemming van het ministerie geschieden in het kader van het prijsbeleid. Dit heeft te maken met opvattingen waarbij het vaststellen van prijsbodems

- een wapen kan zijn tegen oneerlijke concurrentie (door dumping)
- een instrument kan zijn om prijsregulerend op te treden (de bevoegdheid om naast maximumprijzen ook mininumprijzen vast te stellen, vergoedingen vast te stellen door middel van opgeld e.d.).

---

⁶¹ Dit dubbele criterium, toegelicht in de MVT is bedoeld om te voorkomen dat de concurrentiepositie van grote bedrijven met veel omzet door dit soort regelingen wordt vergroot

Vanaf 1985 geldt het ook als het enig beschikbare instrument waarmee de Rijksoverheid kan ingrijpen op het gebied van prijzen.⁶²

Voor kartelafspraken bestaan ook regels die in andere wettelijke voorschriften nader worden uitgewerkt: milieuafspraken van branche-organisaties dienen soms aan het ministerie van Economische Zaken te worden voorgelegd om algemeen verbindend te worden verklaard. Zo worden afspraken met betrekking tot verwijderingstoeslagen (in centen of procenten) op de prijzen van bepaalde industriële producten aan de minister voorgelegd om verbindend te worden verklaard (Art. 15.36, lid 1, Wet milieubeheer).⁶³ Dergelijke langdurig geldende regels zijn uiteraard ook nog van toepassing voor de Nma na 1998.

Ten aanzien van de bouwnijverheid speelt het ministerie van Volkshuisvesting een rol bij de vaststelling van algemene voorwaarden met betrekking tot de aanbesteding van werken (UVA).

Handelingen

169.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het algemeen verbindend verklaren van aangemelde mededingingsregelingen
Periode	:	1958-
Product	:	Bijvoorbeeld: het algemeen verbindend verklaren van minimum-suikerprijzen Het algemeen verbindend verklaren van verwijderingsheffingen op basis van milieu-afspraken door branche-organisaties
Opmerkingen	:	De bepaling is vanaf 1987 ook van toepassing op vrije beroepsgroepen. De algemeenverbindendverklaring is tijdelijk van aard en wordt na verstrijking van de termijn ingetrokken.
Bron	:	WEM, art. 6

170.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het in bijzondere gevallen voortijdig intrekken van algemeen verbindend verklaarde mededingingsregelingen
Periode	:	1958-
Bron	:	WEM, art. 6

---

⁶² M.R. Mok, Prijsbeleid 1986, TVVS nr. 2, februari 1986, p. 50

⁶³ Details met betrekking tot dergelijke milieuconvenanten zijn beschreven in het PIVOT-rapport Milieubeheer 1077-1079

- 171.
- Actor : De minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en
Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
- Handeling : Het overleggen met het Ministerie van Economische Zaken inzake het
algemeen verbindend verklaren van aangemelde mededingingsrege-
lingen
- Periode : 1958-1959
- Bron : WEM, art. 6, lid 1, met uitvoeringsbesluit in Stb. 1958, 490
- 172.
- Actor : De commissie Economische Mededinging
- Handeling : Het adviseren inzake het algemeen verbindend- en
onverbindendverklaringen van bepalingen in mededingingsregelingen
- Periode : 1958-
- Bron : WEM, art. 7.
- 173.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het verlenen van vrijstellingen van algemeen verbindend verklaarde
mededelingsregelingen
- Periode : 1958-
- Product :
- Opmerkingen : Aan de vrijstellingen kunnen voorwaarden worden gesteld; deze kunnen
financiële verplichtingen betreffen; de vrijstellingen worden
gepubliceerd in de *Staatscourant*.
- Bron : WEM, art. 8
- 174.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het op verzoek verlenen van ontheffingen van bedrijven van bepalingen
in algemeen verbindend verklaarde mededingingsregelingen
- Periode : 1958-
- Opmerkingen : Ontheffingen worden vooral aangevraagd en verleend wanneer er
sprake is van productquoteringen. Dit zijn afspraken van reeds
gevestigde bedrijven, die daaraan geen rechten mogen ontleen om de
vestiging van nieuwe bedrijven te verhinderen; zij kunnen ontheffing
aanvragen, maar de quotering moet dan wel nader worden geregeld.
Aan dit soort ontheffingen kunnen derhalve voorwaarden worden
gesteld; deze kunnen financiële verplichtingen betreffen. Ontheffingen
kunnen worden ingetrokken en tegen de beschikking kan door
belanghebbenden beroep worden aangetekend.
- Bron : WEM, art. 8

(4) Algemeen onverbindend verklaring van mededingingsregels

Inleiding

Bij AMVB kan de minister specifieke bepalingen in mededingingsregels algemeen onverbindend verklaren. Deze bepalingen zijn dan niet meer geldig en aangemelde mededingingsregels worden dan onverbindend verklaard.

Op twee manieren kan worden nagegaan of een mededingingsafspraken in strijd is met het algemeen belang:

- 1 Door het advies van de Commissie Economische Mededinging, die de bevoegdheid heeft belanghebbenden te horen en kan beoordelen in hoeverre een afspraak in strijd is met het algemeen belang.
- 2 Door bij AMVB vastgestelde criteria, bestaande uit algemeen onverbindend verklaarde regelingen. Langs deze weg kunnen ook Europese mededingingsregels worden ingevoerd. Deze besluiten zijn vijf jaar geldig, tenzij de termijn nadien bij wet wordt verlengd.

Bovendien kunnen zowel de minister als de commissie van een ieder inlichtingen verlangen die zij nodig achten om te beoordelen of de te onderzoeken regelingen al dan niet in strijd zijn met het algemeen belang (art. 16). Hiervoor hebben zij de bevoegdheid inzage van de bedrijfsbescheiden en boeken van de betrokkenen te vorderen, waarbij ook een zekere verplichting tot het verstrekken van inlichtingen behoort.

Voor vaststelling van een dergelijk AMVB is het advies van de Commissie Economische Mededinging vereist. Indien een kartel een mededingingsafspraken verbindend wil verklaren waarvan bepalingen bij AMVB's onverbindend zijn verklaard, kan hij proberen hiervan ontheffing te krijgen. De aanvraagprocedure is dan tevens een ontheffingsprocedure, een ontsnappingsclausule die als amendement van de Tweede Kamer in 1958 alsnog in de wet is opgenomen (art. 12). Een verzoek om ontheffing maakt dus deel uit van een aanvraag tot verbindendverklaring, maar zij leidt tot specifieke administratieve prudentie. Ook hiervoor is een advies van de commissie vereist. Afwijzing van het verzoek leidt tot onverbindendverklaring van de regeling. Het resultaat van deze procedure wordt apart gepubliceerd in de *Staatscourant*.⁶⁴

De minister kan mededingingsregels, die in strijd zijn met het algemeen belang, afspraken die economische mededinging belemmeren of die niet zijn aangemeld, onverbindend verklaren (art. 19). De ongewenste regelingen worden gepubliceerd in de *Staatscourant* en voor advisering aangemeld aan de Commissie Economische Mededinging. Deze commissie kan reeds tijdens de adviesprocedure bewerkstelligen dat de aangemelde kartelregeling wordt ingetrokken. In dat geval wordt de intrekking door een z.g. "Eindmededeling" in de *Staatscourant* medegedeeld. In de tekst wordt o.m. vastgesteld welke mededingingsregels van kartels ongeoorloofd en dus

---

⁶⁴ Overzichten van de getroffen beschikkingen met de daarop gevolgde beroepsprocedures zijn opgenomen in de Schuurmans- en Jordensedities.

nietig zouden kunnen zijn. Een en ander heeft tot consequentie dat niet alleen de hierop volgende ministeriële verklaring over het verbindend zijn van de regels maar ook de motivatie tot intrekking door belanghebbenden in de *Staatscourant* openbaar worden gemaakt.

De minister heeft bovendien de bevoegdheid om - in afwachting van het verloop van de procedure - een regeling tijdelijk te schorsen, indien het algemeen belang dit onmiddellijk vordert (art. 23) Indien een regeling tijdens de adviesprocedure is geschorst, moet de minister uiterlijk drie maanden na het advies een beschikking hebben getroffen; anders vervalt de schorsing.

Handelingen in overeenstemming met de onverbindend verklaarde overeenkomst, zijn voor vijf jaar verboden, tenzij de minister dit verbod eerder opheft (art. 22, lid 1) Dan moet er een nieuwe, voor te leggen overeenkomst tot stand worden gebracht tenzij de minister tot een onverbindendverklaring komt. Een belangrijk voorbeeld van onverbindendverklaring is het verbod van verticale prijsbinding, dat verschillende malen is verlengd; op dit verbod zijn bij KB tijdelijk uitzonderingen vastgesteld voor de electronicabranche.

Handelingen

175.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB algemeen onverbindend verklaren van specifieke bepalingen in mededingingsregelingen
Periode	:	1958-
Product	:	KB's inzake bepalingen betreffende disciplinaire administratieve rechtspraak, Stb. 1962, 307 (later verwerkt in art. 9b-9d van de WEM) KB inzake verticale prijsbinding van duurzame goederen, Stb. 1964, 110; 352; 353) KB inzake bepalingen inzake horizontale prijsbinding, Stb. 1983, 80 Besluit mededingingsregelingen in de bouwsector, Stb. 1986, 676 KB inzake bepalingen inzake aanbesteding, Stb, 1994, 55 KB inzake bepalingen inzake marktverdelingsregelingen
Opmerkingen	:	Dergelijke bepalingen kunnen later expliciet in de WEM als verbodsbepaling worden opgenomen. Zij kunnen ook voortkomen uit Europese richtlijnen. Het opzettelijk opstellen van mededelingsregels in strijd met deze AMVB's is strafbaar, evenals het opstellen van mededelingsregels die discriminatie bevorderen (art. 15). In 1995 werd dit instrument gebruikt de mededingingsregeling nader aan te scherpen, zodat er in de Mededingingswet van 1997 beproefde verbodsbepalingen konden worden opgenomen.
Bron	:	WEM, art. 10

176.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij wet verlengen van de termijn van een besluit tot algemeen onverbindend verklaren van specifieke mededingingsregelingen
Periode	:	1958-
Product	:	Wet van 21 februari 1968, Stb. 62, houdende verlenging van een besluit tot acht jaar.
Overlegkader	:	Commissie Economische Mededinging
Bron	:	WEM art. 10, lid 4

177.

Actor	:	De Commissie economische mededinging
Handeling	:	Het adviseren inzake bij AMVB algemeen onverbindend te verklaren bepalingen in mededingingsregelingen
Periode	:	1958-1997

Bron : WEM, art. 11

178.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het bij beschikking toelaten van bij AMVB algemeen onverbindend verklaarde bepalingen in aangemelde mededingingsregelingen

Periode : 1958-

Product : Ontheffingsbeschikking

Opmerkingen : Dit is de toepassing van een ontheffingsclausule op de AMVB-bepalingen. Afwijzing van het verzoek betekent automatisch onverbindendverklaring van de regeling.

Bron : WEM, art. 12

179.

Actor : De Commissie economische mededinging

Handeling : Het adviseren inzake verzoekers van aanmelders van een regeling om vrijstelling van bij AMVB algemeen onverbindend verklaarde bepalingen in mededingingsregelingen

Periode : 1958-1997

Bron : WEM, art. 13

180.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het onverbindend verklaren van gesloten bedrijfsregelingen of uitvoeringsregelingen wegens vastgestelde strijdigheid met het algemeen belang

Periode : 1958-1997

Overlegkader : CEM

Opmerkingen : Hierbij zijn ook de onderzoeken inbegrepen die omschreven zijn in art. 16 van de wet en die uiteindelijk niet tot een onverbindendverklaring hebben geleid.

Bron : WEM, art. 19, lid

181.

Actor : De commissie economische mededinging

Handeling : Het adviseren van de minister de onverbindenverklaring van mededingingsregelingen wegens vastgestelde strijdigheid met het algemeen belang

Periode : 1958-1997

Opmerkingen : Hierbij zijn ook de onderzoeken van de commissie inbegrepen die omschreven zijn in art. 16 van de wet en kunnen leiden tot voorafgaand advies van de minister.

Bron : WEM, art. 19, lid 1-2. Art. 20

(5) Tijdelijke ongeldigverklaring van mededingingsbepalingen

Inleiding

In 1994 werd de wet zodanig gewijzigd dat de minister ook bepalingen in mededingingsregelingen voor een korte termijn ongeldig kan verklaren (art. 9g). het afdwingen van de nakoming van deze afspraken is dan strafbaar. De minister kan deze termijn op verzoek van bij de regeling betrokkenen drie maanden voor de afloop van de looptijd verlengen (art. 9g, lid 2). Deze beschikkingen kunnen beperkingen van de voorschriften in de bepalingen inhouden; ze kunnen worden gewijzigd en ingetrokken. Indien het algemeen belang dit vereist, kan de minister in afwachting van de tijdelijke ongeldigverklaring, de gewraakte bepalingen schorsen of tijdelijke maatregelen treffen, zodra hij aan de commissie advies heeft aangevraagd. De schorsing vervalt, wanneer de minister geen beslissing heeft genomen, drie maanden na de aanvraag van het advies.

De procedure was na de invoering van de Mededingingswet van 1997 nog van toepassing voor ondernemingen die zich hadden aangemeld voordat deze wet per ingang van 1 januari 1998 van kracht was.

Handelingen

182.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het voor een bepaalde termijn ongeldig verklaren van mededingingsregelingen ter wille van het algemeen belang
Periode	:	1995-1997
Overlegkader	:	CEM
Opmerkingen	:	Deze handeling houdt ook in: <ul style="list-style-type: none"> - Het verlengen van de termijn waarvoor de beschikking geldt (art. 9g, lid 2) - Het voortijdig intrekken van de beschikking (art. 9g, lid 5) - Het tussentijds wijzigen van de regelingen die tijdens de periode van ongeldigheid nog van kracht zijn (art 9g, lid 4 jo.5) - Het schorsen of treffen van tussentijdse maatregelen in afwachting van definitieve beschikkingen (art.9g, lid 7)
Bron	:	WEM Stb 1994, Stb 801, art. 9g,

183.

Actor	:	De Commissie Economische Mededinging
-------	---	--------------------------------------

Handeling : Het adviseren van de minister inzake het tijdelijk ongeldig verklaren van mededingingsregelingen ter wille van het algemeen belang
Periode : 1995-1997
Bron : WEM Stb 1994, Stb 801, art. 9g, lid 8

(6) Bestrijding van economische machtsvorming bij concentratie van ondernemingen

Inleiding

De minister is krachtens art. 24 bevoegd aanwijzingen te geven aan personen of bedrijven om zich te onthouden van handelingen die in strijd zijn met het algemeen belang. Deze bevoegdheid strekt zich uit over twee terreinen:

- 1 Het bekend maken van machtsvorming door personen of bedrijven, dus het verbreken van de geheimhouding in het algemeen belang. (In andere voorkomende publicaties in de *Staatscourant* is slechts de materie van regelingen als zodanig ter sprake gekomen);
- 2 Het bevelen tot bepaalde handelingen of het zich onthouden daarvan. Dit bevel wordt gepubliceerd in de *Staatscourant* na advies van de Commissie Economische Mededinging. In afwachting van de procedure heeft de minister bovendien de bevoegdheid om voorlopige maatregelen te treffen (art. 27).

De procedure was na de invoering van de Mededingingswet van 1997 nog van toepassing voor ondernemingen die zich hadden aangemeld voordat deze wet per ingang van 1 januari 1998 van kracht was.

Vanaf 1971 speelt bij de beoordeling van ongeoorloofde machtsconcentraties in Nederland de SER een cruciale rol. Bij besluit van 15 mei 1970 werden door de SER fusiegedragsregels opgesteld, die in 1975 werden herzien. Een voorschrift was dat fusies dienden te worden aangemeld bij de Commissie voor Fusieaangelegenheden, die voor het eerst op 19 juni 1970 werd opgericht en definitief werd geconstitueerd in art. 23 en 34.2 van het SER-besluit Fusiegedragsregels 1975. Deze gedragsregels, bekend geworden als de fusiecode, dienden vooral ter bescherming van de aandeelhouders en de werknemers. Overtreding van deze code kon leiden tot openbare melding van de overtreding en een openbare berisping van de commissie (art. 32). De consequentie van deze sanctie zou zijn dat de gefuseerde onderneming niet zou worden toegelaten tot de Vereniging van Effectenhandelaren en dus niet op de beurs mocht. De fusiecode van de SER kon - mede - door de minister worden beschouwd als een graadmeter voor ongewenste economische machtsconcentraties: art. 22 van de fusiecode schreef voor dat de minister de bevoegdheid had om vertrouwelijke inlichtingen te vragen over ophanden zijnde fusies die bij de SER-commissie en de vakbonden waren aangemeld.⁶⁵ Uit de hier opgenomen omschrijvingen blijkt, dat echter ook andere belangen dan in de fusiecode omschreven in het geding konden zijn.

---

⁶⁵ De rol van de Commissie voor Fusieaangelegenheden staat beschreven in PIVOT-rapport 58, *Sociaal-economische Raad*, handelingen nr. 47-48, p. 41

Handelingen

184.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het openbaar maken van gegevens betreffende economische machtsposities wegens vastgestelde strijdigheid met het algemeen belang
Periode	:	1958-1997
Product	:	Voorbeeld: mededelingen inzake het prijsbeleid van het Zwitserse chemieconcern Hoffman-Laroche met betrekking tot valium. Stcrt. 1977, 137
Opmerkingen	:	De ongewenste regelingen worden gepubliceerd in de <i>Staatscourant</i> . Dit geldt ook voor mededelingen dat van toepassing van art. 19 wordt afgezien. Tegen deze mededelingen kunnen door de betrokken bedrijven gerechtelijke stappen worden ondernomen, hetgeen door Hoffman-Laroche ook daadwerkelijk - en met succes - is gebeurd. Bij deze handeling dienen ook de gevolgde procedures voor de rechter te worden gerekend.
Bron	:	WEM, art. 24, lid 1 sub a

185.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het geven van bevelen aan natuurlijke of rechtspersonen
Periode	:	1958-1997
Overlegkader	:	CEM, Na 1970: SER
Opmerkingen	:	Het gaat hier om de volgende aanwijzingen <ul style="list-style-type: none"> - het verbod van bepaalde gedragingen; - het noodzaken tot het leveren van goederen of diensten aan bepaalde personen of bedrijven voor “gebruikelijke” prijzen en/of voorwaarden - voorschriften met betrekking tot de prijs - voorschriften met betrekking tot de levering en/of de bestemming van goederen, met name een verbod tot het stellen van nadere voorwaarden bij levering, Deze bevoegdheden kunnen met name effectief zijn tegen <i>gentlements-agreements</i> , <i>price-leaderships</i> en andere vormen van niet-juridische bindingen. De beschikkingen worden gepubliceerd in de <i>Staatscourant</i> .
Bron	:	WEM, art. art. 24, lid 1 sub b

186.

Actor : De commissie economische mededinging
Handeling : Het adviseren van de minister inzake te treffen maatregelen tegen economische machtsposities in strijd met het algemeen belang
Periode : 1958-1997
Bron : WEM, art. art. 25

(7) Beroep

Inleiding

In de Wet Economische Mededinging zijn de beroepsmogelijkheden op ministeriele beschikkingen tot 1977 niet altijd even duidelijk geformuleerd. Nu eens was er kroonberoep mogelijk, dan weer liep het beroep via de rechter. Bij de wetswijziging van 1977 werd het College van Beroep voor het Bedrijfsleven als beroepsinstantie voor deze beschikkingen aangewezen. Hiervoor is een speciale kamer ingesteld en zijn er specifieke regelingen getroffen, die afwijken van de Wet op de Administratieve Rechtspraak Omdat bijvoorbeeld toewijzing van een beroep volgens de gebruikelijke regelgeving inzake administratieve rechtspraak tot onbedoelde overtredingen van alsnog geldige mededingingsregelingen kunnen leiden, is de geldigheid van beroepsuitspraken beperkt en werkt zij niet met terugwerkende kracht. Beroepsuitspraken kunnen gewichtige gevolgen hebben: de minister is in ieder geval eenmaal door de burgerrechter tot schadevergoeding veroordeeld geweest.

De procedure was na de invoering van de Mededingingswet van 1997 nog van toepassing voor ondernemingen die zich hadden aangemeld voordat deze wet per ingang van 1 januari 1998 van kracht was.

Handelingen

187.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het voorbereiden van kroonuitspraken in beroep tegen beschikkingen inzake kartelregelingen met een voorlopig karakter
Periode	:	1958-1977
Bron	:	WEM, art. 33, Wet beroep administratieve beschikkingen, Stb. 1963, 268

188.

Actor	:	Het College van beroep voor het bedrijfsleven
Handeling	:	Het doen van uitspraken in beroep tegen ministeriele beschikkingen inzake het verbindend- en onverbindend verklaren van kartels en ontheffingen
Periode	:	1977-1997
Product	:	
Overlegkader	:	
Opmerkingen	:	Beroep kan worden ingesteld bij beschikkingen op verzoeken om:

- Ontheffing van kartelbepalingen; door de houders van de ontheffing
- Het buiten werking stellen van AMVB-regels' s tot algemene onverbindendverklaring van kartelbepalingen, door de aanvrager;
- Beslissingen over het onverbindend verklaren van kartelregelingen, door de partijen die door de Commissie Economische Mededinging zijn gehoord;
- Maatregelen tegen economische machtsvorming, door de aangeschreven betrokkenen

Uitspraken kunnen leiden tot vernietiging van de beschikking (art. 37). Een onverbindend verklaarde regeling krachtens art. 19 van de wet blijft echter onverbindend, maar het verbod om deze regeling opnieuw aan te gaan is opgeheven. Als een beroep tegen een beschikking gegrond wordt verklaard, kan het college de minister gelasten een nieuwe beschikking te treffen. Deze regeling is getroffen om te voorkomen dat er belanghebbenden worden benadeeld, die tijdens de periode tussen onverbindendverklaring en administratiefrechtelijke uitspraak hebben gehandeld alsof de karteluitspraak niet bestond. De schade die door het door de administratieve rechter nietig verklaarde overheidshandelen zou ontstaan moet echter naderhand bij de burgerrechter worden verhaald. Het beroep wordt afgehandeld door bijzondere leden van het college, hetgeen in 1985 is veranderd in een bijzondere kamer van het college: de Kamer voor Mededingingszaken (art. 35 en de desbetreffende Memorie van Toelichting).

Bron : WEM, art. 33

189.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het zich bij de rechtbank verweren tegen eisen om schadevergoeding wegens door het college of de Kroon vernietigde beschikkingen inzake kartelregelingen

Periode : 1958-

Overlegkader : Landsadvocaat

Opmerking : De zaken betreffen beschikkingen die tot 1997 getroffen zijn, Nadien is de Nederlandse Mededingingsautoriteit partij. In 1998 is als rechtbank voor mededingingsaangelegenheden de arrondissementsrechtbank van Rotterdam aangewezen.

Bron : Memorie van Toelichting II 1958

7.2.4 *De Mededingingswet*

De Mededingingswet, aangenomen in 1997 en van kracht met ingang van 1 januari 1998, moet worden beschouwd als een aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan Europese richtlijnen en verordeningen. Zij, heeft een apart lichaam in het leven geroepen dat belast is met de handhaving van mededingingsregels: de Nederlandse Mededingingsautoriteit (Nma). Dit lichaam heeft bevoegdheden die parallel lopen met die van de Europese Commissie ten aanzien van Europese mededingingsregels, waarover in de volgende hoofdstukken meer zal worden uiteengezet. Hier zij slechts vermeld dat de directeur-generaal van de Nma ook de bevoegdheid heeft Europese regels toe te passen. De Nederlandse regels zijn niet van toepassing in gevallen waarvoor Europese regels gelden, of waarvoor bij EU-verordening groepsvrijstelling is verleend (zie verderop. p. @).

Dit leidt onder meer tot de volgende consequenties.

- mededingingsafspraken dienen bij de directeur-generaal van de Nma te worden aangemeld als een verzoek om ontheffing van het verbod;
- concentraties van bedrijven moeten worden aangemeld bij de directeur-generaal van de Nma, die bevoegd is eventueel vergunningen op te stellen - onder voorwaarden! - en de fusies zelfs te verbieden;
- de directeur-generaal van de Nma is bevoegd zelf boetes op te leggen en bevelen op straffe van een dwangsom.

De regels hebben ook betrekking op beleidsterreinen waar het rijk zelf op samenwerkingsafspraken afstuurt, zoals ⁶⁶

- het verzekeringswezen
- de gezondheidszorg.: afspraken van zorgverzekeraars in overleg met de Ziekenfondsraad; uitkomsten van overleg overeenkomstig de Algemene Wet Bijzondere ziektekosten;
- Internationale vervoerstarieven van spoorweg, luchtvaart en scheepvaartmaatschappijen;
- Energielevering op basis van de Electriciteitswet;
- Communicatietechnologie.

Op grond van deze regels worden toezichthoudende taken opgelegd aan organen die bij de uitvoering van deze afspraken betrokken zijn. Dit kan geschieden doordat de toezichthoudende organen van de partners voor dit taakgebied een onderdeel vormen van de Nma of doordat de Nma samenwerkingsprotocollen afsluit met deze toezichthoudende organen. Zo heeft de Nma een samenwerkingsprotocol gesloten met de Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit (OPTA), een zelfstandig bestuursorgaan dat belast is met het toezicht op de telecommunicatie- en de postmarkt.

---

⁶⁶ O.c., p. 22

Met ingang van 1 januari 1998 geldt in Nederland de Mededingingswet, die evenals het communautaire stelsel is gebaseerd op drie verboden. Men zou kunnen zeggen dat Nederland van een misbruikstelsel (WEM) is overgegaan op een verbodstelsel (Mededingingswet Mw). Volgens de Nederlandse regering is het ongewenst dat op één Europese markt significante verschillen bestaan in mededingingsbeleid tussen de Lidstaten onderling en tussen de Lidstaten en de Europese Commissie. De wet moet bijdragen aan een goed functionerend marktmechanisme in de Europese context en de Nederlandse economie.

Voor wat betreft de materiele regels (kartelverbod, verbod misbruik te maken van economische machtspositie en de concentratiecontrole) sluit de Mw zoveel mogelijk aan bij het Europese recht. Sommige bepalingen zijn nagenoeg letterlijk overgenomen; sommige definities zijn ontleend aan de Europese rechtspraak, voor andere wordt verwezen naar het EG-verdrag. Voorts heeft de regering tot uitgangspunt gekozen dat de Mw niet strenger en niet soepeler zal worden toegepast dan het Europese mededingingsrecht. Het Nederlandse mededingingsrecht kan dus niet los worden gezien van de communautaire.

Bij de Mw (art. 2) is de Nederlandse mededingingsautoriteit (Nma) in het leven geroepen. Aan het hoofd van de Nma staat een directeur-generaal. De Mw kent alle uitvoerende en handhavende bestuursbevoegdheden toe aan deze directeur-generaal. De directeur-generaal van de Nma is een gedeconcentreerd bestuursorgaan. Het is de bedoeling dat hij – dan wel de Nma – op termijn zal worden omgevormd tot een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO).

Conform het communautaire mededingingsrecht, maar in afwijking van de WEM, die met behulp van de Wet Economische Delicten strafrechtelijk werd gehandhaafd – wordt de Mw bestuursrechtelijk gehandhaafd. Aan de directeur-generaal van de Nma is de bevoegdheid toegekend bestuurlijke boetes en lasten onder dwangsom op te leggen aan overtreders van de Mw (en van het communautaire mededingingsrecht). Met het oog op de uitoefening van deze bevoegdheden kan de directeur-generaal toezichthouders aanwijzen (vgl. art 5:11 Awb). Dit heeft hij gedaan bij het Besluit aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Mw.

De wet trad per 1 januari 1998 in werking, en daarmee begon ook het optreden van de directeur-generaal van de Nma. Dit lichaam heeft speciale bevoegdheden inzake “overeenkomsten tussen ondernemingen, besluiten van ondernemerverenigingen en onderling afgestemde gedragingen van ondernemingen die de mededinging verhinderen, beperken of vervalsen” (art. 6, lid 1). De minister heeft zelf nog de bevoegdheid om in uitzonderingsgevallen bij uitvoeringshandelingen van het Nma in te grijpen met het oog op het landsbelang. In de Memorie van Toelichting is gesteld dat de Nma zal worden omgevormd tot een zelfstandig bestuursorgaan. Wel kan de minister nog kaders stellen aan de regelgeving door het vaststellen van groepsvrijstellingen. Dit is dan ook in enkele

situaties van de detailhandel daadwerkelijk gebeurd voordat de Mededingingswet van kracht werd.

De uitvoering van de mededingingswet is binnen de NMa is ondergebracht in vier secties:

1. **Onderzoek, Toezicht en Ontheffingen (OTO)**. Deze sectie is met name belast met opsporing van kartels en misbruiken van economische machtsposities en met de behandeling van ontheffingsverzoeken.
2. **Concentratiecontrole (CoCo)**. Deze sectie is verantwoordelijk voor het toezicht op fusies, overnames en andere ondernemingsconcentraties.
3. **Beschikkingen, Bezwaar en Beroep (BBB)**. Deze sectie is belast met het opstellen van sanctiebeschikkingen alsmede de behandeling van bezwaar- en beroepsprocedures.
4. **Algemeen Beheer en Control (ABC)**. Is verantwoordelijk voor alle staftaken (o.a. financiën, automatisering, personeel en voorlichting).

Nadere regelgeving

Constructieve samenwerking, bijvoorbeeld ten behoeve van economische vernieuwing of een omvangrijk technologisch project, prikkelt de economie en mag daarom geen hinder ondervinden van wetgeving die juist omwille van economische vooruitgang is geschreven. Om deze reden heeft de minister van Economische Zaken de bevoegdheid om bepaalde categorieën afspraken vrij te stellen van het kartelverbod. Een dergelijke vrijstelling geschiedt bij Algemene Maatregel van Bestuur.

Door de Minister van Economische Zaken zijn groepsvrijstellingen van het kartelverbod vastgesteld voor:

- bepaalde afspraken binnen samenwerkingsverbanden in de detailhandel;
- prijs afspraken met betrekking tot dagbladen;
- combinatie-overeenkomst bij aanbesteding;
- branchebescherming in nieuwe winkelcentra.

Op Europees niveau geven de EG groepsvrijstellingsverordeningen van de Commissie zorgvuldig aan onder welke voorwaarden samenwerkingsovereenkomsten toegestaan zijn. De belangrijkste EG groepsvrijstellingsverordeningen staan elders in dit rapport vermeld.

De Mededingingswet sluit hier nauw bij aan: afspraken die al onder het Europese mededingingsrecht zijn vrijgesteld, zijn ook vrijgesteld van het Nederlandse kartelverbod. Hetzelfde geldt voor afspraken waarvoor de Europese Commissie al een individuele ontheffing heeft verleend. Afspraken die niet onder de Europese mededingingsregels vallen maar, indien dat wel het geval zou zijn, zouden zijn vrijgesteld via een EG groepsvrijstelling, zijn ook vrijgesteld van het Nederlandse kartelverbod.

Uitvoeringsregelingen met betrekking tot de afwikkeling van procedures kunnen ook door de Nma zelf worden opgesteld. Deze regels worden gepubliceerd in de *Staatscourant*.

190.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB vaststellen van regels voor de goede uitvoering van de Mededingingswet
Periode	:	1997-
Product	:	Besluit gegevensverstrekking mededingingswet, Stb. 1997, 485

191.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB vaststellen van vrijstellingen voor speciale mededingingsafspraken
Periode	:	1997-
Product	:	Besluit vrijstelling combinatieovereenkomsten. Stb. 1997, 592

		Besluit vrijstelling branchebeschermingsovereenkomsten. Stb. 1997, 596
		Besluit vrijstellingen samenwerkingsovereenkomsten detailhandel Stb. 1997, 704
		Tijdelijk besluit vrijstelling prijsbinding dagbladen. Stb. 1997, 705
Overlegkader	:	Nma
Bron	:	Mededingingswet, art. 15
192.		
Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het vaststellen van algemene aanwijzingen aan de Directeur-Generaal van de Nma
Periode	:	1997-
Product	:	Beleidsregels voor de Nma
Opmerkingen	:	In deze aanwijzingen wordt aangegeven welke belangen er naast economische belangen worden gediend. Beleidsregels voor de Nma worden gepubliceerd in de Staatscourant.
Bron	:	Mededingingswet, art. 4, lid 1
193.		
Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het vaststellen van nadere regels omtrent de uitvoering van de Mededingingswet
Periode	:	1998-
Product	:	Besluit aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Mw
Opmerking	:	Deze besluiten
Bron	:	Art. 5:11 Awb
194.		
Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het opstellen van nadere aanwijzingen over de toepassing van de Mededingingswet
Periode	:	1998-
Product	:	Voorlichtingsbrochures en formulieren, mededelingen op de website.
Opmerkingen	:	Het betreft toezicht op concentraties; kartelverbod; misbruik van een economische machtspositie; het melden van een concentratie; het aanvragen van ontheffing; het indienen van een klacht.
Bron	:	art. 4: 4 Awb (jo. Art. 35, lid 1 Mw)

Organisatie van de Nederlandse Mededingingsautoriteit Nma

(1) Verhouding met het ministerie

195.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het jaarlijks informeren van de Staten-Generaal over zijn beleid ten aanzien van de Nma
Periode	:	1998-
Product	:	Jaarverslagen
Overlegkader	:	Nma
Opmerkingen	:	Het verslag wordt ingediend door de Nma, waarop de minister zijn bevindingen kenbaar maakt en een toelichting geeft van zijn bemoeienissen.
Bron	:	Mededingingswet, art. 5, lid 2

196.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het delegeren van bevoegdheden aan de directeur-generaal van de Nma
Periode	:	1998-
Product	:	Besluit mandaat en volmacht, Stcrt. 1998, 1, gewijzigd 1 juli 1998
Bron	:	Mandaatregeling 1998

197.

Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het jaarlijks informeren van de minister van Economische Zaken over zijn werkzaamheden
Periode	:	1999-
Product	:	Jaarverslagen
Bron	:	Mededingingswet, art. 5, lid 1

7.2.5 Interne organisatie

198.

Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het aanwijzen van toezichthoudende ambtenaren
Periode	:	1997-
Product	:	Besluit aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Mw. Stcrt. 1998, 1

Opmerking : Deze toezichthoudende ambtenaren kunnen ook zitting hebben in andere toezichthoudende organen als de Verzekeringskamer, de Belastingkamer en in de Dte.

Bron : Art. 5:11 Awb

199.

Actor : De directeur-generaal van de Nma

Handeling : Het instellen van bijzondere organen

Periode : 1998-

Product : Besluit tot instelling adviescommissie bezwaarschriften, Strct. 1998, 146

Bron : Art. 5:11 Awb

200.

Actor : De directeur-generaal van de Nma

Handeling : Het sluiten en eventueel herzien van overeenkomsten met zelfstandige bestuursorganen met toezichthoudende bevoegdheden op economische marktsectoren

Periode : 1998-

Product : Protocol van samenwerking (bestuursovereenkomst)

Opmerking : In 1998 werd een protocol van samenwerking gesloten met de OPTA. Op 10 december 1999 werd een protocol gesloten met de Nederlandse Bank en de Verzekeringskamer als toezichthoudende organen inzake het bank- en verzekeringswezen. In elk protocol is vastgesteld dat de overeenkomst periodiek wordt geëvalueerd

Bron : *Integraal Mededingingsrecht* 1999, p. 287, vlgg

201.

Actor : De directeur-generaal van de Nma

Handeling : Het benoemen van leden van een bezwaarcommissie tegen beschikkingen van de directeur-generaal van de Nma

Periode : 1997-

Opmerkingen : Deze commissie adviseert directeur-generaal van de Nma In geval van bezwaren tegen zijn beschikkingen.

Bron : Mededingingswet, art 92; Mandaatregeling 1998

202.

Actor : De directeur-generaal van de Nma

Handeling : Het op verzoek van binnenlandse en buitenlandse overheidsinstellingen verstrekken van inlichtingen over machtsconcentraties en mededingingsafspraken

Periode : 1997-

Product : Gegevens, verwerkt in de Nma-website 1999
Opmerkingen : Het betreft hier verstrekking van gegevens met betrekking tot het tegengaan van kartels en machtsconcentraties.
Bron : Mededingingswet, art 91

203.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het op verzoek van samenwerkingspartners verstrekken van inlichtingen over aldaar af te handelen aanmeldingen van machtsconcentraties en mededingingsafspraken
Periode : 1997-
Opmerkingen : Het betreft hier verstrekking van gegevens met betrekking tot het tegengaan van kartels en machtsconcentraties.
Bron : de desbetreffende samenwerkingsprotocollen

mededingingsafspraken

Bij de uitvoering van regels met betrekking tot de aanmelding van mededingingsafspraken zijn een aantal procedures vastgesteld: die hieronder in afzonderlijke hoofdstukken worden beschreven. Deze procedures kunnen op gang worden gezet door aanvragen of aanmeldingen van belanghebbenden bij de goedkeuring van mededingingsafspraken, maar ook door klachten van derden die een onrechtmatige afspraak vaststellen.

(1) Ontheffingen

De Mededingingswet bevat de mogelijkheid om concurrentiebeperkende afspraken die niet onder een van de groepsvrijstellingen valt, een ontheffing te verlenen van het kartelverbod. Bepaalde concurrentiebeperkende afspraken kunnen namelijk een positieve bijdrage leveren aan de economische ontwikkeling. Dit is vooral afhankelijk van de inhoud van de afspraak en de situatie op de markt waarin de afspraak wordt gemaakt. “Hiervoor is geen algemene regel te geven”⁶⁷. Of een ontheffing verleend kan worden moet per individueel geval worden bekeken. De ontheffingen zijn in ieder geval aan tijdslimieten verbonden.

Om in aanmerking te komen voor ontheffing moet in ieder geval aan de vier volgende voorwaarden worden voldaan:

- de afspraak moet bijdragen tot verbetering van de productie of distributie dan wel een technische of economische vooruitgang opleveren;
- bovendien moeten de voordelen die voortvloeien uit de afspraken voor een redelijk deel ten goede komen aan de consumenten;
- de concurrentie mag niet verder worden beperkt dan strikt noodzakelijk is;
- er moet in de markt voldoende concurrentie overblijven.

Een onderneming die in aanmerking wil komen voor een ontheffing voor een bepaalde afspraak, moet in een ontheffingsverzoek zelf aantonen dat de afspraak voldoet aan alle vier bovengenoemde criteria voor ontheffing.

Een verzoek om ontheffing van het kartelverbod moet worden ingediend bij de NMa. Het verzoek moet volledige informatie bevatten over de te maken afspraak en moet een grondige beargumentering bevatten waarom de afspraak voldoet aan de vier criteria voor het verkrijgen van een ontheffing. Bij de NMa is een formulier verkrijgbaar dat gebruikt moet worden bij het indienen van een verzoek om ontheffing.

De directeur-generaal van de NMa beoordeelt de aanvraag. Op de aanvraag wordt in principe binnen vier maanden beslist. Deze termijn kan eenmaal met vier maanden

---

⁶⁷ Nma in zijn Website, 1999

worden verlengd. Op de behandeling van de aanvraag is de zogenoemde openbare voorbereidingsprocedure van de Algemene Wet Bestuursrecht van toepassing. Dat betekent dat het ontheffingsverzoek ten minste vier weken ter inzage wordt gelegd voor belanghebbenden. Vertrouwelijke bedrijfsgegevens worden daarbij niet ter inzage gegeven. Belanghebbenden kunnen vervolgens schriftelijk of mondeling hun standpunt kenbaar maken aan de NMa. De beslissing van de directeur-generaal van de NMa wordt toegezonden aan de verzoeker en ter inzage gelegd bij de NMa; e.e.a. wordt medegedeeld in de Staatscourant. Ook dan worden vertrouwelijke gegevens niet ter inzage gegeven.

Een ontheffing geldt altijd voor een daarbij bepaalde tijd (art. 20, 21) en kan gegeven worden met terugwerkende kracht tot aan het moment van aanvraag. Ook kunnen er voorschriften aan een ontheffing worden verbonden. Zolang de directeur-generaal van de NMa geen ontheffing heeft verleend zijn de afspraken verboden.

Voor afspraken die reeds bestonden op het moment van inwerkingtreding van het kartelverbod en die niet onverbindend of verboden waren op grond van de Wet economische mededinging (waarschijnlijk 1 januari 1998) geldt een overgangsregeling (art. 100). Voor dergelijke afspraken geldt het kartelverbod de eerste drie maanden niet. Indien voor deze bestaande afspraken binnen drie maanden na inwerkingtreding van het kartelverbod een verzoek om ontheffing wordt ingediend zijn deze afspraken niet verboden zolang de directeur-generaal van de NMa niet op het verzoek heeft beslist. Op deze verzoeken om ontheffing wordt in principe binnen twaalf maanden na indiening een beslissing genomen.

204.

Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het na aanmelding van mededingingsafspraken al dan niet verlenen van een ontheffing van het verbod tot deze afspraken of het verlengen daarvan
Periode	:	1998-
Product	:	Beschikking
Opmerking	:	Bij deze handeling behoren ook procedures met betrekking tot bezwaar en beroep tegen deze beschikkingen.
Bron	:	Mededingingswet, art. 17-22

205.

Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het toetsen van bestaande en vóór de invoering van de Mededingingswet toegelaten mededingingsafspraken
Periode	:	1998-1999

- Opmerkingen : Het betreft hier een eenmalige actie op grond van een overgangsregeling.
- Bron : Mededingingswet, art. 100
- 206.
- Actor : De directeur-generaal van de Nma
- Handeling : Het intrekken van verleende ontheffingen van een verbod op mededingingsafspraken
- Periode : 1998-
- Bron : Mededingingswet art. 23
- 207.
- Actor : De directeur-generaal van de Nma
- Handeling : Het van toepassing verklaren van de Mededingingswet op samenwerkingsverbanden met een opbrengst en omzet beneden de Nederlandse norm of van samenwerkingsverbanden waarvoor een Europese vrijstelling geldt
- Periode : 1998-
- Opmerkingen : De directeur-generaal van de Nma kan dit doen, als een dergelijke afspraak de marktwerking dreigt te belemmeren. Hij maakt zijn voornemen tot het van toepassing verklaren van de Mededingingswet bekend aan de samenwerkende partners, die in de gelegenheid worden gesteld hun mening aan de Nma kenbaar te maken. Daarna neemt hij een definitieve beschikking.
- Bron : Mededingingswet art. 9, art. 13, lid 2

Uitzonderingen op het kartelverbod

Bagatellen

De Mededingingswet gaat ervan uit dat afspraken tussen een gering aantal ondernemingen met een beperkte gezamenlijke omzet (bagatellen) in principe geen bedreiging vormen voor de concurrentie. Als er niet meer dan acht ondernemingen met een gezamenlijke netto-omzet van minder dan tien miljoen gulden (levering van goederen) dan wel twee miljoen gulden (alle andere gevallen) bij de afspraken betrokken zijn, is het kartelverbod niet van toepassing. Maar de wet houdt een slag om de arm. Als bagatellen - ondanks hun geringe betekenis - de concurrentie op de relevante markt toch ernstig beperken, kunnen zij alsnog individueel worden verboden.

Vrijstellingen

Als de economie daar baat bij heeft, moeten bedrijven ruimte krijgen voor het maken van onderlinge afspraken. Zelfs als die afspraken de concurrentie beperken. Dit gegeven klinkt door in de Mededingingswet en is geïnspireerd door het Europese mededingingsrecht.

Op Europees niveau geven de EG groepsvrijstellingsverordeningen van de Commissie zorgvuldig aan onder welke voorwaarden samenwerkingsovereenkomsten toegestaan zijn. Op de belangrijkste EG groepsvrijstellingsverordeningen wordt in dit rapport dieper ingegaan. De Mededingingswet sluit hier nauw bij aan: afspraken die al onder het Europese mededingingsrecht zijn vrijgesteld, zijn ook vrijgesteld van het Nederlandse kartelverbod. Hetzelfde geldt voor afspraken waarvoor de Europese Commissie al een individuele ontheffing heeft verleend. Afspraken die niet onder de Europese mededingingsregels vallen maar, indien dat wel het geval zou zijn, zouden zijn vrijgesteld via een EG groepsvrijstelling, zijn ook vrijgesteld van het Nederlandse kartelverbod.

Voorbeelden van Nederlandse vrijstelling zijn hieronder uitvoerig beschreven:

Vrijstelling voor samenwerkingsovereenkomsten in de detailhandel

In de detailhandel bestaan drie belangrijke soorten samenwerkingsverbanden:

- De franchiseorganisatie. Hierbij komt één onderneming (de franchisegever) telkens met één andere onderneming (de franchisenemer) overeen dat deze het recht krijgt een onderneming te exploiteren volgens een bepaalde winkelformule.
- Het vrijwillig filiaalbedrijf. Dit is ontstaan doordat een groothandelsonderneming aan de detaillisten die producten van haar betrekken, bepaalde faciliteiten ging verschaffen. Voorbeelden van deze faciliteiten zijn het verlenen van kredieten voor de inrichting van een detailhandelsvestiging en de financiering van de voorraden.

- De inkoopcombinatie, ontstaan als krachtenbundeling van kleinere detaillisten om gunstiger leveringsvoorwaarden te verkrijgen.

In de loop der jaren zijn deze vormen van samenwerking steeds meer naar elkaar toe gegroeid. Zo zijn zowel groothandelsbedrijven, inkoopcombinaties als franchiseorganisaties ertoe overgegaan winkelformules te ontwikkelen. Ook verstrekken alle drie de samenwerkingsvormen financiële faciliteiten.

Maximumprijsafspraken bij een kortlopende reclameactie zijn vrijgesteld van het kartelverbod als de reclameactie aan de volgende eisen voldoet:

- De actie moet worden gehouden binnen een samenwerkingsverband.
- De actie mag niet langer duren dan 8 weken.
- De actie moet betrekking hebben op maximaal 5% van het assortiment (= het aantal verschillende producten) dat door de franchisegever, de groothandel of de inkoopcombinatie aan een aangesloten detaillist wordt aangeboden.

De regeling vervangt verderop in dit rapport beschreven regels met betrekking tot de Uitverkopenwet.

Beperkte afnameverplichtingen zijn vrijgesteld van het kartelverbod indien voldaan wordt aan de volgende eisen:

- De verplichting geldt als zekerheidstelling voor financiële verplichtingen die de detailhandelsonderneming aangaat.
- De verplichting geldt voor ten hoogste 10 jaar.
- De verplichting heeft betrekking op ten hoogste 60% van het assortiment (= het aantal verschillende producten) dat de detailhandelsonderneming aanbiedt aan eindverbruikers. (De NMa kan het kartelverbod alsnog van toepassing laten zijn als in het voorafgaande boekjaar meer dan 60% van de *geldswaarde van de omzet* werd behaald met producten waarvoor de afnameverplichting geldt).
- Voor de verplicht af te nemen producten gelden geen minder gunstige prijs- of leveringsvoorwaarden dan voor andere ondernemingen die geen afnameverplichting hebben.

Vrijstelling voor samenwerkingsovereenkomsten is alleen mogelijk als de bij die samenwerkingsverbanden aangesloten detaillisten werken volgens een bepaalde *winkelformule*. De samenwerkingsovereenkomst die de winkelformule regelt moet ten minste verplichtingen bevatten inzake:

- het overdragen van technische, commerciële en praktische kennis en het verlenen van bijstand;
- de presentatie naar de eindgebruikers;
- de inrichting van de detailhandelsvestigingen.

De vrijstelling is van kracht tot 1 januari 2008.

Vrijstelling voor combinatieovereenkomsten

Bij aanbesteding van een opdracht tot het leveren van goederen en/of het verrichten van diensten worden ondernemingen door de aanbesteder (de opdrachtgever) uitgenodigd een schriftelijke aanbieding (offerte) te doen. In reactie op (aangekondigde) aanbestedingen gaan ondernemingen er vaak toe over om gezamenlijk in te schrijven en gezamenlijk de opdracht uit te voeren, indien die door de opdrachtgever aan hen wordt toegewezen. Dit doen zij door middel van combinatieovereenkomsten. Het verschijnsel komt met name in de bouwwereld veel voor. Toch is de vrijstelling niet tot een bepaalde economische sector beperkt.

De vrijstelling geldt alleen voor een combinatieovereenkomst met de volgende kenmerken:

- De overeenkomst moet schriftelijk zijn vastgelegd.
- De overeenkomst moet inhouden dat de erbij betrokken ondernemingen gezamenlijk één inschrijfcijfer voor de betreffende opdracht indienen. Bovendien moet elke betrokken onderneming zich verbinden om een aanmerkelijke bijdrage te leveren aan de uitvoering van de betreffende opdracht.

Verder geldt de eis dat het aantal deelnemende ondernemingen in redelijke verhouding staat tot de aard en omvang van de uit te voeren opdracht. Daarbij spelen de betekenis en de capaciteit van de betrokken ondernemingen een rol.

Branchebeschermingsovereenkomsten

Een branchebeschermingsovereenkomst is een overeenkomst tussen een eigenaar of beheerder van een winkelcentrum en een onderneming die in het winkelcentrum gevestigd is. De overeenkomst heeft als strekking de gevestigde ondernemer te vrijwaren van vestiging in het winkelcentrum van nieuwe ondernemingen die in dezelfde branche actief zijn. Dit beperkt de concurrentiemogelijkheden in een winkelcentrum. Zo kan men bijvoorbeeld voorkomen dat er in hetzelfde winkelcentrum meer dan één supermarkt wordt gevestigd. Branchebeschermingsovereenkomsten zijn in beginsel verboden op grond van artikel 6 van de Mededingingswet (kartelverbod). Dit vanwege hun concurrentiebeperkende doel en effect. Zij kunnen in de opstartfase van een winkelcentrum echter nuttige effecten hebben, en zijn daarom in *nieuwe* winkelcentra voor een *beperkte periode* vrijgesteld van het kartelverbod. Zo kunnen ze er bijvoorbeeld toe bijdragen dat er op nieuwe locaties nieuwe winkelcentra met een gevarieerd winkelaanbod tot stand komen.

Andere toegelaten vrijstellingen zijn:

Prijsafspraken voor dagbladen;

Collectieve verhogingen van de abonnementsprijzen;

Verticale prijsbindingen tussen (tijdschrift)uitgevers en boekhandelaren;

208.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het op aanvraag van toepassing verklaren van een per AMVB vastgestelde vrijstelling van een samenwerkingsafpraak
Periode : -
Opmerkingen : In de Mededingingswet is vastgesteld dat een dergelijke vrijstelling niet wordt verleend dan na schriftelijk overleg met de belanghebbenden. Een vrijstellingsbesluit met een dergelijke bevoegdheid is tot op heden nog niet vastgesteld.
Bron : Mededingingswet art. 7, lid 3; 15, lid 4: het desbetreffende AMVB

209.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het op verzoek van belanghebbenden alsnog doen van uitspraken ten aanzien van uitzonderlijke bagatel-afspraken
Periode : -
Product : Kartelbeschikking
Opmerkingen : Een dergelijk besluit is tot op heden nog niet genomen.
Bron : Mededingingswet art. 15?

210.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het alsnog verbieden of vergunningplichtig stellen van vrijgestelde exclusieve-afnameovereenkomsten van samenwerkingsverbanden in de detailhandel
Periode : 1998-
Product : Kartelverbod
Opmerkingen : Bepaalde samenwerkingsovereenkomsten in de detailhandel zijn vrijgesteld (Stb. 1997, 704). Als voorwaarde voor afnameovereenkomsten is echter gesteld dat een ondernemer niet meer dan 60% verplicht is af te nemen, Is deze norm overschreven, dan kan de Nma alsnog art. 6.1 van de Wm van toepassing verklaren.
Bron : Besluit vrijstelling samenwerkingsovereenkomsten detailhandel, art. 4

Aanmelding van economische machtsconcentraties

Samenwerkingsverbanden in de vorm van fusies, joint ventures of overnames, die resulteren in ondernemingen met een gezamenlijke omvang of een omzet in Nederland boven de norm zoals die in de wet is gesteld (de z.g. Nederlandse norm) dienen te worden aangemeld bij de directeur-generaal van de Nma. Indien ook de Europese norm wordt overschreven, vallen de machtsconcentraties onder de jurisdictie van de Europese commissie. De Europese commissie kan in gevallen, waarin de concentratie vooral de Nederlandse markt kan benadelen, de Nma opdragen om namens de EC als mededingingsautoriteit op te treden. Dit is onder meer gebeurd bij verzoeken om toelating van fusies in de detailhandel (samengaan van Vendex met KBB). Economisch machtsmisbruik en concentratie van ondernemingen kan ook worden vastgesteld door middel van klachten van derden. In dat geval kan de Nma zelf een onderzoek instellen en tot maatregelen over gaan.

Meldingsprocedure

In de Mededingingswet is gekozen voor een systeem van preventieve toetsing. Dit houdt in dat iedere concentratie die binnen het toepassingsbereik van de Mededingingswet valt (de zogenaamde grote concentraties) vóór de totstandkoming ter beoordeling aan de Nma moet worden gemeld. Zolang de concentratie niet is gemeld en de Nma de concentratie niet beoordeeld heeft, is het verboden de concentratie tot stand te brengen. De procedure in de Mededingingswet voor toetsing van concentraties bestaat uit twee fasen: de meldingsfase en de vergunningsfase.

Meldingsfase

Ondernemingen die een concentratie tot stand willen brengen moeten hun voornemen melden bij de NMa. (art. 34 e.v.) De NMa moet binnen vier weken na ontvangst van de melding de aanvrager berichten of voor de concentratie al dan niet een vergunning is vereist. Als deze termijn verstrijkt zonder dat de NMa heeft beslist is een vergunning niet vereist. Tijdens de periode van de beoordeling van de melding blijft de totstandbrenging van de concentratie verboden.

In de meldingsfase onderzoekt de NMa of het vermoeden bestaat dat de concentratie zal leiden tot het ontstaan of de versterking van een economische machtspositie als gevolg waarvan de concurrentie op de Nederlandse markt significant wordt belemmerd. Indien dat vermoeden *niet* bestaat, moet de NMa binnen vier weken na ontvangst van de melding de betrokken ondernemingen berichten dat voor de concentratie geen vergunning is vereist. De betrokken ondernemingen mogen de concentratie dan tot stand brengen. Indien dat vermoeden *wel* bestaat, moet de NMa de betrokken ondernemingen berichten dat voor de concentratie een vergunning is vereist. De betrokken ondernemingen moeten dan een vergunning aanvragen voor de concentratie.

Vergunningsfase.

De vergunning dient te worden aangevraagd bij de directeur-generaal van de NMa. (art. 41 e.v.) Op een vergunningaanvraag moet binnen dertien weken worden beslist. Tijdens de periode van de beoordeling van de aanvraag blijft de concentratie verboden. Als de termijn van dertien weken verstrijkt zonder dat beslist is, wordt de vergunning geacht te zijn verleend.

In de vergunningfase onderzoekt de NMa of de voorgenomen concentratie inderdaad zal leiden tot het ontstaan of de versterking van een economische machtspositie als gevolg waarvan de concurrentie op de Nederlandse markt significant wordt belemmerd. Om tot een oordeel te kunnen komen bepaalt de NMa de relevante markt en stelt zij het marktaandeel van de bij de concentratie betrokken ondernemingen en dat van de concurrenten vast. De NMa onderzoekt voorts onder meer de mogelijkheden van derden om tot de markt toe te treden en de mate waarin afnemers en leveranciers afhankelijk zijn van de nieuw te vormen onderneming.

De vergunning zal niet worden verstrekt als blijkt dat de voorgenomen concentratie inderdaad zal leiden tot het ontstaan of de versterking van een economische machtspositie als gevolg waarvan de concurrentie op de Nederlandse markt significant wordt belemmerd. In dat geval blijft het verboden de concentratie tot stand te brengen en moet de concentratie worden afgeblazen. Indien uiteindelijk geen sprake is van het ontstaan van een economische machtspositie of de versterking daarvan wordt de vergunning verstrekt en mogen de betrokken ondernemingen de concentratie tot stand brengen. Aan een vergunning kunnen beperkingen en voorschriften worden verbonden.

Informatieverstrekking door ondernemingen

Ondernemingen die een concentratie waarop de Mededingingswet van toepassing is tot stand willen brengen, moeten hun voornemen melden bij de NMa. Om de administratieve belasting voor het bedrijfsleven zo laag mogelijk te houden is in de Mededingingswet gekozen voor een systeem van meldingen en vergunningaanvragen. In de meldingsfase dient alleen die informatie verstrekt te worden die een snelle eerste beoordeling van de concentratie mogelijk maakt. Pas indien de NMa beslist dat een vergunning is vereist, dient uitgebreidere informatie verstrekt te worden die een diepgaande beoordeling mogelijk maakt. Hiermee wordt overbodige informatieverstrekking voorkomen.

Een melding van een fusievoornemen moet volledige informatie bevatten over de betrokken ondernemingen, omzetgegevens, de aard van de concentratie, de markt(en) waarop de concentratie invloed heeft en de positie van de betrokken ondernemingen daarop, de belangrijkste concurrenten en afnemers op die markt(en) en de overeenkomsten waaruit het concentratievoornemen blijkt. Bij de NMa is een formulier concentratievoornemen verkrijgbaar dat gebruikt moet worden bij het melden van een concentratievoornemen. De termijn van vier weken gaat lopen op het moment van ontvangst van de melding door de NMa. Indien de NMa gedurende de meldingsfase concludeert dat aanvullende informatie nodig is, kan zij de benodigde informatie bij de

betrokken ondernemingen opvragen. In dat geval wordt de 'klok' van de vierwekentermijn stilgezet tot de aanvullende informatie wordt ontvangen.

Bij een aanvraag van een vergunning moet uitgebreidere informatie worden verstrekt over aspecten als de omvang en de groei van de markt(en) waarop de concentratie invloed heeft, de structuur van vraag en aanbod op deze markten, de organisatie van productie en distributie, productiecapaciteit, de belangrijkste leveranciers van de betrokken ondernemingen en toetredingsdrempels. Bij de NMa is een formulier verkrijgbaar dat gevolgd moet worden bij het opstellen van een vergunningaanvraag. De termijn van dertien weken gaat lopen op het moment van ontvangst van de aanvraag door de NMa. Indien de NMa gedurende de vergunningfase concludeert dat aanvullende informatie nodig is, kan zij de benodigde informatie bij de betrokken ondernemingen opvragen. In dat geval wordt de 'klok' van de dertienwekentermijn stilgezet tot de aanvullende informatie wordt ontvangen.

Als de betrokken ondernemingen dat willen, kunnen zij ook de informatie voor een melding en voor een vergunningaanvraag tegelijk verstrekken. In dit geval wordt tijdswinst geboekt omdat de tijd tussen de mededeling dat een vergunning is vereist en de ontvangst van de vergunningaanvraag zo kort mogelijk is. Dit betekent echter niet dat in een dergelijk geval de meldingsfase wordt overgeslagen.

Vertrouwelijke informatie

Het spreekt vanzelf dat bedrijfsvertrouwelijke informatie die de NMa in deze procedure ontvangt absoluut vertrouwelijk wordt behandeld en niet openbaar gemaakt. De medewerkers van de NMa zijn verplicht tot geheimhouding van alles waarvan zij in hun functie kennis nemen.

Heroverweging, bezwaar en beroep

Indien de directeur-generaal van de NMa een vergunning voor een concentratie heeft geweigerd, kan de Minister van Economische Zaken alsnog een vergunning verlenen indien er naar zijn oordeel gewichtige redenen van algemeen belang zijn die zwaarder wegen dan de te verwachten belemmering van de concurrentie als gevolg van de concentratie. Indien betrokken ondernemingen van mening zijn dat deze gewichtige redenen van algemeen belang aanwezig zijn, kunnen zij een aanvraag voor een vergunning indienen bij de Minister van Economische Zaken. De Minister moet in dit geval binnen acht weken een beslissing nemen.

Tegen beslissingen van de directeur-generaal omtrent het vergunningplichtig zijn van een concentratie en omtrent het al dan niet verlenen van een vergunning kan beroep ingesteld worden bij de rechtbank te Rotterdam. Er hoeft niet eerst een bezwaarschrift te worden ingediend bij de NMa. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven oordeelt in hoger beroep.

Bij overtreding van de regels inzake concentratietoezicht kan de directeur-generaal boetes opleggen al dan niet gecombineerd met een last onder dwangsom. Tegen een dergelijke

sanctiebeschikking kan de getroffen onderneming een bezwaarschrift indienen bij de NMa. Als het bezwaar niet of niet volledig wordt gehonoreerd, kan beroep worden ingesteld bij de rechtbank te Rotterdam met de mogelijkheid tot hoger beroep bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven.

Handelingen

211.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het beschikken op aanmeldingen van economische machtsconcentraties
Periode : 1998-
Bron : Mededingingswet art. 34 e.v

212.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het verlenen van tijdelijke ontheffingen aan economische machtsconcentraties van hun meldingsplicht
Periode : 1998-
Bron : Mededingingswet art. 40, lid 1

213.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het beschikken op verzoeken van vergunningen van economische machtsconcentraties
Periode : 1998-
Product : Vergunningen met daaraan verbonden voorwaarden
Bron : Mededingingswet art. 41 e.v

214.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het verlenen van tijdelijke ontheffingen aan machtsconcentraties van door de Nma verboden handelingen
Periode : 1998-
Opmerkingen :
Bron : Mededingingswet art. 46, lid 1

215.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het intrekken of wijzigen van vergunningen aan machtsconcentraties
Periode : 1998-
Opmerkingen : Deze vergunningen worden ingetrokken indien gebleken is dat de mededelingen die daartoe hebben geleid onjuist blijken te zijn

geweest. Veelal is dit een reactie op klachten van benadeelde
derden.

Bron : Mededingingswet art. 45

(1) Toelating van bedrijven met een taak van algemeen economisch belang

Het verbod van misbruik van een machtspositie geldt in principe ook voor ondernemingen die bij wet zijn belast met een taak van algemeen economisch belang. Wanneer dit verbod de onderneming echter verhindert in de uitoefening van zo'n taak, kan deze zich wenden tot de NMa. De NMa zal nagaan of het verbod inderdaad de taakvervulling verhindert. Als dat zo is, kan de NMa beslissen dat op bepaalde gedragingen van deze onderneming die noodzakelijk zijn voor het uitoefenen van de taak van algemeen economisch belang, het verbod op misbruik van een machtspositie niet geldt.

In dit hoofdstuk worden ook handelingen opgenomen van het Ministerie van Economische Zaken met betrekking tot bezwaren tegen besluiten van de Nma.

216.

Actor : De directeur-generaal van de Nma
Handeling : Het op aanvraag beoordelen van bedrijfswerkzaamheden van ondernemingen die bij wet zijn belast met een taak van algemeen economisch belang
Periode : 1998-
Bron : Mededingingswet art. 25

217.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het geven van aanwijzingen aan de directeur-generaal van de Nma met betrekking tot verzoeken om vergunningen aan machtsconcentraties
Periode : 1998-
Product : Bindend advies inzake een beschikking
Bron : Mededingingswet art. 4, lid 4, art.

218.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het alsnog verlenen van vergunningen aan economische machtsconcentraties die niet door de Nma zijn toegelaten
Periode : 1998-
Overlegkader : Ministerraad
Opmerkingen : Deze vergunningen kunnen alleen worden verleend indien het landsbelang dit vordert. De beslissing moet worden genomen in overeenstemming met de Ministerraad
Bron : Mededingingswet art. 47-49

Toezicht en sancties

219.

Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het opleggen van boeten en dwangsommen bij vastgestelde overtredingen van de mededingingswet
Periode	:	1997-
Opmerkingen	:	De directeur-generaal van de Nma maakt bij constatering van een overtreding, die kan leiden tot de oplegging van een boete of dwangsom, rapport op. Hierop heeft de betrokken onderneming de gelegenheid zijn zienswijze uiteen te zetten; ook andere belanghebbenden kunnen dit doen. Daarna stelt de DG zijn beschikking vast. De boete bedraagt maximaal 1 miljoen gulden of, indien dit meer is, 10% van de omzet van de concentratie. De last onder dwangsom kan dienen om een overtreding ongedaan te maken. Beide maatregelen sluiten elkaar niet uit. De overtreding verjaart na vijf jaar.
Bron	:	Mededingingswet, art. 56-65

220.

Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het intrekken of wijzigen van lastgevingen onder dwangsom
Periode	:	1998-
Bron	:	Mededingingswet art. 66

221.

Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het opleggen van voorlopige last onder dwangsom
Periode	:	1998-
Bron	:	Mededingingswet art. 83-87

222.

Actor	:	De directeur-generaal van de Nma
Handeling	:	Het opleggen van boeten bij vastgestelde overtreding van de medewerkingsplicht van ondernemingen
Periode	:	1997-
Opmerkingen	:	De Directeur-generaal kan boetes opleggen bij het verstrekken van onjuiste gegevens, het weigeren van toezicht en het verlenen van tegenwerking. De overtreding verjaart na twee jaar.

Bron : Mededingingswet, art.69-82

223.

Actor : De directeur-generaal van de Nma

Handeling : Het opleggen van boeten bij door het concentratietoezicht vastgestelde overtredingen van vergunningen.

Periode : 1997-

Opmerkingen : De overtreding verjaart na twee jaar.

Bron : Mededingingswet, art.69-82

7.3 TOEPASSING VAN EUROPESE REGELGEVING

7.3.1 Door de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal

De hier onderzochte handelingen betreffen de toepassing van

- Het verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, art. 65, 65 en 66;

- Het verdrag van de Europese Economische Gemeenschap, art. 85-90

Het EGKS-verdrag leidde in 1953 reeds tot beschikkingen van de Hoge Autoriteit, waarbij aan bepaalde mededingingsvormen regels werden gesteld. In de uitvoeringsregelingen werden aan de Hoge Autoriteit rechtstreekse bevoegdheden gesteld. Omdat de kolen- en staalwinning in Nederland geschiedde door openbare lichamen, was Nederland als lidstaat nauw betrokken bij de mededingingsregeling van de EGKS. De betrokkenheid van de Nederlandse regering op dit terrein is onderzocht in het PIVOT-rapport 83: *Energiebeleid II* en beschreven in handelingen nr. 43-47 van dat rapport. De Hoge Autoriteit heeft ten aanzien van het Nederlandse mijnwezen en de energiewinning voorzover bekend geen aanwijzingen gegeven met betrekking tot mededingingsaangelegenheden.

Volgens art. 66 van het EGKS-verdrag moeten fusies van staal- en steenkoolbedrijven bij de Hoge Autoriteit ter goedkeuring worden aangemeld. Bij beschikking van de Hoge Autoriteit van 1967, nr. 25, zijn hiervoor generieke vrijstellingen vastgesteld.

224.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen aan de werkzaamheden van een EGKS-Commissie voor een mededingingsbeleid voor de structuur van de ijzer- en staalindustrie.
Periode : 1953-

225.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het adviseren bij de aanmelding van fuserende kolen- en staalbedrijven bij de Hoge Autoriteit
Periode : 1953-
Bron : EGKS-verdrag, art. 66, lid 1

226.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het adviseren bij verzoeken van de Hoge Autoriteit om inlichtingen en controle op mededingingsafspraken en concentraties van ondernemingen

Periode : 1954-

Opmerkingen : Een nader reglement voor de desbetreffende vorderingen aan de ondernemingen is vastgelegd in een beschikking van de Hoge Autoriteit van 1954, nr. 26.

Bron : EGKS-verdrag, art. 66, lid 4

7.3.2 Door de EEG/De Europese Unie

Het EEG-verdrag in het algemeen

Artikel 85 van het EG-verdrag bevat bepalingen tegen kartelvorming; artikel 86 van hetzelfde verdrag richt zich tegen ongewenste economische machtsconcentraties. In art 90 zijn verboden opgenomen tot het verstrekken van staatssteun aan bedrijven waardoor de vrije mededinging nadelig kan worden beïnvloed.

Ter uitvoering van de bepalingen inzake de vrijheid van economische mededinging en de verboden zoals die zijn vastgesteld in het EEG-verdrag van 1958 heeft de Raad van ministers van de EEG, later opgevolgd door de EU-raad een aantal verordeningen vastgesteld waarin maatregelen zijn genomen tegen de overtreding van deze bepalingen. Deze verordeningen zijn bindend voor de lidstaten en hoeven dus niet door nadere wetgeving van de lidstaten te worden bekrachtigd. De Europese commissie heeft in nadere verordeningen groepsvrijstellingen of uitvoeringsregelingen vastgesteld.

De Europese Commissie kan daarnaast door ‘bekendmakingen’ aangeven op welke wijze en langs welke gedragslijn zij specifieke afspraken toetst aan de hand van de verdragtekst. Reeds in 1962 publiceerde de EC bekendmakingen, die thans nog als aanwijzing kunnen gelden voor een mededingingsautoriteit.⁶⁸ In 1998 ontwikkelde de EC een Groenboek betreffende verticale afspraken.

In de meeste gevallen worden kwesties met betrekking tot mededinging en machtsconcentraties door betrokkenen rechtstreeks met de Europese Commissie en/of het Europese gerechtshof afgedaan. De Europese commissie, met name de afdeling DGIV, heeft hierin vergaande opsporingsbevoegdheden. In dit rapport zijn handelingen beschreven waarbij de minister bijstand verleent, maar het komt ook voor dat de Economische Commissie zonder tussenkomst van de Nederlandse regering onrechtmatige kartelafspraken opspoorst.

227.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het voeren van correspondentie met de EC over bekendmakingen ten aanzien van interpretaties van de verdragsbepalingen inzake economische mededinging
Opmerkingen	:	Een overzicht van de thans nog relevante bekendmakingen bevindt zich in Gaasbeek e.a. <i>Integraal Mededingingsbeleid</i> 1999.
Periode	:	1958-

---

⁶⁸ Bekendmaking [...] m.b.t. alleenverkoopovereenkomsten met handelsagenten en commissionairs, 24 november 1962, B. 1962, nr. 139, p. 291

228.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen aan beleidsvisies van de EC over nadere uitvoering van de verdragsbepalingen en voornemers tot regelgeving inzake economische mededinging
Product : Groenboek betreffende verticale afspraken
Periode : 1958-

De EEG-verordening nr. 17 betreffende aanmelding van mededingingsafspraken

Deze verordening werd nader bevestigd door de Wet van 10 juli 1968 Stb. 395. Zij betreft niet alleen mededingingsbeperkende afspraken ex art. 85 EG-verdrag, maar ook misbruik van economische machtsposities ex art. 86 EG-verdrag.

Contractanten van een mededingingsregel kunnen bij de Europese commissie een vrijstelling aanvragen. Ook kunnen machtsconcentraties worden aangemeld. Deze commissie treft op de aanvraag of aanmelding van een fusie een beschikking: zij kan in bepaalde gevallen een “negatieve verklaring” afgeven, waaruit blijkt dat de afspraak niet in strijd is met het verdrag, of zij kan een onderneming of fuserende groep bij beschikking verplichten om aan de inbreuk een einde te maken. Aan deze laatste beschikking kan zij een aanbeveling vooraf laten gaan, zodat alsnog aan de bepalingen van het verdrag wordt voldaan. Een dergelijke beschikking kan ook getroffen worden op verzoek door belanghebbenden of door een Lidstaat. Wanneer de Europese Commissie een verzoek of aanmelding binnenkrijgt, geeft zij hiervan kennis aan de Lidstaten en voegt daaraan de belangrijkste documenten toe (art. 10, lid 1). De Lidstaten zijn bevoegd opmerkingen te maken over de procedures. Uiteindelijk geeft de Commissie of een negatieve verklaring, of een vrijstelling of een weigering. In de praktijk gebruikt de Commissie een vierde instrument, een “comfort letter”, waarin zij de ontvangst van de aanmelding bevestigt zonder bezwaar aan te tekenen of andere rechtshandelingen te verrichten; dit is een feitelijke vorm van (tot nader order) gedogen.

Een beschikking op een aangemelde mededingingsregeling – een “comfort letter” valt daar niet onder - mag niet genomen worden zonder advies van de Adviescomité voor mededingingsregelen en economische machtsposities. Deze commissie bestaat uit een wisselende samenstelling van vijf door de Lidstaten aangewezen leden, waaronder ambtenaren, die bevoegd zijn op het gebied van mededingingsregelingen en machtsposities.

De Europese Commissie is bevoegd om op te treden tegen inbreuken op mededingingsbepalingen van het EEG-verdrag. Zij mag alle noodzakelijke inlichtingen inwinnen bij de Lidstaten en bij de aangemelde ondernemingen. Zij kan deze inlichtingen desnoods bij beschikking van de ondernemingen vorderen op straffe van daarbij behorende sancties (boete of dwangsom, art. 15-17). Van alle stappen die zij daarbij onderneemt, stelt zij de bevoegde autoriteiten van de lidstaten (de minister van Economische Zaken, vanaf 1998 de directeur-generaal van de Nma) op de hoogte. De lidstaten zijn op hun beurt bevoegd gesprekken te voeren met belanghebbenden teneinde die te horen over door de Commissie te nemen stappen. In de regel doet de EC navraag bij het ministerie van EZ als een door de EC aangesproken onderneming zich beroept op Nederlandse regelgeving.

Als in een bedrijfstak de concurrentie belemmerd of vervalst dreigt te worden, kan de commissie een algemeen onderzoek instellen, waarbij aan alle daarbij betrokken ondernemingen inlichtingen kunnen worden gevorderd. Ook kan de commissie aan een

lidstaat opdracht geven tot verificatie van ondernemingen op inbreuken tegen het verdrag; zij kan zelf - met kennisgeving aan de lidstaten - ambtenaren aanwijzen die daarvoor op te eisen documenten mogen inzien en bijstand vragen van de autoriteiten van de Lidstaten.

In 1982 benoemt de commissie een Raadsadviseur-Auditeur die belast is met de bovenstaande onderzoekshandelingen, de hoorzittingen organiseert en de commissie hierover advies uitbrengt. (Pb. EG 1982 C 251).

229.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen aan adviezen van een door de EC ingesteld Adviescomité voor mededingingsregelen en economische machtsposities
Periode : 1962-
Opmerkingen : Het betreft benoeming van Nederlandse deelnemers aan het comité en het verstrekken van adviezen en inlichtingen.
Bron : EEG-verordening van de Raad nr. 17, Pb. EG 204/6

230.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het verzoeken aan de Europese Commissie om op te treden tegen inbreuken tegen de bepalingen van het EEG-verdrag inzake mededinging
Periode : 1962-
Bron : EEG-verdrag, art. 89; EEG-verordening van de Raad nr. 17, Pb. EG 204/62, art. 3, lid 2

231.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het indienen van een klacht bij het Europese hof tegen inbreuken tegen de bepalingen van het EEG-verdrag inzake mededinging
Periode : 1962-
Bron : EEG-verdrag, art. 89; EEG-verordening van de Raad nr. 17, Pb. EG 204/62, art. 3, lid 2

232.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het op last van de Europese Commissie (doen) treffen van maatregelen, waarbij zonodig het innen van boetes of dwangsommen, voor inbreuken op het vervoers- en mededingingenrecht
Periode : 1958-1997

Bron : EEG-verdrag, art. 89, lid 2 jo. 192. Voorstel tot een verordening van de Europese Commissie, Pb. EG 1972 nr. C 43/1, art. 3

233.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het op verzoek of na beschikking van de Europese Commissie (doen) verstrekken van inlichtingen inzake mededingingsafspraken
Periode : 1973-1997
Bron : EEG-verdrag, art. 88; EEG-verordening van de Raad nr. 17, Pb. EG 204/62, art.11

234.

Actor : De minister van Economische Zaken
De Economische Controledienst
Handeling : Het op last van de Europese Commissie verifiëren van inbreuken van de EG-verdragsbepalingen op het gebied van mededinging
Periode : 1962-
Bron : EEG-verordening van de Raad nr. 17, Pb. EG 204/62, art.14

235.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het medewerken aan de uitvoering van een algemeen onderzoek van de Europese Commissie naar concurrentiebelemmeringen of -vervalsingen door of in bedrijfstakken
Periode : 1962-
Opmerkingen : Voor dit optreden is geen *exequatur* vereist. Nadere uitleg zie Blanco 1996, p. 314.
Bron : EEG-verdrag, art. 88; EEG-verordening van de Raad nr. 17, Pb. EG 204/62, art.12

7.3.3 Groepsgewijze buitentoepassingverklaring van verdragsbepalingen

De EU heeft bij verordening van 1965, nr. 19 de mogelijkheid geopend van groepsgewijze buiten toepassingverklaring (ook wel genaamd: 'groepsvrijstelling') van de verdragsbepaling inzake economische mededinging. Dit moet bij verordening geschieden, waarbij aan de daarbij toegelaten afspraken voorwaarden kunnen worden gesteld. Een dergelijke verordening wordt voor een beperkte tijdsduur vastgesteld. Soms zijn er in deze vrijstellingen procedurebepalingen opgenomen die verplichtingen opleggen aan de betrokken belanghebbenden of aan de lidstaten. Vaak is de duur van deze vrijstellingen beperkt en zijn zij aan wijziging onderhevig. Ook kunnen deze vrijstellingen weer worden ingeperkt door bepalingen binnen de lidstaten: zo is het in Europese vrijstellingen geoorloofd om afspraken te maken voor alleenverkoop van waren met het verbod aan de afnemer tot het verhandelen van waren van de concurrentie. In Nederland zijn deze vrijstellingen in de detailhandel beperkt tot een vastgesteld percentage van de omzet.

Een Europese vrijstellingsverordening komt

Tegen de toepassing van deze verordening kan, afhankelijk van de vastgestelde bepaling, door een lidstaat al dan niet bezwaar worden aangetekend; hij vordert dan een verzetsprocedure van de Europese commissie. In deze verordeningen wordt *soms* bepaald dat de lidstaten of andere belanghebbenden in concrete gevallen bezwaar kunnen aantekenen tegen een aangekondigde vrijstelling. Deze bezwarenprocedure is dan aan de regels gebonden die in de groepsvrijstelling zijn opgenomen: na aanmelding wordt dan een termijn gesteld waarbinnen belanghebbenden, waaronder de lidstaten, oppositie kunnen voeren. In dit hoofdstuk staan daarom ook handelingen van het ministerie beschreven die met deze bezwarenprocedures verband houden.

Europese verordeningen zijn vastgesteld voor:

- Landbouwbedrijven, Pb. EEG 1962, 26
- De vervoersector, Pb. EEG 1962, 141
- Alleenverkopersovereenkomsten, Pb. EEG 1967, 67;
- Vervoer per spoor, over de weg en over de binnenwateren, Pb. EEG 1968, 1017
- Productie-samenwerkingsovereenkomsten, Pb. EEG 1971, 2821
- Specialisatieovereenkomsten, Pb. EEG 1982, 3604.; 1985, 417
- Alleenverkopersovereenkomsten, Pb. EEG 1983, 83;
- Exclusieve afnameovereenkomsten, Pb. EEG 1984, 83 (algemeen, bierlevering, levering aan tankstations)
- Octrooilicentieovereenkomsten, Pb. EEG 1984, 2349.; Onderzoeks- en ontwikkelingsovereenkomsten, Pb. EEG 1985, 418; Know-how-licentieovereenkomsten, Pb. EG 1989, 556; allen gewijzigd in Pb. EG 1993, 151; overeenkomsten technologie-overdracht Pb. EG 1996, 240

- Afzet- en klantenserviceovereenkomsten inzake motorvoertuigen, Pb. EG 1985, 123, 1995, 1475
- Franchise-overeenkomsten tussen twee ondernemingen inzake de aanwending van industriële eigendommen, Pb. EG 1988, 4087
- Overeenkomsten in de verzekeringssector, Pb. EG 1992, 3932.

Enkele zaken worden hieronder nader toegelicht:

Enkele vormen van EG-Groepsvrijstellingen worden hieronder nader toegelicht vanwege de probleemstelling waarom het gaat.

Handel.

Alleenverkoop

Vrijgesteld, dus toegestaan, zijn overeenkomsten waarbij de leverancier voor een bepaalde regio een handelaar als alleenverkoper aanwijst. Voorwaarde is dat er buiten die regio alternatieve bevoorradingsbronnen zijn en dat contractspartijen niet verhinderen dat deze bronnen door overige afnemers worden aangeboord. Een leverancier kan in dit soort contracten de alleenverkoper volgens deze bepalingen verplichten om uitsluitend van hem (leverancier) producten af te nemen, en hem verbieden concurrerende producten te vervaardigen of te verhandelen.

Exclusieve afname

Bij exclusieve afname verplicht een wederverkoper zich om bepaalde producten alleen bij een bepaalde leverancier te betrekken. Exclusieve afname als onderdeel van een alleenverkoopovereenkomst valt onder de vrijstellingsregels voor alleenverkoop. Staat de exclusieve afname op zichzelf, dan zijn de volgende afspraken vrijgesteld van het kartelverbod.

Franchiseovereenkomsten

Een franchise is een pakket van industriële of intellectuele eigendomsrechten dat wordt geëxploiteerd voor de wederverkoop van goederen of het verrichten van diensten. Er bestaan twee typen franchiseovereenkomsten:

- de gewone franchiseovereenkomst, waarbij franchisegever en -nemer overeenkomen dat franchisenemer een onderneming met bepaalde type goederen of diensten zal exploiteren;
- de masterfranchiseovereenkomst, waarbij franchisegever (de master) ondernemingen het recht geeft om franchiseovereenkomsten te sluiten met derden.

Franchiseovereenkomsten zijn vrijgesteld van het kartelverbod als aan een aantal voorwaarden is voldaan. Bijvoorbeeld:

- de franchisenemer moet ook van andere franchisenemers of erkende dealers contractsproducten kunnen afnemen (ook de Nma in Nederland kent middelen tot het verbieden van dergelijke overeenkomsten als de afnemer boven een bepaald percentage aan de contractproducten gebonden is);
- als de franchisenemer verplicht is om garanties te geven op contractsproducten moet die verplichting ook gelden als die producten van andere franchisenemers of erkende dealers zijn betrokken;
- de franchisenemer moet zich kenbaar maken als een onafhankelijk ondernemer, echter wel op een manier die geen afbreuk doet aan de identiteit van het franchisenetwerk.

De vrijstelling houdt in dat partijen afspraken mogen maken die de franchisegever verbieden om in het contractsgebied de franchise zelf te exploiteren of door een ander dan franchisenemer te laten exploiteren. Ook zijn afspraken toegestaan die franchisegever verbieden om in het contractsgebied aan derden franchiseproducten te leveren.

De vrijstelling geldt ook voor afspraken die een masterfranchisenemer verbieden om buiten zijn contractsgebied franchiseovereenkomsten met derden aan te gaan. Ook mag de franchisenemer worden verplicht om de franchise alleen vanuit de contractsvestiging te exploiteren, om zich buiten het contractsgebied te onthouden van actieve klantenwerving en om geen concurrerende producten te vervaardigen, verkopen of gebruiken. Clausules die onmisbaar zijn voor het behoud van de gemeenschappelijke identiteit en de reputatie van het franchisenet zijn doorgaans eveneens vrijgesteld.

Specialisatie, onderzoek en ontwikkeling

Onderzoek en ontwikkeling

De vrijstelling voor onderzoek- en ontwikkelingsovereenkomsten gaat uit van drie gedachten. De introductie van nieuwe processen en producten stimuleert de concurrentie op de markt. Samenwerking tussen individuele ondernemingen op het gebied van onderzoek en ontwikkeling (O&O) kan synergie opleveren doordat de financiële risico's gedeeld kunnen worden en meer bijzonder kennis en ervaring gebundeld kunnen worden. De samenwerking mag echter een gezonde mededinging tussen verschillende onderzoekscentra niet in de weg staan.

Onder gezamenlijke exploitatie wordt verstaan gezamenlijke vervaardiging en octrooiverlening aan derden. Gezamenlijke distributie en verkoop valt daar niet onder. Men hoopt door dit soort toelatingen te bewerkstelligen dat de resultaten van de O&O wezenlijk bijdragen aan de technische of economische vooruitgang en van wezenlijk belang zijn voor de productie van nieuwe of verbeterde producten.

Specialisatieovereenkomsten

Wanneer ondernemingen met elkaar afspreken zich ieder in de productie van bepaalde producten te specialiseren en elkaar deze producten te leveren voor wederverkoop, kan dat positieve economische effecten hebben. Hierdoor kunnen schaalvoordelen in de

productie behaald worden terwijl beide ondernemingen het hele scala van producten kunnen verkopen of distribueren.

De vrijstelling voor specialisatie is van toepassing op overeenkomsten waarbij ondernemingen elkaar *wederzijds* één van de volgende verplichtingen opleggen:

- de verplichting bepaalde producten niet zelf te (laten) produceren, maar dat over te laten aan andere partij;
- de verplichting bepaalde producten alleen onder gezamenlijke vlag te (laten) produceren.

Technologieoverdracht

Technologieoverdracht door middel van licentieovereenkomsten vervult een nuttige rol bij de ontwikkeling en verspreiding van technologische kennis in het economisch verkeer. Dit bleek reeds uit eerdere hoofdstukken uit dit onderzoek betreffende de industriële eigendom. Bij het sluiten van licentieovereenkomsten betreffende octrooien en/of knowhow kunnen partijen bepaalde afspraken maken die de mededinging beperken. Hiervoor bestaat een vrijstelling.

Vrijgesteld zijn met name enkele beperkingen die de licentienemer in zekere mate een alleenrecht geven om de in licentie gegeven technologie binnen een bepaald gebied te exploiteren. Dit houdt onder andere in dat een licentienemer een contractuele bescherming mag genieten, zodat binnen het aan hem toegekende gebied de desbetreffende technologie niet door de licentiegever zelf wordt geëxploiteerd. Voorts mag worden bedongen dat licentienemers buiten het aan hen toegekende gebied de vinding onder licentie niet of onder beperkende voorwaarden mogen vervaardigen of gebruiken.

Groepsvrijstellingen. van handelsafspraken

De hier beschreven handelingen betreffen bezwarenprocedures die door het ministerie van Economische Zaken of door zijn bemiddeling tegen vrijstellingen op gang zijn gebracht. De betrokken bedrijven die zich in hun belangen geschaad achten, kunnen zich echter ook rechtstreeks tot de EC wenden.

236.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bijwijze van klacht verzoeken aan de Europese Commissie om op vrijgestelde productiesamenwerkingsovereenkomsten van ondernemingen de verdragsbepalingen alsnog van toepassing te verklaren
Periode	:	1985-
Opmerkingen	:	Als de Commissie na deze klacht op grond van een rechtmatig belang tot de bevinding komt dat de vrijgestelde overeenkomst alsnog gevolgen heeft die onverenigbaar zijn met het EG-verdrag, kan zij die overeenkomst intrekken.
Bron	:	EU Verordening 1971 nr. 2821 (groepsvrijstelling productie-samenwerkingsovereenkomsten), art. 7

237.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het verzoeken aan de EC om oppositie tegen een aangemelde octrooi-licentieovereenkomst, onderzoeks- of ontwikkelingsovereenkomst, know-how overeenkomst of andere overeenkomst inzake technische kennis
Periode	:	1985-
Bron	:	De desbetreffende EU-Verordeningen

238.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het verzoeken aan de Europese Commissie om verzet te voeren tegen een aangemelde franchise-overeenkomst
Periode	:	1988-
Bron	:	EU Verordening 1988, nr. 4087 (groepsvrijstelling franchiseovereenkomsten), art. 6, lid 6

239.

- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het indienen van een klacht de Europese Commissie tegen inbreuken op de economische markt door de toepassing van een vrijgestelde overeenkomst in de verzekeringssector
- Periode : 1991-
- Opmerkingen : Als de Commissie na deze klacht op grond van een rechtmatig belang tot de bevinding komt dat de vrijgestelde overeenkomst alsnog gevolgen heeft die onverenigbaar zijn met het EG-verdrag, kan zij die overeenkomst intrekken. Alvorens zij komt tot een besluit kan de EC aanbevelingen doen om langs deze weg tot beëindiging van de inbreuk te komen.
- Bron : EU Verordening 1991, nr. 1534 (groepsvrijstelling verzekeringsovereenkomsten), art. 6, lid 2

Landvervoer

De hier beschreven handelingen betreffen de bevoegdheden van de minister als lidstaat om op te treden in het belang van de vrije mededinging op vervoersgebied te land. Hierin worden niet de consequenties beschreven van EG-voorschriften op het gebied van mededinging voor bedrijven als de Nederlandse Spoorwegen. Hiervoor verwijs ik naar onderzoeken van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat inzake goederenvervoer en personenvervoer over land.

De EU Verordening 1968, nr.1017, houdende groepsvrijstelling van vervoersovereenkomsten door vervoersorganisaties, begint met een aantal verboden van mededingingsregels (art. 2), waarvan technische overeenkomsten zijn uitgezonderd (art. 3) en kleine en middelgrote ondernemingen zijn vrijgesteld (art. 4). De lidstaten zijn gehouden om in openbare bedrijven de bepalingen in de verordening na te komen; dit gold dus ook voor de openbare vervoersbedrijven in Nederland. Misbruik van machtsposities is onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en derhalve verboden (art. 8)

De Europese commissie kan:

- ingrijpen bij geconstateerde inbreuken op art. 2 en art. 8 en de overeenkomst nietig verklaren
- beschikken op verzoeken van belanghebbenden om de verboden in art. 2 buiten toepassing te verklaren (art. 5); deze beschikkingen zijn tijdelijk en kunnen door de commissie worden ingetrokken;
- Verboden buiten toepassing verklaren om storingen binnen het vervoer tegen te gaan. (art. 6) In geval van crisis moeten deze besluiten bij eenparigheid van stemmen genomen worden. Deze buiten toepassingverklaring is tijdelijk en kan door de raad worden verlengd;
- Algemene onderzoeken instellen;
- De documenten van een onderneming doen verifiëren
- Boetes en dwangsommen opleggen.

De Europese commissie betreft op de volgende manieren de lidstaten bij zijn procedures:

- Lidstaten zien erop toe dat art. 2 en 8 vervuld zijn. Dit houdt mede in dat de administratieve beschikkingen en de rechterlijke uitspraken binnen de lidstaten moeten gebaseerd zijn op art. 2 en 8 van de verordening;
- Lidstaten kunnen een klacht indienen tegen inbreuken op art. 2 en 8 (art. 10);
- Lidstaten sturen afvaardigingen naar het Adviescomité dat de Commissie adviseert bij het treffen van beschikkingen inzake aangemelde of toegelaten afspraken van vervoersorganisaties (art. 16, passim)
- Lidstaten kunnen commentaar leveren op de gevoerde procedures.(art. 16, lid 1)
- Wanneer het Adviescomité zijn advies heeft ingediend, kunnen de lidstaten verzoeken om een vergadering van de Raad, om het bijzondere geval te

- bestuderen in het kader van het gemeenschappelijk vervoersbeleid; de Raad stelt dan een advies op aan de hand van de gestelde beginselvraagstukken. (art. 17, lid 2)
- Lidstaten kunnen aan de Raad verzoeken om algemene vraagstukken te bespreken op het gebied van mededingingsbeleid inzake het vervoer. (art. 17, lid 3)
  - Bij een algemeen onderzoek naar concurrentiebeperking of -vervalsing op vervoersgebied stelt de EC de lidstaten in kennis van zijn verzoeken om inlichtingen aan de aldaar gevestigde ondernemingen c.q. organisaties en van de daarbij getroffen beschikkingen c.q. sancties (art. 19)
  - De EC kan de bevoegde autoriteiten van de Lidstaten inschakelen bij verificaties van ondernemingen en bedrijven (art. 20)
  - De EC verzoekt de Lidstaten de verificateurs die zij zelf aanwijst bij te staan bij het vereiste opsporingswerk; bij een gelasting tot verificatie hoort zij de autoriteit van het desbetreffende grondgebied (art. 21);
  - De EC kan lidstaten verzoeken de boetes en dwangsommen te innen;
  - Lidstaten kunnen bij beroepsprocedures belanghebbenden en derden doen horen.

240.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het leveren van bijdragen aan de vaststelling van uitvoeringsbepalingen van de verordening en de voorbereidende advisering door het Adviescomité
Periode	:	1968-
Product	:	Uitvoeringsverordening 1969, nr. 1629 inzake klachten Uitvoeringsverordening 1969, nr 1630.betreffende het horen van belanghebbenden en derden
Bron	:	EU Verordening 1968, nr.1017 (groepsvrijstelling vervoersovereenkomsten), art. 29

241.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het leveren van bijdragen aan beraadslagingen over de buitentoepassingverklaring van het verbod van mededingingsbesbepalingen voor vervoersorganisaties om storingen in de vervoersmarkt te beperken
Periode	:	1968-
Opmerkingen	:	Deze beslissingen zijn daadwerkelijk genomen, en wel om de stabiliteit van de vervoermarkt te bevorderen.
Bron	:	EU Verordening 1968, nr.1017 (groepsvrijstelling vervoersovereenkomsten), art. 7. jo, art. 17

242.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het indienen van klachten over inbreuken op in de groepsvrijstelling opgenomen mededingingsbepalingen door vervoersorganisaties
Periode : 1968-
Bron : EU Verordening 1968, nr.1017 (groepsvrijstelling vervoersovereenkomsten), art. 10

243.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen aan beraadslagingen over een verzoek om opheffing van een verbod van mededingingsbepalingen voor vervoersorganisaties
Periode : 1968-
Bron : EU Verordening 1968, nr.1017 (groepsvrijstelling vervoersovereenkomsten), art. 13 jo. art.17

244.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het vrzoeken om c.q. het leveren van bijdragen aan beraadslagingen van de Raad van Europese Ministers over algemene beginselen van het mededingingsbeleid inzake het vervoer
Periode : 1968-
Bron : EU Verordening 1968, nr.1017 (groepsvrijstelling vervoersovereenkomsten), art. 17, lid 3

245.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het verlenen van medewerking aan een algemeen onderzoek van de Europese Commissie naar beperking of vervalsing van de mededinging op vervoersterrein
Periode : 1968-
Opmerkingen : Deze medewerking betreft:
- het kennismemen van verzoeken om inlichtingen en de daaraan verbondensancties;
- het inschakelen van eigen autoriteiten ingeval van verificaties en de toelating van verificateurs van de Europese Commissie
Bron : EU Verordening 1968, nr.1017 (groepsvrijstelling vervoersovereenkomsten), art. 19-20

246.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het verlenen van medewerking aan door de EC gedane verzoeken om inlichtingen of gelaste verificaties
Periode : 1968-
Bron : EU Verordening 1968, nr.1017 (groepsvrijstelling vervoersovereenkomsten), art. 21

Zeevervoer

In 1986 vaardigde de Raad van Ministers van de EG een verordening tot groepsvrijstelling uit voor het zeevervoer door internationale diensten voor de vaart van en naar de Europese gemeenschap. Een en ander is bovendien een uitvoering van artikelen van een EG-verdrag over het zeevervoer, dat de commissie de bevoegdheid geeft om bij verordening hierover regels te stellen. Zie hierover nader het PIVOT-rapport nr.21 *De stuurliu aan wal*, dat zich bezig houdt met het beleidsterrein van het Directoraat Generaal voor de Scheepvaart van het Ministerie van Waterstaat. De hier beschreven handelingen zijn niet expliciet in dat onderzoek opgenomen.

Over het algemeen worden samenwerkingsverbanden op de wilde vaart, conferences van lijnvaartdiensten en samenwerkingsverbanden van verladers en andere vervoersgebruikers geacht te zijn vrijgesteld in het belang van een goed verlopend verkeer. De EC kan zelf wanneer de omstandigheden dit voorschrijven de groepsvrijstelling van een samenwerkingsregeling van conferences intrekken. Tegen vastgestelde groepsvrijstellingen kunnen door de lidstaten bezwaren worden ingebracht, wanneer ze volgens deze lidstaat onverenigbaar zijn met artikel 85 van het verdrag; ook kunnen klachten worden ingediend tegen inbreuken op de vrijstelling. Ook kunnen de lidstaten als betrokkenen bij de desbetreffende maatschappij worden betrokken bij een door de commissie aangekaart overleg, wanneer er conflicten ontstaan van internationaal recht.

247.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het indienen van een verzoek tot verzet tegen samenwerkingsovereenkomsten van scheepvaartorganisaties of het voeren van overleg naar aanleiding van dit verzet
Periode	:	1986-
Bron	:	EU Verordening 1986, nr.4056, art. 12; EU-verordening 1998, 1870, art. 7

248.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het indienen van en het voeren van overleg inzake klachten over inbreuken op in de groepsvrijstelling opgenomen mededingingsbepalingen door scheepvaartorganisaties
Periode	:	1986-
Bron	:	EU Verordening 1986, nr.4056, art. 10

249.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
-------	---	-----------------------------------

Handeling : Het leveren van bijdragen aan een door de EC aangekaart overleg inzake conflicten van internationaal recht op het gebied van de scheepvaartorganisatie
Periode : 1986-
Bron : EU Verordening 1986, nr.4056, art. 9

250.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het verlenen van medewerking aan door de EC gedane verzoeken om inlichtingen of gelaste verificaties bij scheepvaartmaatschappijen
Periode : 1986-
Bron : EU Verordening 1986, nr.4056, art. 17-19

Luchtvaart

In 1987 vaardigde de Raad van Ministers van de EG een verordening tot groepsvrijstelling uit voor het vervoer door luchtvaartmaatschappijen van en naar de Europese gemeenschap. Een en ander is bovendien een uitvoering van artikelen van een EG-verdrag over de luchtvaart, dat de commissie de bevoegdheid geeft om bij verordening hierover regels te stellen. Zie hierover nader het PIVOT-rapport nr16, *Luchtvaart gebonden*, dat zich bezig houdt met het beleidsterrein de Rijksluchtvaartdienst. De hier beschreven handelingen komen overeen met handeling 12 van dat rapport: "Het meewerken aan de uitvoering van de EG-besluiten".

De hier genoemde verordening geschiedt tevens als toetsing van bilaterale luchtvaartovereenkomsten tussen staten van de EG. met derden. Tegen vastgestelde groepsvrijstellingen kunnen door de lidstaten bezwaren worden ingebracht, wanneer ze volgens deze lidstaat onverenigbaar zijn met artikel 85 van het verdrag; ook kunnen klachten worden ingediend tegen inbreuken op de vrijstelling. De verordening kende aan de Europese Commissie de bevoegdheid toe om nadere verordeningen of groepsvrijstellingen vast te stellen inzake allerlei afspraken op het gebied van onderwerpen als:

- luchtvaarttarieven, dienstregelingen en start en landingstijden ("slots");
- geautomatiseerde boekingsdiensten;
- vervoersafspraken;
- gronddiensten op luchthavens.

251.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming van nadere verordeningen tot het vaststellen van groepsvrijstellingen voor groepen overeenkomsten
Periode	:	1987-
Product	:	Verordening EC 1987, 3976, houdende groepsvrijstelling van bepaalde groepen overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen van ondernemingen in de sector luchtvervoer Verordening EC 1988, 4261 betreffende klachten en verzoeken tot het horen van belanghebbenden Verordening EC 1991, 82, houdende groepsvrijstelling van bepaalde groepen overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen met betrekking tot gronddiensten op luchthavens Verordening EC 1991, 83, houdende groepsvrijstelling van bepaalde groepen overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen met betrekking tot geautomatiseerde boekingsystemen voor luchtvervoerdiensten.; herzien 1993, 3652

- Verordening EC 1991, 84, houdende groepsvrijstelling van bepaalde groepen overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen die betrekking hebben op de gezamenlijke planning en coördinatie van [...] capaciteit [...] passagiers- en vrachtvervoertarieven [...] toekenning van landings- en starttijden. (“slots”), herzien 1993, 617.
- Bron : Verordening Raad 1987, nr.4056.
- 252.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het indienen van en het voeren van overleg inzake klachten over met art. 85 van het EG-verdrag zijnde luchtvaartovereenkomsten van of met maatschappijen
- Periode : 1987-
- Bron : EU Verordening 1987, nr.4056, art. 3
- 253.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het verlenen van medewerking aan door de EC gedane verzoeken om inlichtingen of gelaste verificaties bij luchtvaartmaatschappijen
- Periode : 1987-
- Bron : EU Verordening 1987, nr.3975, art. 9-10
- 254.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het zenden van waarnemers naar het overleg tussen luchtvaartmaatschappijen bij overleg over tariefafspraken en/of afspraken van de verdeling van “slots” en luchthavendienstregelingen
- Periode : 1993-
- Opmerkingen : De hier beschreven gegevens betreffen de bemoeienis van de minister van Economische Zaken bij de goedkeuring van luchtvaarttarieven door de minister van Verkeer en Waterstaat (= handeling 280 van PIVOT-rapport 16: *Luchtvaart gebonden*).
- Bron : EC Verordening 1993, nr.1617, art. 4, lid 2; art. 5, lid 2

7.3.4 *De EG-resolutie 4064/1989 over de controle op machtsconcentraties*

EG-verordening 17 van 1962 heeft, zoals boven beschreven, ook betrekking op machtsconcentraties. In 1989 vaardigde de Raad van ministers van de EG een nadere verordening uit inzake de controle op concentraties (fusies, samenwerkingsverbanden) van ondernemingen in het kader van art. 87 van het verdrag (nr. 4064, Pb. L 257/14). Concentraties van ondernemingen boven een bepaald minimum aan omzet en productie, ook wel genaamd de EG-norm - moesten worden getoetst op verenigbaarheid met de Europese markt en konden derhalve worden verboden of aan beperkingen onderhevig worden gesteld. Met de uitvoering daarvan is DGIV belast, die een speciale fusietaakgroep onder zich heeft.

Fusies, samenwerkingsverbanden en joint ventures, die boven de EG-norm vallen, moeten bij de EC worden aangemeld, die na drie maande bij beschikking verklaart dat de concentratie al dan niet verenigbaar is met de markt. Indien de concentratie niet verenigbaar is met de markt, moet bij de EC een vergunning worden aangevraagd. Dit kan leiden tot afwijzing of tot de verlening van een vergunning onder beperkende voorwaarden.

Bij de beoordeling van machtsconcentraties spelen de regeringen van de lidstaten ook een rol (beschreven in art. 19). Elke bij de EC aangemelde machtsconcentratie wordt aan de regeringen van de lidstaten ter kennis gesteld. Die kunnen opmerkingen maken over de procedure en dienen de EC van nadere inlichtingen te voorzien. Voordat de EC een beschikking neemt, moet zij een Adviescomité voor machtsconcentraties raadplegen, waarin afgevaardigden van de lidstaten zitting hebben. De EC moet in zijn beschikking aangeven in hoeverre met het advies van dit comité rekening is gehouden. Over een door de EC toegelaten concentratie van communautaire dimensie kan geen nationale regelgeving van de lidstaten meer worden toegepast.

Ook over concentraties beneden de EG-norm kan de Europese Commissie bevoegdheden uitoefenen: een lidstaat kan de Commissie ervan in kennis stellen dat de concentratie binnen die staat een machtspositie uitoefent waardoor de mededinging binnen die lidstaat wordt beperkt (art. 9). De Commissie kan in dat geval

- beoordelen dat de concentratie geen bedreiging vormt voor de concurrentie binnen de desbetreffende staat;
- zelf maatregelen opleggen om de mededinging binnen die staat te herstellen
- de aanmelding dan naar de lidstaat verwijzen die dan de eigen mededingingsregels over de gehele EEG van toepassing kan verklaren.

De commissie treft dan een beschikking tot verwijzing of weigering tot verwijzing. Indien de commissie - ondanks een rappel van de lidstaat - binnen drie maanden niet heeft beschikt op de aanvraag van de lidstaat of procedures daarvoor in gang heeft gezet, is de

verwijzing daadwerkelijk een feit. Een verzoek tot verwijzing door een lidstaat kan leiden tot opschorting van EC de beschikking tot drie maanden. Van 1989 tot de inwerkingtreding van de Nma zijn er ook door Nederland verschillende fusies ter beoordeling bij de EC aangemeld. Een voorbeeld is de media-fusie van de commerciële zenders RTL/Veronica/Endemol in 1995.⁶⁹

De commissie kan de lidstaten inschakelen tot het verstrekken van inlichtingen over concentraties waarnaar zij om een of andere reden onderzoek verricht. Bij elk verzoek om inlichtingen aan een onderneming zendt zij een afschrift naar de lidstaat van vestiging. Indien de onderneming geen gevolg geeft aan dit verzoek kan de EC bij deze inlichtingen bij beschikking vorderen, eventueel op straffe van boete of dwangsom. De lidstaten moeten de EC bijstaan bij verzoeken om verificatie. Ook kunnen lidstaten op hun verzoek van de EC de bevoegdheid krijgen om machtsconcentraties boven de EG-norm toch nationaal te behandelen (voorbeeld voor Nederland: de fusie Vendex-KBB).

255.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen aan de vaststelling van uitvoeringsbepalingen van EG-verordeningen inzake machtsconcentraties
Periode : 1962-
Product : EU Verordening 1990, nr.2367, inzake aanmelding en het horen van belanghebbenden
Bron : EU Verordening 1989, nr.4064, art. 29

256.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het beoordelen van bij de EC aangemelde en aan de minister gedane mededelingen van economische machtsconcentraties
Periode : 1962-
Bron : EU-verordening 1962, nr. 17; EU-verordening 1989, nr.4064, art. 19

257.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het verzoeken om verwijzing van een bij de Europese Commissie aangemelde machtsconcentratie. naar zijn beoordelingsbevoegdheid
Periode : 1962-
Bron : EU-verordening 1962, nr. 17; EU Verordening 1989, nr.4064, art. 9

258.

Actor : De minister van Economische Zaken

---

⁶⁹ Ottevanger e.a., p. 6

Handeling : Het op verzoek van de Europese Commissie verstrekken van inlichtingen over in Nederland werkzame economische machtsconcentraties

Periode : 1962-

Opmerkingen : Dit verzoek kan leiden tot het horen van belanghebbenden en van derden.

Bron : EU-verordening 1962, nr. 17; EU-Verordening 1989, 4064, art. 11.

259.

Actor : De minister van Economische Zaken
De Economische Controledienst

Handeling : Het op verzoek van de Europese Commissie verlenen van bijstand bij verificatie van economische machtsconcentraties

Periode : 1989-

Opmerkingen : Verificatie kan zowel worden uitgevoerd door de autoriteiten van de Lidstaten als door EC-functionarissen, eventueel bijgestaan door diezelfde autoriteiten.

Bron : EU Verordening 1989, 4064, art. 12

260.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het aanwijzen van deelnemers van Nederland in het Adviescomité voor economische concentratiecontrole

Periode : 1989-

Bron : EU Verordening 1989, 4064, art. 19, lid 4

261.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het leveren van bijdragen aan adviezen van het Adviescomité voor economische concentratiecontrole

Periode : 1989-

Bron : EU Verordening 1989, 4064, art. 19, lid 4

262.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het doen bijwonen van hoorzittingen ter voorbereiding van schorsing, beperking of verbod van een economische machtsconcentratie

Periode : 1973-

Bron : EU Verordening 1990, nr.2367, art. 13, lid 3 (Uitvoeringsverordening van 1989, 4064)

263.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij de Europese Commissie aanmelden van in Nederland
ontoelaatbare machtsconcentraties door fusies of joint ventures
Periode : 1962-
Bron : EU-verordening 1962, nr. 17; EU Verordening 1989, nr.4064, art. 22,
lid 3

8 Toepassing van Europese regelgeving over staatssteun

Art. 92 lid 1 van het EG-verdrag verbiedt steunmaatregelen van staten die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen. Staatssteun dient aan de Europese commissie te worden aangemeld. De Europese commissie beoordeelt of de desbetreffende maatregel verenigbaar is met de Europese markt. Het betreft “elke stap” van de overheid op dat punt, dus ook:

- subsidies;
- rentevergoedingen;
- staatsgaranties voor opgenomen leningen;
- kredietfaciliteiten;
- belastingfaciliteiten;
- overname van premielasten van verzekeringen;
- accijnsrestituties;
- tariefvaststellingen (bijvoorbeeld voor aardgas);
- spreiding van schulden in de tijd tegen gunstige voorwaarden;
- betaling van kunstmatig verhoogde of verlaagde prijzen voor goederen of diensten;
- participatieleningen.

In art. 92, lid 2 en 3 zijn uitzonderingen vastgesteld op grond waarvan staatssteun alsnog door de Europese commissie kan worden goedgekeurd. Deze uitzonderingen worden door de Europese commissie (directoraat-generaal concurrentie) nader uitgewerkt in de vorm van “dienstige maatregelen” in de vorm van kaderregelingen, richtsnoeren en mededelingen. De belangrijkste zijn:

- Kaderregelingen voor staatssteun aan het midden- en kleinbedrijf;
- Kaderregelingen van staatssteun ten behoeve van het milieu;
- Richtsnoeren betreffende werkgelegenheidssteun;
- Kaderregeling voor staatssteun betreffende onderzoek en ontwikkeling;
- De “de minimis” faciliteit, waarbij vanaf 1996 een steunplafond is toegelaten voor bedrijven in de niet-agrarische sector;
- Kaderregelingen van staatssteun ten behoeve van het milieu.

De uitwerking bij de bemiddeling van het ministerie van Economische Zaken geschiedt in de onderzoeksrapporten van de beleidsterreinen waarop deze kaderregelingen betrekking hebben.

In art. 93 van het EG-verdrag zijn de bevoegdheden van de Europese commissie vastgelegd met betrekking tot de controle op staatssteun. Uit beide verdragsartikelen kan worden vastgesteld dat zonder goedkeuring van de Europese commissie geen staatssteun mag worden verleend. Steunregelingen moeten daarom – op straffe van onrechtmatigheid - *altijd* worden aangemeld. Uitzonderingen voor deze meldingsplicht zijn vastgelegd in de door de Europese commissie vastgestelde kaderregelingen. Aangemelde

steunmaatregelen zijn aan voortdurende controle van de Europese commissie onderworpen.

Voor de implementatie van de Europese regelgeving ten aanzien van staatssteun in de nationale regelgeving is het ministerie van Economische Zaken aanspreekpunt. De toepassing van artikel 93, lid 3 van het EEG-verdrag is voorzover het staatsdeelneming betreft beschreven als handeling 40 van PIVOT-rapport 57, *Staatsdeelneming en financiering van het bedrijfsleven*.

De minister van Binnenlandse Zaken kan bij ondersteuningsmaatregelen van andere overheden dan de Rijksoverheid adviezen verstrekken en treedt daarbij als informatiepunt op. De handelingen van dat ministerie worden beschreven in het onderzoek naar het rijksbeleid ten aanzien van andere overheden binnen Nederland.

8.1 Algemeen

264.

Actor:	Minister van Economische Zaken/DGE/EOG
Handeling:	Het bij de Hoge Autoriteit/Commissie verzoeken om machtiging voor het verlenen van nationale steunmaatregelen t.b.v de kolenmijn-, de staalindustrie en nevenindustrieën
Periode:	1952-
Producten:	Aanvraag en gegevens
Opmerking:	Een communautaire steunregeling is de steunregeling voor cokeskolen en cokes voor de ijzer- en staalindustrie (Beschikking 37/287/EGKS van 15 juli 1973).
Bron	: EGKS-Verdrag, art. 56

8.2 Steun aan particuliere ondernemingen

Artikel 93, lid 3 van het EEG-verdrag verbiedt alle vormen van op geld waardeerbare ondersteuning van ondernemingen door de overheid zonder goedkeuring van de Europese Commissie. Dit geldt voor overheidsdeelnemingen als voor subsidie en andere vormen van leveringen. Door de Europese Commissie zijn nadere regels gesteld met betrekking tot handelingen en ondernemingen van de overheid. Zo moeten staatsdeelnemingen aan particuliere ondernemingen en bedrijven aan de Europese Commissie worden voorgelegd. Deze handeling is beschreven als handeling 40 van PIVOT-rapport 57, *Staatsdeelneming en financiering van het bedrijfsleven*. Dat geldt ook voor subsidieregelingen aan ondernemingen, zoals die door de ministeries van Economische Zaken of Landbouw kunnen worden vastgesteld. Overigens dienen in Nederland vanaf de invoering van de Algemene Wet Bestuursrecht subsidieregelingen bij wet te worden vastgesteld. Het Ministerie van Economische Zaken liep op die regeling vooruit door de vaststelling van de Kaderwet vaststelling financiële middelen EZ, (Stb. 1991, 767), de Kaderwet vaststelling specifieke uitkeringen EZ, (Stb. 1991, 768), die thans zijn vervangen door de Kaderwet EZ-subsidies, (Stb. 1996, 510). Ook tijdelijke steunmaatregelen ter compensatie van overheidsregels dienen aan de Europese commissie te worden voorgelegd.

In 1998 zijn vanuit de Nederlandse vertegenwoordiging van de Europese Unie nieuwe regelingen met betrekking tot de aanmelding van overheidssteun tot stand gekomen. Voortaan dient het uitgangspunt te worden gehanteerd dat de verantwoordelijkheid voor specifieke steunzaken en regelingen ligt bij het primair betrokken departement. (Summier) uitgewerkt houdt dit het volgende in:

- Specifieke steunzaken en regelingen vallen onder het (meest) direct betrokken departement;
- Steunzaken en regelingen van PBO's vallen onder het departement waaronder het desbetreffende PBO ressorteert;
- Steunzaken en regelingen van decentrale overheden vallen onder het departement van Binnenlandse Zaken.⁷⁰

265.

Actor	:	Het Interdepartementaal Steunoverleg
Handeling	:	Het opstellen van richtlijnen inzake de aanmeldingen van overheidssteun bij de Europese Commissie

---

⁷⁰ Verslag Europa-Overleg van het Ministerie van Economische Zaken, maandag 11 januari 1999 (EUR 239)

Periode : 1990-
Opmerkingen : De Minister van Economische Zaken is voorzitter van deze commissie.
Bron : EEG-verdrag 1956, Artikel 93, lid 3

266.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming van kaderregelingen van de EGKS of de Europese commissie (Directeur-Generaal Concurrentie of DG IV) tot de toepassing van uitzonderingen op art. 92 van het EG-verdrag

Periode : 1952-
Overlegkader : Het Ministerie van Binnenlandse Zaken
Bron : EEG-verdrag 1956, Artikel 92, lid 2 en 3

267.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het bemiddelen bij verzoeken van vakministers en door hen aangewezen actoren aan de EGKS of de Europese Commissie om toestemming tot het financieel participeren of het verlenen aan steun aan particuliere ondernemingen

Periode : 1952-
Opmerkingen : Tot 1956 was de minister van EZ de enige betrokken vakminister vanwege zijn betrokkenheid bij zaken die door de EGKS werden aangestuurd. Het ministerie bemiddelt thans voor regelingen die door het rijk worden vastgesteld. Voor regelingen van lagere overheden dient het ministerie van Binnenlandse Zaken van advies.

Bron : EGKS-Verdrag, art. 56; EEG-verdrag 1956, Artikel 93, lid 3

268.

Actor : De Minister van Economische Zaken
Handeling : Het bemiddelen bij klachten van bedrijven bij Europese instanties in verband met steunmaatregelen van (buitenlandse) overheden aan particuliere ondernemingen

Periode : 1956-
Opmerkingen : Bedoeld zijn de Europese Commissie en het Europese Hof van Justitie. Meestal betreft het niet-naleving van een beslissing van de EC ten aanzien van steunmaatregelen.

Bron : EGKS-Verdrag, art. 56; EEG-verdrag 1956, Artikel 93, lid 3

269.

Actor : De Minister van Economische Zaken

Handeling : Het bemiddelen bij verzoeken van vakministers en door hen aangewezen actoren om toestemming tot het financieel participeren of het verlenen aan steun aan particuliere ondernemingen

Periode : 1956-1998

Overlegkader : De desbetreffende actor

Opmerkingen : Vanaf 1999 dienen steunaanvragen rechtstreeks bij Nederlandse vertegenwoordigingen in de EU te worden aangevraagd.

Bron : EEG-verdrag 1956, Artikel 93, lid 3

270.

Actor : De Minister van Economische Zaken

Handeling : Het vertegenwoordigen van het Nederlands standpunt inzake overheidssteun aan bedrijven bij de EU in Brussel

Periode : 1956-1998

Overlegkader : De bemiddelende departementen

Bron : EEG-verdrag 1956, Artikel 93, lid 3

271.

Actor : De Minister van Economische Zaken

Handeling : Het geheel of gedeeltelijk ongedaan maken van steunmaatregelen die door de Europese Commissie verboden zijn

Periode : 1956-

Product : Terugvorderingsbeschikkingen

Opmerkingen : Bij deze handeling is niet inbegrepen: het ongedaan maken van subsidiebeschikkingen krachtens regelingen waarin al een voorbehoud is gemaakt ten aanzien van Europese verboden.

Bron : EEG-verdrag 1956, Artikel 93, lid 3

8.3 Overheidsopdrachten van openbare werken en leveringen

Inleiding

Op 7 juli 1964 stelde de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschappen een richtlijn op waarbij discriminatie naar nationaliteit bij de aanbesteding van werken werd verboden; hiervan werden vooralsnog overheidsopdrachten uitgezonderd. Dit veranderde met een richtlijn van de raad van 26 juli 1971, (71/304), krachtens hetwelk beperkingen van diensten op het gebied van overheidsopdrachten voor de uitvoering van werken werden opgeheven. Deze liberalisatierichtlijn had ook betrekking op de werken van agentschappen en filialen. De tot dan toe veelal bij circulaire opgestelde overheidsregels dienden in de zin van de richtlijn te worden herzien. Bij deze richtlijn behoort een lijst van beroepswerkzaamheden in de bouwnijverheid en in de water-, spoor en wegenbouw en cultuurtechnische werken die in opdracht van de overheid kunnen worden uitgevoerd. De Raad van EU ministers vulde deze richtlijn aan met een Coördinatie-richtlijn, waarbij de procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten en de uitvoering van werken binnen de lidstaten werd geharmoniseerd. Met name diende de richtlijn voor een zodanige bekendmaking van aanbestedingen binnen de EG dat er geen uitsluiting van intekenaren mogelijk kon worden geacht. Hierbij kwam een einde aan de mogelijkheid om werkzaamheden boven een bepaalde omvang onderhands aan te besteden, hetgeen als concurrentievervalsing werd gezien. Weliswaar stond in de nationale regelgeving de weg open voor het formuleren van uitzonderingsgevallen, maar die moesten uitdrukkelijk beperkt worden. De richtlijn had betrekking op “de Staat, zijn territoriale lichamen” en de volgende publiekrechtelijke rechtspersonen: verenigingen van gemeenten, waterschappen, de universiteiten en de Nederlandse organisatie TNO met zijn organisaties.⁷¹ Aanbestedingsopdrachten van deze organen dienen te worden bekend gemaakt in het *Publikatieblad der Europese Gemeenschappen*. De lidstaten van de EG hebben de richtlijn bekrachtigd in een Verklaring van de vertegenwoordigingen van hun regeringen inzake de procedures die dienen te worden gevolgd. De regels hebben betrekking op aanbestedingsprocedures, termijnen tussen aanschrijving en gunning, selectie- en gunningscriteria.

Nederland heeft deze richtlijnen geïmplementeerd door de vaststelling van het Besluit aanbesteding van werken, Stb. 1973, 202, die van toepassing was voor werken van het rijk. De bevoegdheid tot het stellen van regels voor de rijksoverheid berust krachtens art. 33 van de Comptabiliteitswet 1927 en latere wetten bij het Ministerie van Financiën. De regelgeving is beschreven in PIVOT-rapport nr. 15, *Per slot van rijksrekening*.⁷² Voor gemeenten, provincies en waterschappen geldt de Wet aanbesteding van werken lagere publiekrechtelijke lichamen, Stb. 1977, 699, die door de ministers van Binnenlandse

---

⁷¹ Artikel 1 sub a van de richtlijn en de bijlage waarnaar het artikel verwijst.

⁷² Handelingen 24

Zaken en Verkeer en Waterstaat werden ondertekend. De Rijksoverheid volgt het Uniform Aanbestedingsreglement, dat vanaf 1991 een Europees aanbestedingsreglement is geworden. Dit reglement wordt door de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer vastgesteld en gepubliceerd in de Staatscourant.

Op 18 juli 1989 wijzigde de Raad van ministers van de EEG de Coördinatierichtlijn, waarbij de procedures van aanbesteding van overheidswerken werden verbeterd en uitgewerkt. Lagere overheden dienden zich aan deze Europese richtlijnen te houden voor werken die werden aanbesteed boven een door de Europese Commissie vastgesteld drempelbedrag, te beginnen met 5 miljoen Ecu. Op grond hiervan werd, mede door toenemende druk van de Europese Commissie, de Wet aanbesteding van werken lagere publiekrechtelijke lichamen in die zin gewijzigd dat de minister van Economische Zaken bevoegdheden kreeg om nadere regels te stellen, Aan hem werd opgedragen verantwoording af te leggen over aanbestedingen van werken door lagere overheden. Deze dienden zich aan de coördinatierichtlijnen te houden voor aanbestedingen die het drempelbedrag te boven gingen. Ook moet hij de commissie voorzien van een lijst van publiekrechtelijke lichamen die bij dergelijke aanbestedingsregelingen betrokken kunnen zijn.

Nederland trad in 1994 toe tot het Verdrag van Marrakesh (Trb. 1994, 295) inzake overheidsopdrachten. De Europese regelgeving is daarmee in overeenstemming. De Europese richtlijnen hebben betrekking op:

- werken
- leveringen
- nutssectoren
- Diensten; hieronder vallen ook door overheidsinstellingen uitgeschreven prijsvragen

De richtlijnen zijn voortdurend aan verandering onderhevig. De aard van de aan de regels onderworpen werkzaamheden worden soms gekwalificeerd in EU-verordeningen, in Verordening van de Raad 1993, nr. 3696, waarin een centrale kwalificatie van producten van diensten is vastgesteld die aan bepaalde regels zijn onderworpen

Samengevat is het doel van de richtlijnen voor overheidsopdrachten het openstellen van overheidsopdrachten voor alle bedrijven gevestigd in de Europese Unie (EU, voorheen Europese -Economische- Gemeenschap/EEG), ongeacht hun nationaliteit. Een nationale overheid (aanbestedende dienst) mag dus geen opdrachten voorbehouden aan ondernemingen uit het eigen land.

Om gelijke kansen voor alle bedrijven uit de EU mogelijk te maken is het belangrijk dat opdrachten van aanbestedende diensten uit de lidstaten vooraf bekend zijn bij de bedrijven. Dit is de reden waarom de richtlijnen voor overheidsopdrachten de aanbestedende diensten verplichten een voorgenomen opdrachten bekend te maken in het Supplement op het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen, dat in alle lidstaten

van de EU verspreid wordt.

In de bekendmaking moet de opdracht zodanig worden omschreven dat bedrijven uit alle lidstaten een offerte kunnen indienen. Er mogen dus geen eisen in worden gesteld waaraan alleen nationale bedrijven kunnen voldoen. Ook mag er in de opdrachtschrijving niet worden verwezen naar bepaalde merken, zodat gelijkwaardige producten van andere merken uitgesloten worden.

Aanbestedende diensten moeten aan gegadigden en inschrijvers uit eigen beweging (dus niet meer op diens schriftelijk verzoek) zo spoedig mogelijk en desgevraagd schriftelijk de besluitvorming rond de gunning mededelen met inbegrip van de redenen waarom een opdracht niet wordt geplaatst of waarom de procedure opnieuw wordt gestart. Hierover dient ook het Bureau voor Officiële Publicaties in Luxemburg te worden geïnformeerd. Naast de reden van afwijzing en de vermelding van de begunstigde, dient ook aan iedere inschrijver, die een aan de eisen beantwoordende offerte heeft gedaan, de kenmerken en de relatieve voordelen van de uitgekozen offerte moeten worden bekendgemaakt, tenzij openbaarmaking hiervan schade zou kunnen toebrengen aan de rechtmatige, commerciële belangen van ondernemingen of de eerlijke mededinging zou kunnen schaden

Meer gespecificeerd zijn de doeleinden van de richtlijnen momenteel:

- De verdere totstandkoming van de interne markt (het vrije verkeer van goederen, diensten, kapitaal en personen) binnen de EU.
- Het gelijkschakelen van de wetgeving van de afzonderlijke lidstaten van de EU. De richtlijnen zijn n.l. bindend en de nationale wetgeving dient er op aangepast te zijn
- Het stimuleren van de vrije, eerlijke concurrentie binnen de EU door openbare bekendmaking van (voorgenomen) opdrachten en gunningen en daarmee de bevordering van de doorzichtigheid van de markt
- Het bewerkstelligen van besparingen voor opdrachtgevers (aanbestedende diensten).
- Het verzekeren van ca. 20 % van het totale volume aan overheidsopdrachten dat ongeveer overeenkomt met 80 % van de totale waarde van de markt.

Voor de toetsing van overheidsopdrachten door de Europese Commissie is vanaf 1 januari 1999 de opdrachtgever rechtstreeks verantwoordelijk. Voor lagere overheden treedt het ministerie van Binnenlandse zaken als bemiddelaar op bij de EU-vertegenwoordiging.

Handelingen

8.3.1 Incidentele voorzieningen

272.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het verzoeken om toestemming van de Europese Commissie om afwijking van Europese regels voor aanbesteding van belangrijke openbare werken op het gebied van infrastructurele voorzieningen ten behoeve van de industrie
Periode	:	1980-
Opmerkingen	:	Deze handeling, die betrekking heeft op uitzonderingssituaties, heeft tot op het moment waarop dit RIO is samengesteld nog niet plaats gevonden voor Nederlandse projecten.
Bron	:	EU richtlijn 1980, nr. 723, en de daaruit voortkomende administratieve regelingen.

273.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bemiddelen bij verzoeken van de Europese Commissie om verificatie van de toezending van overheids gelden naar openbare bedrijven
Periode	:	1980-
Bron	:	EU richtlijn 1980, nr. 723, en de daaruit voortkomende administratieve regelingen.

274.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bemiddelen bij de toezending van financiële verslagen van openbare bedrijven in de industriese sector en verslagen van overheidssteun naar de Europese Commissie
Periode	:	1993-
Bron	:	EU richtlijn 1980, nr. 723, art. 5bis

8.3.2 *Werken, leveringen en diensten van overheden en nutsbedrijven*
275.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het in overleg met de ministers van Binnenlandse Zaken en Verkeer en Waterstaat vaststellen van wettelijke regelingen inzake aanbesteding van openbare werken door lagere overheden
Periode : 1989-
Overlegkader : De Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg, de Europese Commissie
Bron : EU richtlijn 1989, nr. 440

276.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij AMVB vaststellen van nadere regels inzake aanbestedingsprocedures van openbare werken door lagere overheden en de bij deze procedures te verstrekken gegevens
Periode : 1993-
Product : Besluiten regelgeving overheidsaanbesteding Stb. 1998, 542
Bron : Wet aanbesteding van lagere publiekrechtelijke lichamen 1993, art. 2a, lid 4

277.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het in samenwerking met andere ministeries geven van aanwijzingen en richtlijnen aan ambtenaren ter toepassing van Europese regels inzake aanbestedingen
Periode : 1993-
Product : *Leidraad Europese aanbestedingsregels*, Informatiebulletins en circulaires
Bron : WTO-overeenkomst

278.

Actor : Gedeputeerde Staten
Handeling : Het jaarlijks informeren van de minister van Economische Zaken over de aanbestede openbare werken door lagere overheden
Periode : 1993-
Bron : Wet aanbesteding van lagere publiekrechtelijke lichamen 1993, art. 2a, lid 2-3

279.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het jaarlijks verslag uitbrengen aan de Europese Commissie over door lagere overheden aanbestede openbare werken
Periode : 1993-
Opmerkingen : Bij deze verslaglegging worden de voorschriften gevolgd die in de Coördinatierichtlijn van de Europese ministerraad zijn vastgelegd. De gegevens voor dit verslag worden periodiek toegezonden door gedeputeerde staten van de provincies.
Bron : Wet aanbesteding van lagere publiekrechtelijke lichamen 1993, art. 2a, lid 1

8.4 Overheidsvoorschriften

Ingevolge een Europese richtlijn betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften (26 april 1983, Pb L 109) dienen door de rijksoverheid uitgevaardigde normen en technische voorschriften voor industriële en landbouwproducten te worden aangemeld aan een Permanent Comité van de Europese Commissie, dat moet beoordelen of de voorgestelde norm een vrije belemmering kan vormen voor het vrije verkeer van goederen. De regel kan worden afgewezen of worden opgeschort wanneer de Europese Commissie zelf uniforme Europese normen voorbereidt. De richtlijn is aanleiding geweest voor een procedure van de Belgische onderneming Securitel tegen de Belgische staat bij het Europese Hof van Justitie, omdat zijn producten op grond van overheidsvoorschriften niet werden toegelaten. Het Hof stelde Securitel in het gelijk, omdat deze voorschriften niet door het Permanent Comité waren getoetst en derhalve niet rechtsgeldig waren.

De richtlijn is niet expliciet in een afzonderlijke Nederlandse regel geïmplementeerd, maar zou zijn verwerkt in interne administratieve regelgeving van de ministeries. In 1997 leidde het bekend worden van een interne notitie inzake een achterstand bij aanmeldingen van Nederlandse overheidsregels bij het Permanent Comité. Dit leidde tot een politiek debat met de Staten-Generaal.

Handelingen

280.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het aanmelden of het bemiddelen bij aanmeldingen van overheidsvoorschriften en -normen voor industriële en/of landbouwproducten bij de Europese Commissie
Periode	:	1981-
Bron	:	EU richtlijn 1983, Pb L 109, en de daaruit voortkomende administratieve regelingen.

281.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het op verzoek van de Staten-Generaal inhalen van een achterstand bij aanmeldingen van overheidsvoorschriften en -normen voor industriële en/of landbouwproducten bij de Europese Commissie
Periode	:	1997-1998
Bron	:	EU richtlijn 1983, Pb L 109, en de daaruit voortkomende administratieve regelingen.

9 DETAILHANDEL

Inleiding

Het Unieverdrag van Parijs verbindt de lidstaten oneerlijke concurrentie te bestrijden. In artikel 10 bis wordt onder meer verstaan “elke daad van mededinging, strijdig met eerlijke gebruiken in nijverheid en handel”. Met name worden genoemd “[het scheppen van] verwarring scheppen met het bedrijf, de waren of de handelwijze van de concurrent” en “valse beweringen, die [de concurrent] in discredit kunnen brengen”. In Lissabon is er in 1958 het verbod aan toegevoegd “om het publiek in verwarring te brengen omtrent de aard, wijze van vervaardiging, kenmerken, bruikbaarheid of hoeveelheid der waren.”⁷³ Dit laatste aspect zal voor een deel nader worden uitgewerkt in het PIVOT-rapport dat betrekking heeft op consumentenbescherming. Van belang is in dit verband ook de warenwetgeving, waarvoor in eerste instantie de minister verantwoordelijk is die belast is met volksgezondheid.

Een belangrijk aspect van de detailhandel zijn prijs- en andere mededingingsafspraken, die hierboven zijn behandeld in de regelgeving met betrekking tot mededinging. Gedacht moet worden aan afspraken van vestigingen in winkelcentra en supermarkketens, waarover regels zijn gemaakt in het kader van de Mededingingswet. Dit onderwerp is hierboven reeds behandeld. De hier beschreven beleidsterreinen hebben specifiek te maken met wetten inzake het economisch verkeer van de detailhandel als zodanig, waarbij de minister van Economische Zaken verantwoordelijk is voor de uitvoering.

Handelingen

282.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij wet vaststellen van regels om onordelijk economisch verkeer in de detailhandel tegen te gaan
Periode	:	1945-
Product	:	Winkelsluitingswet 1951, Stb. Wet beperking cadeaustelsel Warenwet Uitverkopenwet 1956, Stb. 347 Uitverkopenwet 1971, Ontwerpwet prijsbekendmakingen 1971 (niet tot stand gekomen) Winkelsluitingswet 1976, Stb. 367; 1984, 137; Wijzigingswet Winkelsluitingswet 1976, Stb

---

⁷³ Aangehaald in Drucker en Bodenhausen 1976, p. 205

Wet houdende door gemeenten en provincies uit te voeren experimenten op het gebied van decentralisatie en deregulering. (Wet D'gemeenten en D'provincies), Stb. 1991, 449

Winkeltijdenwet 1996, Stb

Burgerlijk Wetboek

Wetboek van Koophandel

Opmerkingen :

Een deel van de regelgeving heeft betrekking op andere beleidsterreinen. Zie voor de Wet beperking cadeaustelsel ook het rapport inzake consumentenbeleid. Voorschriften inzake prijsaanduiding zijn thans geregeld in het kader van de Prijzenwet.

9.1 Openingstijden van winkels

De Winkelsluitingswet is oorspronkelijk bedoeld als een uitvloeisel van de sociale wetgeving, die aan werknemers vaste werk- en rusttijden voorschrijft. Het probleem doet zich hierbij voor dat bedrijven met werknemers hun winkels moeten sluiten, terwijl bedrijven zonder werknemers - familiebedrijven, maatschappen - hun onderneming kunnen voortzetten en daarmee in een scheve concurrentieverhouding komen te staan.

De eerste landelijke winkelsluitingswet kwam in 1930 tot stand; de beraadslagingen dienaangaande begonnen reeds in 1904, toen een Staatscommissie voor den Middenstand opdracht kreeg om een ontwerp van wet op te stellen. Dit ontwerp was reeds in 1909 gereed. Hierin werd gesteld dat de plaatselijke wetgever niet bevoegd was om regels op te stellen ten aanzien van winkelsluitingen, maar omdat de wet feitelijk twintig jaar op zich liet wachten, kwamen er toch plaatselijke verordeningen, onder meer over de zondagssluiting tot stand. In 1912 verklaarde de Hoge Raad de verordening van de gemeente Amsterdam verbindend.⁷⁴ De winkelwet van 1930 werd in 1932 van kracht en werd enkele malen herzien: hierin werden maximale openings- en sluitingstijden vastgesteld en werd aan de gemeente enkele bijzondere bevoegdheden gegeven, zoals het verlenen van ontheffing bij fancyfairs en het instellen van koopavonden. Voor belangrijke gemeentelijke verordeningen die afweken van de Winkelwet en voor de instelling van vaste sluitingsdagdelen was toestemming van de Kroon vereist. In 1941 en 1945 door middel van besluiten van de bezetting en daarop volgende KB's.

IN 1991 werd in een poging tot decentralisatie geprobeerd de winkelsluitingstijden in een aantal gemeenten klantvriendelijker te maken. Een aantal voor experimenten aangewezen gemeenten mochten zelf wijzigingen in de winkelsluitingswet aanbrengen door te kiezen uit de invoering van een extra koopavond of facultatieve verlaten van de winkelsluiting. Het aantreden van een "paars" kabinet, waarbij de op godsdienstige overtuiging gegründveste partijen geen deel hadden in de regering leidde tot een ingrijpende uitbreiding van de openingstijden van de winkels. Het belang van klanten die bij verkorte arbeidstijd behoefte aan meer winkeltijd buiten werktijd kregen, gaf de doorslag. De Winkelsluitingswet werd vervangen door de Winkeltijdenwet 1996.

---

⁷⁴ Arrest van 25 maart 1912, W 9322.

9.1.1 *De Winkelsluitingswet 1930*

In de Winkelsluitingswet van 1930 werden voor het eerst vaste openings- en sluitingstijden vastgesteld, waarvan niet mocht worden afgeweken. Deze tijden werden het laatst vastgesteld in het Winkelsluitingsbesluit van 1941, Stcrt. 176. In dit besluit werd ook aan de minister de bevoegdheid toegekend om in bijzondere situaties sluitingstijden voor dagdelen vast te stellen en om in bijzondere gevallen de wet niet van toepassing te verklaren wegens bijzondere omstandigheden. Bij Koninklijk Besluit van 1945, Stb. F 227, werden deze bevoegdheden bevestigd.

283.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het goedkeuren van gemeentelijke verordeningen die afwijken van bepalingen van de Winkelwet
Periode : 1946-1952
Opmerkingen : Een dergelijke beschikking wordt in de Staatscourant bekend gemaakt; tot 1941 beruiste de bevoegdheid tot goedkeuring bij de Kroon.
Bron : Winkelsluitingsbesluit 1941, art. 7, lid 1

284.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten tot goedkeuring van gemeentelijke verordeningen inzake vaste sluitingsdagdelen
Periode : 1946-1952
Opmerkingen : Een dergelijke beschikking wordt in de Staatscourant bekend gemaakt.
Bron : Winkelsluitingswet 1930, art. 6, lid 1

285.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het vaststellen van vaste sluitingsdagdelen voor winkelbranches
Periode : 1946-1952
Opmerkingen : Een dergelijke beschikking wordt in de Staatscourant bekend gemaakt. Het gemeentebestuur is bevoegd om voor bepaalde groepen winkelbedrijven of voor uitzonderlijke gevallen ontheffing te verlenen.
Bron : Winkelsluitingsbesluit 1941, art. 9

286.

Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het bij algemene beschikking machtigen van de gemeenten in het rijk of in delen van het rijk tot het verlenen van ontheffingen van de Winkelsluitingswet wegens bijzondere omstandigheden

Periode : 1946-1952

Opmerkingen : De machtiging geldt vooral een regeling van tijdelijke aard, die voortkomt uit bijzondere omstandigheden. In een dergelijke machtiging kunnen aan de ontheffing voorwaarden worden gesteld.

Bron : Winkelsluitingsbesluit 1941, art. 8,

9.1.2 De Winkelsluitingswet 1951

De Winkelsluitingswet 1951 verbiedt winkeliers hun bedrijven open te stellen buiten daarvoor vastgestelde tijden. Hetzelfde geldt voor markt en straathandel, met uitzondering van “geringe eetwaren”.⁷⁵ Opzettelijk niet nakomen van de wet is strafbaar als een overtreding, hetgeen kan worden vastgesteld door het (locale) openbare gezag. Verder stelt de wet verplicht:

- dat de winkels op zondag gesloten zijn; de gemeenten kunnen ontheffing verlenen aan winkeliers die de wekelijkse rustdag op zaterdag houden;
- dat de winkels een halve dag in de week gesloten zijn, te bepalen door de gemeente, die de keuze heeft uit de maandagmorgen, de maandag-, dinsdag- of woensdagmiddag;
- een verplichte vakantiesluiting van 12 werkdagen of tweemaal zes werkdagen, te regelen door de gemeenteraad en wel zodanig dat binnen een bepaalde groep bedrijven niet alle winkels tegelijk gesloten zijn.

De minister kan op verzoek van de officiële brancheorganisaties (productschappen) bij AMVB bedrijven aanwijzen die als winkel moeten worden beschouwd en winkels aanwijzen die tussen 18.00 en 19.00 geopend mogen blijven. De gemeenten moeten voor het treffen van hun nadere winkelsluitingsregelingen de Kamers van Koophandel horen en de minister van deze regelingen in kennis stellen. De Kamers van Koophandel adviseren de gemeenten met name over koopvonden (art. 3, lid 3), halvedagsluitingen (art. 4, lid 1) en vakantieregelingen (art. 5, lid 1).

De gemeentebesturen kunnen incidenteel ontheffing verlenen, namelijk:

- op grond van plotseling opkomende bijzondere⁷⁶ omstandigheden;
- ten behoeve van liefdadigheidsfeesten e.d.;
- ten aanzien van veilingen.

---

⁷⁵ Deze uitdrukking stamt uit de Zondagswet van 1815, is overgenomen in de wet van 1930 en hier blijven staan! Door de jurisprudentie is deze term uitgelegd als eetwaar die “geschikt” is om “terstond te worden genuttigd”. H.R. 27 februari 1933, ARB blz. 634.

⁷⁶ De wet maakt zonder nadere toelichting onderscheid tussen “bijzondere” (art. 12) en “buitengewone” omstandigheden (art. 13). Zie het commentaar van Van Wijk, p. 19.

Handelingen

287.

- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het - op verzoek van de brancheorganisaties - bij AMVB stellen van nadere regelingen ter uitvoering van de Winkelsluitingswet 1951
- Periode : 1952-1976
- Overlegkader : Hoofdbedrijf- of productschappen
- Opmerkingen : De wet geeft aan de minister een tweetal bevoegdheden:
- Het nader aanwijzen van bedrijven als winkels die vallen onder de Winkelsluitingswet (art. 1, lid 3);
  - Het aanwijzen van groepen winkels die tussen 18.00 uur en 19.00 uur geopend mogen zijn “voor het verrichten van werkzaamheden, die beslissend zijn voor het karakter van die winkels.” (art. 3, lid 3).
- Een en ander kan slechts geschieden op verzoek van de hoofdbedrijf- of bedrijfschappen dan wel de branche-organisaties in overleg met de werknemers. (art. 14, lid 1).
- Bron : Winkelsluitingswet art. 3, lid 2

288.

- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het machtigen van gemeentebesturen tot het verlenen van algemene ontheffing van verplichtingen gesteld door de Winkelsluitingswet op grond van buitengewone omstandigheden
- Periode : 1952-1976
- Opmerkingen : Een dergelijke beschikking wordt in de Staatscourant bekend gemaakt.
- Bron : Winkelsluitingswet, art. 13

289.

- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het monitoren van strafverordeningen van gemeentebesturen ten aanzien van de Winkelsluitingswet
- Periode : 1952-1976
- Opmerkingen : Regelingen betreffende koopavonden (art. 3, lid 3), halvedagsluitingen (art. 4, lid 1) en vakantieregelingen (art. 5, lid 1) dienen aan het Ministerie van Economische Zaken ter kennisneming te worden toegezonden.
- Bron : Winkelsluitingswet, art. 17, lid 2

290.

- Actor : De minister van Economische Zaken

Handeling : Het verlenen van ontheffing van verplichtingen gesteld door de
Winkelsluitingswet aan houders van groepen verkoopautomaten
Periode : 1952-1976
Opmerkingen : Een dergelijke beschikking wordt in de Staatscourant bekend gemaakt.
Bron : Winkelsluitingswet, art. 16, lid 4

9.1.3 *De Winkelsluitingswet 1976*

Inleiding

De winkelsluitingswet 1976 verplicht iedere houder van een winkel een door burgemeesters en wethouders van een gemeente gewaarmerkte aankondiging van zijn openingstijden nabij zijn winkeldeur te plaatsen (art. 2). Het volgende artikel bevat bepalingen op grond waarvan een aankondiging niet door een gemeente mag worden gewaarmerkt: hierin staan de maximale openings- en sluitingstijden en het openingsverbod op zondag vermeld. Ook was bepaald dat een zaak niet langer dan een maximaal aantal uren per week open mag blijven. De in 1976 vastgestelde openingstijden werden bij wetwijziging herhaalde malen uitgebreid, terwijl ook aan de gemeentebesturen bevoegdheden werden toegekend om van de zondagsluiting en van de avondsluiting af te wijken: de wekelijkse koopavonden en de koopzondagen kwamen in zwang. De burgemeester kan onder bijzondere omstandigheden afwijken van deze bepalingen; art. 4 lid 2 vermeldt hierbij uitdrukkelijk de uitzondering voor bezitters van een godsdienstige overtuiging die een andere weekdag als rustdag aanhouden. De gemeente kan ontheffing en vrijstelling van bepalingen van de Winkelsluitingswet verlenen, mits deze door het ministerie van Economische Zaken zijn goedgekeurd.

De minister kan op verzoek van de brancheorganisaties bij AMVB vrijstellingen verlenen voor verkoop buiten de vastgestelde tijden:

- bepaalde vormen van winkelbedrijven voor een beperkt aantal vastgestelde goederen (zoals bloemen bij ziekenhuizen of begraafplaatsen);
- bepaalde vormen van winkelbedrijven bij bijzondere gelegenheden (zoals Carnaval, Yom Kippur, Offerfeest, Divali).

In 1984 werd de mogelijkheid van openstelling van winkels op zondag uitgebreid tot vier zondagen (Stb. 550). In 1991 werd de wet gewijzigd in het kader van de Wet D'gemeenten en D'provincies (Stb. 449), waarbij enkele daartoe aangewezen gemeenten mochten experimenteren met openings- en sluitingstijden. In 1996 werd de winkelsluitingswet ingrijpend veranderd, hetgeen leidde tot aanzienlijke verruiming van de openingstijden.

291.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB nader aanwijzen van bedrijven die vallen onder de Winkelsluitingswet
Periode	:	1976-1996
Product	:	Aanwijzing van herenkappers, Stb. 1977, 622
Overlegkader	:	Hoofdbedrijfschap voor de detailhandel of branche-organisatie
Bron	:	Winkelsluitingswet 1976, art. 1, lid 2

292.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij AMVB vrijstelling verlenen van verplichtingen gesteld door de Winkelsluitingswet aan groepen winkelhouders of bij bijzondere gelegenheden
Periode : 1976-1996
Product : Aanwijzing van diverse groepen en gelegenheden, Stb. 1977, 690
Aanwijzing van diverse groepen en gelegenheden, Stb. 1977, 674; 1979, 88; 1979, 640
Overlegkader : Hoofdbedrijfschap voor de detailhandel of branche-organisatie
Bron : Winkelsluitingswet 1976, art. 11

293.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij ministeriele regeling vaststellen van de formulieren waarop de waarmerking van openingstijden van winkels dienen te worden aangevraagd en waarop de openingstijden dienen te worden aangekondigd
Periode : 1976-1996
Product : Beschikking tot uitvoering van artikel 2, lid 2 van de Winkelsluitingswet 1976 (Stcrt. 1978, 68); wijziging (Stcrt. 1991, 218)
Bron : Winkelsluitingswet 1976, art. 2, lid 2

294.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij ministeriele regeling aanwijzen van D'gemeenten en het vaststellen van de formulieren waarop de waarmerking van experimentele openingstijden van winkels dienen te worden aangevraagd en dienen te worden aangekondigd
Periode : 1976-1996
Product : Beschikking tot aanwijzing van experimenteergemeenten (Stcrt. 1991, 610)
Bron : Winkelsluitingswet 1976, art. 15a (=Wet D'gemeenten en D'provincies, art 10)

295.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het bij circulaire uitvaardigen van nadere aanwijzingen over de uitvoering van de Winkelwet
Periode : 1976-1996
Product : Circulaire van 1978 (Stcrt. 68)
Circulaire van 1979 (Stcrt. 91)
Circulaire van 1980 (Stcrt. 83)

Circulaire van 1981 (Stcrt. 120)
Circulaire van 1984 (Stcrt. 121)
Circulaire van 1988 (Stcrt. 109) inzake “particuliere markten”
Circulaire van 1991 voor experimenterende D’ gemeenten

296.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het goedkeuren van gemeentelijke verordeningen tot vrijstelling van verplichtingen gesteld door de Winkelsluitingswet aan bepaalde groepen van winkelhouders
Periode : 1976-1996
Bron : Winkelsluitingswet 1976, art. 9, lid 2

297.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het voorbereiden van een kroonuitspraak inzake een beroep tegen gemeentelijke beschikkingen op verzoeken om ontheffing van verplichtingen inzake de winkelsluitingswet bij bijzondere gelegenheden
Periode : 1976-1996
Bron : Mededeling in de circulaire van 1981 Stcrt. 120

298.

Actor : De minister van Economische Zaken
Handeling : Het goedkeuren van gemeentelijke verordeningen tot het niet van toepassing zijn van bij AMVB vastgestelde vrijstellingen van verplichtingen gesteld door de Winkelsluitingswet
Periode : 1976-1996
Bron : Winkelsluitingswet 1976, art. 11, lid 2

299.

Actor : Het College van beroep voor het bedrijfsleven
Handeling : Het beslissen inzake een beroep van winkelhouders tegen de weigering van een waarmerking van de aankondiging van hun openingstijden door een gemeente
Periode : 1976-1996
Bron : Winkelsluitingswet 1976, art. 11, lid 2

9.1.4 Winkeltijdenwet 1996

De Winkeltijdenwet 1996 betekent een vereenvoudiging van de winkelsluitingsregeling en geeft grotere vrijheden voor openstelling van winkels buiten de werktijden. Opnieuw zijn de openingstijden bepaald door de maxima zoals die in de wet zijn gesteld; de verplichting tot een aankondiging is echter afgeschaft. Ook de bepaling dat een zaak maximaal 52 uur geopend mag zijn, is opgeheven. Daarbij zijn de openingstijden van winkels verruimd: van 6 tot 22 uur en zijn aan de gemeenten bevoegdheden toegekend om de openingstijden nader uit te breiden; zij mogen echter geen bepalingen stellen die de bij wet vastgestelde openingstijden nader inperken. De gemeente is bevoegd om vrijstellingen en ontheffingen te verlenen:

- voor 12 dagen mag zij ontheffing verlenen voor sluiting op zondag (koopzondagen);
- zij mag ontheffing verlenen voor avond- en nachtwinkels;
- bezitters van een godsdienstige overtuiging die een weekdag als rustdag aanhouden mag zij tot een andere rustdag dan de zondag verplichten.

De minister kan bij AMVB:

- algehele vrijstellingen vaststellen voor het houden van koopzondagen;
- algehele vrijstellingen vaststellen voor andere openingstijden op werkdagen voor instellingen van volksgezondheid, verkeer en vervoer, nieuwsbladen en tijdschriften.

Bij de vaststelling van deze besluiten kan aan de gemeenten de bevoegdheid worden verleend om vast te stellen dat deze vrijstelling ter plaatse niet geldt; in dat geval kunnen zij van de door hen gestelde verboden ontheffing verlenen.

300.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB vaststellen van algemene vrijstellingen van bepalingen van de WTW
Periode	:	1996-
Bron	:	Winkeltijdenwet, art. 5, 8.

301.

Actor	:	Het College van beroep voor het bedrijfsleven
Handeling	:	Het beslissen inzake een beroep tegen een besluit van de gemeente ter uitvoering van de WTW
Periode	:	1996-

Opmerkingen :
Bron : Winkeltijdenwet , art. 10

9.2 Uitverkopen

9.2.1 *Uitverkoopwet 1935*

De uitverkoopwetgeving is bedoeld om te voorkomen dat aankondigingen van uitverkopen door handelaren alleen werden bedoeld om omzet te vergroten en prijzen te verlagen zonder dat er werkelijk aanleiding was voor een uitverkoop.⁷⁷ Vandaar dat voor uitverkopen het volgende werd geregeld:

- Voor uitverkopen wegens opheffing, verplaatsing, verbouwing of overdracht van de onderneming of het opruimen van incurante goederen was een vergunning (of: ontheffing van het uitverkopenverbod) vereist van de Kamer van Koophandel, die daarvoor een speciaal op de winkel aan te plakken bewijsaffiche moest verstrekken (art. 2). Tegen beschikkingen van de Kamer van Koophandel kon bij de minister beroep worden aangetekend
- Verder waren periodieke opruimingen toegestaan in de maand januari en van 15 juli tot 15 augustus; deze opruimingen moesten dan worden aangeduid als “seizoen-”, “balans-” “jaarlijkse”, “halfjaarlijkse” of “inventarisopruiming” (art. 3 jo. 12)

302.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het vaststellen van modellen van vergunningaanvragen en van door de Kamer van Koophandel te verstrekken vergunningsbewijzen inzake uitverkopen
Periode	:	1946-1957
Bron	:	Uitverkoopwet 1935, art. 2.

303.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het beslissen op een beroep tegen beschikkingen van Kamers van Koophandel inzake vergunningen aan ondernemers voor het houden van uitverkopen
Periode	:	1946-1957
Overlegkader	:	Kamer van Koophandel
Opmerkingen	:	Indien tegen een beschikking van de Kamer van Koophandel beroep wordt ingesteld, stelt de minister de KvK hiervan op de hoogte; binnen een maand neemt hij een besluit. Indien het beroep van de klager wordt toegewezen, wordt de Kamer van Koophandel verzocht een nieuwe

---

⁷⁷ Een “historie en korte samenvatting” bevindt zich in de Memorie van Toelichting tot de intrekking van de Uitverkopenwet 1956, HdTK 1983-1984, 18 235, nr. 3.

beschikking te treffen waarin de uitspraak van de minister in acht wordt genomen.

Bron : Uitverkoopwet 1935, art. 11.

304.

Actor : De Economische Controledienst

Handeling : Het opsporen van overtredingen van de Uitverkopenwet

Periode : 1956-1984

9.2.2 *Uitverkopenwet 1956*

In de Uitverkopenwet 1956 zijn de regels ten aanzien van uitverkopen scherper gesteld. Voortaan mogen uitverkopen zonder vergunning van de KvK slechts plaats vinden binnen een tijdsperiode die jaarlijks door de minister wordt vastgesteld. Terwille van het regionale belang kunnen KvK's dit tijdstip ten aanzien van bedrijven of verkopersgroepen wijzigen. Voor alle andere vormen van uitverkoop is een vergunning van de KvK vereist. Ook vooraankondigingen van uitverkopen (voorverkopen) zijn verboden, tenzij het gaat om de halfjaarlijkse seizoenuitverkopen. Hiervan wordt de tijdsperiode door de minister vastgesteld. Tegen beschikkingen van de Kamers van Koophandel is beroep mogelijk bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven.

In 1964 werd de Uitverkopenwet gewijzigd. Hierin werden met name de controlerende bevoegdheden van de Kamer van Koophandel benadrukt in een art. 13a; na de boeken kan zij gronden vinden op een dergelijke vergunning te weigeren. Daarbij stelt het Uitverkopenbesluit het verstrekken van onjuiste inlichtingen strafbaar.

De Uitverkopenwet bleek op den duur als bestrijdingsmiddel van oneerlijke concurrentie door het versneld verkopen van goedkopere waar niet effectief genoeg. Het was geen middel tegen:

- tussentijdse “tijdelijke aanbiedingen” en prijsverlagingen;
- het verkopen van goederen in ramsj, discount, cash-and-carrywinkels, “moderne antiquariaten” en fabriekswinkels.

Bovendien was de wet niet van toepassing op de uitoefening van een bedrijf op de markt (art. 1). Toen in 1984 een onderzoek werd gedaan naar de effectiviteit en de handhaafbaarheid van de Uitverkopenwet in het kader van de deregulering, moest men tot de conclusie komen dat zij massaal werd ontboden. Herziening van de regeling die aangepast moest worden aan een zicht wijzigende bedrijfsvoering was onmogelijk. De misleidende prijsvergelijkingen en misleidende reclame die als ergste uitwassen werden beschouwd en als rechtvaardiging voor de regelgeving diende, werd inmiddels aangepakt door bepalingen in het Burgerlijk Wetboek (art. 1416a oud)⁷⁸.

305.

Actor	:	De minister van Economische Zaken
Handeling	:	Het bij AMVB stellen van nadere regels voor de uitvoering van de Uitverkopenwet 1956
Periode	:	1956-1984
Product	:	Uitverkopenbesluit, Stb. 1956, 347
Overlegkader	:	Kamers van Koophandel
Opmerkingen	:	De minister heeft de bevoegdheid om: <ul style="list-style-type: none"> - vast te stellen welke gegevens er bij de aanvraag van een vergunning bij de Kamer van Koophandel moeten worden ingediend; (art. 6);

---

⁷⁸ Memorie van antwoord intrekking van de Uitverkopenwet 1956, HdTK 18 235, nr. 5

- vast te stellen welk bedrag er bij de indiening van een aanvraag dient te worden betaald (art. 10);
  - nadere voorschriften vast te stellen ter bevordering van een goede uitvoering van de wet (art. 14).
- Bron : Uitverkopenwet 1956
- 306.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het bij ministeriele regeling vaststellen van tijdsruimten waarbinnen uitverkopen mogen worden gehouden zonder vergunning van de Kamer van Koophandel
- Periode : 1956-1984
- Overlegkader : SER
- Opmerkingen : De perioden mogen niet meer bedragen dan twee per jaar en mogen maximaal 19 werkdagen omvatten.
- Bron : Uitverkopenwet 1956, art. 3
- 307.
- Actor : De minister van Economische Zaken
- Handeling : Het delegeren van regelingsbevoegdheden ten aanzien van tijdsruimten waarbinnen uitverkopen mogen worden gehouden aan hoofdbedrijfschappen of productschappen
- Periode : 1956-1984
- Overlegkader : SER, KvK's
- Bron : Uitverkopenwet 1956, art. 3, lid 4
- 308.
- Actor : Het College van Beroep voor het Bedrijfsleven
- Handeling : Het doen van uitspraken in beroep tegen beschikkingen van Kamers van Koophandel inzake vergunningsaanvragen tot het houden van uitverkopen
- Periode : 1956-1984
- Bron : Uitverkopenwet 1956, art. 12
- 309.
- Actor : De Economische Controledienst
- Handeling : Het opsporen van overtredingen van de Uitverkopenwet
- Periode : 1956-1984
- Bron : Memorie van Antwoord intrekking uitverkopenwet 1984

10 Bronnen

10.1 **Benelux-verdragen**

Verdrag tot oprichting van een douane-unie tussen Nederland, België en Luxemburg, (Benelux-verdrag) m Trb. 1960

Benelux-verdrag betreffende de eenvormige wet inzake de warenmerken, Trb. 1962, 58
Benelux-verdrag inzake tekeningen of modellen, Trb. 1966, 929, herzien in Trb. 1994, 66
Benelux-afspraken met betrekking tot octrooien (in 1997 in voorbereiding)

Protocol van 6 november 1981 betreffende de rechtspersoonlijkheid van het Benelux Merkenbureau en het Benelux Bureau voor Tekeningen en Modellen, Trb. 1981, 241
Protocol ter uitvoering van het Benelux-verdrag inzake tekeningen en modellen (uitvoeringsreglement bij eenvormige Beneluxwet). Trb. 1974, 19

10.2 **Europese regels**

10.2.1 *Europese verdragen*

Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, 1951, iwt. op 23 juni 1952, Trb. 1951, 82 en 1953, 50

Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, Trb. 1957, 91
Verdrag tot instelling van een Raad en een Commissie voor de Europese Economische Gemeenschap, Trb. 1965, 30

Verdrag tot samenvoeging van de Europese Gemeenschappen, Trb. 1977, 98
Verdrag inzake de Europese Economische Ruimte, Pb EG `1994 L1, met de protocollen 21, 23-25

Verdrag betreffende de eenmaking van enige beginselen van het octrooirecht, Trb. 1964, 173

Europees octrooiverdrag, Trb. 1976, 101

Verdrag betreffende het Europees octrooi voor de gemeenschappelijke markt (Gemeenschapsoctrooiverdrag), Trb. 1976, 103

10.2.2 EGKS/EG/EU verordeningen

- Verordening van de raad van de Europese Economische Gemeenschap no. 17: (Kartelverordening), Pb. 1962, nr. 1655, met groepsvrijstellingen:
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor Landbouwbedrijven, Pb. EEG 1962, 26
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor de vervoersector, Pb. EEG 1962, 141
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor alleenverkopersovereenkomsten, Pb. EEG 1967, 67;
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor het vervoer per spoor, over de weg en over de binnenwateren, Pb. EEG 1968, 1017
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor productie-samenwerkingsovereenkomsten van ondernemingen, Pb. EEG 1971, 2821
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor specialisatieovereenkomsten, Pb. EEG 1982, 3604.; Pb. EG 1984, L 53, p. 7
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor alleenverkopersovereenkomsten, Pb. EEG 1983, 83, L 173, p. 1;
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor exclusieve-afnameovereenkomsten, Pb. EEG 1983, 83, L 173; p. 5; Pb. EEG 1984, 83
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor octrooilicentieovereenkomsten, Pb. EEG 1984, 2349
- Verordening EC, inzake groepen onderzoeks- en ontwikkelingsovereenkomsten, Pb. EG, 1984 L 53, nr. 5; . EEG 1985, 418
- Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor afzet- en klantenserviceovereenkomsten inzake motorvoertuigen, Pb. EG 1985, 123
- Verordening EC, inzake afspraken inzake gedragingen op het gebied van het luchtvervoer, Pb. 1987, L 374 p. 9
- Verordening EC, inzake franchise-overeenkomsten tussen twee ondernemingen inzake de aanwending van industriële eigendommen, Pb. EG 1988, 4087, L 359
- Verordening EC, inzake Know-how-licentieovereenkomsten, Pb. EG 1989, 556
- Verordening EC, inzake afspraken inzake gedragingen op het gebied van het verzekeringswezen, Pb. 1992, L 398 p. 7
- Verordening EC, inzake afspraken inzake gezamenlijke planning en coördinatie van dienstregelingen, de gemeenschappelijke exploitatie, het overleg over passagiers- en vrachtvervoertarieven bij geregelde luchtdiensten en op de toekenning van start- en landingstijden op luchthavens. Pb. 1993, L 155 p. 8
- Verordening EC, inzake afspraken inzake geautomatiseerde boekingsystemen voor luchtvervoerdiensten. Pb 1993, L 333, p.37
- Verordening EC, inzake afspraken inzake gedragingen tussen lijnvaartondernemingen consortia, Pb. 1995, L 89 p. 7

Verordening EC, inzake afzet- en klantenserviceovereenkomsten inzake motorvoertuigen, Pb. 1995, L 145 p. 25

Verordening EC, inzake overeenkomsten betreffende technologie-overdracht, Pb. 1996, L 31 p. 2

Verordening EC 1994, 3385 betreffende vorm, inhoud en overige bijzonderheden van verzoeken en aanmeldingen uit hoofde van Verordening 17 van de Raad, Pb EG L 377/28

Verordening van de raad van de Europese Economische Gemeenschap inzake fusiecontrole, 1989, nr. 4064

Herziene verordening van de raad van de Europese Economische Gemeenschap inzake fusiecontrole, 1997, nr. 1302

Verordening EC, inzake mededingingsafspraken voor octrooilicentieovereenkomsten, Pb. EEG 1984, 2349

Verordening Raad EG 1994, 40 d.d. 20 december 1993 inzake het Gemeenschapsmerk, Pb EG L11/1

Uitvoeringsverordening EC 1995, 2868, Pb. EG 1995, L 303/1

Taksenverordening EC 1995, 2869, Pb. EG 1995, L 303/33

Verordening inzake procesvoeringsregels EC 1996, 216, Pb EG 1996, L 28/1

Verordening 1768/92 d.d. 18 juni 1992 betreffende de invoering van een aanvullend beschermingscertificaat voor geneesmiddelen

Verordening 1610/96 d.d. 23 juli 1996 betreffende de invoering van een aanvullend beschermingscertificaat voor gewasbeschermingsmiddelen

Verordening 2641/84 van de raad van de Europese Economische Gemeenschap van 17 september 1984 inzake de versterking van de gemeenschappelijke handelspolitiek, met name op het gebied van verdediging tegen onrechtmatige handelspraktijken gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 522/94

Verordening (EG) nr. 3286/94 van de Raad van 22 december 1994 tot vaststelling van communautaire procedures op het gebied van de gemeenschappelijke handelspolitiek met het oog op de handhaving van de rechten die de Gemeenschap ontleent aan internationale regelingen voor het handelsverkeer, in het bijzonder die welke onder auspiciën van de Wereldhandelsorganisatie werden vastgesteld (Trade Barriers Regulation) (1) (EG-Publikatieblad L 349 van 31 december 1994)

,
Verordening (EG) nr. 365/95 (2), inzonderheid op de artikelen 11 en 14,

10.2.3 *EGKS/EG/EU richtlijnen*

Richtlijn EC betreffende de opheffing van beperkingen van het verrichten van diensten op het gebied van overheidsopdrachten [...] 1964, 427, 429 PbEG...

Richtlijn EC betreffende de opheffing van beperkingen van het verrichten van diensten op het gebied van overheidsopdrachten [...] (Liberalisatierichtlijn) PbEG 1971 L185

Richtlijn EC betreffende de coördinatie van de procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor het uitvoeren van werken 1971, 305, Pb. L185

Richtlijn EC 1980, nr. 723 betreffende de doorzichtigheid in de financiële betrekkingen tussen Lid-staten en openbare bedrijven

Richtlijn EC betreffende de coördinatie van de procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor het uitvoeren van werken 1989, 440, Pb. L210

Richtlijn EC betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften (26 april 1983, Pb L 109)

Richtlijn EC 1983, nr. 84 betreffende de doorzichtigheid in de financiële betrekkingen tussen Lid-staten en openbare bedrijven (30 september 1993, Pb. L 254/16)

Richtlijn 87/54/EEG van 16 december 1986 betreffende de rechtsbescherming van topografieën van halfgeleiderproducten

Eerste richtlijn 89/104/EEG van 21 december 1988 betreffende de aanpassing van het merkenrecht der lidstaten

Richtlijn 98/71/EG d.d. 13 oktober 1998 inzake de rechtsbescherming van modellen

Richtlijn 98/44/EG d.d. 6 juli 1998 betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen

10.2.4 *EGKS/EG/EU circulaires*

Bekendmaking van de EC betreffende de samenwerking tussen de Commissie en de nationale rechterlijke instanties voor de toepassing van de artikelen 85 en 86 van het EG-verdrag 1993 C 39/05, Pb. C 39/6

Mededeling PbEG C 385/1 van de EC inzake het onderscheid tussen gemeenschappelijke ondernemingen met het karakter van een concentratie of een samenwerkingsverband in de zin van de verordening EEG nr. 4064/89 van de Raad betreffende de controle op concentraties van ondernemingen. PB 1989 L 395

10.3 Overige internationale regelgeving: verdragen en conventies

Unieverdrag van Parijs, herzien in Londen 1934, in Lissabon 1958, Trb. 1960, 13, in Stockholm Trb. 1969, 144

Overeenkomst van Madrid inzake internationale merken van 14 april 1891, herzien in Stockholm 1967, Trb. 1970, 186

Overeenkomst betreffende de oprichting van een Internationaal Octrooibureau van 1947, Stb. 1949, J296

Arrangement van Wenen inzake de internationale inschrijving van merken (TRT) 1973

Havana charter for an International Trade Organization. of Final act of the United Nations Conference on Trade and Employment, 1948. Ontwerp

Europees verdrag over de formaliteiten voor octrooiaanvragen van Parijs, 1953, Trb. 1954, 102 en 165

Verdrag betreffende de eenmaking van bepaalde onderdelen van het octrooirecht te Straatsburg, 1963, Trb. 1964, 173, herzien Trb. 1987, 148

Verdrag tot oprichting van de Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom, 14 juni 1967, Trb. 1970 188

Verdrag van Washington tot samenwerking inzake octrooien (PCT), 19 juni 1970 (Trb. 1973, 20).

Europees octrooiverdrag van München, 1973, Trb. 1975, 108

Verdrag van Boedapest inzake internationale erkenning van het depot van micro-organismen ten dienste van de octrooiverlening Trb.1981, 203

Europese eenheidsmerkenverordening [1995?]

10.4 Nederlandse wet- en regelgeving

Wet Merkenwet 1893, Stb .... Stb. 1956, 681

Wet Rijsoctrooiwet 1910, 313; 1963, Stb. 360; 1968, Stb. 585

Wet Auteurswet 1912,

- AMVB Reglement voor de Industriële eigendom, Stb. 1914, 558
- AMVB Octrooireglement Stb 1921, 1083
- AMVB Octrooigemachtigden-reglement
- Wet   Uitverkoopwet 1935, Stb. 564
- Wet   Bedrijfsvergunningenwet 1938
- Wet   Ondernemersovereenkomstenwet 1935
- AMVB Kartelbesluit Stb. 1941, S 614
- AMVB Bedrijfsvergunningenbesluit, *Verordnungsblatt* 1941, 119
- AMVB Wijziging en aanvulling kartelbesluit, *Verordnungsblatt* 1943, 23
- Wet   Noodwet Industriële Eigendom. Stb. 1946, G202; 1947, H 397
- MR   Instellingsbeschikking van de Commissie Bedrijfsregelingen, 25 mei 1950, Stcrt. 1950, 255
- MR   Aanwijzing van de Economische Controledienst voor de opsporing van strafbare feiten tegen het Kartelbesluit, 10 oktober 1950
- Wet   Wet, houdende voorzieningen aangaande fabrieks- en handelsmerken, die ingevolge het besluit vijandelijk vermogen op de staat in eigendom zijn overgegaan. Stb. 1950 K 217
- Wet   Wet Schorsing Bedrijfsregelingen Stb, 1951, 107
- Wet   Wet houdende voorzieningen in verband met de beëindiging van de toepasselijkheid op de Nederlandse Antillen van de overeenkomst van Madrid [...], Stb. 1953, 270
- Wet   Bedrijfsvergunningenwet, Stb. 1954, 339
- Wet   Uitverkopenwet Stb. 1956, 347
- Wet   Wet economische mededinging, Stb. 1956, 401
Wet economische mededinging. Stb. 1986, 99
Wet economische mededinging, Stb. 1988, 305

- Wet economische mededinging, Stb. 1994, 501
- AMVB Uitverkopenbesluit, Stb. 1957, 154
- AMVB Koninklijk Besluit, houdende onverbindendverklaring van bepalingen betreffende verticale prijsbinding in mededingingsregelingen, Stb. 1964, 110
- Wet Wet tot uitvoering van de verordening no. 17 van de raad voor de Europese Economische Gemeenschap (Kartelverordening), Stb. 1968, 395
- Wet Wet tot verlenging van de werking van dit besluit, 1969, 218
- AMVB Besluit mededingingsregelingen in de bouwsector, Stb. 1986, 676
- MR Beschikking mededeling mededingingsregelingen, Stcrt. 1958, 221
- MR Uitvoeringsregeling Wet economische mededinging, Stcrt. 1960, 107
Uitvoeringsregeling Wet economische mededinging, Stcrt. 1987, 92
- Wet Benelux-Merkenwet (BMW), Stb. 1963, 221, iwt. 1 januari 1971
Uitvoeringsreglement 31 juli 1970, Trb. 1970, 149; 1974, 218
- AMVB Besluit aanbesteding werken Stb. 1973, 202
- Wet Wet aanbesteding van werken lagere publiekrechtelijke lichamen, Stb. 1977, 669; 1993, 432
- Wet Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen en modellen, Stb. 1973, 303. 1983, 87; 1993, 12
- Wet Wet [...] inzake de bescherming van oorspronkelijke topografieën van halfgeleidersproducten, Stb. 1987, 484 (Chipswet)
- Wet Raamwet EEG-voorschriften aanbestedingen, Stb. 1993, 212
- AMVB Besluit mededingingsregelingen aanbesteding, Stb. 1994, 55
- Wet Rijsoctrooiwet 1995, Stb.
- Wet Wet tot intrekking van de Bedrijfsvergunningenwet, Stb. 1995, 495

10.5 Overige documenten

Circulaire van het Ministerie van Economische Zaken nr. 22265 HIP/138 inzake ontheffingsregelingen van verplichtingen tot aanvragen van bedrijfsvergunningen

HdTK 1953-1954 3295, nr. 3,
Memorie van Toelichting Wet op de Economische mededinging

HdTK 1953-1954 3295, nr. 7,
Memorie van Antwoord Wet op de Economische mededinging

Verslag Mondeling Overleg met de kamercommissie, 1956

HdTK 1953-1954, 5451, nr. 3, 6
Memorie van Toelichting, Memorie van Antwoord wijziging Rijksoctrooiwet 1956

Memorie van Toelichting wijziging Rijksoctrooiwet 1963

HdTK 1964-1965, nr. 7960, nr. 3
Memorie van Toelichting wijziging Rijksoctrooiwet 1968

HdTK 1974-1975, 13209, nr. 3
Memorie van Toelichting wijziging Rijksoctrooiwet 1977

HdTK 1981-1982, 17 373
Memorie van Toelichting goedkeuring Gemeenschapsoctrooi­verdrag

HdTK 1983-1984, 18 235, nr. 3, 5
Memorie van Toelichting, Memorie van Antwoord intrekking van de Uitverkopenwet 1956

HdTK 1984-1985, 19 131, nr. 3
Memorie van Toelichting wijziging Rijksoctrooiwet 1985

HdEK 1985-1986 16.555
Verwerping openbaar kartelregister

HdTK, 1987-1988 19 537, nr. 8
Brief van de minister van 31 mei 1988,

HdTK, 1991-1992 22 604, nr. 3

Memorie van Toelichting, Rijsoctrooiwet 1995

HdTK, 1991-1992, 22 734, nr. 3

Memorie van Toelichting, Wet aanbesteding van werken lagere publiekrechtelijke lichamen

HdTK, 1994-1995, 21 670, nrs. 7-8

nota "Normen, certificaten en open grenzen"

HdtK 1995-1996 24 707, nr. 3,

Memorie van Toelichting, Mededingingswet,

11 Actoren

11.1 Algemeen

De minister van Economische Zaken, ingesteld in 1946

Met het mededingingsbeleid zijn een aantal specifieke directies belast geweest de afdelingen

- Een directie Ordeningsvraagstukken als afdeling van het Directoraat-Generaal voor Handel en Nijverheid, die mede belast was met de uitvoering van het Kartelbesluit. 1948-1958
- Na de invoering van de WEM was er een afdeling economische mededinging werkzaam onder verschillende directoraten of directoraten-generaal c.q. stafafdelingen: een Directie Prijzen en mededinging in 1968
- Een directie Prijzen en ordening, in 1974-1977
- Een directie Mededinging en Fusies, van 1979-1985, die zich vertakte in verschillende hoofdafdelingen. In 1985 viel zij onder een Stafafdeling Juridische prijzen- en mededingingsaangelegenheden, (overigens mede gevormd onder invloed van de liquidatie van organisaties, belast met het prijsbeleid)
- Een directie Mededinging onder het directoraat Midden- en Kleinbedrijf en Ordening in 1989
- Een directie Mededinging onder het directoraat Marktwerking van het Directoraat-generaal Economische Structuur (DGES)

Inzake de industriële eigendom heeft het ministerie wel ondersteunende activiteiten verricht, maar het beleid werd aangestuurd door het bureau en werd ondersteund door *stafafdelingen* van het ministerie

Met de Winkelsluitingswet en de Uitverkopenwet zijn belast geweest de directoraten-generaal; belast met Middenstandszaken, Consumentenbeleid en Ordeningsvraagstukken

De Kamers van Koophandel

Hebben taken in verband met uitvoering van de Uitverkopenwet

Algemene internationale verdragsorganen

Verenigde Naties:

Economisch en Sociaal Comité ECOSOC:

Het Ecosoc is een koepel van verschillende economische verdragsorganen. In het verband met dit onderzoek speelt zij een rechtstreekse rol door de ontwikkeling van Technical Assistance Programmes (TA) , waarin de mogelijkheid wordt geboden tot de uitwisseling van octrooideskundigen met ontwikkelingslanden

GATT/WTO

Het overlegorgaan van het Generaal Agreement of Tariffs and Trade is voortgekomen uit de beraadslagingen over het door de VN ontworpen charter van Havana (1948, zie p. van dit rapport). In de praktijk opereerde dit orgaan onder meer als arbitrage-orgaan bij handelsconflicten, waarbij de vrijhandelsbeginselen van het Havana Charter als uitgangspunt dienden voor de uitspraken. De overlegstructuren formaliseerden zich in de ontwikkeling van de Wereldhandelsorganisatie WTO, die de bevoegdheid heeft nieuwe gezamenlijke verdragsregels op het gebied van de regeling van de handel op te stellen. Hierbij komen ook geschillen ten aanzien van het mededingingsbeleid aan de orde. Gezien het bredere kader van het internationaal overleg komt de aldaar behandelde materie in dit rapport niet ter sprake. Men zij hiervoor verwezen naar een PIVOT-rapport over internationale handelsbetrekkingen dat in 2001 gereed is

De Benelux-unie werd bij het Beneluxverdrag van 1960 een feit. Vanaf dat moment bestond er formeel een gemeenschappelijk orgaan met regelgevende bevoegdheden op grond van nadere verdragen. Hiervan hebben er twee betrekking gehad op de industriële eigendom, waarbij werd afgesproken een gezamenlijke wet vast te stellen.

De Benelux-unie brengt soms gemeenschappelijke adviezen in ten aanzien van de EG-regelgeving en de Wereldhandelsorganisatie

De Europese Gemeenschap (pen)/de Europese Unie

De Europese Gemeenschap is samengesteld uit drie verdragsorganen:

De Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal EGKS (1952)

De Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom, 1958)

De Europese Economische Gemeenschap (EEG, 1958). De werking van de bestuursorganen van laatstgenoemde organisatie, die de twee andere gemeenschappen in zich opnam, staat beschreven op p. @ van dit rapport. Vanaf het Verdrag van Maastricht van 1992 is er sprake van de Europese Unie

De Europese Unie staat garant voor vrij economisch verkeer binnen de landen van de unie en stelt regels die de belemmering van dit verkeer tegen gaan. Als zodanig heeft zij belangrijke bevoegdheden op het gebied van het mededingingsbeleid. Voor de uitvoering van de verdragsbepalingen is er vanaf 1958 een speciale EG-commissaris met het mededingingsbeleid belast. Met betrekking tot de industriële eigendom bestaat er een afzonderlijk Europees orgaan dat onafhankelijk van de bovengenoemde verdragen tot stand is gekomen

De EU neemt in het overleg in internationale organen in de regel een gezamenlijk standpunt in met betrekking tot vrijhandel en de behartiging van de Europese markt

11.2 Inzake de industriële eigendom

Registratiebureaus met betrekking tot industriële eigendom

Het Bureau voor de Industriële Eigendom BIE, thans in Rijswijk. 1893-

Taak: Van 1893 tot 1974 depot voor merken

Van 1911 tot heden Nederlands octrooibureau.

De Octrooiraad, 1910-1995, wettelijk aangewezen onderafdeling van het BIE

Het Centraal Bureau voor Schimmelcultures te Baarn, aangewezen instelling als depot voor biotechnologisch bewijsmateriaal op grond van het verdrag van Boedapest, 1978

Internationale verdragsorganen inzake de industriële eigendom

De Algemene Vergadering van de Unie van Parijs 1883

De Algemene Vergadering van de Unie van Den Haag inzake het Internationaal Bureau voor Modellen en Tekeningen;

De Algemene Vergadering van de Unie van Locarno inzake de Internationale classificatie van Modellen en Tekeningen

De Algemene Vergadering van de Unie van Boedapest

Internationale verdragsinstellingen inzake de industriële eigendom

Het Uniebureau, 1883-1985

Hieronder vallen:

Commissie van Deskundigen inzake de internationale classificatie van waren ten behoeve van het merkenrecht, 1957-1985

Het Internationaal Octrooibureau of Institut International des Brevets te 's-Gravenhage (IIB)

Opggericht krachtens de overeenkomst van 's-Gravenhage in 1947. De taakstelling is overgenomen door het WIPO. De organisatie is overgegaan naar het Europees Octrooibureau

De Verenigde Internationale Bureaus voor de bescherming van de industriële eigendom BIRPI, in het leven geroepen door het PCT-verdrag van Washington 1973, later overgenomen door het WIPO, 1985

Het World Institute for Intellectual Property, WIPO, te Genève, is rechtsopvolger van het Uniebureau van Parijs. Het heeft de bevoegdheden van het IIB en de BIRPI

Met na 1985 de volgende onderafdelingen:

- Het Internationaal Merkenbureau ,
- het Comité van Deskundigen inzake de internationale classificatie van Merken
- het Comité van Deskundigen inzake de internationale classificatie van waren ten behoeve van het merkenrecht
- het Comité van Deskundigen inzake de internationale classificatie van beeldbestanden van merken
- Het internationaal bureau voor Modellen en Tekeningen en het Comité van Deskundigen inzake de internationale classificatie van Modellen en Tekeningen

Het Europees Octrooibureau in Munchen, met vestigingen in Rijswijk. (EOB), 197
Bureau voor harmonisatie van de interne markt te Alicante (Spanje). Ingesteld bij de
Gemeenschapsmerkenverordening van 1996

Het Benelux Merkenbureau is ingesteld bij het Beneluxmerkenverdrag van 1963
Het Beneluxbureau voor Modellen en Tekeningen ingesteld bij het Beneluxverdrag inzake
Modellen en Tekeningen,

De Vereniging voor Industriële Eigendom

Beroepsorganen van vertegenwoordigingen in rechte op grond van procedures van
industriële eigendom (hieraan is een apart hoofdstuk gewijd):

De Orde van Octrooigemachtigden
De Europese Orde van Octrooigemachtigden

*Rijksinstellingen met betrekking tot de liquidatie van gevolgen van de Tweede
Wereldoorlog:*

Het Nederlands Beheersinstituut
De Stichting Beheer Vijandelijke Merken

11.3 Inzake mededingingen

De Commissie Economische Mededinging, in 1958 ingesteld bij de Wet Economische
Mededinging, adviseert de Minister van Economische Zaken bij beschikkingen inzake
verzoeken om toelating van mededingingsafspraken

De *Economische Controledienst*, ingesteld in 1949 als rechtsopvolger van controlediensten op het gebied van distributie en het Directoraat-Generaal van de Prijzen, is met name door regelgeving in 1996 ook belast met de opsporing van merkvervalsingen. Hierbij verleent zij ook bijstand op civielrechtelijk niveau. De ECD heeft zich vanaf het begin van zijn bestaan sterk gemaakt voor de controle op de uitvoering van de kartelwet en doet bij controle van de bedrijfsvoering op klachten van derden aangifte van niet aangemelde kartelafspraken. De ambtenaren die belast zijn met de uitvoering van beschikkingen inzake kartelafspraken (tot 1998 EZ, nadien de Nederlandse Mededingingsautoriteit) kunnen hierop sancties treffen

De Nederlandse Mededingingsautoriteit Nma, heeft zijn werkzaamheden aangevangen vanaf 1998. De Nma heeft in tegenstelling tot het ministerie de bevoegdheid zelf bestuurlijke boetes, en lasten onder dwangsom op te leggen aan overtreders van de wet en het communautaire mededingingsrecht.. De Nma heeft uitvoerende taken opgedragen aan toezichthoudende organen op het gebied van wettelijk geregelde voorzieningen, zoals de Dienst toezicht elektriciteitswezen De ter uitvoering van de Electriciteitswet. Ook sluit zij protocollen af met andere toezichthoudende organen voor het nemen van beslissingen met betrekking tot mededingingsafspraken en machtsconcentraties

De Onafhankelijke Post- en Telecommunicatie-autoriteit (OPTA)
Dit ZBO is in 1997 ingesteld bij wet (Stb. 320) door het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Zij is belast met het toezicht op de telecommunicatie- en de postmarkt en heeft op dat punt dezelfde bevoegdheden als de Nederlandse Mededingingsautoriteit. Op grond van een protocol met de Nma is zij bevoegd in te grijpen in mededingingsafspraken en bij de benadeling van de markt door machtsconcentraties. Gedurende haar bestaan heeft zij verschillende malen ingegrepen bij prijsafspraken van telecommunicatiemaatschappijen

De Dienst uitvoering en toezicht Electriciteitswet

De dienst is ingesteld bij art. 5 van de Electriciteitswet 1998, Stb. 427. Zij heeft tot taak om bevoegdheden toe te kennen met betrekking tot de exploitatie en distributie van elektriciteit Hierbij heeft zij een functie ten aanzien van de marktwerking. Op grond van deze functie kan de Nma haar bevoegdheden toekennen met betrekking tot het tegengaan van mededingingsafspraken en concentratievorming

De Sociaal-economische Raad, (SER) ingesteld in het kader van de Wet op de Bedrijfsordening 1950 adviseert de minister op het gebied van wet- en regelgeving, maar adviseert ook zelfstandig werkgevers, werknemers en andere belangenorganisaties op het gebied van afspraken op sociaal-economisch terrein

Onder de SER zijn verschillende commissies werkzaam, waaronder

De commissie voor Fusieaangelegenheden (werkzaam vanaf 1970), die de nakoming van de SER-fusiegedragsregels bevordert, die in 1975 zijn opgesteld. Deze regels zijn vooral van belang voor de interne gevolgen voor bedrijven die bij een fusie betrokken zijn

De Economische Raad is een voorloper van de SER, die optreedt in verband met kartelaangelegenheden overeenkomstig het Kartelbesluit

12 LITERATUURLIJST

Alingh Prins, mr. J., *De organisatie van den Octrooiraad*. Purmerend, 1933 (NIVE-publicatie nr. 94)

Arkenbout, M.A.J., en B.J. Kist, *Handelsnaamrecht*, Den Haag/Amsterdam, 1997

Bakker, mr. A. Const., *Schets van het Nederlands en Europees economisch recht; de stand van zaken aan de vooravond van 1992*. Deventer 1989

G. Beks en A.G. de Vries, *Staatsdeelneming en financiering van het bedrijfsleven, een onderzoek naar de handelingen, taken van de Rijksoverheid op het beleidsinstrument staatsdeelneming en financiering van het bedrijfsleven, 1940-1995*. 's-Gravenhage 1999, PIVOT-rapport 57

Benelux-merkenbureau, *Een kwart eeuw Benelux-merkenrecht, samengesteld ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van het Benelux-Merkenbureau*. Den Haag, 1996

Benelux-merkenbureau, *Tekeningen of modellen en hoe ze te beschermen...* Den Haag [1998]

Blanco, L.O., *EC Competition Procedures*, Oxford 1996

Bloemen, E.S.A., ed. *Het Benelux-effect. België, Nederland en Luxemburg en de Europese integratie, 1945-1957*. NEHA-Series III. Amsterdam, 1992

Boekman, S., *De handelsnaam*. Deventer 1977

Bogaards, J., *Waterstaat, rapport van een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen op het beleidsterrein waterstaat over de periode 1945-1994*. 's-Gravenhage, 1995. PIVOT-rapport 28.

Borchardt, K.D. *Het ABC van het gemeenschapsrecht*. Europese Documentatie. Brussel/Luxemburg, 1993.*

Broek, Th.A., *Kernpunten van het consumentenrecht*. Groningen, 1975

Bureau voor de Industriële Eigendom, 1946-

Bureau voor de Industriële Eigendom, *Jaarbericht*. [typoscript, gedrukt] 1946-

Bureau voor de Industriële Eigendom, *Het Bureau voor de Industriële Eigendom, een kennismaking*. [Rijswijk, 1997]

Bureau voor de Industriële Eigendom, *Leidraad behandeling octrooiaanvragen*. [Rijswijk, 1995-....]

Bureau voor de Industriële Eigendom, *Strategienota niet-wettelijke taken 1997-2002*. Den Haag, 1997

CAS Winschoten, *Inventaris van het Centraal Archief van het Ministerie van Economische Zaken, (1940) 1944-1965 (1972)*

CAS Winschoten, [Onderzoeksrapport, c.q. bewerkingsplan Plaatsingslijst van het archief van het Ministerie van Economische Zaken, 1940-1965]

Claringbould, H.E. en F.P.J. Litjens, *Licenties, praktische wenken voor de kennishandel*. Deventer 1988

Cock Buning, M. de, *Auteursrecht en informatietechnologie, over de beperkte houdbaarheid van technologiespecifieke regelgeving*. Amsterdam 1998

De concurrentiepolitiek van de Europese Gemeenschap, uitgegeven door het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, Luxemburg %%

Drucker, W.H. en G.H.C. Bodenhausen, *Kort begrip van het recht betreffende de industriële en intellectuele eigendom*, bewerkt door L. Wichers Hoeth. Zwolle 1976⁵

EG-mededingingsregels, gids voor kleine en middelgrote ondernemingen, uitgegeven door het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, Luxemburg, 's-Gravenhage 1984

Empel, mr. G. van, en mr. P.G.F.A. Geerts, *Bescherming van de intellectuele eigendom*, Deventer 1995³

Europocket, *Verdragsteksten van de Europese Unie*. Deventer 1992

Fienstra, M.A., *Europees mededingingsrecht*, Deventer 1989¹; 1993²

- Frensel, G., *Chipsbescherming*, Zwolle 1988
- Gaasbeek, P.W., B.M.J. van der Meulen en A.W.M. van der Wouw, *Integraal mededingingsrecht*, Amsterdam 1999
- Gedenknummer Octrooiwet 1912-1952*, Extranummer van het BIE, 15 juli 1952
- Het gemeenschapsrecht inzake de controle op concentraties*, Bulletin EG Supplement 2/90. Brussel/'s-Gravenhage, 1990
- Gervais, D., *The TRIPS agreement, drafting history and analysis*, London 1998
- Gerwen, W. van, M. Maresceau, J. Struyck, *Kartelrecht II: Europese Economische Gemeenschap*. Brussel, 1986
- Gielen, Ch. en L. Wichers Hoedt, *Merkenrecht*, Zwolle, 1992
- Hovy, L. *Luchtvaart gebonden, een insitutioneel onderzoek op het terrein van de burgerluchtvaart, 1945-1993*. 's-Gravenhage 1993, PIVOT-raaport nr. 16
- Jongen, H.D.J. en A.P. Meyboom, red. *Copyright software protection in the EC*. Deventer 1993
- Kapteyn, P.J.G. en VerLoren van Themaat, P. *Inleiding tot het recht van de Europese Gemeenschappen. Na Maastricht*. Deventer, 1995.*
- Keurentjes, R.B.M., *Agressieve handelspraktijken*, Deventer 1986
- Kinkelder, G.H. de, *Plaatsingslijst van het archief van de Orde van Octrooigemachtigden*. ['s-Gravenhage, 1977.]
- Klinkenberg, J. *De stuurlied aan wal, een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein scheepvaart en maritieme zaken, 1980-1994*. 's-Gravenhage 1994 PIVOT-rapport nr. 21
- Kooij, ACE van der en S.J.A.M. Mulder, *Hoofdzaken mededingingsrecht*, Deventer 1998
- Lanjouw, G.J. *Internationale handelsinstituten*. Schoonhoven/Heerlen, 1995
- Limperg, Th., *Praktijkids voor de bescherming van vormgeving tegen plagiaat*. Deventer, 1978

Ludding, R. *Het mededingingsrecht in de EEG en de rechten van industriële en commerciële eigendom*. Deventer 1979

Ministerie Binnenlandse Zaken. *Overzicht adviesorganen van de centrale overheid*. 's-Gravenhage, 1981-1986

Ministerie Binnenlandse Zaken, Ministerie van Economische Zaken, *Europese regelgeving over staatssteun, informatie voor de centrale overheid en mede-overheden*. 's-Gravenhage, z.j

Ministerie EZ, *Concept-nota betreffende de vestigingspolitiek*, Archief min. EZ 1940-1965, lijstnummer 2421

Ministerie EZ, *De functie van het octrooiwezen met betrekking tot de beschikbaarheid en de overdracht van kennis*. Rijswijk 1978

Ministerie EZ, *Kennisbescherming, een noodzaak*. [Den Haag], 1988

Ministerie van Handel en Nijverheid, circulaire aan de directeurs der Rijksbureaus voor Handel en Nijverheid betreffende procedure Bedrijfsvergunningenbesluit, no. 29965 HIP 138, Archief min. EZ 1940-1965, lijstnummer 2431

Mok, M.R., *Kartelrecht*, Zwolle 1987

Mok, M.R., 'Prijsbeleid 1986', in: *TVVS* nr. 2, februari 1986, p. 50

Mok, M.R., J.A. van Damme e.a., *Nieuwe ontwikkelingen in het Europees kareelrecht*, Deventer 1976

Mom, G.J.H.M., *Modellenrecht*, Amsterdam 1998

Mulder, A. en M.R. Mok, *Kartelrecht*, Alphen aan den Rhijn 1962

Nederlandse Mededingsautoriteit, *Mededingingswet*, ['s-Gravenhage, 1998-]

Nederlandse Staatscourant, 1946-

Octrooiraad, 'Inlichtingennota M 443A', ['s-Gravenhage, tussen 1963-1966]. Gestencild. Exemplaar in: Archief van de Vierde Afdeling van het Algemeen Rijksarchief, inventarisnummer 92

Octrooiraad, *Uitvining - octrooi - uitvinding, vindingrijkheid beloond en opnieuw uitgedaagd, over het verkrijgen van octrooibeschermtng en het gebruik van octrooi-informatie*. [Rijswijk] 1990

Ottenvanger. T.R., J. Steenbergen en S.J. van der Voorde, *Competition law of the European Union, the Netherlands and Belgium*, Den Haag/Londen/Boston 1998

Overheidsopdrachten voor leveringen in de Europese Gemeenschap, uitgegeven door het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, Luxemburg, 's-Gravenhage %%

Rapport van de Commissie ordelijk economisch verkeer. 's-Gravenhage, 1967

Ritter, L, W.D. Braun, F. Rawlinson, *EEC competition laws*. Deventer/Boston 1993

Rijn, T.P.J.N. van, *Europese mededingingsregels, Wetgeving, jurisprudentie en beschikkingspraktijk*. Nederlandse Staatswetten nr. 12A. Zwolle 1991³

Schaap, J.A., *Merkenrecht*, Amsterdam 1998

SER, *Advies inzake wettelijke maatregelen ter bevordering van het ordelijk economisch verkeer*, met bijlagen. 's-Gravenhage, 1971

SER, *Advies voorgenomen intrekking Bedrijfsvergunningenwet 1954*. 's-Gravenhage 1984. SER-publikatie nr. 1984, 21

Snijders, W.L., 'De directie Ordeningsvraagstukken in de jaren vijftig', in: *Mores leren, vriendenbundel aangeboden aan drs. W.K. Moree bij zijn afscheid als plaatsvervangend Directeur-generaal van prijzen en ordening van het Ministerie van Economische Zaken*. ['s-Gravenhage] 1984., p. 106-120

A. Stevenhagen en H.B. van Leeuwen, *Octrooien, praktische wenken voor uitvinders en managers*, Deventer 1995³

Telders, B.M., *Nederlandsch octrooirecht, handboek in de praktijk*, met medewerking van C. Croon. 's-Gravenhage, 1946²

T.M.C. Asser-instituut, *Serie college materieel Europees Recht, deel IV: Beschikkingen Kartelrecht*, 's-Gravenhage 1996⁴

Uitermark, P.J., *Economische mededinging en algemeen belang; een onderzoek naar de economische theoretische funcering van de mededingingspolitiek*. Groningen (Diss. Rotterdam), 1990, p. 312-398

Ulmer, E. *Het recht inzake oneerlijke mededinging in de lidstaten der Europese Economische Gemeenschappen, deel I: Rechtsvergelijkend overzicht met voorstellen tot rechtstoepassing*. Zwolle [1968]

Verkade, D.W.F., *Ongeoorloofde mededinging*. Zwolle, 1986²

VerLoren van Themaat, P., 'Het kartelbeleid sinds de bevrijding', in *Sociaal-Economische Wetgeving*, 1952, p. 129-153

VerLoren van Themaat, P., 'Het kartelbeleid in de eerste ambtsperiode van minister Zijlstra' in *Sociaal-Economische Wetgeving* 1957, p. 1-24,

Weebers, A.J.M., *Contrôle op internationale kartels; over volkenrechtelijke grenzen van nationale en internationale kartelcontrôle*. Zwolle (diss. Amsterdam), 1957

Wichers Hoeth, L. *Kort begrip van het intellectuele eigendomsrecht*, zevende druk, onder redactie van Ch. Gielen en drs. N. Hageman [...], Zwolle 1995

Wijk, H.D. van, *De Winkelsluitingswet*, ['s-Gravenhage,] 1952